

# **Integrering av innvandrere gjennom idrett mellom 1973 og 2006**

**Av Jan Morten Mathisen**



**Masteroppgave i historie**

**ved Institutt for arkeologi, historie, kultur- og**

**religionsvitenskap**

**UNIVERSITETET I BERGEN mai 2017**

**Abstract** s. 6.

**Forord** s. 7.

**1. Innledning** s.8-9.

**1.1 Oppgavens utgangspunkt, avgrensing og problemstilling**

1.1.1. Utgangspunkt s. 9.

1.1.2. Avgrensing og utforming av problemstillingen s. 9-11

**1.2 Tidligere forskning** s.11-13

**1.3 Kildevalg og metode** s. 13-14

Mediakilder s. 14

Forskningsrapporter og artikler s. 15-16

Offentlige kilder s. 16

Intervjuer s. 16-19

**1.4 Metode** s. 19

**1.5 Begrepsavklaring** s. 19-20

**1.6 Oppgavens struktur** s. 20-21

**2. Idrett og samfunn i Norge: tre hovedtrekk** s. 21

**2.1 Idrett for å styrke forsvaret og nasjonalfølelsen** s. 21-22

2.1.1 Idrett som militærpolitikk s. 22-24

2.1.2. Idrett som en nasjonsbyggende faktor. S. 24-26

**2.3. Arbeiderbevegelsen og idrett: en arena for folkehelse** s. 26-29

**2.4. Idrett, samer og kvener: utvikling av egen kultur eller assimilering?** s.29-

33

**2.5 Avslutning** s. 33

**3. Utvikling av norsk integreringspolitikk overfor innvandrere, ca.**

**1970-2005** s. 34-36

**3.1. Fra innvandringsstopp til integreringspolitikk** s. 36

3.1.1 Situasjonen etter krigen i Norge og Europa: gjestearbeidere sett på som midlertidig arbeidskraft s. 36-37

3.1.2. Innvandringsstopp på 1970-tallet (i Norge 1975) s.37-39

**3.1.3. Etablering av integreringspolitikk i Sverige 1975; hovedvekt på integrasjon av de som har kommet.** s. 39-41

**3.2. Grunnlegging av en norsk integreringspolitikk på 1970-tallet og utviklingen opp mot 2005** s. 41-43

**3.2.1 Hovedmålet med integreringspolitikken.** s. 41-43

**3.2.2. Endringer og modifikasjoner i integreringspolitikken mellom 1980 og 2006** s. 43-45

**3.2.3. Integrering gjennom kultur** s.45-46

**3.2.4. Politisk og offentlig debatt.** S. 46-50

**3.3. Idrett som arena for integrering av innvandrere** s. 50

**3.3.1. Idrettspolitik fra 1970 – 1990** s. 50-53

**3.3.2. Tverrpolitisk enighet rundt idrettspolitikken** s. 53-56

**3.3.4 1990-tallet: «innvandrernes inntog i norsk idrett»** s. 56-58

**3.3.4.1. Integreringsprosjekter** s. 58-59

**3.4. Konklusjon.** s. 59-60

**4. Idrett for alle 1973-1992: Innvandrere, idrett og integrering** s. 60-62

**4.1. Innvandrere dannet egne idrettslag** s. 61-62

**4.1.1. Innvandrerklubbene etablerer seg og tar form** s.62-64

**4.1.2 Hvorfor dannet innvandrerne egne idrettsklubber?** s. 64-66

**4.1.3. Deltakere** s. 66-67

**Innvandrerklubber i Vest-Europa** s. 67-68

**4.2. De norske integreringsinitiativene i idrett overfor innvandrere** s. 68

**4.2.1 Samfunnsutvikling påvirket idretten** s. 68-70

**4.2.2. Tre rekrutteringsstrategier** s. 70

**4.2.3. Holdninger i idrettssfæren til mottoet «Idrett for alle»** s. 70-71

**4.2.4 Hvorfor var det få integreringsprogrammer for innvandrere i norske klubber?** S. 71-73

**4.2.5. De første integreringstiltakene starter** s. 73-75

**4.2.6. Holdningskampanjer** s. 75-76

**4.3. utfordringene og erfaringene med innvandrere i idrett** s. 76

**4.3.1. Kulturelle utfordringer** s. 76

**Manglende språk s. 76-77**

**Rasisme s. 77-78**

**Kunnskap om norsk idrett s. 78-79**

**Hvordan innvandrernes deltakelse ble fremstilt og behandlet i media s. 79-80**

**4.3.2. Strukturelle utfordringer s. 80**

**Kapasitetsutfordringer s. 80-81**

**Utfordrende regelverk for innvandrere ved idrettsdeltakelse s. 81-82**

**4.3.3 Var idretten integrerende for innvandrere? s. 82**

**Var innvandrerklubber integrerende? s. 82-83**

**Var deltakelse i tradisjonelle idrettsklubber integrerende? s. 83-85**

**4.3.4. Erfaringer fra holdningskampanjer s. 85-86**

**4.4. Oppsummering. S.86-87**

**5. Integrering gjennom idrett mellom 1992 og 2006 bygget på nordisk velferdsmodell s. 87-88**

**5.1 Fornyelsen av «idrett for alle» politikken på 1990-tallet s. 88-89**

**5.1.1. Inspirasjonskilder til dannelse av statlige integreringstiltak s. 89-90**

**5.1.3. Holdninger til idrettens nye rolle s. 90**

**Idrettens motargumenter s. 90-91**

**Hva som forandret grasrotas meninger s. 91-92**

**5.1.4. Innvandrerklubbers rolle i idretten på 1990- og 2000-tallet s. 92-93**

**5.2 Integreringsprogrammer s. 93-94**

**5.2.1 Interaktive integreringsprogrammer s. 94**

**Geografisk nedslagsfelt og utvikling S. 94-95**

**Deltakelse s. 95-96**

**«Åpen hall» s. 96-97**

**«Vard-modellen» s. 97**

**5.2.2 Holdningskampanjer s97-99**

**5.2.3. Samarbeid s. 99-100**

**5.2.4 Konstituering av idretten som en integreringsarena/sosialarena s. 100-102**

**5.3 Erfaringer med integreringsarbeid i idrett s. 102**

**5.3.1. Kulturelle og økonomiske utfordringer s. 102**

**Utfordringer med dugnad, yrke og besteforeldre s. s. 102-104**

**Økonomiske erfaringer. s. 104-105**

**Religion s. 105-106**

**5.3.2. Resultater av prosjektene s. 106**

**Rekruttering s. 106-109**

**Sosialt samlingsted s. 109-111**

**Sosial integrasjon/Integreres inn i samfunnet s. 111-113**

**5.4. Avslutning. s.113-114**

**6. Avslutning s. 114-120**

**Litteratur- og kildeliste. s. 121- 137**

**Vedlegg. Sitater fra intervjuene med informantene s. 138-172**

## **Forord**

Mange har vært til god hjelp og støtte under arbeidet med oppgaven og fortjener en takk. Dere vet hvem dere er – men noen må i særlig grad fremheves.

Først og fremst vil jeg takke min dyktige veileder, Christhard Hoffmann, for all hjelp og støtte han har gitt meg under arbeidet med oppgaven. Hans grundige tilbakemeldinger og innspill har vært til stor nytte under arbeidet. Han har vært en svært engasjert veileder, og har nok gitt mer hjelp enn han er pålagt. Det er jeg veldig takknemlig for.

Konstruktive tilbakemeldinger fra deltakerne på seminaret «På tvers av grenser» har også vært til stor nytte – takk til dere alle.

Jeg vil også takke informantene mine, John Ingvald Økland, Mohammed Adam, Lars Trælvik, Barbro Noss, Zainab Hashi, Edvart «Eddy» Sternshoff, Børre Rognlien, Anders Krystad, Bislim Memishi og Mani Hussaini. Lars Trælvik skal ha en særlig takk for å ha formidlet kontakt med andre informanter både fra grasrota og idretten sentralt.

Til sist må Ingrid Marie Myklebust takkes, for god hjelp med korrekturen og oppmuntring underveis.

## **Abstract**

The goal with this thesis has been to look into if and how sports have been used to integrate immigrants into the Norwegian society between 1973 and 2006.

Early in the 1970s, changes to the immigration policy lead to a focus on the fact that people who came to Norway was going to stay here. This, combined with the large number of immigrants that came to Norway in the following decades, made integration important. Sports is a social arena where people from different countries and cultures can meet around something they share together and this makes sports as an integration arena very interesting. Still, not much have been written about this earlier in historical research. Through research based on political documents, reports concerning sports, interviews with people with different roles within sports and through consulting history books, I have tried to figure out who started with integration measures through sports, how this was accomplished and if it succeeded or not.

I have found that it was not the government but the immigrants themselves and the local sport clubs who began the first sports related integration measures. The government started involving themselves in the early 90s but saw that the measures that had already been taken was so successful that they kept working on these measures and developed them even further two times, even though in the beginning it was only meant as a trial project. I have also found that integration through sports can create many challenges, but sports can also be a great arena to reveal helpful solutions and awareness campaigns towards challenges the immigration creates otherwise in society, such as racism.

Norway is now in a new phase of immigration inflow. This means that, once again, immigration is a very relevant and important issue. The findings in this thesis, especially how the integration measures have been accomplished, what challenges appeared and how these have been solved, and also how the earliest measures worked, can be useful points to take into consideration once our new countrymen are to be integrated into our society.

## 1. Innledning

På slutten av 1960-tallet startet den «moderne» arbeidsinnvandringen til Norge. Landet gikk fra å være et tradisjonelt utflytterland til å bli et land med innvandringsoverskudd. Innvandringsoverskuddet (netto innvandring) fortsatte jevnlig frem til dags dato bortsett fra en liten tilbakegang på slutten av 1980-tallet og i 2016.<sup>1</sup> Innvandringen til Norge etter 1945 kan i store trekk deles opp i fire faser. Først var det fremmedarbeidere som kom. Rett etter innføringen av «innvandringsstoppen» i 1975 var det hovedsakelig familieinnvandrere som kom, mens hovedinnvandrerguppen på 1980-tallet og 1990-tallet var asylsøkere og flyktninger. Fra 2001 har arbeidsmigrasjonen igjen økt, særlig gjennom arbeidstakere fra EU/EØS. En fase utelukker imidlertid ikke en annen fase, da fasenavnene er mer kategorier som var mest fremtreden i de gitte periodene.

I oppgavens periode, 1973 til 2006, var velferdsstaten i Norge under utvikling. Staten tok mer ansvar i folks hverdag gjennom sosiale goder og tiltak på flere samfunnsområder. Å legge til rette for integrering av innvandrere ble et slikt politikk- og samfunnsområde, og flere tiltak ble utviklet overfor innvandrere knyttet til bolig, skole og arbeid. Å legge til rette for idrett til alle ble også sett på som en statlig oppgave etter at regjeringen forpliktet seg til det ved innføringen av idrettspolitikken «Idrett for alle» (IFA) i 1973. Idretts-Norge opplevde en voldsom medlemsutvikling fra midten av 1960-tallet, der det av ulike grunner nesten ble en firdobling i antall medlemmer frem til 1985.<sup>2</sup> Det gjorde Norges idrettsforbund (NIF) til landets største organisasjon, som politikere ble mer interessert i å lytte til.<sup>3</sup> Generelt er idrett, enten i form av deltakelse eller som supporter, en av de mest populære fritidssysler i verden. Blant annet har FIFA flere medlemsland enn FN,<sup>4</sup> og store internasjonale idrettsarrangement som fotball-VM og OL har store seertall verden over. Nasjonale idrettsarrangement er også populært i mange land, og hvis landets egne innbyggere gjør det bra i en stor sport blir sporten gjerne populær

---

<sup>1</sup>Tall fra SSB. En nedgangsperiode førte til mange nordmenn flyttet til Sverige på slutten av 1980-tallet. SSB, «Figur 1. Alle statsborgerskap, flyttinger til/fra Norge». [ssb.no  
https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/flytting/aar/\\_attachment/263581?ts=154325f4cb8](https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/flytting/aar/_attachment/263581?ts=154325f4cb8)

<sup>2</sup> Medlemstallet steg fra 430 000 til 1600 000. Goksøy, Matti, *Historien om norsk idrett*. Oslo: Abstrakt forlag, 2008: 23

<sup>3</sup> Goksøy, *Historien om norsk idrett*, 131

<sup>4</sup> FN har 193 medlemsland og FIFA har 210 medlemsland. FN.no «FNs medlemsland.» <http://www.fn.no/FN-informasjon/FNs-medlemsland> Sist lest 14.05.2017. Rydland, Mats. «FIFA må godta sitt 210. medlemsland». Fotballsonen. 02.05.2016. <http://www.fotballsonen.com/2016/05/02/fifa-ma-godta-sitt-210-medlemsland/>



der.<sup>5</sup> Idrett engasjerer altså mange mennesker i verden. Om idretten som helhet (utøvere, ledere og tilskuere) sees på som én samfunnsarena er den kanskje den arenaen som engasjere flest.

Innvandrere som kom til Norge deltok også i idrett eller opprettet egne idrettslag og -grener, da mange hadde drevet med idrett i en eller annen form i sine opprinnelsesland. Idrettslag var den fritidsorganisasjonen innvandrere deltok mest i.<sup>6</sup> Mange idrettsgrener er universelle i både regler og utførelse, men det var også forskjeller. Forskjellene kom i form av hvilke idrettsgrener som var populære, hvordan idretten ble organisert og til dels måten regelverket ble tolket på. Til tross for forskjellene har politikere, forskere og idrettsledere og -medlemmer nesten utelukkende sett positivt på idretten som arena til å fremme integrering.

## **1.4 Oppgavens utgangspunkt, avgrensning og problemstilling**

### **1.1.1 Utgangspunkt**

I denne masteroppgaven skal det sees på hvordan staten og innvandrere selv brukte idrett som en arena for integrering i Norge. Oppgaven ligger i skjæringsfeltet mellom idrettshistorie på den ene siden og innvandrings- og integreringshistorie på den annen side. Selve temaet, integrering av innvandrere i Norge etter 1970, kunne sees på forskjellige måter og med fokus på forskjellige samfunnsarenaer og nivåer. Det kunne blitt fokusert på en av arenaene skole, jobb og bolig, andre fritidsaktiviteter, andre kulturarenaer som musikk, eller om norsk bymiljø fremmer mer integrering enn norsk bydemiljø, eller omvendt. Jeg har valgt å se på idrett som en integreringsarena fordi jeg selv er interessert i idrett og idrettens historie og fordi idrett er en universell og populær fritidsaktivitet som også skaper relasjoner på kryss av landegrenser<sup>7</sup>. Det at «Idrett for alle»-politikken ble innført samtidig som innvandrere begynte å komme, gjør temaet også interessant. I tillegg er det blitt skrevet veldig lite om temaet idrett og integrering av innvandrere ut fra et historisk perspektiv.

### **1.1.2. Avgrensning og utforming av problemstillingen**

---

<sup>5</sup> En kamp mellom Everton og Manchester City er den mest sette Premier League- kampen, siden to kinesere spilte der. Aaserud, Mikael. «Verdens mest sette Premier League-kamp, du gjetter det aldri!» VG 21.07.2011

<sup>6</sup> Goksøy, Matti, *Idrett for alle Norges idrettsforbund 150 år 1861-2011*. Oslo: Aschehoug, 2010: 187

<sup>7</sup> Skille, Eivind Å. og Pedersen, Helge Chr. «Utafor sporet? Region og regionalisme i nord.». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille 10-25. Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016: 20 og Bones, Stian og Niemi, Einar. «Sameksistens og kappestrid: Med idretten gjennom jernteppet». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille 197-224. Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016:197.

Det er mange innfallsvinkler som kan forskes på innenfor temaet idrett og integrering. Spesifikke idrettsgrener, en bestemt periode eller en bestemt innvandrergroupe er mulige avgrensninger. Det kunne også undersøkes hvordan idretten påvirket integreringen av de som kom som arbeidsinnvandrere sammenlignet med de som kom som flyktninger og asylsøkere. Det kunne dessuten sees på om og hvordan innvandrerne har satt preg på norsk idrett og om det fantes noen regionale forskjeller i hvordan idrett ble brukt som en arena for integrering av innvandrere i Norge.

I denne oppgaven har jeg valgt et overordnet perspektiv på oppgaven der jeg ser på ikke-vestlige innvandreres generelle idrettsdeltakelse, uten å se på noen spesifikke idrettsgrener eller andre begrensninger som alder eller kjønn. Et overordnet perspektiv på temaet vil gi meg mer innsikt i hvordan idretten har fungert som integreringsarena overfor innvandrere i Norge. Dette er fordi idretten har fungert som integreringsarena på flere og forskjellige måter og overfor flere grupper, for eksempel deltakere i organisert og uorganisert idrett og dugnadsdeltakere tilknyttet drift av idrett. Ved å ikke begrense meg til noen få idrettsgrener, alder eller kjønn vil det også komme frem en oversikt over hvilke typer idrettsgrener som var populære, hvilken aldersgruppe og kjønn av ikke-vestlige innvandrere som var mest aktiv, og om dette forandret seg over tid. Et slikt overordnet perspektiv vil også gi meg spillerom til å se på hvordan idretten har fungert holdningsskapende overfor majoriteten, noe som er interessant da integrering går to veier. Med det overordnede perspektivet på temaet integrering gjennom idrett vil det også komme frem hvilke statlige idrettsinstitusjoner og frivillige idrettslag som har vært opptatt av å bruke idrett som integreringsarena. Innhenting av kildemateriale vil også bli lettere med dette perspektivet, siden temaet er relativt utforsket og det da vil det være en fordel med et åpent tema som gir større spillerom ved kildevalget.

Tidsperioden for oppgaven vil gå fra 1973 til 2006. 1973 er valgt fordi «IFA» da ble en etablert politikk og en del av kulturbegrepet, og den første stortingsmeldingen om innvandring kom dette året. I stortingsmeldingen la de frem forslaget om innvandringsstopp som følge av de politiske og sosiale utfordringene med datidens «masse»-innvandring. Ved å starte i 1973 vil det komme frem om idrett var en del av løsningen av problemene, og i så fall på hvilket tidspunkt dette skjedde.

Et større statlig integreringsarbeid ble avsluttet og fornyet i 2005 («Storbyprosjektet» ble til «Inkludering i idrett»). Fornyelsen gjelder også den dag i dag. Ved å la oppgaven gå frem til

2006, vil oppgaven si noe om hvordan og når idrett og integrering ble en norm/fastsatt politikk, i tillegg til at en evaluering av overgangen i 2005 blir med. Den lange tidsperioden kan eventuelt sees på som en svakhet med oppgaven, siden et så stort tidsspekter ved et generelt utforsket historisk tema vil gi et veldig stort og variert kildemateriale. Derimot vil et slikt bredt tidsperspektiv også være en fordel, nettopp fordi langsiktige endringer – særlig overgangen fra ukoordinerte enkeltinitiativer til et statlig satsningsområde – bare bli synlige i et langtidsperspektiv.

For å utforske hvordan idrett har blitt brukt i Norge til å integrere innvandrere vil jeg undersøke følgende problemstillinger: *Når ble idretten trukket inn som en arena for integrering av innvandrere, og hvilke tiltak har den norske regjering, lokale myndigheter og grasrotorganisasjoner satt i gang ved dette arbeidet? Kan erfaringene og resultatene fra slikt integreringsarbeid si noe om hvor vidt idretten har hatt en god funksjon som integreringsarena?*

Denne problemstillingen kan deles opp i tre underspørsmål:

1. *Hvem var de første som tok initiativet til integreringsarbeid gjennom idrett?*
2. *Hvilke direkte integreringstiltak har blitt satt i gang ved idrett?*
3. *Basert på erfaringene man har høstet, kan det sies at idrett har vært en god eller dårlig arena for integrering av innvandrere?*

## **1.5 Tidligere forskning**

Ut fra et historisk perspektiv er det ikke forsket mye på innvandrernes rolle i idrett eller hvordan Norge som en sosialdemokratisk preget skandinavisk velferdsstat la til rette for slik integrering fra 1970-tallet og frem til ut på 2000-tallet. I historiske verk om norsk idrettshistorie og idrettshistorier mer generelt er innvandrere i idretten bare delvis nevnt etter 1970-tallet. Matti Goksøy går ikke så dypt inn på temaet verken i Boken «*Historien om norsk idrett*» eller i «*Idrett for alle Norges idrettsforbund 150 år 1861-2011*». Han viser med et par eksempler over to sider i hver av bøkene forskjellen mellom assimilering og integrering i tillegg til at han så smått nevner «Storbyprosjektet» og «Inkludering i idrett».<sup>8</sup> I innvandringshistorie er integrering gjennom idrett heller ikke nevnt i særlig grad. I bind tre av «*Norsk Innvandringshistorie*», som

---

<sup>8</sup> Goksøy, *Historien om norsk idrett*, 157-159 og Goksøy, *Idrett for alle Norges idrettsforbund 150 år 1861-2011*, 185-187. Stein Tønnesson nevner ikke innvandrere som kom på 1970-tallet og utover i boken *Folkehelse, trim, stjerner 1939-1986*. Tønnesson, Stein, *Folkehelse, trim, stjerner 1939-1986*, bind 2, Finn Olstad og Stein Tønnesson, *Norsk idretts historie*. Oslo: Aschehoug 1986.

har tittelen «*I globaliseringens tid*», nevnes idrett eksempelvis som en arena der innvandrere kan møte majoriteten på like premisser og som en aktivitet innvandrerorganisasjoner drev med der de også kunne møte nordmenn, men det finnes ingen dypere analyse av dette området.<sup>9</sup>

For å finne forskning på innvandrernes rolle i idrett og idrettens integrerende funksjon etter 1970-tallet, hovedsakelig etter 1990-tallet, må det sees på samfunnsforskning fra andre fagfelt. Spesielt sosiologer som blant annet Frøydis Eidheim, Yngve Carlsson, Thomas Haaland, Mette Andersson, Eivind Å. Skille og Kristin Walseth har forsket en del både direkte og indirekte på innvandrernes rolle i idrett. To eksempler som viser variasjon på forskning om innvandrere i idrett er evalueringsrapporten «*Aktivitet eller idrett? En evaluering av kulturdepartementets Storbyprosjekt til idrettsformål*» av Eidheim, bestilt av Kirke og kulturdepartementet (KKD), og boken «*Flerfarget Idrett Nasjonalitet, migrasjon og minoritet*» av Andersson. Evalueringsrapportens tema ligger i dens navn. Første del av rapporten er en kartleggingsdel der det blir beskrevet hva «Storbyprosjektet» er. Deretter har den en del bestående av case-studie om hvordan prosjektet har fungert i noen områder/bydeler. Resultatet Eidheim kom frem til var at idretten kan være integrerende, men at det var noen utfordringer, for eksempel at norsk idrett er tuftet mye på dugnadsarbeid og integreringen blant annet hvilte på den enkelte deltakers aktivitetsnivå.<sup>10</sup> Andersson's bok ser på endringer i det flerkulturelle Norge, med tyngde på fargede innvandrere i toppidrett og hvem de representerer. Hun har hentet informasjon gjennom intervjuer med både trenere, idrettsdeltakere, -ledere og sportsjournalister tilknyttet tre idretter.

Forskningen har oftest vært evaluering av innvandreres fritids- og dugnadsdeltakelse og hvordan nordmenn har «tatt imot» innvandrene, bestilt ifra diverse departementer og utarbeidet av diverse forskningsinstitutter, men også gjennom doktorgradsoppgaver og annen forskning som for eksempel boken til Andersson. Forskningsinstituttene «Fagbevegelsens senter for forskning, utredning og dokumentasjon» (FAFO) og «Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring» (NOVA) er to forskningsinstitutter som har sett en del på innvandreres fritidssituasjon i kartleggingsrapporter

---

<sup>9</sup> Den siste var nevnt i forbindelse med fritidsaktiviteter folk i oljenæringen kunne drive med. Tjelmeland, Hallvard og Brochmann, Grete, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, red. Knut Kjeldstadli, *Norsk innvandringshistorie*. Oslo: Pax, 2003: 228 og 232.

<sup>10</sup> Eidheim, Frøydis. *Aktivitet eller idrett? En evaluering av kulturdepartementets storbyprosjekt til idrettsformål*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning, 1998: 19. 80-82

En fellesnevner for resultatene av nesten all tidligere forskningen, på helt overordnet plan, er at idrett har vært en god arena for integrering og for å fremheve både en felles identitet og forskjellige identiteter, men at det fantes en del utfordringer knyttet til økonomi og kultur som kunne være hindrende og måtte løses. Den eneste forskeren jeg har kommet over som har et negativt syn på idretten som en integreringsarena, er Kristin Walseth. Hun forsker blant annet på innvandrerjenter i idrett. Hennes forskning fra rundt årtusenskiftet viste at innvandrerjenter, spesielt muslimske, av forskjellige grunner har vært ganske lite med i idrett. Dette førte til at idretten ble en dårlig arena for integrering overfor dem. Hun poengterer også ekskluderingsmekanismer innenfor idretten som også er med på å gjøre idretten til en dårlig integreringsarena.<sup>11</sup> Hun legger til at det ut på 2000-tallet var få med innvandrerbakgrunn som kom seg opp i idrettsledelsen.<sup>12</sup> Tilsvarende funn kom frem i annen forskning, men disse forsker på idretten mer helhetlig, og da konkluderer de med at idretten er og har vært en god arena for integrering.

## 1.6 Kildevalg og metode

Tidsperioden gjør at kildegrunnet vil bli ganske omfattende og komplekst. I oppgaven vil det bli trukket inn kilder fra media og empirisk materiale fra forskningsrapporter om innvandrernes idrettsdeltakelse og andre rapportert om idrett eller innvandring og integrering. Offentlige dokumenter i form av Stortingsmeldinger og NOUer (Norsk offentlig utredning) vil også være interessante som kilder. Den siste kildekategorien er intervjuer med diverse personer innenfor norsk idrett. Kompleksiteten i kildematerialet skyldes at temaet idrett og integrering i liten grad har vært forsket på tidligere, spesielt før 1990-tallet, og manglende arkivering av viktige «kilder» fra grasrota - i alle fall er det en del som kunne vært interessant å se på, men som jeg ikke har lykkes å finne. Dette kunne være medlemsregister med blant annet oversikt over opprinnelsesland, rapporter/dokumenter om hvorfor en idrettsklubb startet med integrering gjennom idrett og interne diskusjoner i idrettsklubber rundt «Idrett for alle» politikken i sammenheng med innvandrere. Stiftelsespapirene til etableringen av innvandrerlag hadde også vært interessant å se på for å få en større forståelse av hvorfor noen innvandrere valgte det

---

<sup>11</sup> Walseth, Kristin. «Minoritetsjenter i idretten – status og utfordringer». I *Norsk idrett Indre spenninger og ytre press*, redigert av Dag Vidar Hanstad, 355-369. Oslo: Akilles, 2011: 366. Helseth, Hannah. «Idrett + islam = sant?» *kjonnforskning.no*. Publisert 29.09.2006. Lest 03.04.2017.

<http://kjonnforskning.no/nb/2006/09/idrett-islam-sant>. Walseth, Kristin. «En problematisering av idretten som arena for integrasjon av etniske minoriteter,» *idrottsforum.org*. Publisert 27.01.2004. Lest 02.03.2016 <http://idrottsforum.org/articles/walseth/walseth.html>.

<sup>12</sup> Walseth, Kristin. «En problematisering av idretten som arena for integrasjon av etniske minoriteter,» *idrottsforum.org* Publisert 27.01.2004. Lest 02.03.2016 <http://idrottsforum.org/articles/walseth/walseth.html>

istedenfor å melde seg inn i en eksisterende idrettsklubb. En annen utfordring med kilder, var at personer som enten var med å stifte innvandrerslag eller deltok i laget, var vanskelig å få tak i. Mange av klubbene eksisterer ikke lengre, eller personer fra klubbene var ikke interessert i å bli intervjuet. Selv om det er andre kilder som kunne vært interessante for oppgaven, vil jeg ut ifra valgt kildemateriale som vil bli presentert under, kunne skissere hvordan staten, diverse personer og idrettsklubber brukte idretten som en integreringsarena.

## **Mediakilder**

Medieforskerne Schwebs og Østby definerer media som et teknisk eller et fysisk middel som overfører budskaper.<sup>13</sup> Eksempler er TV, aviser, magasiner og radio. I denne oppgaven er det hovedsakelig brukt avis-kilder, men også noe TV. Avisartiklene som ble brukt handler om innvandrere i idrett og integrering gjennom idrett, men også andre type artikler om innvandrere i Norge. Da er det gjerne sosiale og andre utfordringer som blir presentert, og idrett kommer inn som en løsning på problemene. Det vil også bli brukt avisartikler for å finne ut hvordan innvandrertøvere i idretten ble tatt imot av nordmenn, da det er flere avisartikler om nettopp dette. En styrke med avisartikler som kilde er at de setter fokus på dagsaktuelle temaer. De dokumenterer både idrettspolitiske initiativer og samfunnsdebatten rundt dem som det ellers ville være vanskelig å finne dokumentasjon av.<sup>14</sup> En annen styrke er at det finnes nasjonale, regionale og lokale aviser i Norge. Det gjør at store deler av det som skjer innenfor norsk idrett og innvandring på alle nivåer blir dokumentert i artikler. Dette muliggjør å følge en sak over flere dager eller år, og å se på regionale forskjeller eller likheter over tid, slik at utviklingstrekk kommer frem. At det finnes et bredt utvalg å velge av, vanskeliggjør også å bruke aviser som kilder hvis alt som er skrevet om idrett skal trekkes med, men det er ikke meningen. Meningen er å finne eksempler på integreringsinitiativ og bekreftelse eller avkreftelse av fakta fra andre funn. I forhold til å følge aviser over lengre tid er det to svakheter med min valgte fremgangsmåte. Først er det et svært tidkrevende arbeid. Da er databasen «Atekst» et greit hjelpemiddel. Ulempen med den, er mangelfull digitalisering av aviser til databasen. Dette har imidlertid ikke vært et stort problem for min oppgave, da det er funnet mange artikler om temaet fra avisen Aftenposten, som dekker det området hvor konsentrasjonen av innvandrere i Norge har vært størst, Oslo. Den mangelfulle digitaliseringen har imidlertid gjort at oppgaven ikke har kunnet se på geografiske forskjeller i like stor grad som ønskelig.

---

<sup>13</sup> Schwebs, Ture og Østby, Helge. *Media i samfunnet*. Oslo: Det norske samlaget, 2007: 17-19.

<sup>14</sup> Et eksempel er medias fokus på idrettens «hemmelighold» av pengebruk på 2000-tallet, som endte med at generalsekretæren i Norges idrettsforbund, Inge Andersen, måtte gå av.

## **Forskningsrapporter og artikler**

Forskningsrapportene som ble nevnt under «tidligere forskning» og andre forskningsrapporter og artikler om idrett, innvandrere og integrering, vil bli anvendt som kilder i oppgaven. En forskningsrapport er en systematisk skrevet gjennomgang av et konkret emne eller emner på bakgrunn av forskningsundersøkelser, og som vil gi leseren objektiv informasjon om temaet. Ofte er det bestilte evalueringsrapporter fra staten eller andre institusjoner, der rapportene konkludere med noen forslag på forandring til eventuelle oppdragsgivere, og også er med på å legitimere politikk.

Jeg skal ikke presentere alle rapportene i denne innledningen, men tre av de mest sentrale vil være FAFO sin rapportserie «*Idrett, fritid og levekår*» om idrettens utvikling og rekrutteringsgrunnlag rundt år 1990 av blant annet forskningslederen Jon Erik Dølvik, samt evalueringsrapporten skrevet av Eidheim og evalueringsrapporten «*Barn og unge som står utenfor – aktivisering gjennom idrett En evaluering av idrettens storbyprogram*» fra NIBR laget av Yngve Carlsson og Thomas Haaland som ble publisert i 2004. FAFOs rapportserie beskriver ganske nøye hvor idretten stod i samfunnet på slutten av 1980-tallet basert på spørreundersøkelser med en rekke frivillige og aktive innen idretten, og personer som kunne tenke seg å starte som aktiv eller frivillig innen idrett. FAFO-rapportene vil gi indirekte informasjon om hvorfor det ikke ble satt i gang systematiske integreringsprogrammer før år 1990. Eidheims og Carlsson/Haalands rapporter er evalueringer av bruk av statlige midler til integreringstiltak gjennom idrett fra 1990-tallet og frem til 2006. Forskerne brukte kvalitative intervjuer med lagledere og trenere i klubber som fikk KKD-midler og personer i idrettskretser og særforbund, supplert med diverse idrettsnotater og søknader om KKD-midler i utarbeidelsen av rapporten. En svakhet med disse intervjuene er at deltakerne ikke har blitt spurt om hvor vidt de mener programmene har lyktes. Andre relevante forskningsrapporter er evalueringer relatert til temaet fra 1980-tallet og frem til 2011, som for eksempel om migrasjon, kjønnsforskjeller i idrett, utfordringer med innvandring og hvordan nordmenn så på innvandrere.

En historisk fremstilling av forskningsrapportene vil fremheve hvordan idretten direkte og indirekte ble brukt som integreringsarena overfor innvandrere, samt uenigheter forskere imellom om idrettens integrerende karakter. Det empiriske materialet i rapportene vil også være sentralt som kilde, da informasjon fra spørreundersøkelser, intervjuer og statistikker vil kunne gi nyttig informasjon og et bredere bilde av innvandrerens idrettsdeltakelse eller andre

elementer som direkte eller indirekte påvirket innvandreres idrettsdeltakelse over tid både fra idretten sentralt og fra grasrota, og flere synspunkter fra trenere og lagledere enn bare mine egne intervjuer kan gi. Dette er fordi mange av rapportene hadde et bredt informantutvalg fra idretten sentralt og grasrota i form av medlemmer og deltakere.

### **Offentlige kilder**

Siden det i den aktuelle tidsperioden har vært ført politikk knyttet til idrett, innvandring og integrering, vil også offentlige kilder være relevante. Konkret vil det bli brukt Stortingsmeldinger om innvandring, kultur og idrett, norske offentlige utredninger (NOU-er) om innvandring og idrett, og en svensk regjeringsproposisjon om innvandring fram til 1975. Kommunale idrettsmeldinger fra Bergen vil også bli brukt. I tillegg vil partiprogrammer/handlingsprogrammer fra de åtte største politiske partiene i Norge mellom 1973 og 2005 blir brukt som kilder. Partiene er Sosialistisk venstreparti (SV), Det norske arbeiderparti (Ap), Senterpartiet (Sp), Venstre (V), Kristelig folkeparti (Krf), Høyre (H) og Fremskrittspartiet (FrP).

En stortingsmelding er et dokument fra regjeringen til Stortinget om et tema de vil diskutere eller orientere om. NOU er en rapport eller utredning om et emne, laget av en komite nedsatt av regjeringen. Ved å analysere innvandrings- og integreringsmeldinger fra 1973 og frem til 2000-tallet vil jeg kunne se når en norsk moderne integreringspolitikk startet og hvilke samfunnsarenaer som først ble fokusert på ved integrering. Gjør jeg det samme med kulturmeldingen og idrettsmeldingen, vil en historisk analyse av alle tre stortingsmeldingskategoriene vise overgangen fra da staten ikke brukte økonomiske midler på å integrere innvandrere gjennom idrett, til de begynte med det. Partiprogrammer er et hefte/program hvert politisk parti kommer med før et stortingsvalg for å vise velgerne hvilke saker partiet vil prioritere på Stortinget.<sup>15</sup> Disse programmene er gode kilder for å se hvilke partier som støttet innvandringspolitikken som ble etablert i 1973 og ført frem til 2000-tallet.

### **Intervjuer**

---

<sup>15</sup> Jeg kunne også ha brukt lokale partiprogrammer, spesielt fra Oslo siden konsentrasjonen av innvandrere er størst der. Men disse partiprogrammene ville bare blitt brukt til å bekrefte enighet eller uenighet med norsk integreringspolitikk, og det mener jeg at jeg har nok kilder på allerede fra annet hold. Derfor er ikke lokalpartienes syn så interessante eller nødvendige for oppgaven.



I motsetning til ved arbeid med eldre historie, kan historikere innenfor veldig nyere historie intervju personer som har opplevd det som skrives om. Intervjusjangeren brukt i oppgaven er semistrukturert intervju, som innebærer at intervjueren stiller «åpne spørsmål». Intervjuet blir mer som en samtale om temaet, og informanten kan lettere gi mer informasjon enn ved «lukkede spørsmål».

Fordelen med intervjuer som kilde, er at forskeren kan spørre personer om konkrete ting/elementer ved temaet som det ikke alltid er like lett å finne i skriftlige kilder, eller ved fravær av skriftlige kilder. Til min oppgave, der det ikke er så mange skriftlige kilder fra idretten, vil intervjuerne gi verdifull informasjon om hvor vidt og hvordan diverse integreringsprogrammer fungerte, eventuelt hva som ikke fungerte, og når disse programmene startet og hvorfor de startet. Intervjuene kan også bli brukt til å underbygge eller avkrefte funn fra skriftlige kilder og bli brukt til å se en historisk utvikling. Intervjuene kan også gi meg variert informasjon fra flere ståsteder i idretten, da jeg har valgt å intervju «ledere» fra idrettsklubbene SK Djerv fra Bergen, Vard Haugesund og Bjørndal IF. Klubbene vil bli presentert nærmere nedenfor. Den geografiske spredningen på informantklubbene gjør at eventuelle geografiske forskjeller kan bli fremhevet. Jeg har også intervjuet andre ledere i idretten, som Børre Rognlien, øverste leder av Oslo idrettskrets mellom 1994-2006, og Anders Krystad, en av initiativtagerne til etablering av supporter gruppen til Vålerenga IF, Klanen. Krystad er valgt ut på grunn av hans roller ved integrerings- og holdningsprosjektene «Fargerik fotball» og «Vålerenga mot rasisme». Jeg har også intervjuet Mani Hussaini, tidligere deltaker i «Vardmodellen» rundt årtusenskiftet, da han og familien kom som flykninger fra Syria.<sup>16</sup> Intervjuet med han kan si noe om hvordan han opplevde å være medlem i en norsk idrettsklubb som relativt nyankommen innvandrer, når det kommer til å bli integrert inn i klubben og samfunnet for øvrig.

Mangelen ved mitt informantutvalg og intervjuer, er at jeg bare har funnet en tidligere aktiv deltaker i et integreringsprogram. Videre har også intervjusjangeren ulemper som kilde. For det første er både forberedelse til intervjuene og etterarbeidet i form av transkribering tidkrevende. En annen utfordring er at temaet det blir spurt om, kan ligge noen år tilbake i tid, slik at det kan være vanskelig for informanten å huske konkret hva som skjedde. Informanter kan også ha et subjektivt syn på det som har skjedd som ikke samsvarer med det andre opplevde i samme

---

<sup>16</sup> Intervju med Mani Hussaini, 21.01.2016.

situasjon. På den andre siden er noe av meningen med et intervju at det er informantens perspektiv som skal komme frem og ikke hva informanten tror er riktig. Derfor er det en fordel med flere intervjuer så jeg kan sammenligne det informantene sier opp mot hverandre, eller finne bekreftelse eller avkreftelse i skriftlige kilder. Jeg har da for eksempel brukt intervjuer fra aviser som supplement til deltakerens opplevelser.

Bjørndal IF er valgt ut på grunn av utgangspunktet for klubben, som var å gi breddeidrettstilbud til både medlemmer og ikke-medlemmer i Bjørndal i Oslo. Området ligger i bydelen Søndre Nordstrand. Siden denne bydelen er den i Oslo med høyest konsentrasjon av ikke-vestlige innvandrere, er klubben en god Oslo-representant til denne oppgaven.<sup>17</sup> Informantene mine fra klubben er Lars Trælvik, Barbro Noss, Bislim Memishi, Mohammed Adam og Zainab Hashi. Disse er valgt ut fordi de alle har hatt leder- eller trenerverv i klubben mellom 1995 og 2016/17.

Vard-Haugesund er valgt ut på bakgrunn av «Vard-modellen», som klubben startet i 1995 og som er et integreringsprogram for innvandrere gjennom fotball. Programmet er kanskje det mest kjente idrettslige integreringsprogrammet startet fra grasrota.<sup>18</sup> Fra Vard er det æresmedlemmet Edvart «Eddy» Sternshoff som er min informant. Han har hatt flere roller i klubben, først som aktiv fotballspiller frem til 1962, og senere var han blant annet en sentral skikkelse rundt «Vard-modellens etablering i 1995» og drift årene etterpå. Intervjuet foregikk på Vard-hytta.

SK Djerv er valgt ut på bakgrunn av at de har jobbet mye med integrering gjennom idrett helt siden begynnelsen av 1980-tallet. Ut ifra mitt kildemateriale er SK Djerv den første norske idrettsklubben som begynte med å integrere innvandrere. Ada Freng og John Ingvald Økland er informantene mine fra klubben. De er valgt ut på bakgrunn av at de begge har hatt diverse verv og roller i klubben i ulike tidsperioder. Freng har blant annet jobbet mye med

---

<sup>17</sup> Ifølge tall fra SSB bodde 32,4% i 1988 og 34,7% i 1998 av Oslos totale befolkning av ikke-vestlige innvandrere i nye drabantbyer i Søndre Nordstrand, som Bjørndalen er en del av. Legger jeg til tallene fra vestlige innvandrere blir tallene 44,5% og 44,6% i henholdsvis 1988 og 1998. Blom, Svein, *Innvandrerens bosetningsmønster i Oslo*. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå, 2002.

<https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sos107/sos107.pdf>

<sup>18</sup> Grunnen til det er for det første at «Vard-modellen» har blitt brukt som modell og ekspertise for slikt arbeid overfor blant annet SK Djerv, Oslo politi sammen med OIK, Nordhordland fylkeskommune og Hordaland fotballkrets. Det var i samarbeid med Anders Krystad som da jobbet i Norges fotballforbund. Olsbø, Miriam. *Rapport om inkludering av flerkulturelle – i klubber tilknyttet flerkulturelle miljøer i Hordaland*. Bergen: Hordaland fotballkrets, 2004: 9. Den andre grunnen er alle prisene og kjente personer som har vært der, for eksempel kongelige (Kronprinsparet i 2001 og dronning Sonja i 2007), politikere/statsminister (Kjell Magne Bondevik 1999) og idrettspersonligheter (Eric Cantona 1999) med media tilstede. Intervju med Edvard Sternshoff 21.01.2016.

integreringsprosjekter klubben har hatt fra 1996 til dags dato, med noen års opphold før 2012. Økland har vært lagledere, styremedlem, var formann i aldersbestemte lag og for barn og ungdomsavdelingen fra slutten av 1970-tallet og frem til midten av 1990-tallet.

## **1.4 Metode**

Det er forskjellige metoder som er brukt for å svare på problemstillingen. I kapittel 3 har jeg brukt dokumentanalyse til å analysere nevnte offentlige dokumentkilder. Det vil si jeg har sett på stortingsmeldingene i kronologisk rekkefølge for å se utviklingen av en norsk integreringspolitikk, og ved å analysere innvandrings, kultur- og idrettsmeldinger fra oppgavens periode. Jeg har også analysert partiprogrammene i kronologisk rekkefølge, da en gjennomgang av disse, samt stortingsmeldinger, vil vise hvordan utviklingen av en norsk integreringspolitikk gjennom idrett har ble til. Ved partiprogrammer har jeg lest hele programmer fra alle nevnte partier frem til integrering ble et eget tema i partiprogrammene, og i 1981 hadde alle partiene det. Fra da av har jeg bare sett på kategoriene innvandrere/integrering og idrett.

I kapittel 4 og 5 har jeg analysert innholdet i nevnte evalueringsrapporter og andre brukte rapporter sammen med intervjuer av egne informanter og avisartikler om temaet idrett og integrering. En analyse av denne kildekombinasjonen vil gjøre at man får se en historisk utvikling av hvordan integrering gjennom idrett i praksis har blitt gjennomført, nordmenns holdninger til innvandrere og deres idrettsdeltakelse og omvendt, hvilke geografiske områder integrering av innvandrere har blitt satset mest på og erfaringer involverte parter har høstet, samt når integrering gjennom idrett startet og av hvem, samtidig som kulturelle utfordringer blir synliggjort. Den metodiske forskjellen på kapittel 4 og 5 er tidsperioden det blir skrevet om, da kapittel 4 gjelder 1973 til 1992, mens kapittel 5 gjelder 1993 til 2006.

## **1.6 Begrepsavklaring.**

Enkelte ord/begreper som benyttes i oppgaven kan ha flere betydninger og må derfor avklares.

Ordet «innvandrere» er sentralt i oppgaven, og betyr en person som har kommet til et land fra et annet med tanke om å bo i det nye landet resten av livet. Etterkommere kalles gjerne minoriteter eller første- og andregenerasjonsinnvandrere. Oppgaven benytter «innvandrere» om alle disse persongruppene. Dette gir noe mindre presisjon, men er en skrive teknisk lettelse samtidig som det gir den nødvendige avgrensingen mot majoriteten.

I oppgaven benyttes ordet «integrering» på prosessen der innvandrere kommer inn i og tilpasser seg det norske samfunnet. I oppgavens systematikk kan dette begrepet spaltes inn i tre underkategorier integrering ut fra hvilket perspektiv som benyttes. De ulike perspektivene oppgaven aktualiserer, nødvendiggjør å skille mellom «åpen integrering», «akkulturering» og «assimilering». «Åpen integrering» vil si at innvandreren selv får velge graden av kulturell likhet med landet innvandreren har kommet til. Vellykket integrering er i dette perspektivet oppnådd når personen har fått de samme rettene og pliktene som de øvrige i samfunnet. Ved «akkulturering» tar innvandreren med seg sitt kulturelle opphav til sitt nye hjemland, samtidig som han tilpasser seg kulturen han kommer til.<sup>19</sup> Kulturelle trekk som ikke er lovlig eller ikke kulturelt akseptert i det nye landet, blir da ikke praktisert lengre. Den siste versjonen, «assimilering», betyr at en innvanderer ikke får ta med seg noe av sin opprinnelige kultur. Ved assimilering skal vedkommende fullt ut tilvenne seg kulturen i landet han innvandrer til, om nødvendig ved bruk av tvangsmidler.<sup>20</sup>

Det vil også være en fordel å definere ordet «idrett», da det ordet kan ha en nokså vid definisjon, noe som også er tilfelle i denne oppgaven. Jeg definerer all fysisk aktivitet som idrett - alt fra breddeidrett til mosjonsgrupper i form av gå eller svømme, samt toppidrett.

## 1.6 Oppgavens struktur

Masteroppgave vil ha fem kapitler til for å svare på problemstillingen.

Kapittel 2, bakgrunns kapittel «*Idrett og samfunn i Norge: tre hovedtrekk*» vil gi en kortfattet oversikt over idrettens samfunnsfunksjon i form av nasjonsbygging, klassekamp og minoritetspolitikk. Dette kapitlet er for å fremheve overfor leseren at det å bruke idrett bevist og ubevist til spesifikke samfunnsoppgaver ikke var noe nytt når innvandrerne kom.

De egentlige undersøkelseskapitlene, 3. *Utvikling av norsk integreringspolitikk overfor innvandrere, ca. 1973-2005*, 4. *Idrett for alle 1973-1992: Innvandrere, idrett og integrering* og 5. *Integrering gjennom idrett mellom 1992 og 2006, bygget på nordisk velferdsmodell*, analyserer hvilken funksjon idretten har hatt som en integrerende arena mellom 1973 og 2006.

---

<sup>19</sup> Wæhle, Espen. «Akkulturasjon.» *Store norske leksikon*. Lest 14.05.2017. <https://snl.no/akkulturasjon>

<sup>20</sup> Brochmann, Grete. «Integrering.» *Store norske leksikon*. Lest 14.05.2017. <https://snl.no/integrering>

Kapittel 3 handler om politikk og ser på hvordan staten, politikere og politiske partier har brukt eller fremmet idrett som en integreringsarena og hvordan de forsvarte denne politikken.

I kapitlene 4 og 5 vil det bli sett på konkrete integreringstiltak og hvem som satte i gang tiltakene og hvilke erfaringer involverte parter høstet ut fra slike tiltak. Oppdelingen i kapittel 4 og 5 har begrunnet med at tidsspekteret på oppgaven er ganske langt. Ved å dele perioden opp i 1973 til 1992 og 1992 til 2006 vil ulikhetene med idrett og integrering mellom disse to periodene komme klarere frem.

Kapittel 6 vil være avslutningskapittelet. Der vil funnene fra oppgaven bli poengtert og drøftet opp mot problemstillingen, før en konklusjon på problemstillingene.

## **2. Idrett og samfunn i Norge: tre hovedtrekk**

Gjennom idrettens moderne historie, som startet med etableringen av Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug» (CF) i 1861, har idretten i Norge blitt brukt til å påvirke samfunnet på en rekke områder.<sup>21</sup> Idrettens samfunnsfunksjon kan spores både på nasjonalt nivå og klasse-, minoritets- og individnivå. I en masteroppgave om hvordan idrett har blitt brukt som et politisk redskap for å oppnå konkrete politiske mål - nemlig integrering av innvandrere etter 1945 - vil det være hensiktsmessig å belyse hvilken samfunnsfunksjon idretten har hatt i Norge før 2. verdenskrig. Siden oppgaven skal handle om idrett og integrering av innvandrere, vil det spesielt være på sin plass å se kort på hvordan norsk idrett har påvirket minoriteters hverdag tidligere, og det vil derfor bli sett kort på samer og kvener i denne sammenhengen. Problemstillingen til kapittelet vil da være: Hvilke samfunnsfunksjoner har idretten hatt i det norske samfunn og hvordan har dette påvirket idretten?

I dette bakgrunnskapittelet kan jeg ikke gå inn på alle funksjonene idretten har hatt, men skal fokusere på tre hovedtrekk. Først vil det bli sett på hvilken funksjon idretten hadde på et nasjonalt nivå i form av forsvar og nasjonsbygging. Det andre delkapittelet vil belyse hvordan arbeiderbevegelsen brukte idretten til å fremme klasseidentitet og politisk kamp som

---

<sup>21</sup> Opp til 1930-tallet begrunnet alle idrettsorganisasjoner statlig støtte med idrettens samfunnsfunksjon. Olstad, Finn, *Forsvar, sport, klassekamp 1861-1939*, bind 1 Finn Olstad og Stein Tønnesson, *Norsk idretts historie*. Oslo: Aschehoug 1987: 253.

revolusjonære på 1920-tallet og gjennom «folkeoppdragelse» på 1930-tallet. Til slutt vil det bli sett på hvordan idretten ble brukt overfor samene og hvordan urbefolkningen brukte idretten bevisst til å fremme egen identitet, samhold og handlingskraft.

## **2.1 Idrett for å styrke forsvaret og nasjonalfølelsen**

Etableringen av CF i 1861 skjedde i regi av diverse idrettsledere, og med statlig støtte fra 1863. Målet var å forbedre soldaters skyteferdigheter og helse. Å bruke idrett til å styrke nasjonalfølelsen var ikke like bevisst fra staten eller idrettsledere sin side, men mer en utvikling som kom fra grasrota på 1840-tallet gjennom symbolbruk, fokus på felles nasjonal historie og aktiviteter. Senere ble det også et mål å prestere bra i konkurranse med andre nasjoner.

### **2.1.1 Idrett som militærpolitikk**

Grunnen til at staten så på idrett som en forberedelse til militærtjenesten, lå i kombinasjonen av at loven om allmenn verneplikt ble praktisert fra året 1854 og at rifleskyting ble stadig viktigere for militæret.<sup>22</sup> Da var det fornuftig å bruke skytterlagene som en forberedelse til militærtjenesten. Målsetningen kommer frem i stiftelsesinnbydelsen til CF, der det blant annet stod at meningen var «å utdanne dyktige fedrelandssoldater».<sup>23</sup> Den militære tilnærmingen til idrett kom også til uttrykk i at den statlige støtten til CF kom fra Armeedepartementet, i form av rifler.<sup>24</sup> Det kan legges til at idretten på 1800-tallet skulle ha et høyere mål. Den skulle drives ut fra «folkehygieniske» idealer - personer skulle ikke drive idrett for fornøynsens eller konkurransens skyld, men for dens nytte.<sup>25</sup> Det å vise «muskler» overfor unionsherren Sverige spilte også inn,<sup>26</sup> i tillegg til en økende skandinavisk enhetsfølelse etter «Krimkrigen» og den dansk-tyske konflikten tidlig på 1860-tallet.<sup>27</sup>

Selv om etableringen av CF var en bevisst politisk handling, var den også motivert av eksterne forbilder fra utlandet og interne trender i Norge. Fra utlandet kom inspirasjonen fra Sveits,

---

<sup>22</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 14.

<sup>23</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 13.

<sup>24</sup> 2/3 av dette var til premier og 1/3 til utlåns. Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 13. Goksøyr, Matti. «Idretten og det norske, Aktivitet som identitet». I *Jakten på det norske, Perspektiver på utviklingen av en norsk identitet på 1800-tallet*, redigert av Øystein Sørensen, 158-174. Oslo: AD Notam Gyldendal, 1998: 164.

<sup>25</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 111-112.

<sup>26</sup> På slutten av 1850-tallet tilspisset situasjonen seg internt i Unionen ved opphevelsen av stattholderembetet. Norge ville ha en friere union, mens Sverige ville ha en mer sentralstyrt union fra Stockholm. Olstad *Forsvar, sport, klassekamp*, 15,17.

<sup>27</sup> Goksøyr, Matti, *Idrett for alle Norges idrettsforbund 150 år 1861-2011*. Oslo: Aschehoug, 2010.24.

Sverige og England, som allerede hadde etablert diverse skytterlag underlagt militær kontroll.<sup>28</sup> Den interne forutsetningen lå i opphevelsen av «konventikkelparagrafen» i 1842, som muliggjorde at nordmenn kunne organisere seg i sivile interesseforeninger, som CF, fagforbundet og politiske partier.<sup>29</sup> Denne organiseringstrenden på 1800-tallet blir kalt «Assosiasjons-ånden» og det var grunnen til at CF ble en sivil forening, men med støtte fra militære. Samtidig gjorde den økende tilstrømmingen av mennesker til byene og utbredelsen av aviser det lettere å organisere seg og nå ut til flere personer enn tidligere.<sup>30</sup>

Denne militære tilnærmingen påvirket idretten ved at skytterlagene, og andre «mandige»<sup>31</sup> idretter som fremmed utholdenhet og allsidighet på samme tid, ble foretrukket. Utholdenhet og allsidighet ble dyrket frem ved at deltakerne i langrenn og andre utholdenhetsidretter ikke skulle komme raskest i mål, men på en elegant og «uthvilt» måte. Ofte var det noen hinder i løypene slik at allsidigheten ble ivaretatt. I mer akrobatiske øvelser som turn og gymnastikk ble det militære dyrket frem ved allsidighet i øvelsesutvalget.<sup>32</sup> I spørsmålet om spesifikke idretter som roing, diverse skiidrett og friidrett skulle drives videre, la CF seg på den linjen som var best for militæret.<sup>33</sup> Militære tilnærminger fikk også resultater for hvem som skulle få støtte av staten til å representere Norge ved de 2. olympiske sommerlekene i Paris i 1900. Staten nektet å gi økonomisk støtte til idrettsmenn, men de bevilget 2000 kr til noen skyttere slik at de kunne representere og forsvare Norges ære under «lekene».<sup>34</sup> Det kan legges til at lederne av CF, og etterfølgerne Norges riksforbund (RF)<sup>35</sup> og Norges landsforbund for idrett (NLI), og også idrettsledere rundt omkring i idrettsklubber, ofte hadde militære stillinger ved siden av idretten.<sup>36</sup>

---

<sup>28</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 14.

<sup>29</sup> Goksøy, Matti, *Historien om norsk idrett*. Oslo: Abstrakt forlag, 2008.41. Goksøy, *Idrett for alle*, 31

<sup>30</sup> Goksøy, *Historien om norsk idrett*, 41. Goksøy, *Idrett for alle*, 30-31,

<sup>31</sup> Mandige idrett var idretter som fremmet gode mosjonsevner til militæret, slik som ski, sykling og løping. Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 49, 127.

<sup>32</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 56, 140-144.

<sup>33</sup> Goksøy, Matti, *Historien om norsk idrett*. Oslo: Abstrakt forlag, 2008: 55-56, 64-65

<sup>34</sup> Olstad *Forsvar, sport, klassekamp*, 158.

<sup>35</sup> Opprettet i 1910 etter statlig innblanding på grunn av strid i norsk idrett om idrettens nyttemål. «Olympiske» og «folkehygieniske» ideal». Goksøy, *Historien om norsk idrett*, 81-82. Goksøy, *Idrett for alle*, 53-54.

<sup>36</sup> Lederen i Det norske Turn- og Gymnastikkforbundet i 1880 var Kaptein Olaf Petersen. Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 22-23,39-40, 72 CF-sekretæren mellom 1883 og 1919 var offiseren F.G. Seeberg. Goksøy, *Historien om norsk idrett*, 17. Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 112.

For samfunnet mer generelt hadde den militære tilnærmingen ikke så mye å si, men CF jobbet på grunn av forsvarstanken for at fysisk aktivitet skulle bli en del av skoledagen.<sup>37</sup> Etter at forsvarstilnærmingen ble nedtonet i 1893 som følge av at staten etter tiår med uenigheter bestemte at alle skytterlagene skulle trekkes ut av CF og inn i den nyopprettede foreningen «Det frivillige Skyttervesen», ble det opprettet idrettsøvelser direkte i militær regi.<sup>38</sup> Dette gjaldt for eksempel skiskyting.<sup>39</sup> Staten håpet at dette skulle øke interessen for idrett hos de vernepliktige og at rekruttene ved endt verneplikt skulle bli «ildsjeler» som lærte idrett til andre.<sup>40</sup> Senere var forsvarstilnærmingen i idretten mer situasjonsbestemt, og den blusset opp ved konsulentsaken i 1895, unionsoppløsningen i 1905 og ved utbruddet av første verdenskrig i 1914.<sup>41</sup> En grunn til at forsvarstanken ikke innfiltrerte befolkning så mye utenom idrettsledere og personer i statsapparatet, var at de fleste «menige» drev med idrett på grunn av hederen, æren og det sosiale knyttet til konkurranser og idrettsstevner.<sup>42</sup>

### **2.1.2. Idrett som en nasjonsbyggende faktor.**

Selv om Norge var i union med Sverige, var det viktig for nordmenn å vise at Norge også var en «selvstendig» nasjon. Dette inspirerte til dyrking av norsk kultur og historie, blant annet gjennom nasjonalromantikken. Også idretten spilte en rolle i denne sammenheng.

Idrettens funksjon som nasjonsbygger var ikke noen fast eller planlagt politikk fra staten eller idrettsledere etter opprettelsen av CF, men flere elementer gjorde idretten funksjonell som nasjonsbygger. I perioden 1840 til 1880-tallet var det mer sporadiske initiativer fra idrettsforeninger rundt omkring i Norge der det ble spilt på nasjonal symbolikk, for eksempel å koble idrett opp mot 17. mai-feiringen, noe som gjorde idretten til en nasjonsbyggende faktor.<sup>43</sup> Skytterlagene, og senere andre idrettsklubber, hadde også ofte stiftelsesdatoen lagt til 17.mai, og mange hadde patriotiske navn som «Viking», «Norrøna», «Ull», «Vallhall» eller «Fram». Det var heller ikke uvanlig å ha det norske flagget som klubb-logo eller synge patriotiske sanger under tevlinger.<sup>44</sup>

---

<sup>37</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 11,29.

<sup>38</sup> Goksøy, *Historien om norsk idrett*, 45. Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 95,106, 130-131.

<sup>39</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 131.

<sup>40</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 127.

<sup>41</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 113, (1895 og 1905) 132, (1914) 135

<sup>42</sup> I store trekk kan det sies at skillet mellom de som ville bruke idretten som en samfunnsfunksjon og de som ville drive med idrett for idrettens skyld, har gått mellom aktive utøvere på den ene siden og idrettsledere og politikere på den andre siden gjennom hele norsk idretts historie.

<sup>43</sup> Goksøy, *Historien om norsk idrett*, 161-163.

<sup>44</sup> Goksøy, «Idretten og det norske, Aktivitet som identitet», 162, 169 og 172.



På 1880-tallet var det «folkeaktivitet» og historiske strømninger som gjorde idretten nasjonsbyggende. Dette ti-året ble skigåing en «folkeaktivitet»<sup>45</sup> og derfor en nasjonalidrett. Roing og skøyter fikk delvis samme status, men ski stod i en særstilling.<sup>46</sup> Grunnen til at ski ble mer populært som aktivitet, var at teknologisk utvikling i form av bedre ski, bindinger og staver gjorde det lettere å stå på ski.<sup>47</sup> Teknologisk utvikling gjorde også at vinterfjellet ble lettere å bruke for folk flest samme ti-år, ved å hindre sult og forfrysning.<sup>48</sup> Videre var historiske strømninger tilbake til århundrene rundt år 1000 med på å gjøre skiene populære siden nordmenn da kunne samles rundt en felles tradisjon, identitet og nasjonal arv.<sup>49</sup> Idrettshistorikeren Matti Goksøyr påpeker her at polarhelten Fritjof Nansen var som «sendt fra oven» etter at han brukte ski som transportmiddel over Grønland.<sup>50</sup> Nansen og andre skihelter ble sett på som ekte nordmenn med røtter tilbake til gamle vikinghelter.<sup>51</sup> Nansens uttalelser om hvor norsk det var å gå på ski uten å konkurrere, som at «*Skiløbningen er den mest nationale af alle norske idrætter*»<sup>52</sup>, «*Øv idrett, men sky sport og alskens rekorder*»<sup>53</sup> og «*Å se en dyktig skiløper utføre sine luftsprang, det er et av de stolteste skuespill denne jord kan vise oss*»,<sup>54</sup> var også med på å bygge opp nordmenns syn om at ski representerte en norsk identitet. Norsk nasjonalfølelse ble dessuten forsterket i møtet med den «engelske sporten» som kom innover landet fra 1880-tallet. Idrettsledere og Nansen gikk offentlig ut og frarådet nordmenn å starte med «engelsk sport» fordi den fremmet idrett som et mål i seg selv der konkurranse var det viktigste,<sup>55</sup> ofte kalt det «olympiske ideal»,<sup>56</sup> da det ikke hadde noe til felles med forsvarstanken eller å fremme en sunn fysisk kropp, noe som var grunnlaget for hvorfor og hvordan nordmenn skulle gå på ski eller drive andre idrettsaktiviteter. Blant annet ble roing omdøpt til Nasjonalroing for å vise frem at Norge hadde en egen måte å ro på.<sup>57</sup>

---

<sup>45</sup> Betydningen av ordet folkeaktivitet må ikke overdrives. Mange manglet mulighet til å drive med ski eller annen idrett på grunn av naturlige og økonomiske forhold.

<sup>46</sup> Goksøyr, «Idretten og det norske, Aktivitet som identitet», 168,170

<sup>47</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 59-62. Goksøyr, «Idretten og det norske, Aktivitet som identitet», 169. Goksøyr, *Historien om norsk idrett* 49.

<sup>48</sup> Goksøyr, «Idretten og det norske, Aktivitet som identitet», 169.

<sup>49</sup> Goksøyr, Matti. *Vi gir alt for Norge! Om nasjonal reising og kulturell tilhørighet*. Rud: Norge idrettsforbund, 1996: 11. Goksøyr, «Idretten og det norske, Aktivitet som identitet», 170. Goksøyr, *Historien om norsk idrett*, 49

<sup>50</sup> Goksøyr, «Idretten og det norske, Aktivitet som identitet», 170.

<sup>51</sup> Nansen ble også brukt som mal på hvordan Olav Tryggvason så ut. Goksøyr, *Historien om norsk idrett*, 17.

<sup>52</sup> Goksøyr, «Idretten og det norske, Aktivitet som identitet», 170.

<sup>53</sup> Goksøyr, *Idrett for alle*, 58.

<sup>54</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 74.

<sup>55</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 79-80. Goksøyr, *Vi gir alt for Norge!*, 17. Goksøyr, *Idrett for alle*, 58.

<sup>56</sup> «Olympisk ideal» var et ord for konkurranseidrett. Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 111,115-116.

<sup>57</sup> Goksøyr, «Idretten og det norske, Aktivitet som identitet», 166.

Selv om staten, idrettsledere og andre kjente personer frarådet nordmenn å begynne med den «engelske sporten», var det ikke til å unngå at folk startet med mer konkurransepreget idrett. Med dette fikk idretten en helt ny funksjon som nasjonsbygger. Nå ble nasjonalfølelsen forsterket ved at norske idrettsmenn presterte bra i konkurranse med utlendinger.<sup>58</sup> Denne konkurransetanken var spesielt utpreget overfor Sverige rundt unionsoppløsningen. Selv om nye grener og konkurranseidrett ble mer legitimert med den «engelske sporten», ble den norske nasjonalfølelsen forsterket ved kryssingen av ski-gåing som en nasjonal aktivitet og det å prestere bra mot utlendinger i ski-idrett. Koblingen mellom idrettsprestasjoner og nasjonsbygging kommer for eksempel til uttrykk i Aftenposten-artikler fra 1885. I 1885 skrev de at «*det gjald jo Nationens Ære denne gang*» da skøytelegende Axel Paulsen utfordret hvem som helst til å motstride hans utsagn om at han var verdens beste skøyteløper.<sup>59</sup> Idrettsledere og staten så også etterhvert at det å prestere bra i internasjonal konkurranse bygget opp under norsk nasjonalfølelse, og med det ville staten bevilge økonomiske midler til en liten del elite-utøvere.<sup>60</sup>

### **2.3. Arbeiderbevegelsen og idrett: en arena for folkehelse**

I 1919 ble Norges riksforbund for idrett (RF) avløst av Norges landsforbund for idrett (NLI) fordi det fortsatt var sterke uenigheter om idrettens nyttemål mellom landsdeler, mellom by og bygd, internt i forskjellige idrettsinstanser og mellom og internt i samfunnsklasser. NLI bygde på RF sin struktur som en «paraplyorganisasjon». Samtidig ble distriktslagene opprettet som et kompromiss etter uenigheten i norsk idrett. Toppidrett og spesialisering lå til særforbundene, mens distriktslagene skulle ta seg av nytteverdi, geografisk utbredelse og allsidighet.<sup>61</sup> Fem år etterpå ble Arbeiderenes idrettsforening (AIF) etablert, først som en intern opposisjon i NLI, deretter som separat forening fra 1925. Splittelsen varte frem til disse to foreningene formelt ble sammenslått til Norges idrettsforbund i 1946.

Arbeiderbevegelsens opposisjon mot og brudd med NLI hadde hovedsakelig politiske årsaker. Arbeiderbevegelsen mente idretten favoriserte de velstående<sup>62</sup> og at ledelsen var for

---

<sup>58</sup> Goksøy, *Vi gir alt for Norge*, 21

<sup>59</sup> I 1885 skrev avisen om Axel Paulsen og hans bragder på skøytebanen. Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 66,

<sup>60</sup> Goksøy, *Historien om Norsk idrett*, 76-77.

<sup>61</sup> Goksøy, *Historien om Norsk idrett*, 81-82.

<sup>62</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 227-230.

borgerlig.<sup>63</sup> Etter bruddet tok NLI noe av dette til etterretning. Det ble lettere å bli medlem av NLI og arbeidere som drev med visse idretter som var viktige for nasjonen kunne få kompensasjon for tapte arbeidsinntekter.<sup>64</sup> Det lyktes derimot ikke å få en mindre borgerlig ledelse i NIF, da mange lederkandidater fra arbeiderklassen i stedet gikk inn i ledelsen i AIF.

Selv om arbeiderbevegelsen gjennom avgrensningen mot den borgerlige ledelsen hadde et felles mål utad, hadde de også interne stridigheter om hva idretten skulle brukes til. Skillet gikk hovedsakelig mellom reformvennlige sosialdemokrater og revolusjonære kommunister. Sosialdemokratene ville ikke ha en politisk idrett, men mente det var viktig å fremme arbeiderrettigheter og klassebevissthet.<sup>65</sup> Kommunistene ville bruke idretten til å danne en «rød armé» og hadde kontroll over AIF frem til 1927. Da fattet Arbeiderpartiet fornyet interesse for AIF. Partiet ønsket at kommunisten ikke skulle få fremme sitt politiske syn gjennom AIF.<sup>66</sup> Ap hadde makten over AIF fra slutten av 1920-tallet og til sammenslåingen av AIF og NLI. Som følge av de interne stridighetene var arbeideridrettens samfunnsfunksjon mye begrenset til å skape klasseidentitet blant arbeiderne. Årsaken var at vanlige idrettsdeltakere, uavhengig av om de var medlem i NLI eller AIF, stort sett konsentrerte seg om selve idrettsaktiviteten fremfor politiske målsetninger slik som å danne en «rød armé».<sup>67</sup> Arbeiderne ville også ha en «flukt» fra ofte monotont arbeid på fabrikkene.<sup>68</sup>

Overfor samfunnet fikk AIF en større nytteverdi utover 1930-tallet. AIF gikk fra å være et ledd i klassekamp til å bli et idrettsorgan som ville fremme folkehelse gjennom idrett til alle. Rolf Hofmo, som var en fast ansatt sekretær i AIF fra 1931<sup>69</sup> mente at konkurransen og rekordjaget var borgeridrett. AIFs mål var å videreføre CFs linje med nedtoning av konkurranse og rekordjag, og heller videreføre idrettens «folkehygieniske» ideal uten den militære delen.<sup>70</sup> Da måtte det satses på bredde- og masseidrett, der kvinner, barn og ungdom også ble inkludert.<sup>71</sup> Det var fortsatt arbeidere som var hovedfokuset for AIF, noe som blant annet viste seg i bruken av arbeiderpropaganda på idrettsstevner, men det å spre idrett til hele befolkningen ble mer

---

<sup>63</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 230 og 232

<sup>64</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 229.

<sup>65</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 212

<sup>66</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 217

<sup>67</sup> Hvis AIF la for mye vekt på politikken, mistet mange idrettsmedlemmene interessen, Olstad *Forsvar, sport, klassekamp*, 217.

<sup>68</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 225

<sup>69</sup> Hofmo ble senere leder av Norges idrettsforbund (NIF) og Statens ungdom og idrettskontor (STUI).

<sup>70</sup> Olstad *Forsvar, sport, klassekamp*, 245. Goksøy, *Idrett for alle*, 103.

<sup>71</sup> Olstad *Forsvar, sport, klassekamp*, 263-264, 266-267, 269-270. Goksøy, *Idrett for alle*, 103

fremtredende etter at Hofmo ble fast ansatt som sekretær i 1931.<sup>72</sup> «Idrett for alle» begynte så smått dette ti-året og Hofmo var en sentral person bak de nye tankene om arbeideridretten. Goksøyrtaler blant annet tanken om en «Idrett for alle»-politikk som «*Rolf Hofmos visjoner og virke for folkeidretten*»<sup>73</sup>. Hofmo skrev blant annet to bøker om hva som var viktig med idretten. Den første kom i 1933 og het «Idrett og politikk», der AIFs idrettspolitik ble oppsummert med mottoet «Frihet, sunnhet, kultur». Den andre var en revidert utgave av den første og kom i 1937 med tittelen «Folkeidrett. Arbeideridrett. Borgerlig idrett».<sup>74</sup> Hofmo var dessuten i spissen da AIF gikk inn for et sterkere offentlig engasjement i idretten, der både staten og kommunen skulle delta med økonomiske midler og ved anleggsutbygging.<sup>75</sup>

Inspirasjon til en bred masseidrett hadde Hofmo fått fra Østerrike og idrettsboken «Sport und Politik» som ble bestilt av den sosialistiske arbeidersportsinternasjonale.<sup>76</sup> Massegymnastikk fra Tyskland og Tsjekkoslovakia var også en inspirasjonskilde, men da gjerne mer som propaganda overfor arbeidere.<sup>77</sup>

Mange av AIFs tanker om idrettens plass i samfunnet ble først realisert etter 1945, for eksempel statlig tippeprogram og idrettshøyskole,<sup>78</sup> men AIF sine tanker satte likevel preg på 1930-tallets idretts- Norge og samfunnet. AIFs idrett fikk en samfunnsfunksjon på 1930-tallet ved at de drev forebyggende helsearbeid gjennom undervisning og ved å skape et sunt fritidstilbud til «alle» gjennom satsning på bredde- og masseidrett. Helsearbeidet foregikk på flere forskjellige måter og arenaer i samfunnet, men fellesnevneren var ofte å bedre folkehelsen gjennom en sunn, alkoholfri idrett, spesielt overfor utsatte grupper som alkoholikere<sup>79</sup> og arbeidsledige<sup>80</sup>. Bedriftsidrett ble også mer fremtredende.<sup>81</sup> For å bedre folkehelsen innførte AIF også lege- og tannlegekontroll for arbeidere.<sup>82</sup> AIF jobbet også for å hindre arbeidsulykker gjennom

---

<sup>72</sup> Goksøyrt, *Idrett for alle*, 102

<sup>73</sup> Goksøyrt, Matti. «'Vi skal ikke være rævasittere i et departement.' Rolf Hofmos visjoner og virke for folkeidretten.» *Arbeiderhistorie* (2007), 33. Olstad, Finn. «Under røde faner Om arbeideridrett og politisk idrettsetetikk». *Arbeiderhistorie* (2011), 208-209.

<sup>74</sup> Olstad *Forsvar, sport, klassekamp*, 242-245

<sup>75</sup> Olstad *Forsvar, sport, klassekamp*, 243, 252-253.

<sup>76</sup> Olstad, «Under røde faner», 209

<sup>77</sup> Olstad, «Under røde faner», 214

<sup>78</sup> NLI var også interessert i statlig tipping og en idrettshøyskole, men AIF var pådriveren. Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 254-255.

<sup>79</sup> Goksøyrt, *Idrett for alle*, 103.

<sup>80</sup> De slapp å betale medlemskontingent, og i 1934 var 35% av de voksne medlemmene i AIF arbeidsledige. Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 255, 257. Goksøyrt, *Vi gir alt for Norge*, 99.

<sup>81</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 277-278.

<sup>82</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 247-149.

forebyggende undervisning.<sup>83</sup> AIF ble dessuten en del av arbeiderens opplysningsforbund og begynte å utdanne kretsstudieledere, og drev også folkeoppdragelse gjennom studiesirkler. Tanken bak var, ifølge historikeren Olstad, at kropps- og hjernetrening var to sider av samme sak.<sup>84</sup> Dette var en av grunnene til at AIF tok opp sjakk og bridge som idretter på 1930-tallet. Den andre grunnen var å hindre at arbeidere drev med poker og gambling.<sup>85</sup>

For å få med seg flere inn idretten, arbeidet AIF gjennom målrettet rekruttering. De innførte fysiske klasser innenfor barne- og ungdomsidretten, noe som gikk ut på utøverne ikke ble delt inn etter alder, men etter høyde og vekt. For å få kvinner inn i idretten ble det opprettet flere kvinneidretter som var passende for dem, da datidens ekspertise mente at det var farlig for kvinner å anstrenge seg for mye. En AIF-lege poengterte at kvinneidrett burde bli utformet slik at den var attraktiv for kvinner, men også forberedte dem på en tilværelse som husmor.<sup>86</sup>

## 2.4. Idrett, samer og kvener: utvikling av egen kultur eller assimilering?

Innbyggere fra Nord-Norge var først ute med å definere seg med en egen regional identitet i Norge, den nordnorske identiteten. Dette ble gjort av det «Nordnorske selskap» 1880-tallet, bestående av nordlendinger bosatt i Oslo.<sup>87</sup> Det var likevel først fra 1910-tallet at den nordnorske identiteten blomstret opp blant befolkningen i Nord-Norge.<sup>88</sup> Årsakene bak denne tidlige regionalismen var at befolkningen der lå i den norske periferien politisk, økonomisk og idrettslig, og med det følte seg tilsidesatt fra sentrums-Norge.<sup>89</sup> En idrettslig utestengelse fra resten av idretts-Norge førte også til mer samling innad i regionen,<sup>90</sup> og til at en rekke idrettsgrener ble organisert i egne regioner i nord med egne cup-spill der vinnerne vant

---

<sup>83</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 248.

<sup>84</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 250.

<sup>85</sup> Goksøy, *Idrett for alle*, 103.

<sup>86</sup> Olstad, *Forsvar, sport, klassekamp*, 276.

<sup>87</sup> Ordet «Nordnorske selskap» spiller på uttrykket «det norske selskap» som var i København på slutten av 1700-tallet. Tjelmeland, Harald. «Region og regionalisme i nord». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å Skille, 27-40. Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016: 28

<sup>88</sup> Historiker Harald Tjelmeland poengterte dette med at det i dette ti-året kom «Nord Norge fiskerforbund», «Nordnorsk Importkompani», «Nordnorsk presseforening» og «Fiskesyndikat for Nord-Norge» Tjelmeland, «Region og regionalisme i nord», 29

<sup>89</sup> Pedersen, Helge Chr. «'Per Olsen – den nye Arvo Viitanen' Framstillingen av Finmarks første skistjerne i nasjonal og regional presse i 1950-åra». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 246-269. Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016:250-251

<sup>90</sup> Skille, Eivind Å. og Pedersen, Helge Chr. «Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille 11-25. Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016: 10, 17.

kongepokalen.<sup>91</sup> Fotball var et eksempel. I 1925 startet et nordnorsk mesterskap i fotball, og mellom 1930 og 1978 hadde Nord-Norge et eget «landslag» i herrefotball.<sup>92</sup> Nordnorske lag ble gradvis innmeldt i den ordinære fotballserien og -cupen fra 1960-tallet, og i 1979 var nordnorske lag fullt innmeldte.<sup>93</sup> For nordnorsk idrett generelt begynte innmeldelsen på 1950-tallet. Den nordnorske identitet ble også fremhevet ved at nordnorske idrettsutøvere representerte regionen Nord-Norge like mye som Norge i internasjonale og nasjonale konkurranser, og at de i Norgesmesterskap representerte regionen sin, ved siden av klubben og hjemmeplassen.<sup>94</sup> Nordnorske aviser fremhevet også det regionale i artikler etter nordnorske idrettsbragder i utlandet.<sup>95</sup>

Den nordnorske identiteten var ikke den eneste identiteten i landsdelen. Siden både samer og kvener hadde bodd ved siden av andre nordmenn i landsdelen i flere århundrer, hadde den vært et flerkulturelt samfunn i lengre tid.<sup>96</sup> Samenes og kvenenes idrettshistorie strekker seg nok like langt tilbake som den norske. Blant annet ble det første norske sivile skirennet, arrangert i Tromsø i 1843, vunnet av en kvene.<sup>97</sup> Videre hyllet Fridtjof Nansen samenes skiegenskaper og brukte dem som ekspertise på polarstrøk under sine polturer over Grønland og Nordpolen. Han argumenterte nærmest for at ski var en samisk oppfinnelse.<sup>98</sup> Hvor vidt samene oppfant skiene er uvisst, men disse to eksemplene tilsier at idrettsaktiviteter ikke var noe nytt hverken for samer eller kvener. Når det skal sees på om staten brukte idrett som en assimileringarena overfor samer og kvener eller om disse to minoriteten brukte det til å fremheve egne kulturelle identiteter, gjør kildemangel det vanskelig å si noe konkret om perioden før 1950-tallet. Men assimilering/fornorskingspolitikken den norske stat drev med før den gradvise forandringen i

---

<sup>91</sup> Pedersen, «'Per Olsen – den nye Arvo Viitanen' Framstillingen av Finmarks første skistjerne i nasjonal og regional presse i 1950-åra», 251.

<sup>92</sup> Tjelmeland, «Region og regionalisme i nord», 29.

<sup>93</sup> Skille og Pedersen, «Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord», 10, 17. Goksøy, Matti. «Utenforlandet? Periferier, identiteter, og fotball i nord». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord.*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 60-78. Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016:63.

<sup>94</sup> Skille og Pedersen, «Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord», 11.

<sup>95</sup> Pedersen, «'Per Olsen – den nye Arvo Viitanen' Framstillingen av Finmarks første skistjerne i nasjonal og regional presse i 1950-åra», 251, 254.

<sup>96</sup> Skille og Pedersen, «Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord», 10. Pedersen, Helge Chr. «Identitet og etnisitet i nord». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 41-58. Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016: 41

<sup>97</sup> Pedersen, «'Per Olsen – den nye Arvo Viitanen' Framstillingen av Finmarks første skistjerne i nasjonal og regional presse i 1950-åra», 250

<sup>98</sup> Karlsen, Silje Solheim. «'(...) så skrev eg til et par velkjente menn i Finnmark med forespørsel om man kunne skaffe meg to fjellapper som var villig til å følge med' - Om polarekspedisjoner, skiløping og etnisitet». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 271-289. Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016:273

denne politikken fra 1950-tallet, tilsier at i den grad samer og kvener deltok i idrett sammen med andre nordlendinger, foregikk dette på «norske» prinsipper. Det er uvisst om samiske og kvenske tilskuere fremhevet sine særegne identiteter, som klær, flagg, musikk osv., på tribunen. På en annen side hadde samer og kvener som nevnt drevet med ski lenge, blant annet var det å bruke to staver en kvensk/finsk oppfinnelse<sup>99</sup>. Den «norske» måten å gå på ski kunne derfor gjøre at samer eller kvener ikke opplevde ski som bare en norsk idrett, men også som sin «egen» idrett.

Fra 1950-tallet og utover hadde ikke den norske stat noe egen politikk ved idrett for å assimilere samer eller kvener. Samtidig skjedde det en fornying i politikken overfor skandinaviske minoriteter som gjør at det kan sies at idretten likevel ble brukt indirekte for å assimilere samer og kvener. Fornyingen innebar at fornorskingspolitikken ble byttet ut med moderniserings- og velferdsstatspolitikk der utdanning og norsk arbeidsstruktur symboliserte fremskritt, modernitet og en norsk levemåte. Dette medførte større press på den samiske kulturen enn fornorskingspolitikken gjorde.<sup>100</sup> Blant annet ble det slutt på å temme rein til arbeid og det ble ulovlig å kjøre med rein i gaten på 1960-tallet.<sup>101</sup> Å leve etter samisk kultur med reindrift og nomadeliv ble sett på som fattig og umoderne liv. Mange samer la da fra seg sin samiske arv, men samtidig fikk samer og kvener mer kulturell frihet i takt med utviklingen av velferdsstaten.<sup>102</sup>

Den kulturelle friheten fikk betydning for samer og kvener ved at de kunne fremme sine etniske identiteter både fysisk og kulturelt i idretten, samtidig som idretten var med på å fremme et mer moderne syn på samene enn gamle stereotypiske forestillinger<sup>103</sup>. Det ble også dannet egne samiske idrettsforeninger i Norge, Sverige og Finland, men oppgaven avgrenses her til Norge.<sup>104</sup> Tidligere var samisk fysikk synonymt med dårlig fysikk og kvensk med noe vilt og

---

<sup>99</sup> Pedersen, «'Per Olsen – den nye Arvo Viitanen' Framstillingen av Finmarks første skistjerne i nasjonal og regional presse i 1950-åra», 250.

<sup>100</sup> Pedersen, «Identitet og etnisitet i nord», 51.

<sup>101</sup> Karlsen, Silje Solheim. «Reinkappkjøring i 60 år (1954-2013)». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 225-244, Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016: 243.

<sup>102</sup> Skille og Pedersen, «, «Utafor sporet? Region og regionalisme i nord», 16-17. Tjelmeland, «Region og regionalisme i nord», 33. Pedersen, «Identitet og etnisitet i nord», 51.

<sup>103</sup> Pedersen, «'Per Olsen – den nye Arvo Viitanen' Framstillingen av Finmarks første skistjerne i nasjonal og regional presse i 1950-åra», 252.

<sup>104</sup> Fahlen, Josef og Skille, Eivind Å. «Samisk idrett og statlig politikk i Sverige og Norge». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 225-244, Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016:140

aggressivt («finneblod» og «finneenergi»). Da samiske langrennsløpere presterte bra mot «søringene» etter 1945, mente folklorist Stein Roar Mathisen at dette var en seier for å motbevise at samenes fysikk ikke var noe dårligere enn andre nordmenns.<sup>105</sup> Både den første nordnorske nasjonale skiløperstjernen, Per Olsen, og ski-hopper og fotballspiller Bjørn Wirkola, hadde finsk opphav. Når Wirkola gjorde det bra i idrett, var det ifølge ham selv de kvenske «stålnervene» som var med på å legge grunnlaget for det.<sup>106</sup> Norske aviser skrev at finnene hadde en spesiell energi som ble kalt for «finneenergi», og da Olsen gjorde det bra eller ble hissig, knyttet norske aviser dette til hans finske opphav.<sup>107</sup>

Den samiske idrettsforeningen «Sàmiid Valàstallanlihttu» (SVL) ble først grunnlagt i 1979 som en forening for samer i Norge, Sverige og Finland. En reorganisering i 1990 førte til at hvert av de tre landene fikk sine egne samiske idrettsforeninger underlagt hovedorganisasjonen. I Norge het den da SVL-Norge.<sup>108</sup> I den norske delen fremmet de samisk kultur ved å drive med reinsdyrkjøring og lassokasting, idretter som var kulturelt forankret i samenes arbeidshverdag. Ved siden av disse to ble det også drevet med fotball, som var en mer internasjonal idrett, og ski.<sup>109</sup> I fotball fikk samene et eget landslag som også fremmet en samisk identitet og kultur (gjennom bruk av blant annet samisk flagg). På ski tok Olsen i bruk finske teknikker og skismøring, noe som kunne være et tegn på at han ville fremheve sine kvensk-finske arv.<sup>110</sup> Av disse idrettene var det nok reinsdyrkappløp som fremmet samisk identitet mest. Fra 1953 ble det arrangert et årlig internasjonalt samisk reinsdyrkappløp i Kautokeino.<sup>111</sup> Kappløpet utviklet seg fort til en samisk folkefest med mange samiske kulturelle trekk der alle kunne delta, uavhengig av kjønn og om de var turister eller fastboende.<sup>112</sup> Samiske trekk var blant annet bruk av reinsdyr i kappløpet, men også det at gode reinsdyr fikk en egen joik og samiske navn.<sup>113</sup> Det ble etter hvert også joikekonsert i forbindelse med kappløpet.<sup>114</sup> Det var heller ikke

---

<sup>105</sup> Pedersen, «'Per Olsen – den nye Arvo Viitanen' Framstillingen av Finmarks første skistjerne i nasjonal og regional presse i 1950-åra», 251-252

<sup>106</sup> Pedersen, «'Per Olsen – den nye Arvo Viitanen' Framstillingen av Finmarks første skistjerne i nasjonal og regional presse i 1950-åra», 246

<sup>107</sup> Pedersen var kjent for å ha litt temperament, «'Per Olsen – den nye Arvo Viitanen' Framstillingen av Finmarks første skistjerne i nasjonal og regional presse i 1950-åra», 263

<sup>108</sup> Fahlen og Skille, «Samisk idrett og statlig politikk i Sverige og Norge», 140.

<sup>109</sup> Goksøy, «Utenforlandet? Periferier, identiteter, og fotball i nord», 61.

<sup>110</sup> Pedersen, «'Per Olsen – den nye Arvo Viitanen' Framstillingen av Finmarks første skistjerne i nasjonal og regional presse i 1950-åra», 261.

<sup>111</sup> Første gang arrangert av en belgier i Kautokeino i 1936. Karlsen, «Reinkappkjøring i 60 år (1954-2013)», 225.

<sup>112</sup> Karlsen, «Reinkappkjøring i 60 år (1954-2013)», 225, 234.

<sup>113</sup> Karlsen, «Reinkappkjøring i 60 år (1954-2013)», 231 og 238.

<sup>114</sup> Karlsen, «Reinkappkjøring i 60 år (1954-2013)», 236.



bare de tilstedeværende som fikk ta del i og bli kjent med samisk kultur og folkefesten, for det var internasjonal deltakelse og presse der.<sup>115</sup>

## 2.5 Avslutning

Dette bakgrunnskapittelet har vist at idrett har hatt en rekke samfunnsfunksjoner på flere samfunnsarenaer fra før moderne norsk idrett startet i 1861 og i tiden etterpå (frem til nåtid), både direkte og indirekte. Idretten ble brukt politisk til å styrke forsvaret ved å forbedre soldater og folks generelle helse, og til å fremme sosiale klasseidentiteter og politiske orienteringer. Kapittelet har også vist at idretten har blitt brukt som identitetsskapende både for etniske minoriteter og for nasjonen som helhet. Ved begge var ski et sentralt element der det spiltes på kulturelle historiske trekk og ved å fremme ski som en nasjonal, samisk og kvensk identitet. Kapittelet har også vist at idretten ble brukt til å fremme forskjellige klasseidentiteter, da norsk idrett skilte seg ut i to separerte idrettsforeninger mellom 1925 og 1945 på grunn av partipolitiske uenigheter. Denne idrettsseparasjonen mellom arbeiderklassen og borgerskapet, og interne uenigheter innenfor arbeideridretten, førte til at AIF etterhvert skiftet kurs. AIF gikk fra å være revolusjonerende til å fremme den idrettspolitikken historikere senere har kalt for «Idrett for alle-politikkens» spede begynnelse. Da AIF begynte å fremme en idrett for massene, der barn og kvinner, samt utsatte grupper i samfunnet som alkoholikere og arbeidsledige, skulle kunne være med.

I forhold til hovedtemaet for masteroppgaven, viser disse nevnte elementene at det å bruke idretten til å integrere innvandrere gjennom idrett på mange måter vil være helt i tråd med hvordan idretten har blitt brukt tidligere av staten og idretten på stadig nye samfunnsområder både før og etter 1945. Idrett har ikke direkte blitt brukt til å integrere innvandrere før, men det å bruke idrett bevisst til en spesifikk samfunnsfunksjon, som for eksempel å bygge etnisk og nasjonal identitet og indirekte assimilere samer, blir det samme. Og på samme måte som samer og kvener kunne bruke idretten til å fremme sin kulturelle identitet fra ti-årene etter 1945 burde det heller ikke være problematisk for innvandrere.

Å bruke idrett bevisst til å fremme integrering, burde heller ikke være en kontroversiell sak på 1970-tallet, da kapittelet har vist at norsk moderne idrett kontinuerlig har blitt påvirket av internasjonale elementer så lenge fysisk aktiviteter har blitt drevet, enten som en opposisjon til

---

<sup>115</sup> Karlsen, «Reinkappkjøring i 60 år (1954-2013)», 228, 230, 232-233, 236.

utenlandsk inspirasjon eller at norsk idrett har forandret nytte-formål etter inspirasjon fra utlandet. Inspirasjonen har ofte kommet fra utlendinger selv, men også fra nordmenn som hadde oppholdt seg i andre land. I forhold til idrettsutøveres konkurransetrang, som etterhvert gjennomsyret de fleste særforbund og de aktive utøverne, kan det by på problemer når flest mulig skal kunne delta. At et fotballag bare har plass til 11 personer på banen samtidig kan for eksempel virke ekskluderende. På en annen side har det gjennom kapittelet kommet frem at det sosiale var viktig ved siden av konkurranseelementene. Dette er kanskje en faktor som fremmer integrasjon.

### **3. Utvikling av norsk integreringspolitikk overfor innvandrere, ca. 1970-2005**

Utviklingen av norsk integreringspolitikk overfor innvandrere og hvilken rolle idretten ble tiltenkt i dette arbeidet fra statlig hold, må sees i en større samfunnsmessig sammenheng, særlig som en del av utviklingen av velferdsstaten.<sup>116</sup>

Etter andre verdenskrig satset norsk politikk i sterkere grad enn tidligere på å utvikle velferdsstaten. Med velferdsstaten menes en stat som tar seg av innbyggerne sine ved arbeidsledighet, alderdom og helsesvikt, gjennom diverse tiltak. Staten er også en garantist for den enkeltes rett til utdanning.<sup>117</sup> Velferdsstaten kan deles opp i to, trygd og tjenester. Utover 1960-tallet kom det en del trygdeordninger, som ble samlet under betegnelsen folketrygden.<sup>118</sup> Dette var direkte økonomisk støtte til den enkelte, etter behov. Gratis skolegang og helsetjenester er eksempler på tjenester. Selve tanken bak velferdsstaten forandret seg over tid, fra å bare være en økonomisk garantist, til også å garantere sosiale goder som behøves for å ha et godt liv.<sup>119</sup> Disse sosiale godene skulle være like for alle landets innbyggere, og det er kjennetegnet på den skandinaviske/sosialdemokratiske velferdsmodellen.<sup>120</sup> Andre velferdsmodeller er den liberale og konservative. Den liberale modellen finnes hovedsakelig i USA og anglosaksiske land. Der fungerer velferdsstaten som et «forsikringsselskap», man får ytelse etter hvor mye man har betalt inn til felleskassen. Staten ser det ikke som sin jobb å sikre

---

<sup>116</sup> Kommunal- og arbeidsdepartementet. «Om innvandringspolitikken». St.meld. nr. 39 (1987-1988). Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet, 1988: 47.

<sup>117</sup> Christensen, Johan og Berg, Ole T. «Velferdsstat». *Store norske leksikon*. <https://snl.no/velferdsstat>.

<sup>118</sup> Syketrygd, allmenn alderstrygd, barnetrygd, og arbeidsledighetstrygd.

<sup>119</sup> Christensen og Berg. «Velferdsstat»

<sup>120</sup> Christensen og Berg. «Velferdsstat»

at alle får like tilbud, bare å gi minimumstilbud til de aller fattigste.<sup>121</sup> I den konservative/kontinentale modellen, som finnes i Frankrike, Tyskland og andre kontinentaleuropeiske land, er ytelser knyttet opp til deltakelse i arbeidslivet. Velferdsstaten er der i stor grad finansiert gjennom bidrag fra arbeidsgivere og arbeidstakere. Det må poengteres at disse modellene er idealtyper og at det i virkeligheten finnes blandingsformer, for de forskjellige landene bruker gjerne inspirasjon fra alle modellene.<sup>122</sup>

I sammenheng med min problemstilling er det nettopp utviklingen av sosiale goder som blir viktig. Med utviklingen av en sosialdemokratisk velferdsstat, tok staten over flere sosialoppgaver som tidligere var familiens, slektens og vennskapskretsens ansvarsområde. Staten gikk aktivt inn og spilte en sentral rolle som tilrettelegger gjennom tiltak og økonomiske bidrag for å sikre at alle hadde lik tilgang på sosiale goder. Integrering av innvandrere gjennom idrett kan være et eksempel på et slikt sosialdemokratisk velferdsgode. Denne nye statlige satsningen på sosiale goder til alle, uavhengig av person eller opphav, blir poengtert i en rekke partiprogrammer og stortingsmeldinger som kom ut etter 1970, særlig i kulturmeldinger, innvandringsmeldinger og idrettsmeldinger. Disse meldingene skal jeg i det følgende se nærmere på for å få en oversikt over utviklingen av norsk integreringspolitikk fra statlig hold, fra 1970-tallet og frem til 2006. Jeg forventer ikke å finne så mye om idrett og integrering ved den nasjonale politikken om innvandringen på 1970-tallet. Ved å se på historisk utvikling av innvandrings- og idrettspolitikken, vil jeg derimot finne en oversikt over hvor regjeringen senere satte fokuset i denne politikken. Denne kartleggingen vil presentere den generelle konteksten for mitt spørsmål om hvilken rolle idretten har spilt i dette arbeidet og hvilke tiltak som ble satt i gang fra statlig side, og om selve idretten var en god arena for integrering. Disse problemstillingene behandles mer konkret i kapittel 4 og 5.

Kapittelet er delt opp i tre delkapitler. Først blir bakgrunnen for innvandringspolitikken i Norge fra andre verdenskrig og frem til innvandringsstoppen (1975) belyst. Deretter kartlegges etableringen av norsk integreringspolitikk på 1970-tallet og den politiske utviklingen av integreringspolitikken frem til 2006. Til slutt blir idrettens rolle som integreringsarena på et nasjonalt plan analysert.

---

<sup>121</sup> De hadde f.eks. ikke noe helseforsikring for landets innbyggere, bare et minimumstilbud til de aller fattigste. Christensen og Berg. «Velferdsstat»

<sup>122</sup> Christensen og Berg. «Velferdsstat»

### **3.1. Fra innvandringsstopp til integreringspolitikk**

I dette delkapitlet skal det sees på generelle samfunnsendringer og utvikling av en velferdsstat etter krigen. Når staten innførte «innvandringsstoppen», var dette nettopp på grunn av utfordringene som kom med arbeidsinnvandringen. Staten satset etter innvandringsstoppen på integrering av de som allerede hadde kommet (og deres familier). Man kan se dette i sammenheng med den sosialdemokratiske velferdsmodellen der staten skulle «ordne opp» for og legge til rette for innvandrere på lik linje som etnisk norske og alle skulle ha like muligheter.

#### **3.1.1 Situasjonen etter krigen i Norge og Europa: gjestearbeidere sett på som midlertidig arbeidskraft**

På 1950-tallet var det oppgangstider i det norske og vest-europeiske arbeidsmarkedet. Behovet for arbeidskraft økte og måtte dekkes gjennom arbeidsinnvandring fra utlandet.<sup>123</sup> Som forutsetning for dette ble fremmedlovgivningen fra 1927 forandret i 1956 og 1969, ved at regjeringen modifiserte og gikk inn for en regulering av fremmedarbeidere i en mer liberal retning. Tidligere var fremmedlovgivningen et redskap for å sikre innenlands arbeidstakere under de økonomiske nedgangstidene<sup>124</sup>. Nå skulle den offisielle politikken være et redskap for å ta hensyn til internasjonale kontakter og utveksling av tjenester over landegrenser. Samtidig skulle det bli lettere for arbeidstaker og arbeidsgiver å inngå avtaler over landegrenser. Man tok også inn sosiale og humanitære rettigheter og rettsikkerhet for fremmedarbeideren i fremmedlovgivningen. Hovedargumentet for en liberal politikk overfor arbeidsinnvandringen var at arbeidsinnvandring var en forutsetning for veksten i norsk økonomi når man trengte flere arbeidstakere enn det landet kunne produsere selv.<sup>125</sup> Det er ikke unaturlig å tenke at det var et potensielt petroleums-eventyr etter det mindre gassfunnet i Nordsjøen februar 1968 politikerne hadde i tankene ved lovendringen i 1969.<sup>126</sup>

Norge lå i periferien av arbeidsstrømmen fra sør til nord i Europa.<sup>127</sup> Siden det var relativt få fremmedarbeidere til Norge på 1950- og 60-tallet, var ikke den liberale holdningen til fremmedarbeidere et problem.<sup>128</sup> Staten gikk dessuten ut ifra at arbeidsinnvandrerne bare var

---

<sup>123</sup> St.meld.nr. 39 1987-88: 27

<sup>124</sup> St.meld. nr. 39 1987-88: 27

<sup>125</sup> St.meld. nr. 39 1987-88: 27

<sup>126</sup> Ryggvik, Helge, *Til siste dråpe Om oljens politiske økonomi*. Oslo: Aschehoug, 2009:75-76

<sup>127</sup> Tjelmeland, Hallvard og Brochmann, Grete, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, red. Knut Kjeldstadli, *Norsk innvandringshistorie*. Oslo: Pax, 2003: 105.

<sup>128</sup> Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, *Norsk innvandringshistorie*, 105, 111

gjestearbeidere for en kortere periode. Dette førte til at så å si alle som hadde skaffet seg jobb i Norge, fikk arbeidstillatelse fram til 1970.<sup>129</sup> Når de bare skulle bo her for en kortere periode og hovedsakelig jobbe, var det ikke behov for noe utstrakt system for tilpasning og integrering. Dette ble overlatt til fremmedarbeiderne selv.

Alle partier var ikke enige i denne liberale politikken på 1960-tallet. Sosialistisk folkeparti (SF)<sup>130</sup>, var mest imot den liberale innvandringspolitikken som ble ført. SF mente det var utnyttelse av den tredje verdens arbeidskraft når fremmedarbeiderne jobbet for lavere lønn enn nordmenn i samme jobb bare for å øke den økonomiske profitten i landet. Partiet fulgte opp i 1971 med en oppfordring til å stenge grensen på forsiden i avisen «Klassekampen».<sup>131</sup>

### 3.1.2. Innvandringsstopp på 1970-tallet (i Norge 1975)

Holdningene til arbeidsinnvandring ble brått mindre liberale rundt 1970. Før dette var det gjerne Sør-Europa arbeidsinnvandrere som kom fra. Nå kom det derimot flere arbeidere enn tidligere, og fra land norske borgere ikke hadde noe spesielt forhold til, verken kulturelt eller på andre måter, som Tyrkia, India/Pakistan og afrikanske land. Fra disse landene og kontinentet kom det henholdsvis 260, 212 og 434 personer i 1970. Med ankomsten av disse oppsto et nytt ord, «fremmedarbeideren».<sup>132</sup>

Arbeidsinnvandringen hadde ført med seg en del sosiale problemer, slik som dårlige boforhold og kulturkrasj.<sup>133</sup> Arbeidsinnvandrere fikk generelt bare lavtlønnede jobber, og sto generelt dårligere stilt på arbeidsmarkedet enn den øvrige befolkningen.<sup>134</sup> Dårlige norskkunnskaper blant arbeidsinnvandrende førte også til at de ikke fikk vite om rettighetene sine her i landet.<sup>135</sup> Regjeringen var redd for at arbeidsinnvandrere skulle bli annenrangs innbyggere i Norge, siden de hadde dårligere lønn enn nordmenn med samme jobb.<sup>136</sup> Med den midlertidige

---

<sup>129</sup> St.meld. nr. 39 1987-88: 27

<sup>130</sup> Senere Sosialistisk Venstreparti fra 1975.

<sup>131</sup> Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, *Norsk innvandringshistorie*, 123

<sup>132</sup> Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, *Norsk innvandringshistorie*, 105

<sup>133</sup> St.meld. nr. 39 1987-88: 28

<sup>134</sup> Kommunal- og arbeidsdepartementet. «Om innvandringspolitikken.» St.meld. nr. 39 (1973-1974). Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet, 1974: 37. Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, *Norsk innvandringshistorie*, 107-108.

<sup>135</sup> Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, *Norsk innvandringshistorie*, 108

<sup>136</sup> I 1968 innrømmet noen restauranteiere overfor Arbeiderbladet at de fra sørligere grader gikk billigere enn nordmenn. I 1969 kom det fram at utenlandske arbeidstakere vasket og ryddet hoteller for 5.50 kr i timen, noe som var 2/3 av normallønnen. Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, *Norsk innvandringshistorie*, 107.

innvandringsstoppen som først var planen, skulle staten ordne opp i de forholdene som ikke var tilfredsstillende, slik at det kunne komme flere innvandrere senere under bedre betingelser.<sup>137</sup>

De nevnte problemene gjaldt hovedsakelig ikke-nordiske borgere. Nordiske borgere sto i en særstilling fra 1950-tallet, da det nordiske rådet innførte et felles nordisk<sup>138</sup> arbeidsmarked og passkontroll. Det vil si at alle nordiske statsborgere kunne reise fritt i Norden og jobbe der de ville, uten å søke om det.<sup>139</sup> Vridningen til en mer kontrollert innvandringspolitikk overfor ikke-nordiske borgere og økt fokus på arbeidsinnvandreernes dårlige sosiale forhold og kulturelle bakgrunn førte til innvandringsstoppen i 1975.<sup>140</sup> Innvandringsstoppen ble også utformet slik at den tok høyde for at Norge kom til å trenge spesialister og nøkkelpersoner til norsk næring/industri som skulle ha mulighet til å flytte til Norge, for å ivareta behovet for arbeidskraft.<sup>141</sup> Det ble også tatt høyde for studenter, familier, flykninger og asylsøkere skulle kunne komme til Norge.<sup>142</sup>

Forslag til innvandringsstopp i Norge ble først tatt opp i rapporten Norsk offentlig utredning (NOU) «Innvandringspolitikk» 1973:17. Den ble utarbeidet av «Danielsen-utvalget», som skulle utrede innvandringspolitikken i Norge med blick på forholdene i utlandet. Bare 3 av 9 medlemmer stod bak fremlegget om innføring av innvandringsstopp, men Trygve Brattelis andre Ap-regjering sluttet seg til minoritetsforslaget<sup>143</sup>

Innføringen av innvandringsstoppen førte til en forandring i innvandringspolitikken. Så lenge den veldig liberale holdningen til arbeidsinnvandring dominerte, diskuterte man ikke fremmedarbeidernes sosiale forhold og integrering så mye. Fremmedarbeiderne skulle jo bare jobbe her en liten stund før de dro hjem igjen. Forandringen i innvandringspolitikken innebar at staten tok mer «kontroll» over enkeltmenneskets skjebne i sårbare situasjoner. Integrasjonspolitikken ble helt klart en del av den sosialdemokratiske velferdsmodellen. En annen viktig forandring med innvandringsstoppen, er selve ordbruken overfor de som før ble

---

<sup>137</sup> St.meld. nr. 74 1979-80: 27 og St.meld. nr. 39 1987-88: 28. Halvarsen, Terje «Etter et halvt år med innvandringsstopp: Ingen løsning på bolignøden», VG 04.10.1975: 8 <https://web-retriever-info-com.pva.uib.no/services/archive/displayPDF?documentId=02001919751004Ar00800&serviceld=2>

<sup>138</sup> Island var ikke med.

<sup>139</sup> Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, *Norsk innvandringshistorie*, 71

<sup>140</sup> St.meld.nr. 39 1973-74: 13. St.meld.nr. 39 1987-88: 28.

<sup>141</sup> St.meld.nr. 39 1987-88: 28

<sup>142</sup> St.meld.nr. 39 1973-74: 13

<sup>143</sup> St.meld.nr. 39 1973-74:13

kalt fremmedarbeidere. På midten av 1970-tallet kalte man stoppen for «innvandringsstopp» og statlige dokumenter som NOUer og stortingsmeldinger begynte å bruke ordet «innvandrere» istedenfor «gjestearbeidere» eller «fremmedarbeidere». Den endrete ordbruken viser en endring i politikken: Staten ville nå føre en politikk som gikk ut på at innvandrerne skulle kunne få lov til å bosette seg i Norge. Dette kan underbygges med «store norske leksikon» sin definisjon av ordet «innvandrer»; en person som kommer fra andre land/stater til et annet land for varig opphold.<sup>144</sup>

### **3.1.3. Etablering av integreringspolitikk i Sverige 1975; hovedvekt på integrasjon av de som har kommet.**

Utviklingen i Norge må sees i sammenheng med utviklingen i andre land. Innvandringsstopp ble innført blant annet i Danmark i november 1973 og i Frankrike i 1974.<sup>145</sup> Sverige, Vest-Tyskland og Nederland innførte derimot ikke direkte innvandringsstopp, men de strammet inn på hvem som kunne komme.<sup>146</sup> Dette er noe av grunnen til at arbeidssøkende innvandrere i større grad begynte å se til Norge i disse årene.

Hvis det skal sees nærmere på et av disse landenes innvandrings- og integreringspolitikk for å få et sammenligningsgrunnlag, vil det være naturlig å velge Sverige, siden det er Norges nærmeste naboland og fordi Sverige var først ute med å fastsette en innvandrings- og integreringspolitikk i Skandinavia. På bakgrunn av det vil jeg se litt nærmere på etableringen av svenske politiske mål overfor innvandrere og minoriteter. Med mål mener jeg hvem som skal få lov til å flytte til Sverige og hvordan innvandrere og minoriteter skal behandles. Jeg vil hovedsakelig hente informasjon fra *prop. nr. 26 år 1975 Regeringens riktlinjer før invandrar- og minoritetspolitikken m. m.* skrevet av sosialdemokratene. Jeg kunne selvfølgelig ha brukt *prop. nr. 142 år 1968 riktlinjer før utlånningspolitikken*, også skrevet av sosialdemokratene, men i den førstnevnte refererer de mye til den politikken som ble etablert i 1968. Hovedlinjene i politikken fra 1968-proposisjonen blir dermed også sett hen til gjennom 1975-proposisjonen. En annen grunn til å bruke den førstnevnte regjerings-proposisjonen er at det er denne første som handler direkte om innvandrer- og minoritetspolitikk. Man ser en betydelig forskjell i navnene på lovforslagene. Der den ene handler om utlendinger, handler den andre om innvandrere. Det er en vridning i språket og hvordan man oppfatte disse nye borgerne, på samme måte som i Norge.

---

<sup>144</sup> Myhre, Jan Eivind «Innvandring.» *Store norske leksikon*. 18.01.2017. <https://snl.no/innvandring>

<sup>145</sup> St.meld.nr. 74 1979-80:23-24

<sup>146</sup> St.meld.nr. 74 1979-80:23-24

Grunnen til at svenske myndigheter bestemte seg for å se på utlendingspolitikken i 1968 og innvandringspolitikken i 1975, er det samme som i Norge.

År	Innvandring totalt	Utvandring totalt	Nettoinnvandring totalt	Nettoinnvandring fra utenfor Norden
1968	32900	17200	15600	4000
1969	60800	14400	46300	11300
1970	73500	21300	52300	19900
1971	38700	31400	7400	10400
1972	25600	32300	-6700	1900
1973	24900	20100	-5400	2000

Antall personer som flyttet inn og ut av Sverige.

Som tabellen viser, var det var en kraftig økning i antall arbeidsimmigranter som kom til Sverige fra midten av 1960-tallet, med en topp i 1970.<sup>147</sup> Dette skyldes liberal fremmedarbeiderpolitikk.<sup>148</sup> Deretter gikk tallet kraftig ned. Hvis man tar med utvandringen i disse årene, var det en negativ innvandringskurve i 1972 og 73, henholdsvis -6700 og -5400. Det må også legges til at majoriteten av de som flyttet ut av og inn i Sverige de nevnte årene var nordiske borgere.<sup>149</sup> Denne generelle økningen førte med seg en del utfordringer for innvandrerne som måtte løses, spesielt problemer knyttet til kulturforskjeller, språkproblemer, utfordringer ved skolen og dårlige forhold på arbeids- og boligmarkedet.<sup>150</sup>

Svenske myndigheter innførte, i motsetning til Norge, aldri noen innvandringsstopp, men de gikk i 1968 inn for mye strengere regulering av ikke-nordisk innvandring.<sup>151</sup> Det ble innført en regel om at alle arbeidsinnvandrere skulle ha skaffet seg jobb, arbeidstillatelse og bolig før de kunne komme og jobbe i Sverige.<sup>152</sup> Dette var for å ordne opp i de ovenfornevnte utfordringene. Alle som bodde i Sverige skulle bli behandlet likt. Den strengere innvandringspolitikken ble utformet slik at asylsøkere, flyktninger og personer som søkte familiegjening fortsatt fikk lov til å komme på andre premisser enn arbeidsinnvandrerne.<sup>153</sup> I 1975 forklarte svenske myndigheter de politiske målene ut ifra ordene «jamlikhet, valfrihet og samverkan». «Jamlikhet» viste til at innvandrerne skulle ha samme rettigheter og plikter som den øvrige befolkningen, innbefattet å få opprettholde eget morsmål og kulturelle aktiviteter.<sup>154</sup> «Valfrihet» betydde at innvandrere og minoriteter selv skulle få velge graden av tilpasning til

<sup>147</sup> Regeringen. «Regeringens proposition om riktlinjer för invandrar- och minoritets-politiken m.m.» Regeringens proposition nr 26 år 1975. Regeringen, 1975:11.

<sup>148</sup> NOU 1973: 17. *Innvandringspolitikk*. Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet. 39-42

<sup>149</sup> Regeringens proposition nr 26 år 1975:11.

<sup>150</sup> Regeringens proposition nr 26 år 1975:58.

<sup>151</sup> Regeringens proposition nr 26 år 1975:59.

<sup>152</sup> Regeringens proposition nr 26 år 1975:61

<sup>153</sup> NOU. 1973:17. 39-40

<sup>154</sup> Regeringens proposition nr 26 år 1975:60



svensk kultur og om de ville opprettholde eget språk og kulturell identitet.<sup>155</sup> Ordet «samverkan» kan bli forstått som at staten ville at det skulle komme arenaer (for eksempel fagforeningen LO) der svenske og innvandrere kan møtes og utveksle kultur. Staten la til grunn at for å få til dette, måtte det være en grunnleggende toleranse mellom partene.<sup>156</sup> Denne politikken var det bred enighet om fra de svenske remissinstanserna.<sup>157</sup>

Selve politikken kan sees som en del av utviklingen av en sosialdemokratisk velferdsstat. Man ser de samme argumentene som senere ble brukt i Norge, nemlig at staten så det som sin oppgave å skape et økonomisk og sosialt «sikkerhetsnett» for innbyggerne, som skulle være likt for alle. Svenske myndigheter gikk aktivt inn i dette integreringsarbeidet, med blant annet økonomisk støtte til forskjellige formål, organisasjoner og tiltak som skulle jobbe for innvandrernes beste.<sup>158</sup> For eksempel kom svenske myndigheter i 1975 med et større statlig engasjement ved kultur, blant annet lett tilgjengelig litteratur ved bibliotekene på innvandrernes eget språk, for å gjøre innvandrernes møte med Sverige lettere. Dette ble gjort for at grupper med begrensede muligheter til å oppleve og skape kultur, kunne delta. Statens mål var hovedsakelig å legge til rette for at innvandrere kunne opprettholde og utvikle egen kultur. Tiltakene kunne også hjelpe på kulturutveksling over «språkgrenser», samtidig som det svenske kulturlivet ble beriket av andre impulser.<sup>159</sup>

## **3.2. Grunnlegging av en norsk integreringspolitikk på 1970-tallet og utviklingen opp mot 2005**

### **3.2.1 Hovedmålet med integreringspolitikken.**

Utfordringen med økende arbeidsinnvandringen førte til at Trygve Brattelis andre arbeiderpartiregjering så behovet for en egen stortingsmelding om innvandring. Denne skulle formulere prinsipper for en helhetlig innvandringspolitikk og integreringsarbeidet. I *St.meld. nr. 39 1973-74 Om innvandringspolitikken* oppsummerte regjeringen hvordan forholdene var i Norge, samtidig som de annonserte sine planer for hva som skulle gjøres med den uoversiktlige situasjonen som hadde oppstått. Det var i denne stortingsmeldingen regjeringen poengterte at de gikk inn for den nevnte innvandringsstoppen. Stortingsmeldingen bygget på *NOU 1973:17*

---

<sup>155</sup> Regeringens proposition nr 26 år 1975:60

<sup>156</sup> Regeringens proposition nr 26 år 1975:60

<sup>157</sup> Regeringens proposition nr 26 år 1975:60

<sup>158</sup> NOU. 1973:17. 42

<sup>159</sup> Regeringens proposition nr 26 år 1975:68

*Innvandringspolitikken*.<sup>160</sup> Innledningsvis i stortingsmeldingen står det at meldingen kan sees i sammenheng med den voksende norske petroleumsnæringen der man mest sannsynlig ville ha behov for en økning i utenlandsk arbeidskraft<sup>161</sup>.

Hovedmålene bak den norske innvandrings- og integreringspolitikken som først ble formulert på 1970-tallet, kan oppsummeres med at alle innvandrere som kom til Norge, uansett grunnlag og uansett om de skulle være i landet i en lengre eller kortere periode, og om de valgte å bli assimilert, integrert eller tilpasset seg norske forhold på andre måter, skulle behandles likt med den øvrige befolkningen på de aller fleste områdene i samfunnet.<sup>162</sup> Disse hovedmålene stod uendret frem mot 2005. Likebehandlingen innebar at alle som jobbet i Norge skulle ha like rettigheter i arbeidslivet, bli behandlet likt av rettsvesenet og ha de samme sosiale godene og pliktene, med noen unntak. Innvandrerne kunne ikke delta på stortingsvalg og hadde ikke verneplikt.

Målene i innvandrings- og integreringspolitikken må sees i sammenheng med utviklingen av den nevnte sosialdemokratiske velferdsmodellen, som la grunnlaget for innvandringsstoppen. I motsetning til tidligere gikk staten nå aktivt inn med diverse tiltak for å legge til rette for at arbeidsinnvandrerne som kom til Norge ikke skulle bli annenrangs innbyggere. Under den liberale arbeidsinnvandringsordningen frem til begynnelsen av 1970-tallet, var dette opp til hver enkelt innvandrer.

I motsetning til assimileringspolitikken som hadde blitt ført overfor minoriteter som samer og kvener tidligere, skulle innvandrerne nå få velge selv om de skulle bli integrert, assimilert eller bare tilpasse seg norske samfunnsforhold.<sup>163</sup> For å oppnå dette målet trengtes spesielle tiltak, hovedsakelig overfor innvandrere, men også overfor nordmenn. Den første stortingsmeldingen om innvandring poengterte ganske sterkt at det var er snakk om en to-veis integrering.<sup>164</sup> Innvandrende skulle tilpasse seg norske forhold, mens nordmenn måtte innrette seg etter det flerkulturelle samfunnet som ble en realitet i Norge på 1970-tallet. Overfor nordmenn skulle man starte med kulturelle holdnings- og informasjonskampanjer, blant annet gjennom NRK.<sup>165</sup>

---

<sup>160</sup> St.meld. nr. 39 1973-74: 4

<sup>161</sup> St.meld. nr. 39 1973-74: 3

<sup>162</sup> Bare norske borgere over 18 kan stemme ved stortingsvalg. Ved fylkes- og kommunevalg trenger innvandrere bare å ha bodd her i 4 sammenhengende år for å få stemme.

<sup>163</sup> St.meld. nr. 39 1973-74:36

<sup>164</sup> St.meld. nr. 39 1973-74:36

<sup>165</sup> St.meld. nr. 39 1973-74:47

Overfor innvandrerne var det tre områder som skilte seg ut som spesielt viktige for å realisere likhetsprinsippet; jobb, bolig og språk. Det var også nettopp på disse punktene staten, gjennom innvandringsstoppen, aktivt ville utjevne urettferdige forskjeller mellom innvandrere og nordmenn. De største problemene på jobbarenaen var dårlige norskkunnskaper hos innvandrere, dårlig verdsetting av utenlandsk utdanning og at innvandrerne hadde dårlig innsikt i konkurransen på arbeidsmarkedet og det norske samfunnslivet.<sup>166</sup> For å utbedre dette ble det blant annet satt i verk gratis undervisningskurs med 200 timer norsk og 40 timer samfunnsfag. Kursene var også for familiemedlemmer som kom sammen med arbeidsinnvandrere.<sup>167</sup>

For å ordne opp i boligproblemene gikk regjeringen inn for å stille arbeidsgiver ansvarlig for å skaffe førstegangs arbeidssøkere skikkelig bolig før de fikk arbeidstillatelse.<sup>168</sup> Standarden skulle ikke være dårligere enn hva en nordmann ville ha godtatt.<sup>169</sup> Dette var ikke uproblematisk, for arbeidstakeren fikk et sterkt avhengighetsforhold til sin arbeidsgiver. Regjeringen så likevel verdien av å bo i en skikkelig bolig fra starten av som viktigere enn fullstendig uavhengighet fra arbeidsgiveren.<sup>170</sup> Videre ble det innført strengere krav for å få utleiebevilling.<sup>171</sup>

### **3.2.2. Endringer og modifikasjoner i integreringspolitikken mellom 1980 og 2006**

Mange av problemene som hadde oppstått ved innvandringen til Norge før «innvandringsstoppen», var ennå ikke blitt løst etter det første tiåret med innvandringsstopp. Det norske samfunnet slet på samme måte som de gjorde før «innvandringsstoppen», for eksempel med bo- og arbeidsforhold for innvandrere.<sup>172</sup> En grunn er at innvandringsstoppen førte til at arbeidsinnvandrere som allerede var i Norge, og flykninger og asylsøkere som kom etter innføring av stoppen, hadde kommet for å bli, for om de reiste ut av landet, ville innvandringsstoppen gjøre det vanskeligere å komme inn i landet igjen.<sup>173</sup> Staten trengte å

---

<sup>166</sup> St.meld. nr. 39 1973-74: 36-37

<sup>167</sup> St.meld. nr. 39 1973-74: 41-42

<sup>168</sup> St.meld. nr. 39 1973-74: 24,52

<sup>169</sup> St.meld. nr. 39 1973-74: 24

<sup>170</sup> St.meld. nr. 39 1973-74: 24

<sup>171</sup> St.meld. nr. 39 1973-74: 52

<sup>172</sup> St.meld.nr 74 1979-80: 6, 8, 28, 31. St.meld.nr 39 1987-88: 54-61. Kommunal- og arbeidsdepartementet. «Om innvandring og det flerkulturelle Norge.» St.meld. nr. 17 (1996-1997). Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet, 1997: 54-61

<sup>173</sup> Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, *Norsk innvandringshistorie*, 143

videreutvikle arbeidet som hadde startet tiåret tidligere. Hovedprinsippene for innvandrings- og integreringspolitikken, slik som likhetsprinsippet, å koble innvandring til samfunnsmessige (sosiale) istedenfor økonomiske hensyn, og fokuset på språk, bolig og arbeid, ble videreført.<sup>174</sup> Samtidig fikk kultur og idrett en enda større rolle enn det som ble lagt til grunn i *st.meld. nr. 39 (1973-74)*, spesielt fra 1990-tallet.

Fra 1980-tallet og frem mot tusenårsskiftet ble det flere andre- og tredjegerasjons innvandrere. De skilte seg fra førstegenerasjonsinnvandrerne på 1970-talet da de hadde en annen bakgrunn enn sine foreldre. Barna hadde en fot i innvandrer miljøet og en fot i det etnisk norske samfunnet.<sup>175</sup> Dermed måtte de kanskje integreres på andre måter. Dette førte til endringer i innvandringspolitikken. Måten å oppnå politikken på og språket (tonen) i stortingsmeldingene ble endret ved kravene til integrering. Samtidig ble deler av politikken, blant annet knyttet til boligspørsmål, eldre, innvandrerkvinner, språk/morsmålsundervisning og kultur videreført og utviklet.

Etterhvert som familiegjenforenings-, asyl- og flyktnings-fasen hadde vart en stund, begynte antallet innvandrerkvinner i Norge å øke. Da oppsto det nye problemer som ikke hadde vært så gjeldende tidligere, for eksempel at ikke-vestlige innvandrerkvinner ikke deltok like mye som norske kvinner i samfunnet.<sup>176</sup> Tvangsekteskap og kjønnslemlestelse var også problemer som steg frem i lyset.<sup>177</sup> Ved offentlige velferdstiltak som skole og eldreomsorgen osv. ble det behov for særskilte tiltak, for eksempel tolk, slik at innvandrere kunne benytte seg av disse velferdstilbudene på lik linje med den øvrige befolkningen.<sup>178</sup>

Når det gjelder kravene til innvandrere, stod spørsmålet om i hvilken grad innvandrere selv kunne velge hvilken tilvenning de ville ha til det norske samfunnet, sentralt. Politikken fra *st.meld. nr. 39 (1973-74)* ble gjentatt i *st.meld. nr. 74 (1979-80) Om innvandrere i Norge*. Der heter det at innvandrerne fortsatt skulle få velge graden av assimilering eller integrering. Tanken var at når innvandrerne var forankret i egen kultur og miljø, ville det være lettere for dem å tilpasse seg til å fungere i majoritetssamfunnet med en åpen integreringspolitikk.<sup>179</sup> Denne

---

<sup>174</sup> St.meld.nr 74 1979-80: 6-7, 28. St.meld.nr 39 1987-88: 6, 47-48. St.meld.nr 17 1996-97:8. Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, *Norsk innvandringshistorie*, 198

<sup>175</sup> Wangberg, Anne C. og Langsem, Bjørg «Flyttet landsbyen til drammen» *Dagbladet*. 19.01.1997:10

<sup>176</sup> St.meld.nr 39 1987-88: 54

<sup>177</sup> Kommunal- og regionaldepartementet. «Mangfold gjennom inkludering og deltakelse Ansvar og frihet.» St.meld. nr. 49 (2003-2004). Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet, 2004: 44-45

<sup>178</sup> St.meld.nr 39 1987-88:48, 70-71

<sup>179</sup> St.meld.nr 74 1979-80:28

tilnærmingen ble delvis modifisert ved *st.meld. nr. 74 (1979-80)* og ved senere stortingsmeldinger.<sup>180</sup> Gradvis ble det over tid forventet at de som bodde i Norge skulle samle seg rundt noen grunnleggende samfunnsnormer og lovverk.<sup>181</sup> Den åpne integreringspolitikken som først ble bestemt, gjaldt ikke bare innvandrere. Samer, kvener og andre minoriteter begynte også å kunne utfolde egen kultur i takt med innvandringen.<sup>182</sup>

Til slutt kan det tas med at politikerne som utformet den endrede politikken hadde mer forskning om utvikling av integreringstiltak å bygge på enn de som utviklet politikken på 70-tallet. Dette hadde sammenheng med at innvandrerne ble stadig flere og oppholdt seg lengre i landet. Grunnlaget for å utvikle mer helhetlige integreringstiltak og innvandringspolitikk var således bedre.

### **3.2.3. Integrering gjennom kultur**

En fjerde arena regjeringen la ned krefter på for å oppnå tilpasningspolitikk var kultur.

I det sosialdemokratiske velferdssystemet ser staten det som sin oppgave å sørge for at alle har lik tilgang på kultur - både når det kommer til deltakelse og opplevelse. Alternativet ville ha vært selektiv behandling eller behovsprøvd tilbud, slik som det er ved offentlige overføringer, eller staten kunne fortsatt linjen med å la det være opp til hver enkelt om eller hvordan de skulle oppleve eller delta i kulturaktiviteter. I relasjon til problemstillingen min, er det viktig å se hvordan staten ville oppnå like rettigheter for innvandrere og etnisk norske i kultursektoren, særlig på idrettsfeltet. Dette kommer jeg nærmere tilbake til i delkapittel 3.3.

Med den nye valgfrie tilpasningspolitikken skulle det legges til rette for at innvandrerne skulle kunne opprettholde og utvikle sin egen særegne kultur samtidig som de tilpasset seg den norske kulturen og samfunnet. For at innvandrerne skulle kunne opprettholde eget språk og kultur ble det gitt morsmålsundervisning og tilgang på bøker og informasjon på eget språk. Deichmanske bibliotek var sentralt i dette arbeidet. Litteraturen som ble innhentet skulle både være for voksne og barn, og fra deres respektive hjemland.<sup>183</sup> Fra 1969 kunne innvandrergrupper som hadde registrert sinn menighet/trossamfunn hos fylkesmannen få statlig og kommunal støtte til

---

<sup>180</sup> I stortingsmeldingen Nr. 74. 1979-80 stod det at innvandrere som skal bo her i en kort eller lengre periode, må tilpasse seg norske forhold. St.meld.nr 39 1987-88:28. I stortingsmelding nr. 39 fra 1987 blir det poengtert at valgfrihet i forhold til integrering, ikke betyr at innvandrere kan la være å delta i det norske samfunn ved å ikke lære seg norsk eller kunnskap om samfunnet i Norge. St.meld.nr 39 1987-88: 49. Dette ble poengtert videre utover 1990-tallet og 2000-tallet. St.meld. Nr 17. 1996-97: 8. St.meld. Nr. 49 2003-04: 35-36.

<sup>181</sup> St.meld.nr 39 1987-88: 49

<sup>182</sup> Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, *Norsk innvandringshistorie*, 124-126

<sup>183</sup> St.meld.nr. 39 1973-74:48

religiøse formål på lik linje som kristne grupper.<sup>184</sup> Samtidig skulle tilpasningen ifølge St.meld. nr. 39 1973-74 som nevnt gå to veier. Bakgrunnen var at det er gjennom kulturell utfoldelse med hverandre at innvandrere og nordmenn best kan bli kjent med hverandre og hverandres kulturelle egenarter.<sup>185</sup> Nordmenns samhandling med innvandrerne ville være nyttig trening, for regjeringen regnet med stadig økende internasjonalisering i tiden fremover.<sup>186</sup>

Selv om man kan lære mye av hverandre gjennom kultur, kan kultur også gi grobunn til hat eller misforståelser, påpekes det i den første innvandringsmeldinger. For eksempel trekker regjeringen frem religion, siden mange av arbeidsinnvandrerne og andre innvandrere hadde en ikke-kristen religion.<sup>187</sup> Derfor var det enda viktigere at det ble skapt arenaer der flere forskjellige kulturer kunne møtes på lik linje.

### **3.2.4. Politisk og offentlig debatt.**

Selv om Ap's dominans ved utformingen av innvandringspolitikken i denne perioden er utvilsom, må også andre partiers syn på politikken sees til. Her vil det da også bli sett på de andre store partiene; Sv, Sp, V, KrF, H og Frp. Andre mindre partier er ikke tatt med, siden de bare har vært sporadisk inne på Stortinget og derfor har hatt lite å si for utforming av den nasjonale innvandringspolitikken.

Når det kommer til politisk enighet rundt innvandringspolitikken, skrev Odvar Nordli sin AP-regjering i *st.meld. nr. 74 (1979-80) Om innvandrere i Norge*, at Stortinget stilte seg bak det som ble foreslått i den første innvandringsmeldingen.<sup>188</sup> Ap var avhengig av støtte fra andre partier siden de ikke hadde absolutt flertall i parlamentet. Denne enigheten ved innvandringspolitikken gjenspeiles også i partienes partiprogrammer ved valget i 1977. Alle partier som hadde et eget avsnitt/kapittel i partiprogrammet om innvandring, skriver at innvandrere skal behandles likt som nordmenn, både i arbeidslivet og ellers i samfunnet. Det måtte settes krav til dem og settes i gang tiltak som for eksempel norskundervisning for å få til dette. Innvandrerne skulle også ha en skikkelig bolig og de skulle kunne beholde sine særegne kulturer.<sup>189</sup> KrF, Sp og Sv var de som var tidligst ute med å delvis forme/konstruere en

---

<sup>184</sup> St.meld.nr. 39 1973-74:46

<sup>185</sup> St.meld.nr. 39 1973-74:36

<sup>186</sup> St.meld.nr. 39 1973-74:36

<sup>187</sup> St.meld. nr. 39 1973-74:46

<sup>188</sup> St.meld.nr. 74 1979-80: 5

<sup>189</sup> Sosialistisk venstreparti. «Program for Sosialistisk Venstrepartis arbeid i Stortinget 1977 – 1981». 1977., Kristelig folkeparti. «PROGRAM FOR STORTINGSPERIODEN 1977 – 81 KrF KRISTELIG FOLKEPARTI SAMLING OM

innvandringspolitikk i partiprogrammene, allerede i 1973.<sup>190</sup> De andre nevnte partiene kom gradvis etter i 1977 og 1981. Innvandrereforeningen stilte seg bak innvandringspolitikken med det forbehold at man skulle være liberal ved familieforeningen.

Partiprogrammene til partiene ved stortingsvalget 1977 og utover viser stor enighet rundt selve innvandringspolitikken i Norge. Alle de syv største partiene etablerte en egen partipolitikk om innvandring i partiprogrammene. Hovedlinjen var at alle som bodde i Norge skulle behandles likt på alle samfunnsarenaer, i tråd med det sosialdemokratiske likhetsprinsippet. For å få til dette trengte man noen ekstra tiltak, for eksempel opplæring i norsk språk og samfunn.<sup>191</sup> Kulturarenaen ble også trukket hyppig frem av de fleste partier som en arena der nordmenn og innvandrere kunne bli kjent med hverandres kulturer.<sup>192</sup> Partiprogrammene viser også en utvikling i politikken, slik også stortingsmeldingen viste. Endringen er at innvandringspolitikken blir mer helhetlig og at innvandrernes problemer i større grad blir tatt opp etter hvert som det kommer flere innvandrere. Grunnholdningene, som likhet for alle ved kultur, bolig, jobb, skole, plikter og ansvar, ble stående. Partiene programposter om oppfølging av andre- og tredje-generasjons innvandrere samsvarte også med hva som står i stortingsmeldinger.

Selv om det var politisk enighet rundt det sosialdemokratiske likhetsprinsippet, var ikke partiene enige om hvordan man skulle realisere politikken. I *Store norske leksikon*, skrives det

---

VERDIER». 1977. Høyre. «HØYRES PROGRAM Perioden 1977 – 81», 1977. Senterpartiet. «Program - Stortingsvalget 77 Vekst er ikke å forbruke mer, men å forvalte bedre ! Senterpartiet» (1977-1981) 1977.

<sup>190</sup> Senterpartiet. «PROGRAM Stortingsvalget 73 Senterpartiet Senterpartiets valgprogram 1973-1977». 1973, Sosialistisk venstreparti. «SOSIALISTISK FRAMTID Politisk informasjon fra Sosialistisk Folkeparti Valgprogram 1973 – 77». 1973. Kristelig folkeparti. «PROGRAM FOR STORTINGSPERIODEN 1973 – 77 (NYNORSK) KRISTELIG FOLKEPARTI Samling om verdier». 1973.

<sup>191</sup> Sosialistisk venstreparti. «Program for Sosialistisk Venstrepartis arbeid i Stortinget 1977 – 1981». Kristelig folkeparti. «PROGRAM FOR STORTINGSPERIODEN 1977 – 81 KrF KRISTELIG FOLKEPARTI SAMLING OM VERDIER». 1977. Høyre. «HØYRES PROGRAM Perioden 1977 – 81», 1977. Senterpartiet. «Program - Stortingsvalget 77 Vekst er ikke å forbruke mer, men å forvalte bedre ! Senterpartiet» (1977-1981) 1977. Arbeiderpartiet. «DU SKAL VITA KVA DET GJELD SOLIDARITET ARBEID MILJØ Arbeidsprogram 1978 – 81 ARBEIDERPARTIET». 1977. Fremskrittspartiet. «FREMSKRITTSPARTIET PROGRAM 1981 – 85», 1981. Venstre. «VENSTRES ARBEIDSPROGRAM 1981 – 1985». 1981.

<sup>192</sup> Sosialistisk venstreparti. «ARBEIDSPROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTI 1985- 1989». 07-10.03.1985. Høyre. «HØYRES PROGRAM Perioden 1981- 85», 1981. Høyre. «HØYRES PROGRAM 1985 /89 FRIHET OG FELLESSKAP- MULIGHETENES SAMFUNN», 1985. Kristelig folkeparti. «PROGRAM for Kristelig Folkeparti 2001 – 2005». 2001. Senterpartiet «TRYGG FRAMTID Program 1981 – 85 SENTERPARTIET Senterpartiets valgprogram 1981 – 1985». 1981., Senterpartiet. «SENTERPARTIET Ta Norge i bruk ! Program 1989 – 1993 PROGRAM FOR SENTERPARTIET 1989 – 1993». 1989. Senterpartiet. «1997 – 2001 Stortingsvalgprogram for Senterpartiet». Mars 1997. Venstre. «VENSTRES PROGRAM 1989- 1993». 1989. Venstre. «Mangfold og fellesskap- Inn i et nytt årtusen» (1997-2001). 1997.

at velferdsmodellen ble satt under press på 1970- 80-tallet fra den politiske høyresiden.<sup>193</sup> Dette ser jeg i sammenheng med en større «vestlig» liberalistisk markedsvridning i økonomien, «new Public management», som startet på slutten av 1970-tallet og ble nevnt første gang i Norge ved Kåre Willoch regjering mellom 1981 og 1986.<sup>194</sup> I partiprogrammene til Høyre og Frp fra 1977 til 1989 kommer deres tro på mer konkurranseutsatte tjenester fra det offentlige, på effektivisering og et bedre tilbud til publikum gjennom private aktører klart frem.<sup>195</sup> Deres ideelle velferdsmodell har likhetstrekk med den liberale modellen. De sentrumsbaserte partiene V, Sp og KrF var ikke like sterke i sin tro på mer markedsstyrte tjenester, men de påpekte at velferdssamfunnet burde bli sett på, slik at det kunne effektiviseres mer, til fordel for publikum.<sup>196</sup>

De store motsigelsene mot selve innvandringspolitikken kom fra Sv, FrP og delvis KrF. SV skilte seg ut med deres kamp mot rasisme, og partiet trakk inn at innvandringsstoppen var rasistisk. Personene som slapp inn i landet til tross for innvandringsstoppen, var hvite mennesker fra Europa og Nord-Amerika, «*mens fargede folkeslag blir utsatt for ydmykelse og diskriminering*». SV foreslo å avslutte innvandringsstoppen.<sup>197</sup> KrF er også inne på samme linje. De vil bytte ut innvandringsstoppen med et mer rettferdig system.<sup>198</sup>

Ved siden av liberalisering av markedet og offentlige tjenester som nevnt ovenfor, skilte Frp seg ut blant annet ved spørsmålet om hvem som kunne få stemme ved kommune- og

---

<sup>193</sup> Christensen og Berg. «Velferdsstat»

<sup>194</sup> New Public Management er en fellesbetegnelse for en rekke prinsipper og metoder for organiseringen og styring av offentlig virksomhet, der man har markedet som forbilde, med visse tilpasninger der det er vanskelig å ta i bruk markedsløsninger. Tanken bygger på at offentlig virksomhet kan effektiviseres og øke kvaliteten på sine tjenester hvis man styrer den som en bedrift. Hansen, Tore. «New Public Management», *Store norske leksikon*. [https://snl.no/New\\_Public\\_Management](https://snl.no/New_Public_Management). Kvensjø, Marianne Dobak. «New Public Management i praksis - En studie av Narvik VAR KF». Mastergradsoppgave. Universitetet i Tromsø. 2009: 15-18 <http://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/1954/thesis.pdf>

<sup>195</sup> Høyre. «HØYRES PROGRAM Perioden 1977 – 81», 1977. Høyre. «HØYRES PROGRAM Perioden 1981- 85», 1981. Høyre. «HØYRES PROGRAM 1985 /89 FRIHET OG FELLESSKAP- MULIGHETENES SAMFUNN», 1985. Høyre. «NY VILJE, NY FREMGANG Høyres program 1989-1993», 1989. Fremskrittspartiet. «Handlingsprogram for stortingsvalget 1977 FREMSKRITTSPARTIET». 1977. Fremskrittspartiet. «FREMSKRITTSPARTIET PROGRAM 1981 – 85», 1981. Fremskrittspartiet. «FREMSKRITTSPARTIET Program 1985 - 1989 VI VIL GJØRE NOE MED DET !», 1985. Fremskrittspartiet. «Fremtiden skapes - den vedtas ikke ! PROGRAM 1989 – 1993 FREMSKRITTSPARTIET», 1989.

<sup>196</sup> Venstre. «VENSTRES ARBEIDSPROGRAM 1977 – 81». 1977. Venstre. «VENSTRES ARBEIDSPROGRAM 1981 – 1985». 1981. Venstre. «Program 1985 – 1989 VENSTRE». 1985.

<sup>197</sup> Sosialistisk venstreparti. «PROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTIS ARBEID I STORTINGET 1981 – 1985». 1981.

<sup>198</sup> Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for KRISTELIG FOLKEPARTI Ta vare på livet ! FOR STORTINGSPERIODEN 1985 – 89». 1985. Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for Kristelig Folkeparti». (stortingsperioden 1997-2001) 1997.



fylkestingsvalg. FrP mente dette var forbeholdt norske statsborgere.<sup>199</sup> Sv og V mente at innvandrerne skulle kunne stemme ved kommune- og fylkestingsvalg etter fire års sammenhengende botid i Norge, og ved stortingsvalg etter syv år. Begrunnelsen for forslaget var at innvandrere deltar i samfunnet på lik linje som nordmenn, blant annet med å betale skatt. Derfor burde innvandrerne også få lov til å være med å utforme (lokal)politikken.<sup>200</sup> Andre nevnte partier poengterte ikke stemmerett ved valg, men fremhevet at innvandrere skulle ha like rettigheter og plikter som majoriteten.<sup>201</sup> Frp hadde også en noe strengere tone, der innvandrere ble mer overlatt til seg selv når det kom til tiltak som skulle fremme integrering gjennom kultur. Her er Frp på linje med den liberalistiske velferdsmodellen. Andre eksempler er måten partiet skriver i prinsipp og handlingsprogrammet fra 1981: «*Innvandrere gis opplæring i norsk språk og levemåte. De forventes deretter å tilpasse seg det norske samfunn*». <sup>202</sup> Andre partier skriver derimot oppsummerende at norsk språk og samfunnsforhold er viktig å lære seg for å integreringen, og for å kunne aktivt delta i samfunnet.<sup>203</sup> Videre er FrP det eneste partiet som ville at flyktningene som kom, skulle flytte hjem igjen når forholdene tilsa det. Hadde de oppnådd statsborgerskap kunne de derimot få bli.<sup>204</sup> 15 år senere hadde FrP modifisert seg litt. Da ville partiet ha en maksimumsgrense for flyktninger på 1000 personer utenfra den vestlige kulturen. Dette inkluderte kvoteflyktninger, asylflyktninger og

<sup>199</sup> Fremskrittspartiet. «FREMSKRITTSPARTIET Program 1985 - 1989 VI VIL GJØRE NOE MED DET !», 1985. Fremskrittspartiet. «VELG RIKTIG - LEV BEDRE» Fremskrittspartiets prinsipp- og handlingsprogram 1993-1997. 1993. Fremskrittspartiet. «Fremskrittspartiets prinsipper», 1997.

<sup>200</sup> Sosialistisk venstreparti. «Program for Sosialistisk Venstrepartis arbeid i Stortinget 1977 – 1981». 1977 Sosialistisk venstreparti. «PROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTIS ARBEID I STORTINGET 1981 – 1985». 1981. Sosialistisk venstreparti. «ARBEIDSPROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTI 1985- 1989». 07-10.03.1985. Venstre. «VENSTRES ARBEIDSPROGRAM 1981 – 1985». 1981.

<sup>201</sup> Senterpartiet «TRYGG FRAMTID Program 1981 – 85 SENTERPARTIET Senterpartiets valgprogram 1981 – 1985». 1981. Senterpartiet. «Program 1985-89 SENTERPARTIET Senterpartiets valgprogram 1985 – 1989». 1985. Senterpartiet. «SENTERPARTIET Ta Norge i bruk ! Program 1989 – 1993 PROGRAM FOR SENTERPARTIET 1989 – 1993». 1989. Senterpartiet. «Senterpartiet Stortingsvalgprogram for . Lokalt ansvar -globalt samarbeid (1993-1997). 1993. Senterpartiet. «1997 – 2001 Stortingsvalgprogram for Senterpartiet». Mars 1997. Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for KRISTELIG FOLKEPARTI Ta vare på livet ! FOR STORTINGSPERIODEN 1985 – 89». 1985. Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for KRISTELIG FOLKEPARTI Ta vare på livet ! FOR STORTINGSPERIODEN 1989-1993». 1989. Kristelig folkeparti. «KRISTELIG FOLKEPARTI Handlingsprogram for stortingsperioden 1993-97 Tid for verdier». 1993. Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for Kristelig Folkeparti». (stortingsperioden 1997-2001) 1997. Kristelig folkeparti. «PROGRAM for Kristelig Folkeparti 2001 – 2005». 2001. Høyre. «NY VILJE, NY FREMGANG Høyres program 1989-1993», 1989. Høyre. «HØYRES STORTINGSVALGPROGRAM 93 NORGE TRENGER EN NY GIV», mars 1993.

<sup>202</sup> Fremskrittspartiet. «FREMSKRITTSPARTIET PROGRAM 1981 – 85», 1981.

<sup>203</sup> Sosialistisk venstreparti. «ARBEIDSPROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTI 1985- 1989». 07-10.03.1985. Senterpartiet. «Program - Stortingsvalget 77 Vekst er ikke å forbruke mer, men å forvalte bedre ! Senterpartiet» (1977-1981) 1977. Senterpartiet «TRYGG FRAMTID Program 1981 – 85 SENTERPARTIET Senterpartiets valgprogram 1981 – 1985». 1981. Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for Kristelig Folkeparti STORTINGSPERIODEN 1981-1985» 1981. Venstre. «Program 1985 – 1989 VENSTRE». 1985. Høyre. «HØYRES PROGRAM Perioden 1977 – 81», 1977.

<sup>204</sup> Fremskrittspartiet. «FREMSKRITTSPARTIET Program 1985 - 1989 VI VIL GJØRE NOE MED DET !», 1985.

familiegjenforeninger.<sup>205</sup> Partiet gikk også imot de andre nevnte partienes programmer og stortingsmeldingene når det kom til å bruke utenlandske arbeidskraft i krisetider. Frp ville ha en liberal politikk, der man baserte norsk økonomi på utenlandsk arbeidskraft når det var nødvendig.<sup>206</sup> Partiet var også det eneste som ikke skrev om to-veis integrering i partiprogrammene. Men Frp var enige i at innvandrere skulle behandles likt som nordmenn.<sup>207</sup>

### **3.3. Idrett som arena for integrering av innvandrere**

Sammenkoblingen mellom idrett og integrering av innvandrere har jeg vært litt inne på tidligere i forbindelse med kultur, men ikke utdypet noe spesielt nærmere. Selve idrettspolitikken må sees i sammenheng med de «nyetablerte» sosiale godene innenfor velferdsmodellen. Staten gikk bevisst inn og brukte Norges idrettsforbund (NIF) til å utøve sin nye politikk: Idrett for alle (IFA).<sup>208</sup> Grunnen var at regjeringen og partiene så på idrettens samfunnsmessige og integrerende faktorer som veldig positive for samfunnet generelt. Dette ble begrunnet med at idretten har positive virkninger på helse, sosiallivet og økonomien ved siden av at den har verdi i seg selv.<sup>209</sup> Hvor sterkt dette feltet ble prioritert kan avleses på økningen av bevilgninger til idretten, blant annet på 1970-tallet.<sup>210</sup>

#### **3.3.1. Idrettspolitikken fra 1970 - 1990**

Et separat fokus på idretten som en integrerende arena for innvandrere, var ikke direkte prioritert politikk på 1970-tallet. I de første innvandringsmeldingene, ble ikke denne koblingen nevnt direkte. Det separate fokuset vokste frem de neste ti-årene. Innvandringsmeldingen som kom ut i 1980, nevner koblingen direkte en gang. Der oppfordrer regjeringen innvandringsorganisasjoner å utvikle et bredt spekter i sine tilbud. Idrett blir nevnt blant mange andre tilbud. Tanken bak disse organisasjonene var at de skulle brukes til å bygge selvspekt

---

<sup>205</sup> Fremskrittspartiet. «Handlingsprogram for perioden 2001 – 2005», 2001.

<sup>206</sup> Fremskrittspartiet. «Handlingsprogram for stortingsvalget 1977 FREMSKRITTSPARTIET». 1977.

Fremskrittspartiet. «FREMSKRITTSPARTIET Program 1985 - 1989 VI VIL GJØRE NOE MED DET !», 1985.

Fremskrittspartiet. «Handlingsprogram for perioden 2001 – 2005», 2001.

<sup>207</sup> Fremskrittspartiet. «FREMSKRITTSPARTIET Program 1985 - 1989 VI VIL GJØRE NOE MED DET !», 1985.

Fremskrittspartiet. «Handlingsprogram for perioden 2001 – 2005», 2001.

<sup>208</sup> Kyrkje- og undervisningsdepartementet. «Ny kulturpolitikk. Tillegg til St.meld. nr. 8 for 1973-74 Om organisering og finansiering av kulturarbeid.» St.meld. nr. 52 (1973-1974). Oslo: Kyrkje- og undervisningsdepartementet, 1974. 44

<sup>209</sup> Kulturdepartementet. «Idretten – folkebevegelse og folkeforlystelse». St.meld. nr. 41 (1991-1992). Oslo: Kulturdepartementet, 1992: 10-11

<sup>210</sup> Kyrkje- og undervisningsdepartementet. «Kulturpolitikk for 1980-åra.» St.meld. nr. 23 (1981-1982). Oslo: Kyrkje- og undervisningsdepartementet, 1981: 111 Fra 1969 til 1979 ble det en femdobling i økonomisk støtte til idretten, mens kultur generelt fikk en firedobling. Idrett fikk nesten like mye støtte som de andre kommunale kulturtiltakene til sammen.

og identitet blant innvandrere. Organisasjonene skulle også brukes som et kulturelt møtested der majoritets- og minoritetsbefolkningen skulle kunne bli bedre kjent med hverandre. Regjeringen foreslo bygdelagenes oppbygning som et eksempel på hvordan det kunne gjøres.<sup>211</sup>

Kulturmeldingene er også relevante her. I de to første kulturmeldingene som kom i Norge, *st.meld. nr.8 (1973-74) Om organisering og finansiering av kulturarbeid* av Korsvold-regjeringen (Sp, KrF og V) og *st.meld. nr. 52 (1973-74) Ny kulturpolitikk* (Ap), ble idrett og integrering ikke direkte nevnt. I *st.meld. nr. 23 (1981-82) om kulturpolitikk for 1980-åra* (H) skrives det at integrering av minoritetsgrupper er et av fire punkter som står høyt oppe på dagsordenen.<sup>212</sup> Dette poengteres med denne setningen:

*«Det er ikkje minst nødvendig å leggje forholda betre til rette slik at ulike minoritesgrupper som t.d. innvandrarakar, kan få eit reelt idrettstilbud, og eit aktivt rekrutteringsarbeid er avgjerande for å nå t.d. nye sosiale grupper.»<sup>213</sup>*

Men dette punktet ble ikke utdypet, og det ble ikke fulgt opp med noen konkrete integrerings- eller holdningstiltak. I *st.meld. nr. 27 (1983-84) om nye oppgaver i kulturpolitikken*, (H, KrF og Sp) skrev de at *«Idrett og organisasjonsarbeid har hatt sterk ekspansjon, og ei rad tiltak er sett inn for ymse minoritetsgrupper med særlege behov.»<sup>214</sup>* Det ble ikke utdypet hvilke tiltak som var satt inn eller hvem som var ment som innvandrere.

Hvis man ser på idrettspolitikken som ble etablert på 1970-tallet og fulgt opp mot tusenårsskiftet i et større samfunnsperspektiv, og på betydningen utviklingen av velferdsstaten har hatt for denne politikken, ser man at integrering og andre holdningsskapende tiltak ble nevnt indirekte en rekke ganger i disse tiårene.

Den generelle idrettspolitikken ble skissert ved kulturmeldingen fra 1970-tallet og bekreftet i kulturmeldingene på 1980-tallet. I hovedsak gikk politikken ut på at alle skulle ha lik tilgang til idrett og at staten skulle være en garantist for dette (IFA). Staten hadde et spesielt ansvar for at de som av ulike grunner var passive, kom ut i fysisk aktivitet. Å oppnå «IFA» skulle skje gjennom å sikre NIF en trygg økonomisk plattform og anleggsutbygging.<sup>215</sup> Selv om staten gikk

---

<sup>211</sup> St.meld.nr. 74 1979-80: 109

<sup>212</sup> St.meld.nr. 23 1981-82:115

<sup>213</sup> St.meld.nr. 23 1981-82:116

<sup>214</sup> Kultur- og vitkapsdepartementet. «Nye oppgaver i kulturpolitikken. Tillegg til St.meld. nr. 23 (1981-82) Kulturpolitikk for 1980-åra». St.meld.nr. 27 (1983-1984). Oslo: Kultur- og vitkapsdepartementet, 1983: 12

<sup>215</sup> St.meld. nr. 41 1991-92:43

bevisst inn og styrte idretten gjennom politiske vedtak og økonomisk støtte, skrev regjeringen at det ble lagt stor vekt på NIF sin frie stilling.<sup>216</sup> NIF skulle drive med det de kunne best, selve utførelsen av idretten, poengterte Høyrepartiet i sitt program i 1981.<sup>217</sup> En annen ting som ble utfallet av denne politikken, var at man fikk mer organiserte fritidstilbud ved at flere og flere aktiviteter ble organisert gjennom idrettsklubber eller andre type foreninger. Tidligere var tilgangen til idrett et eget anliggende hos den enkelte borger, mens staten nå overtok denne oppgaven og den enkelte fikk tilbud om organisert idrett.

Det at idrettspolitikken ble en del av etableringen av sosiale goder innenfor velferdsmodellen, blir tydelig i kulturmeldingene som kom på 1970- og 1980-tallet, der idrettsbegrepet ble «flyttet opp i det gode selskap».<sup>218</sup> Det vil si at idretten ble en del av kulturbegrepet. I kraft at dette ble idretten en del av den større statlige politiske satsningen, der alle skulle ha lik tilgang til kulturell utfoldelse og opplevelse, uavhengig av kjønn, alder, opphav, utseende osv. På bakgrunn av dette vil jeg hevde at alle steder der regjeringen og partier skriver om kulturtiltak i forskjellige offentlige dokumenter uten å presisere hvilke tiltak som er siktet til, kan tiltakene være idrettsrelaterte. Et eksempel er når regjeringspartiet Ap skrev i sitt partiprogram for perioden (1974-77) at «*alle former for kulturaktiviteter og kulturopplevelser må anses som likeverdige*».<sup>219</sup> Tre eksempler på tiltak fra den første innvandringsmeldingen som kan være innvandringsrelaterte og idrettsrelaterte på samme tid er 1) kulturaktiviteter på skolen etter skoletid der de kan utfolde egen kultur, 2) økonomisk støtte til drift av velferdssenter med forsamlingslokale, leserom, fritidsaktiviteter m.v. og 3) støtte til organisasjoner som driver arbeid blant utlendinger.<sup>220</sup> Det samme vil jeg si om likhetsprinsippet «IFA» som et politisk ideal, siden alle idrettstiltakene, både for bredde- og toppidrett, også gjaldt for innvandrere med mindre annet ble poengtert. For eksempel skulle alle barn kunne konkurrere og drive med idrett i sine nærområder frem til de var 12 år.<sup>221</sup> Stortingsmelding nr. 52 (1973-74) understrekte også betydningen av kulturell pluralisme og mest mulig like forhold for alle når det gjelder kulturtilbud og utfoldelse ved egenaktivitet.<sup>222</sup> Dette ble den generelle kulturpolitikken i Norge.

---

<sup>216</sup> St.meld. nr. 41 1991-92:43

<sup>217</sup> Høyre. «HØYRES PROGRAM Perioden 1981- 85», 1981.

<sup>218</sup> Goksøy, Matti, *Idrett for alle Norges idrettsforbund 150 år 1861-2011*. Oslo: Aschehoug, 2010:153 og St.meld. nr. 39 1973-74:48

<sup>219</sup> Arbeiderpartiet. «vekst og vern - demokrati og likestilling TRYGGHET FOR FOLKET Det norske Arbeiderpartis arbeidsprogram for perioden 1974 - 77.» 1973.

<sup>220</sup> St.meld. nr. 39 1973-74:39 og 69.

<sup>221</sup> St.meld.nr. 41 1991-92:44

<sup>222</sup> St. meld.nr. 52 1973-74:6

Det utvidede kulturbegrepet<sup>223</sup> gikk i tråd med andre vestlige land sin politikk i samtiden. Inspirasjonen fikk forfatterne fra UNESCO og Europarådet.<sup>224</sup>

For å oppnå «IFA», måtte det legges til rette for at alle som bodde i Norge faktisk skulle få en reell mulighet til å delta i idretten. Dette gikk gradvis. På 1970-tallet rettet regjeringen og de forskjellige politiske partiene fokuset mot funksjonshemmede<sup>225</sup> og utbygging av idrettsanlegg<sup>226</sup>. Kvinners deltakelse i idretten økte også dette 10året.<sup>227</sup> Fokuset på kvinnenes rolle kan sees i sammenheng med «kvinnefrigjøringen» på 1960- og 1970-tallet. På 1980-tallet startet regjeringen med idrettstiltak for arbeidsløse.<sup>228</sup> Og som jeg nevnte ovenfor, skrev regjeringen i 1981 at det var veldig viktig at innvandrere også ble tatt med i idretten. Idrettstilbud for barn og ungdom i deres nærmiljø ble sentrale punkter i den nye idrettspolitikken. Videre ble stadig flere grupper, som rusmisbrukere, psykisk syke og personer innenfor kriminalomsorgen, direkte nevnt i sammenheng med idrett.<sup>229</sup> Dessuten var folks tilgang til idrettsanlegg av enorm betydning for å nå målet med «IFA». Tilgangen har økt betydelig fra 1960-tallet bakgrunn av idrettsklubbenes egen innsats og økonomisk støtte fra staten gjennom Norsk tipping.<sup>230</sup>

### 3.3.2. Tverrpolitisk enighet rundt idrettspolitikken

Tverrpolitisk enighet kommer klarere fram i kultur- og idrettsmeldingene enn i innvandringspolitikken. Bare Frp og Sv stod utenfor regjeringene som laget stortingsmeldinger om kultur og idrett i denne perioden. Det viktigste er likevel ikke at nesten alle partiene var med på å utforme politikken, men at det var en kontinuitet i politikken gjennom alle nasjonale kulturmeldingene på 1970- og 80-tallet og idrettsmeldinger på 1990- og 2000-tallet, selv om

---

<sup>223</sup> At idretten ble «tatt med i det gode selskap», er en del av det «utvidete kulturbegrepet».

<sup>224</sup> St.meld.nr. 27 1983-84: 10

<sup>225</sup> St.meld.nr 52 1973-74:43

<sup>226</sup> Sosialistisk venstreparti. «SOSIALISTISK FRAMTID Politisk informasjon fra Sosialistisk Folkeparti Valgprogram 1973 – 77». 1973. Arbeiderpartiet. «vekst og vern - demokrati og likestilling TRYGGHET FOR FOLKET Det norske Arbeiderpartis arbeidsprogram for perioden 1974 - 77.» 1973. Senterpartiet. «PROGRAM Stortingsvalget 73 Senterpartiet Senterpartiets valgprogram 1973-1977». 1973. Kristelig folkeparti. «PROGRAM FOR STORTINGSPERIODEN 1973 – 77 (NYNORSK) KRISTELIG FOLKEPARTI Samling om verdier». 1973. Venstre. «VENSTRES ARBEIDSPROGRAM 1973 – 1977». 1973. Høyre. «HØYRES PROGRAM stortingsvalget 1973», 1973.

<sup>227</sup> Tønnesson, Stein, *Folkehelse, trim, stjerner 1939-1986*, bind 2, Finn Olstad og Stein Tønnesson, *Norsk idretts historie*. Oslo: Aschehoug 1986: 315

<sup>228</sup> St.meld.nr 41 1991-92: 21

<sup>229</sup> St.meld.nr 41 1991-92: 47

<sup>230</sup> Goksøyr, Matti, *Historien om norsk idrett*. Oslo: Abstrakt forlag, 2008: 131.

det var forskjellige regjeringskonstellasjoner. Denne kontinuiteten i hva staten ville med idrett, ble også fulgt opp i kommunale idrettsmeldingene fra Bergen, som kom i 1992 og 2000.<sup>231</sup>

Den tverrpolitiske enigheten om lik tilgang til sosiale goder kommer også klart frem i de forskjellige partiprogrammene. For perioden 1973-77 skrev alle partiene at det var viktig at idretten ble organisert slik at flest mulig fikk delta.<sup>232</sup> Det var også kontinuitet fra tidligere, der breddeidretten var viktigere enn toppidretten. Videre ble det i diverse partiprogrammer skrevet at idretten er bra for fysisk helse, og at staten burde stå for mye av finansieringen, gjennom blant annet tippemidlene.<sup>233</sup> Høyre sa at dette var viktig, slik at idretten kunne drive med idrett. Selve koblingen idrett og integrering ble ikke direkte nevnt.

I de forskjellige partiprogrammene som ble publisert til stortingsvalget i 1981 og 1985, er det heller ikke noen særlig kobling mellom idrett og integrering, med unntak av fra SV sin side. De skrev i sitt partiprogram fra 1985 at innvandrere burde få hjelp til å dyrke sine nasjonale idretter.<sup>234</sup> Hvis dette forslaget blir sett i lys av det nevnte prinsippet i integreringspolitikken, at en forankring i kjente kulturelle omgivelser gjør det lettere å bli integrert i samfunnet, kan forslaget ses som en integreringsfaktor. De andre partiene er ikke så direkte, men indirekte skrev de mye av det samme som SV. Innvandlerne burde få lov til å ivareta sin egen kultur og staten burde hjelpe dem med det.<sup>235</sup> Videre var partiene fortsatt enige om at idretten var bra for

---

<sup>231</sup> Bergen kommune, Kom. Avd. F.K.K., Idrettsavdelingen, *Idrettsmeldingen Bergen 1992*. Bergen: Idrettsavdelingen, 1992: 36-37. Bergen kommune, Fritid og Kultur, Idrettsavdelingen. *Idrettsmeldingen 2000*. Bergen: Idrettsavdelingen, 1999: 22.

<sup>232</sup> Sosialistisk venstreparti. «SOSIALISTISK FRAMTID Politisk informasjon fra Sosialistisk Folkeparti Valgprogram 1973 – 77». 1973. Arbeiderpartiet. «vekst og vern - demokrati og likestilling TRYGGHET FOR FOLKET Det norske Arbeiderpartis arbeidsprogram for perioden 1974 - 77.» 1973. Senterpartiet. «PROGRAM Stortingsvalget 73 Senterpartiet Senterpartiets valgprogram 1973-1977». 1973. Kristelig folkeparti. «PROGRAM FOR STORTINGSPERIODEN 1973 – 77 (NYNORSK) KRISTELIG FOLKEPARTI Samling om verdier». 1973. Venstre. «VENSTRES ARBEIDSPROGRAM 1973 – 1977». 1973. Høyre. «HØYRES PROGRAM stortingsvalget 1973», 1973. Frp er ikke tatt med, siden de ikke hadde etablert noen «skikkelig politikk» på denne tiden.

<sup>233</sup> Helse og økonomi; Senterpartiet. «PROGRAM Stortingsvalget 73 Senterpartiet Senterpartiets valgprogram 1973-1977». 1973. Kristelig folkeparti. «PROGRAM FOR STORTINGSPERIODEN 1973 – 77 (NYNORSK) KRISTELIG FOLKEPARTI Samling om verdier». 1973. Venstre. «VENSTRES ARBEIDSPROGRAM 1973 – 1977». 1973. Høyre. «HØYRES PROGRAM stortingsvalget 1973», 1973. Økonomi; Sosialistisk venstreparti. «SOSIALISTISK FRAMTID Politisk informasjon fra Sosialistisk Folkeparti Valgprogram 1973 – 77». 1973. Arbeiderpartiet. «vekst og vern - demokrati og likestilling TRYGGHET FOR FOLKET Det norske Arbeiderpartis arbeidsprogram for perioden 1974 - 77.» 1973.

<sup>234</sup> Sosialistisk venstreparti. «ARBEIDSPROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTI 1985- 1989». 07-10.03.1985.

<sup>235</sup> Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for Kristelig Folkeparti STORTINGSPERIODEN 1981-1985» 1981. Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for KRISTELIG FOLKEPARTI Ta vare på livet ! FOR STORTINGSPERIODEN 1985 – 89». 1985. Høyre. «HØYRES PROGRAM Perioden 1981- 85», 1981. Høyre. «HØYRES PROGRAM 1985 /89 FRIHET OG FELLESSKAP- MULIGHETENES SAMFUNN», 1985. Venstre. «VENSTRES ARBEIDSPROGRAM 1981 – 1985». 1981. Senterpartiet «TRYGG FRAMTID Program 1981 – 85 SENTERPARTIET Senterpartiets valgprogram

fysisk helse og at staten skulle stå som garantist for at alle skulle få en reell mulighet til å delta.<sup>236</sup> Sp skrev også at idretten hadde en oppdragende og holdningsskapende effekt<sup>237</sup>. Dette kan man også se i sammenheng med de holdningsskapende kampanjene som ble introdusert i idretten utover 1990- og 2000-tallet. En annen viktig faktor som KrF og SV poengterte i 1985, var at det burde komme en egen stortingsmelding om idrettens plass i samfunnet.<sup>238</sup>

I de forskjellige partiprogrammene fra 1989 og frem til 2001 ser man hovedsakelig den samme politikken som ble nevnt i den nasjonale idrettsmeldingen og fra tidligere partiprogrammer på dette området. Partiene var fortsatt ganske tverrpolitisk enige rundt «IFA» og nesten alle partiene var enige om at staten skulle ha en sterk rolle i dette arbeidet i form av økonomisk bidrag. Prioriteringen begrunnes nettopp med idrettens helsemessige fordeler og dens kontaktskapende rolle i samfunnet.<sup>239</sup> De eneste som gikk imot at staten skulle være en sterk økonomisk aktør, var FrP. Men også FrP ville at tippemidlene skulle være øremerket til idretten og annet kulturarbeid.<sup>240</sup> Tippemidlene var den største inntektskilden norsk idrett hadde. De fleste partiene gikk også inn for at toppidretten skulle ha gode utviklingsmuligheter.<sup>241</sup> Direkte integreringstiltak ble derimot ikke nevnt, men partiene skrev at kultur, generelt, er med på å

---

1981 – 1985». 1981. Senterpartiet. «Program 1985-89 SENTERPARTIET Senterpartiets valgprogram 1985 – 1989». 1985.

<sup>236</sup> Høyre. «HØYRES PROGRAM 1985 /89 FRIHET OG FELLESSKAP- MULIGHETENES SAMFUNN», 1985. Venstre. «VENSTRES ARBEIDSPROGRAM 1981 – 1985». 1981. Venstre. «Program 1985 – 1989 VENSTRE». 1985. Senterpartiet. «Program 1985-89 SENTERPARTIET Senterpartiets valgprogram 1985 – 1989». 1985. Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for Kristelig Folkeparti STORTINGSPERIODEN 1981-1985» 1981. Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for KRISTELIG FOLKEPARTI Ta vare på livet ! FOR STORTINGSPERIODEN 1985 – 89». 1985. Sosialistisk venstreparti. «PROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTIS ARBEID I STORTINGET 1981 – 1985». 1981. Sosialistisk venstreparti. «ARBEIDSPROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTI 1985- 1989». 07-10.03.1985.

<sup>237</sup> Senterpartiet. «Program 1985-89 SENTERPARTIET Senterpartiets valgprogram 1985 – 1989». 1985.

<sup>238</sup> Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for KRISTELIG FOLKEPARTI Ta vare på livet ! FOR STORTINGSPERIODEN 1985 – 89». 1985. Sosialistisk venstreparti. «ARBEIDSPROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTI 1985- 1989». 07-10.03.1985.

<sup>239</sup> Sosialistisk venstreparti. «SOSIALISTISK VENSTREPARTI ARBEIDSPROGRAM 1989 – 93 ARBEIDSPROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTI 1989 – 1993» 31.03-02.04.1989. Sosialistisk venstreparti. «Sosialistisk Venstrepartis arbeidsprogram 2001-2005 Folkemakt mot pengemakt». 2001. Senterpartiet. «SENTERPARTIET Ta Norge i bruk ! Program 1989 – 1993 PROGRAM FOR SENTERPARTIET 1989 – 1993». 1989. Senterpartiet. «Storingsvalgprogram 2001-2005». 2001. Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for KRISTELIG FOLKEPARTI Ta vare på livet ! FOR STORTINGSPERIODEN 1989-1993». 1989. Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for Kristelig Folkeparti». (stortingsperioden 1997-2001) 1997. Høyre. «NY VILJE, NY FREMGANG Høyres program 1989-1993», 1989. Høyre. «Høyres stortingsvalgprogram 2001 – 2005», 2001 Venstre. «VENSTRES PROGRAM 1989-1993». 1989. Venstre. «Venstres stortingsvalgprogram 2001-2005 Personlig frihet og sosialt ansvar». 11-13.05.2001

<sup>240</sup> Fremskrittspartiet. «VELG RIKTIG - LEV BEDRE» Fremskrittspartiets prinsipp- og handlingsprogram 1993-1997. 1993.

<sup>241</sup> Senterpartiet. «SENTERPARTIET Ta Norge i bruk ! Program 1989 – 1993 PROGRAM FOR SENTERPARTIET 1989 – 1993». 1989. Kristelig folkeparti. «PROGRAM for Kristelig Folkeparti 2001 – 2005». 2001 Høyre. «NY VILJE, NY FREMGANG Høyres program 1989-1993».

bryte ned motsetninger mellom folk. Ellers skrives det veldig lite direkte om idrett og innvandrere. Det som ble nevnt direkte er fra Venstre sitt partiprogram i 1989 og FrP sitt fra 2001. Venstre poengterte at innvandrernes kultur var en berikelse for Norge. Lokale lag og organisasjoner skulle kunne brukes til å skape kontaktskapende miljøer mellom innvandrere og lokalbefolkningen.<sup>242</sup> FrP skrev på sin side at «*en bred satsning på idretten vil også være et viktig element i arbeid for å oppnå en bredere integrering mellom landets forskjellige etniske befolkninger*».<sup>243</sup>

### **3.3.4 1990-tallet: «innvandrernes inntog i norsk idrett»**

Integrering gjennom idrett må også fra 1990-tallet sees i en større sosial-politisk sammenheng. I dette ti-året startet direkte integreringstiltak gjennom idrett fra nasjonalt plan. Dette kommer blant annet til syne ved at utfordringen er tatt med i *st.meld. nr. 41 1991-92 Om idretten – folkebevegelse og folkeforlystelse* og *st.meld. nr. 14 1999-2000 Idrettsliv i endring*. Begge meldingene var med Ap ved roret med henholdsvis Gro Harlem Brundtland og Jens Stoltenberg som statsministere.

Hovedbudskapet i den første nasjonale idrettsmeldingen er fortsatt «IFA» og staten skal være en garantist for dette.<sup>244</sup> Men toppidretten skal også støttes, siden den har sterk verdi for en nasjonal fellesfølelse.<sup>245</sup> Innvandrere blir bare nevnt direkte to ganger, i delkapitlene «Fargerik idrett» og «Idrett og innvandrere».<sup>246</sup> Men de nevnes indirekte flere ganger. Når idrettsmeldingen snakker generelt om hvordan idretten skal bli organisert og nytteverdien av å ha idrett<sup>247</sup> og toppidrettsutøvere som positive forbilder<sup>248</sup>, gjelder dette også innvandrere. På bakgrunn av at innvandrere ble sett på som «de svake i samfunnet» i forskjellige stortingsmeldinger om innvandrere og i partiprogrammer fra 1970-tallet og oppover, ser jeg det naturlig at det samme gjelder i denne stortingsmeldingen og i *st.meld. nr. 14 1999-2000*. I den meldingen ble det påpekt at det hadde vært en del endringer i idretten og samfunnet, livstil og

---

<sup>242</sup> Venstre. «VENSTRES PROGRAM 1989- 1993». 1989.

<sup>243</sup> Fremskrittspartiet. «Handlingsprogram for perioden 2001 – 2005», 2001.

<sup>244</sup> St.meld.nr. 41 1991-92:43

<sup>245</sup> St.meld.nr. 41 1991-92:50

<sup>246</sup> St.meld.nr. 41 1991-92: 133

<sup>247</sup> St.meld.nr. 41 1991-92:11

<sup>248</sup> St.meld.nr. 41 1991-92:12 og St.meld. nr. 17 1996-97:83



livsmønstret, og kommet til flere tilbud om fysisk aktivitet, nye eiere og samarbeidsformer. Dette gjorde at regjeringen måtte se på prioriteringene i idrettspolitikken en gang til.<sup>249</sup>

Det ble ikke noe klart brudd med tidligere idrettspolitik, men noen presiseringer av prioriteringer ut fra den nye finansielle og kommersielle situasjonen i idrettsverdenen. Lokalt frivillig medlemsbasert idrettsarbeid skulle styrkes og prioriteres, men også egenorganisert trening skulle støttes siden ikke alle trivdes i tradisjonelle idrettsformer.<sup>250</sup> Det nye slagordet var «Idrett og fysisk aktiviteter for alle» (IFAA), og som man ser, ble «fysisk aktivitet» fremhevet, et begrep som rekker videre enn tradisjonell idrett.<sup>251</sup> Idretten og de nevnte utfordringene har også blitt gitt en større plass i de nevnte stortingsmeldingene som omhandler innvandrere fra 1997 og 2004 enn i tidligere innvandringsmeldinger.<sup>252</sup> De gjentar også den samme politikk som i idrettsmeldingene og tidligere politikk om idretten; «IFA», helseeffekter og at idretten er preget av mangfold det går an å utveksle kulturer, holdninger og vennskap på tvers av religiøse, sosiale etniske skillelinjer i.<sup>253</sup> Bondevik II-regjeringen tok også i bruk det nye slagordet «IFAA» i st.meld. nr. 49 2003-04.

Et annet godt eksempel på mer fokus/styring fra det offentlige, er de kommunale idrettsmeldinger. Fra 1992 kom en del byer med egne idrettsmeldinger der idrettens rolle i samfunnet/kommunen og hvilken rolle innvandrerne har ble diskutert, og det ble utformet en kommunal idrettspolitik. De kommunale idrettspolitikene er hovedsakelig de samme som i de nasjonale meldingene. Den største forskjellen er at de kommunale ser mer på detaljnivå.

Den politiske utviklingen ved idretten på 1990- og 2000-tallet er i tråd med den sosialdemokratiske velferdsmodellen. Staten så det fortsatt som sin oppgave å sikre at innvandrerne fikk like vilkår som den øvrige befolkningen. De forskjellige meldingene og integreringstiltakene fra 1990- og 2000-tallet viser helt klart at staten brukte idretten til å utforme integreringspolitikken overfor innvandrere, men også politikk overfor nordmenn

---

<sup>249</sup> Kulturdepartementet. «Idrettsliv i endring Om statens forhold til idrett og fysisk aktivitet.» St.meld. nr. 14 (1999-2000). Oslo: Kulturdepartementet, 1999: 6-7

<sup>250</sup> St.meld.nr. 14 1999-2000:7

<sup>251</sup> St.meld.nr. 14 1999-2000: 10

<sup>252</sup> | St.meld.nr 17 1996-97 «Om innvandring og det flerkulturelle Norge» og St.meld. nr. 49 «Mangfold gjennom inkludering og deltakelse Ansvar og frihet» har idrett nesten fått en hel side. St.meld.nr 17 1996-97: 83 og Kommunal- og regionaldepartementet. «Mangfold gjennom inkludering og deltakelse Ansvar og frihet.» St.meld. nr. 49 (2003-2004). Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet, 2004: 187-188

<sup>253</sup> St.meld.nr 17 1996-97:83 og St.meld. nr. 49 2003-04:187

gjennom holdningskampanjer. Dette fører til at det ble enda mer organisert fritidstilbud der staten stod som garantist for aktivitetene gjennom økonomisk støtte.

#### **3.3.4.1. Integreringsprosjekter**

Integrerings- og holdningsarbeid i idretten var ikke noe nytt i 1990 da det første statlige programmet for å integrere innvandrere gjennom idrett, «Fargerik idrett», startet i Norge. Dette kan sees som et ledd i den lange politiske prosessen som startet på 1970-tallet med slagordet «IFA» som utgangspunkt. Nå ble innvandrere mer spesifikt nevnt, på lik linje med de andre samfunnsgruppene nevnt tidligere.

Integreringsarbeidet i idretten kan deles inn i to kategorier. For det første integreringsprosjekter som går ut på å få innvandrere med i idretten og for det andre integreringsprosjekter som går på holdningsskapende arbeid. Den første kategorien omfatter «Fargerik idrett». Det var et samarbeidsprosjekt mellom kulturdepartementet, innvandrersorganisasjonene, NIF og Utlendingsdirektoratet.<sup>254</sup> Prosjektet gikk ut på å gi flere innvandrere et idrettstilbud og integrere dem inn i idretten. Erfaringene som hadde kommet når prosjektet ble lagt ned og evaluert i 1992, var at prosjektet måtte være en del av nærmiljøet og at innvandrerne i første omgang kanskje burde organiseres i egne grupper. Forklaringen regjeringen kom med i idrettsmeldingen er den samme som jeg har poengtert tidligere ved andre stortingsmeldinger der kultur har vært et tema, nemlig at å kunne opprettholde egen kultur, denne gangen i egne idrettslag, er med på å skape trygghet og å bygge selvbilde, som er viktig for integreringen.

«Storbyprosjektet», et annet prosjekt i samme kategori, startet i kjølevannet av «fargerik idrett» i 1993 og skulle først bare vare i fem år. Det fikk økonomisk støtte av kulturdepartementet.<sup>255</sup> «Storbyprosjektet» ble organisert først i Bergen, Oslo, Trondheim, Stavanger, Lørenskog og Oppedgård.<sup>256</sup> Målsetningen for prosjektet var å tilrettelegge alternative aktivitetsformer for barn og unge, innvandrerkvinner og utsatte grupper ut fra en tanke om at det var innholdet og formen i den tradisjonelle idretten som holdt dem borte.<sup>257</sup> «Fargerik idrett» og «Storbyprosjektet» var klare eksempler på sosialdemokratiske tiltak der staten så det som sin oppgave å legge til rette for å oppnå sitt politiske mål om at alle skal få lov til å være med.

---

<sup>254</sup> St.meld.nr 41 1991-92:133

<sup>255</sup> St.meld.nr 17 1996-97:83

<sup>256</sup> St.meld. nr. 14 1999-2000:57

<sup>257</sup> St.meld.nr 17 1996-97:83. Goksøy, Matti, *Idrett for alle Norges idrettsforbund 150 år 1861-2011*. Oslo: Aschehoug, 2010: 187.

Den andre kategorien, holdningskampanjer, kan kobles opp mot to-veis integrering. Jeg har ikke funnet noe direkte om idrett og konkrete holdningsskapende idrettskampanjer i de politiske kildene. Men som det er presisert tidligere, er idretten holdningsskapende og har sosialverdi gjennom å være mangfoldig, kontaktskapende og bryte ned fordommer hos folk. Hvis man ser til annen litteratur som «Flerfarget idrett» av Mette Anderson «finner man eksempler på slike tiltak. Et eksempel var «Gi rasisme rødt kort». Det gikk ut på at spillere markerte seg mot rasisme med å holde opp et rødt kort der det stod «gi rasisme rødt kort» før kampstart.<sup>258</sup> Håkon Lorentzen omtaler staten som å ha vært en «Usynlig hånd» bak initiativ gjennom og ved hjelp av sosiale aktiviteter når det kommer til integrerings- og holdningstiltak overfor majoriteten og minoriteten.<sup>259</sup> Denne konklusjonen kommer etter tre case-studier om Bjørndalen IF, Furuset IL og en matfestival. Lorentzen fremholder at det offentlige (kommunen og staten gjennom NIF) bevisst gikk inn med økonomisk støtte til sosiale integreringstiltak i Bjørndalen IF og Furuset IL.<sup>260</sup>

Det er staten som har stått for økonomisk støtte til integreringsarbeid gjennom idrett. Selve finansieringen kom hovedsakelig fra statselskapet norsk tipping. Jeg har ingen statistikk over antall kroner som har blitt brukt direkte på idrett og integrering før 2001, men Bondevik II-regjeringen bevilget totalt 36 millioner til slikt arbeid, fra 2000 til 2004.<sup>261</sup>

### **3.4. Konklusjon.**

Kapitlet har sett på etableringen og utviklingen av en norsk innvandrings- og integreringspolitikk og hvilken rolle idretten har spilt ved dette arbeidet fra 1970-tallet til ca. 2005, koblet opp mot etableringen og utviklingen av en sosialdemokratisk velferdsstat. Etableringen av en innvandrings-, integrerings- og idrettspolitik må sees som en del av utviklingen av denne velferdsmodellen. Med en sosialdemokratisk velferdsmodell skal alle bli behandlet likt på de aller fleste samfunnsarenaer, blant annet idrett. Gjennom IFA ble dette en fast politikk fra 1973. Regjeringen innførte nettopp innvandringsstoppen for å kunne ha en sterkere statlig kontroll over de som kom og hvordan de skulle bli behandlet.

---

<sup>258</sup> Andersson, Mette, *Flerfarget idrett Nasjonalitet, migrasjon og minoritet*. Bergen: Fagbokforlaget, 2008: 102

<sup>259</sup> Lorentzen, Håkon og Dugstad, Line. «Nye landsmenn og gamle plikter». I *Den norske dugnaden Historie, kultur og fellesskap*, Håkon Lorentzen og Line Dugstad, 78-104. Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2011: 100

<sup>260</sup> Lorentzen og Dugstad. «Nye landsmenn og gamle plikter», 84

<sup>261</sup> St.meld.nr 49 2003-04: 188

Staten har gått fra å ikke ha noen spesiell politikk overfor innvandrere, til å ha en gradvis mer helhetlig integreringspolitikk opp mot år 2000. Stadig flere områder ble omfattet av politikken. Regjeringen prioriterte først integreringstiltak knyttet til bolig, arbeidslivet og det språklige, men kulturlivet ble også nevnt som en sentral aktør ved integrering allerede i innvandringsmeldingen i 1973.

På problemstillingen min og de tre oppfølgingsspørsmålene, kan man konkludere med at Idretten ble trukket indirekte inn i integreringsarbeidet allerede i 1973, da idretten ble del av kulturbegrepet, men det var først i 1990 at det kom et direkte statlig initiativ knyttet til idrett og integrering. Etter det har staten vært direkte inne som økonomisk garantist i flere prosjekter som gjaldt både integrering og holdningsskapende arbeid. De offentlige politiske dokumentene gir ikke direkte svar på hvem som startet først, men viser at staten og partier var veldig positive til å støtte kulturtiltak som fremmet toleranse og integrering. Idrettsarenaen ble ofte nevnt i denne sammenheng. Regjeringen og Stortinget var også veldig positive til idrettens rolle som integrerende faktor. En tydelig svakhet ved kildene som er brukt, er imidlertid at de ikke trekker inn hverken fagkyndige sine kommentarer på området eller evaluering av resultater før 1990.

Kapitlet viser at den sosialdemokratiske velferdsmodellen kom under press da høyresiden på 1980-tallet favoriserte en mer Amerika-inspirert velferdsmodell. Jeg mener dette ikke hadde noe å si for idrett og integrering, da partiene var nesten samstemte om at alle burde ha tilgang på idrett.

#### **4. Idrett for alle 1973-1992: Innvandrere, idrett og integrering**

Innvandrere som kom til Norge fra 1970-tallet og utover organiserte seg på forskjellige måter innenfor norsk idrett. Noen dannet egne idrettslag, andre meldte seg inn i ordinære norske idrettsklubber som var åpne for alle nasjonaliteter og etter hvert begge kjønn. I denne perioden stod konkurranseorientert tilnærming til idretten sterkt blant idrettsledere sentralt og på grasrotnivå, noe som ikke direkte fremmet en integrerende idrett for aktive deltakere som ikke likte konkurranseorientert idrett. Noe utstrakt integreringsprogrammer overfor innvandrere fantes dermed hverken fra idrettsklubber, idretten sentralt (NIF, særforbund og idrettskretser) eller staten. På en annen side ble det sosialdemokratiske idealet om likhet for alle mer fremtredende i idretten, da staten startet med tiltak overfor stadig nye samfunnsgrupper slik at flere kunne delta i idrett. Idretten generelt opplevde også i perioden mellom 1967 og 1985 en

betraktelig økning i budsjetter, interesse og antall medlemskap og idrettsklubber. Idrettshistoriker Stein Tønnesson kalte perioden for «idrettsrevolusjonen»<sup>262</sup>.

Kapittelet vil handle om overgangen fra at idretten sentralt og idrettsklubber ikke hadde noen integreringsprogrammer på 1970-tallet, til det så smått begynner å komme sporadiske programmer gjennom 1980-tallet, og til slutt starten av mer systematiske integreringsprosjekt ved prosjektet «Fargerik idrett» i 1990. Utgangspunktet for min undersøkelse i dette kapittelet vil være at *idrett ble brukt til å integrere innvandrere i det norske samfunnet på 1970-tallet og 80-tallet*. Her vil det ut fra to aspekter bli sett på hvordan dette ble gjort. Den første er dannelsen av innvandrerklubber; hvorfor disse klubbene vokste frem, om de hadde noen integrerende effekt ut fra datidens og nåtidens definisjon av hva integrering er og hvordan samfunnet generelt så på etableringen av innvandrerlagene. Den andre er hvordan og hvorfor «norske» idrettsklubber, og etterhvert staten og kommuner i samarbeid med idretten, startet med integrering gjennom idrett, samt hvilke holdningstiltak som fantes for majoriteten ovenfor minoriteter. Det skal også belyses hvilke utfordringer og erfaringer som oppstod under dette arbeidet

I forhold til problemstillingen og underspørsmålene vil kapittelet hovedsakelig gi svar på underspørsmål 1 og 2 «*Hvem var de første som tok initiativet til integreringsarbeid gjennom idrett?*» og «*Hvilke direkte integreringstiltak har blitt satt i gang ved idrett?*». På underspørsmål 3, «*Basert på erfaringene man har høstet, kan man si at idrett har vært en god eller dårlig arena for integrering av innvandrere?*», vil dette kapittelet kunne gi svar på om idretten fungerte som en god arena for integrering, både hva gjelder «norske» klubber og innvandrerklubber, og om innvandrere kunne opprettholde egne kulturelle identiteter under deltakelse i idretten opp til 1992.

#### **4.1. Innvandrere dannet egne idrettslag**

Norsk idrettshistorie har mange eksempler der fremmedarbeidere (frem til 1970-tallet) og innvandrere (etter 1970-tallet) dannet egne idrettslag, nye idrettsgrener og inspirerte nordmenn til å starte med nye typer idretter.<sup>263</sup> I dette delkapitlet skal det mellom annet sees på hvordan

---

<sup>262</sup> Tønnesson, Stein, *Folkehelse, trim, stjerner 1939-1986*, bind 2, Finn Olstad og Stein Tønnesson, *Norsk idretts historie*. Oslo: Aschehoug 1986: 264.

<sup>263</sup> Utenlandsk inspirasjon i idrett og utenlandske personer som startet idrettsklubber før 1940 ble belyst i kapittel 2. Utenlandsk påvirkning fortsatte etter 1945 da det oppsto en rekke nye idretter som div. ekstremidrettsgrener, brett- og skiidretter, kampsporter og ballidretter. Dette har resultert i en økning fra 19

innvandrrelagene etablerte seg etter 1970-tallet og om noen idretter var typiske for innvandrere å drive med.

#### 4.1.1. Innvandrerkubbene etablerer seg og tar form

Under fremmedarbeiderbølgen fra 1968 ble de første diasporasorganisasjonene i Norge dannet av fremmedarbeidere for å ivareta deres interesser i arbeidslivet eller for å skape en religiøs tilhørighet. Etter innvandringsstoppen tok innvandrerne tråden videre og organiserte seg ut fra etnisk, nasjonal eller kulturell tilhørighet.<sup>264</sup> Den jugoslaviske fotballklubben Adria fra 1972 var den første kildene nevner.<sup>265</sup> Våren etterpå etablerte chilenske sjømenn i Oslo fotballaget Andes, som etter statskuppet i Chile ble et lag for chilenske flyktninger, og også for andre latinamerikanere.<sup>266</sup> Etableringen av innvandrerkubber fortsatte utover 1970-tallet og 1980-tallet, men det har ikke lyktes å finne en full oversikt over når de ble etablerte og den geografiske utbredelsen. I 1985 var det 13 innvandrrelag i fotball; 6 i Oslo, 3 i Stavanger og 4 i Bergen.<sup>267</sup> I 1988 hadde Oslo fotballkrets 8 innmeldte innvandrrelag i seriesystemet.<sup>268</sup> Ellers fantes det innvandrrelag i regionen rundt Oslo, Drammen, Kristiansand og Harstad.<sup>269</sup> Oslo Landhockey Klubb ble etablert i 1976, og i 1988 fantes 7 landhockeykubber i Norge, sentralisert rundt Oslo.<sup>270</sup> Etableringen av cricketkubber i Norge startet med Sentrum Cricket Klubb i 1974, og i 2006 fantes det 20 cricketkubber, lokaliserte i Oslo-området, Moss og

---

særforbund i 1945 til 53 i 2009. Idrettsforbund.no, «Særforbund.» 2009  
<https://www.idrettsforbundet.no/sarforbund/> Lest 18.10.16. Tønnesson, *Folkehelse, trim og stjerner 1939-1986*, bind 2 *Norsk idretts historie*, 324. Molde FK. «Vår historie 1900-1920.» <http://www.moldefk.no/1900-1920/article/1bweua96ztyvu1llcagavrw5fb/title/1912> Lest 11.11.16.

<sup>264</sup> Predelli, Line N. *Innvandrersorganisasjoner i Norge: utforming, aktiviteter og politisk ledelse*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning, 2006: 14. 28.

<sup>265</sup> Sandven, Arild. «Seriemål nummer 100!» *Aftenposten* 27.08.1983:10

<sup>266</sup> Regnskapstall.no, «Andes fotball Club» <https://www.regnskapstall.no/informasjon-om-andes-fotball-club-10339664250> Lest 18.04.16. Buvollen, Hans Petter og Julsrud, Ottar, «Chiles historie», *Store norske leksikon*. Buvollen, Hans Petter og Julsrud, Ottar. «Chiles historie», *Store norske leksikon*. 07.12.16.

[https://snl.no/Chiles\\_historie#Allende-perioden](https://snl.no/Chiles_historie#Allende-perioden)

<sup>267</sup> Bugge, Mette og Fleime, Anita, «Idrett for alle». *Aftenposten* 07.12.1985: 32

<sup>268</sup> Nesbø, Knut. «Støvete innvandrertutforring.» *Aftenposten* 27.05.1988: 4.

<sup>269</sup> Carlsson, Yngve og Haaland, Thomas, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag – en kartlegging*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), 2006: 132. 26. Vølstad, Torgeir, «Fem utvist i seriekamp». *VG*, 24.06.1987: 32. Jakobsen, Ottar. «La oss få være me.» *Nordlys* 09.11.1989: 19

<sup>270</sup> Nilsson, Knut, «Landhockey krockjepp på sommerføre.» *Aftenposten* 10.08.1987. Johannessen, Tom W. «Hockey på en annen måte.» *Aftenposten*, 11.01.1988:15

<sup>270</sup> Nilsson, «Landhockey krockjepp på sommerføre.»

Drammen.<sup>271</sup> Ellers dannet innvandrere fra India og Pakistan Oslo Sportsklubb i 1979.<sup>272</sup> Ifølge NFF hadde innvandrerklubber spredt seg til alle landets kommuner på begynnelsen av 1990-tallet.<sup>273</sup> Ut fra det demografiske bosetningsmønsteret blant innvandrerne er det godt mulig det stemte.<sup>274</sup> Men etter evalueringen av «Fargerik idrett» i 1992, kom det frem at det fantes innvandrerlag i bare 8 fylker.<sup>275</sup> Når det gjelder underspørsmål 1 og 2, kan det sies at jugoslavene som dannet Adria var de første til å starte integreringsarbeid gjennom idrett og fotball overfor innvandrere dersom man ser det ut fra 1970-tallet og 1980-tallets «åpne» integreringspolitikk.<sup>276</sup>

Som forrige avsnitt viser, organiserte innvandrere seg i en rekke idretter, men det var noen som utpekte seg med større innvandrerdelaktelse. Disse idrettene vil bli skilt i to typer; «tradisjonelle» idretter som har vært i Norge lenge og «ny-kulturelle» som generelt har kommet med innvandringen etter 1970-tallet. De «tradisjonelle» idrettene var først og fremst fotball, men også boksing, bordtennis og volleyball.<sup>277</sup> «Ny-kulturelle» idretter er blant annet cricket, landhockey og diverse asiatiske kampsporter, som karate og taekwondo.<sup>278</sup>

En del klubber drev bare med fotball og konkurrerte mot andre norske lag i seriesystemet.<sup>279</sup> Andre innvandrerklubber drev med flere idretter samtidig, noen av disse i seriesystemet, andre

---

<sup>271</sup> Norges Cricketforbund. «Cricket historie: Crickets i Norge», 14.10.2016 <http://www.cricketforbundet.no/forside/crickethistorie> Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag – en kartlegging*, 26.

<sup>272</sup> Carlsson Yngve og Haaland Thomas, *Barn og unge som står utenfor, -Aktivering gjennom idrett. En evaluering av idrettens storbyprogram*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning, 2004: 11. 41. Proff the bussiness finder, «Oslo Sportsklubb», 12.09.2002. <http://www.proff.no/selskap/oslo-sportsklubb/oslo/foreninger-og-forbund-%C3%B8vrige/ZOIC3HIK/> Intervju med Anders Krystad 17.02.2016.

<sup>273</sup> Eriksen, Per Kristian, «Fotballforbundet ønsker ikke rene innvandrerlag.» *NTB* 11.04.1991

<sup>274</sup> Flykningskullene på 1980-tallet ble fordelt jevnt ut i byer og bygder. Vassenden, Kåre (red.), *Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?* Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå 1997:20. [https://www.ssb.no/a/histstat/sa/sa\\_020.pdf](https://www.ssb.no/a/histstat/sa/sa_020.pdf) 78. Hernes, Gudmund og Knudsen, Knud, *Svart på Hvitt: Norske reaksjoner på flykninger, asylsøkere og innvandrere*, Oslo: Fagbevegelsens senter for forskning, utredning og dokumentasjon (FAFO), 1990: 109 [http://www.faf.no/media/com\\_netsukii/109.pdf](http://www.faf.no/media/com_netsukii/109.pdf) 74.

<sup>275</sup> Burmo, Snorre. *Fargerik idrett – om idrett og innvandring - Erfaringsrapport 1990-92*. Oslo: Norges Volleyballforbund, 1993

<http://www.nb.no/nbsok/nb/6958516b06975c8ff85d4fe4fa97a14b.nbdigital?lang=no#37> 8.

<sup>276</sup> Se kapittel 1 for definisjon av «åpen integreringspolitikk.

<sup>277</sup> NOU 1985: 29. *Unge innvandrere i Norge*. Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet, 110. Holtet, Einar KR., «Nordmenn og innvandreres kultur: - Likegyldighet er ofte like ille som rasisme.» *Aftenposten* 29.08.1983: 14

<sup>278</sup> Johannessen, «Hockey på en annen måte». Nygaard, Brynjulf, «Landhockeykamp på flere fronter.»

*Aftenposten* 23.09.1988:5. Nygaard, Brynjulf, «Landhockey er topp.» *Aftenposten* 12.10.1988. Carlsen, Carsten, «De yngre best i tae kwondo.» *Aftenposten* 02.04.1985: 10. Geitle, Geir, «Ny styrke – nytt liv.» *VG* 02.08.1988:

21

<sup>279</sup> Eksempler: Adria, SK Djerv 2, Andes

utenfor, og noen klubber spilte bare mot sine egne landsmenn.<sup>280</sup> Vietnameserne arrangerte fra 1981 årlig vietnameser-cup, med blant annet fotball, friidrett, svømming, basketball, volleyball og bordtennis.<sup>281</sup> Sees integrering gjennom idrett i et videre perspektiv, kan det også trekkes frem at det ble dannet innvandrersenter eller innvandrerfritidsklubber i både Bergen, Kristiansand, Drammen, Bærum og Oslo, i forskjellige varianter der idrett bare var en av mange sosialintegrerende aktiviteter for personer innenfor samme nasjonalitet, kultur eller etnisitet, eller også på tvers av disse. Disse ble enten dannet og finansierte av innvandrerne selv, eller av kommunale innvandringskontor. Ofte var noe av målsetningen at deltakerne skulle bli kjent med fritidstilbudene i nærområdet, siden mange ikke kjente til dem.<sup>282</sup>

#### 4.1.2 Hvorfor dannet innvandrerne egne idrettsklubber?

Det var flere grunner og mulige inspirasjonskilder til at innvandrere etablerte seg i separate idrettsklubber med egne landsmenn. Etableringen av innvandrerklubber var i tråd med statens «åpne» integreringspolitikk, der innvandrere selv skulle kunne velge graden av integrering eller assimilering siden staten måtte ta høyde for at innvandrerne forble i Norge for alltid. Denne politikken kan således ha vært en inspirasjonskilde, gjennom for eksempel at Kirke- og Kulturdepartementet (KKD) og kommuner oppfordret idrettsklubber til dannelse av innvandrerorganisasjoner og -klubber.<sup>283</sup> Kommuner og staten la til rette finansielt, mens idretten la til rette materielt gjennom utlån av baner, utstyr og lagnavn.<sup>284</sup> Samtidig ble mange av innvandrerklubbene tatt opp som medlem av NIF og særforbundene, Andes så tidlig som 1975.<sup>285</sup>

Om innvandrerklubbene fikk inspirasjon fra den «åpne» integreringspolitikken, er imidlertid usikkert. Grunnene til opprettelsen av lag kunne variere både med hvor innvandrerne kom fra

---

<sup>280</sup> Eksempler: Tamilske idrettsklubber og Idara menigheten. Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag – en kartlegging*, 81. Rognlien, i intervju med Børre Rognlien og Lars Trælvik 27.01.2016.

<sup>281</sup> «400 vietnamesere til idrettsstevne i Stavanger.» *NTB* 25.06.1987.

<sup>282</sup> NOU 1985: 29. 108-109. Tollerud, Anne Elin. «Fremmede fugler på Kalvøya.» *Aftenposten*, 15.07.1987: 9. Engesland, Bente Egjar, «Ungdomsklubb uten aldersgrense: PAKsenter med musikk og kokekunst.» *Aftenposten* 18.10.1985:2. Holtet. «Nordmenn og innvandreres kultur.»

<sup>283</sup> Eriksen, Rolf. *Musikk fra en blå drakt Om sportsklubben Djerv og Møhlenpris*. Bergen: Eide forlag 1994: 148-149. NOU 1985: 29. 108-109

<sup>284</sup> Staten ved KKD og Kommunal og arbeidsdepartementet. *NTB* «400 Vietnamesere til idrettsstevne i Stavanger.» NOU 1985: 29. 108-109. Dahl, Ragnvald. «Støtte til innvandrere,» *Aftenposten* 02.05.1985:4. Predelli, *Innvandrerorganisasjoner i Norge. Utforming, aktiviteter og politisk deltakelse*, 28.

<sup>285</sup> Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag – en kartlegging*, 83. Holtet. «Nordmenn og innvandreres kultur.» Bryhn, Rolf. «Karate,» *Store norske leksikon*. 22.05.2012. <https://snl.no/karate>. Fleime, Anita. «Hva gjør NIF?» *Aftenposten*. 04.01.1986: 30



og hva de selv ville oppnå gjennom deltakelsen i idrettssfæren. For eksempel trodde mange av tamilene at flyktningoppholdet ville bli kortvarig, og hadde derfor ikke samme intensjon som andre til å integrere seg. Manglende motivasjon til å inkludere seg i samfunnet kunne for disse føre til passivitet og stillesitting. Dette kan være en grunn til at det ble dannet tamilske idrettsklubber. På en annen side følte en del tamiler seg, ifølge en tamilsk idrettsleder for barn- og ungdom, også fysiske underlegne nordmenn.<sup>286</sup>

Ifølge innvandrerne og NIF var det hovedsakelig praktiske grunner, som å dekke sosiale behov ved å delta i kjente omgivelser og bygge sterkere etniske bånd, som motiverte innvandrerne til å danne egne idrettslag. Slike lag gjorde oppholdet i ukjente omgivelser, ofte vekke fra familien, lettere og tryggere.<sup>287</sup> Innvandrere følte ofte at de falt utenfor i «norske» klubber, mens de i innvandrerklubbene kunne oppleve samhold, snakke sitt eget språk, bearbeide traumer fra krigen og flukten sammen med andre som hadde opplevd det samme og snakke om siste nytt fra hjemlandet. Innvandrerne som hadde vært lenge i landet kunne dessuten hjelpe lagkamerater med kortere botid med å orientere seg i det norske samfunnet. Gjennom egne klubber kunne innvandrerne også videreføre idrettskulturen de hadde i hjemlandet.<sup>288</sup> Bruk av geografiske navn som Andes, Adria og Bosporos, kan tyde på at medlemmene ville fremheve, opprettholde og samle seg rundt en felles, nøytral kulturell identitet og skape relasjoner på tvers av etnisiteter i hjemlandet eller kontinentet. På en annen side kunne geografiske navn være politisk ladet og på grunn av etnisk mangfold i hjemlandet skape politisk uenighet, som for eksempel fotballklubben Kroatsia fra daværende Jugoslavia.<sup>289</sup> Dessuten tok andre klubber lokale stedsnavn, som Klosterenga, Fantoft og Fløyen IF. Et tredje alternativ var å ta navnet til klubben innvandrerlaget ble en del av, slik som SK Djerv 2. Det kunne være praktiske grunner bak de to sistnevnte måtene å navngi lagene, men også ønsket om å få en mer norsk «identitet». Å først og fremst spille med sine egne landsmenn kunne da være en måte å samtidig opprettholde sin egen identitet. Mange av innvandrerlagene spilte i de nederste divisjonene i seriesystemet,<sup>290</sup> noe som vitner om at konkurranse ikke var hovedfokuset.

---

<sup>286</sup> Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle fellesskap – en kartlegging*, 83.

<sup>287</sup> Fleime, «Hva gjør NIF?». Hellum, Liv Bævre, *Fritidsklubb og innvandrere*, Oslo: Statens ungdom og idrettskontor 1985, <http://www.nb.no/nbsok/nb/b3d55b458867815d5f0f82a31b3704f7?lang=no#11>, 13. Rilindja fk. «Historie», 2012. <http://rilindjafk.no/klubb/historie/>. Bugge og Fleime, «Idrett for alle.» Haugen, Thor Rune, «Andes med samba ned i 9. divisjon.» *Aftenposten* 02.11.1984.

<sup>288</sup> Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag – en kartlegging*, 83. Bugge og Fleime, «Idrett for alle.» Moe, Oddleiv, «Temperament.» *VG* 09.07.1985:8. Predelli, *Innvandrerorganisasjoner i Norge Utforming, aktiviteter og politisk deltakelse*, 20-21. *NTB*, «400 Vietnamesere til idrettsstevne i Stavanger.»

<sup>289</sup> Kroatsia var også navnet på en del av Jugoslavia som løsrev seg.

<sup>290</sup> Haugen. «Andes med samba ned i 9. divisjon.»

På en annen side var det også innvandrere som gjerne ville ha sosiale arenaer sammen med etnisk norske, for slik å lære av og bygge vennenettverk på tvers av kulturene.<sup>291</sup>

### 4.1.3. Deltakere

Hvem som driver med idrett varierer, og siden innvandrere ikke er en homogen gruppe, gjaldt det også dem. Tre spørsmål skal undersøkes her; Hvilke nasjonaliteter organiserte seg i egne lag? Deltok både voksne og barn i lagene? Og var gutter og jenter likt representert?

Kildene viser at noen nasjoner var mer representerte i å lage egne innvandrerlag enn andre. Siden enkelte lag spilte utenfor det ordinære seriesystemet og ikke var innmeldt i NIF, kan det ikke utelukkes at innvandrere fra andre nasjoner dannet egne klubber som kildene ikke viser. Videre var det innvandrerlag med sosialintegrerende formål som var åpne for innvandrere generelt, som Oslo SK og innenfor oljenæringen.<sup>292</sup> Når det kommer til aldersgruppe og kjønn, var voksne menn mest fremtredende i innvandrerlagene. En grunn til det, var ifølge Goche Dimovski fra Adria at voksne innvandrere ikke ville at innvandrerlagene skulle ha utstrakte barn- og ungdomsavdelinger siden de mente at ungene var mer utsatt for ubehageligheter fra motspillere og publikum.<sup>293</sup> I motsetning startet Andes egen barne- og ungdomsavdeling.<sup>294</sup> Kildene viser ikke noen steder at innvandrerkvinner og -jenter deltok i innvandrerlag, før «fargerik Idrett». Grunnen til det kan ifølge Tønnesson være at kvinneidretten i Norge ikke fikk sitt gjennombrudd før i 1985, og at ikke-vestlige kvinner utgjorde en veldig lav del av befolkningen.<sup>295</sup> Videre kunne det være kulturelle hindringer, som religion og at jenter hadde flere plikter i hjemmet enn guttene.<sup>296</sup>

---

<sup>291</sup> Holtet. «Nordmenn og innvandreres kultur.» Vestreng, Tom, «Vi er ikke grisespillere.» *Aftenposten* 25.07.1989: 11.

<sup>292</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 41. Tjelmeland, Hallvard og Brochmann, Grete, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, red. Knut Kjeldstadli, *Norsk innvandringshistorie*. Oslo: Pax, 2003: 231-232.

<sup>293</sup> Bugge og Fleime, «Idrett for alle.»

<sup>294</sup> Vestreng, «Vi er ikke grisespillere.»

<sup>295</sup> Tønnesson, *Folkehelse, trim og stjerner 1939-1986*, 316. Vassenden, (red.), *Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?* 70. Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, *Norsk innvandringshistorie*, 143.

<sup>296</sup> Kildene sier veldig lite om religion i idrett, men i en avisartikkel fra 1985 står det at muslimske jenter og gutter fikk problemer i gym på grunn av dusjing. Mange av jentene kunne heller ikke delta i svømming. Fleime, Anita og Bugge, Mette. «Problemer for innvandrere i idretten Troen forbyr nakenhet i dusjen». *Aftenposten* 21.12.1985:13. Sees det til praksisen i det muslimske landet Pakistan, med mye utvandring til Norge, deltok jenter i toppidrett og det var obligatorisk for dem å ha gym, ifølge den pakistanske ambassaden i Sverige. Toppidrettsgrener jenter deltok i var volleyball, landhockey, cricket, friidrett, turn, svømming, fotball, badminton og tennis. Fleime, Anita og Bugge, Mette. «Idrett er bare for gutter!» *Aftenposten* 21.12.1985: 13.

Det fantes også praktiske utfordringer, i form av mangel på barnevakt til de minste barna og bekymrede foreldre, kan trekkes frem.<sup>297</sup> I diasporas-fritidsklubber der idretten var en del av aktiviteten, var barn og ungdom, til dels kvinner og jenter, også med.<sup>298</sup> Men det ble erfart at det burde ha vært egne tilbud utenfor «vanlige» åpningstiden for jenter, spesielt de muslimske.<sup>299</sup>

Avisartikler viser et brudd med tidligere perioder på 1980-tallet. Mange innvandrere åpnet da både for etniske norske, andre nasjonaliteter og etnisiteter, og flere deltakergrupper kom da inn på lagene. Det latinamerikanske laget Bravo hadde i 1985 spillere fra Pakistan, Spania og Norge, Adria hadde medlemmer fra Jugoslavia, Norge, Polen og Eritrea, og Andes hadde etter hvert med marokkanere.<sup>300</sup> Innvandrere rekrutterte medlemmer gjennom «jungeltelegrafene», blant publikum og annonsering i magasiner.<sup>301</sup> Dette var hovedsakelig i tråd med hvordan norske idrettsklubber rekrutterte; blant venner og familie.<sup>302</sup>

### **Innvandrereklubber i Vest-Europa**

Trenden med at innvandrere dannet egne idrettsklubber var den samme i andre vesteuropeiske land. I Tyskland etablerte Turkiyemspor Berlin seg i 1978, som gjennom mye oppmerksomhet i media økte bevisstheten om det tyrkiske samfunnet i landet.<sup>303</sup> Fra Sverige kan barndomsklubben til Zlatan Ibrahimovic, FBK Balkan, nevnes. Klubben ble dannet i 1962 av jugoslavene. I 1974/1976 ble Assyriske og Syrianska FC dannet av henholdsvis assyrere og syrere. Ifølge journalist Gabriel Kuhn spilte disse lagene en viktig rolle for integreringen i Sverige. Assyria ble et slags «landslag» for assyrere, ikke bare i Sverige, men også i andre land. Kampene deres ble etter opprykket til Allsvenskan i 2004 sendt i 83 Land.<sup>304</sup> Det var også

---

<sup>297</sup> Dyrdal, Dag A. «Borettslag med beboere fra 53 land: Forente nasjoner \_ på Hauketo» *NTB* 01.08.1986. Uten noen forklaring, ble det uttalt at foreldrene var mer bekymret for døtrene enn sønnene. Vestreng, «Vi er ikke grisespillere.»

<sup>298</sup> Engesland, «Ungdomsklubb uten aldersgrense.»

<sup>299</sup> Hellum, *Fritidsklubb og innvandrere*. 11.

<sup>300</sup> Fleime, «Hva gjør NIF?». Moe, Oddleiv. «Video bevis mot dommeren», *VG* 09.07.1985. Sandven, «Seriemål nummer 100!». Bugge og Fleime, «Idrett for alle».

<sup>301</sup> Eriksen, *Musikk fra en blå drakt*, 150.

<sup>302</sup> Danielsen, Øyvind, *Den nye breddeidretten: Ønsker og behov for fysisk aktivitet*, 3 delrapport fra prosjektet *Idrett, fritid og levekår*, Oslo: Fagbevegelsen senter for forskning 1989: 88. 94-95. Dølvik, Jon Erik, *Idrett, fritid og organisering*, Sluttrapport fra prosjektet *Idrett, fritid og levekår*, Oslo: Fagbevegelsen senter for forskning 1990: 99. 83

<sup>303</sup> Kuhn, Gabriel, *Soccer vs. the state: Tackling Football and Radical politics*. Oakland: PM Press, 2011: 64.

<sup>304</sup> Idrottonline, «Klubbinfo, FBK Balkan». Lest 18.01.17. <http://idrottonline.se/FKBalkan-Fotball/Foreningen/Klubbinfo>. Kuhn, *Soccer versus the state*, 64. Andersen, Atle, «Idrett for alle?: Assyriske – et landslag uten land», *Stavanger Aftenblad* 16.07.2005:20

eksempler på at innvandrere organiserte egne ligaer eller mesterskap, for eksempel fotball-EM for vietnamesere i 1994 som SK Djerv 2 deltok i.<sup>305</sup>

## 4.2. De norske integreringsinitiativene i idrett overfor innvandrere.

Tidligere ble det poengtert at innvandrere selv startet å integrere seg gjennom idrett, hvis den «åpne» innvandringspolitikken blir lagt til grunn. Dersom man derimot forstår integrering som å oppnå ganske stor kulturell likhet (akkulturering), som var den ledende holdningen i Norge fra slutten av 1980-tallet, var ikke innvandrereklubber integrerende. Med dette utgangspunktet var det ikke noen eksempler fra 1970-tallet på å integrere innvandrere inn i samfunnet gjennom tradisjonelle idrettsklubber. Fra 1980-tallet og opp mot 1992 fantes det derimot noen sporadiske interaktive integreringsprogrammer og normative holdningskampanjer overfor minoriteter og majoriteten i Norge, satt i gang av idrettsklubber, kommunale innvandringskontorer og til slutt departementet. Før det sees nærmere på disse programmene, vil det bli sett på hvorfor det fantes så få integreringsprogrammer overfor innvandrere. For å finne grunner til det, vil det bli sett på hvordan samfunnsendringer påvirket idretten, både strukturelt og i holdninger, og hvordan det påvirket idrettsdeltagelsen blant innvandrere og nordmenn.

### 4.2.1 Samfunnsutvikling påvirket idretten

Utvikling i idretten og samfunnet i denne perioden gjorde at organisert barne-, ungdoms-, og voksenidrett ble mer aktualisert enn tidligere. Medlemstallet i NIF økte med ca. 400 000 mellom 1965 og 1985, og i 1987 hadde NIF 1.6 millioner medlemmer. Dette utgjorde 30 % av alle mellom 16 og 70 år, og 66 % av de under 16 år.<sup>306</sup> Årsaker til medlemsøkningen var materielle goder i form av utstrakt utbygging av idrettsanlegg i hele landet og større kjøpekraft hos medlemmene,<sup>307</sup> men også praktiske muligheter ved mer fritid og forandring i lover, regelverk og holdninger, der barn, ungdom og kvinner fikk lov til og økte sin interesse for deltakelse i organisert idrett, og ungdomstiden utvidet seg.<sup>308</sup> Tidligere uformelle fritidsleker kom også i

---

<sup>305</sup> Knott, Kim. «Sport, identitet, migrasjon,» *Moving people changing places*. 2011.

<http://www.movingpeoplechangingplaces.org/identities-cultures/sporting-diasporas.html>. Eriksen, *Musikk fra en blå drakt*, 150.

<sup>306</sup> Rapportene er ikke helt sammenfallende. Den første rapporten oppgir 30% av hele befolkningen, mens den andre oppgir 30% av de mellom 16 og 70år. Dølvik, Jon Erik, Danielsen, Øivind og Hernes Gudmund, *Kluss i vekslina. Fritid, idrett og organisering*, 1. Delrapport for prosjektet *Idrett, fritid og levekår*, Oslo: Fagbevegelsen senter for forskning (FAFO) 1988: 80. 32, 47. Danielsen, *Den nye breddeidretten*, 13

<sup>307</sup> Dølvik, *Idrett, fritid og organisering*, 14-15. Goksøyr, Matti. *Historien om norsk idrett*. Oslo: Abstrakt forlag, 2008: 130-132.

<sup>308</sup> Dølvik, Danielsen og Hernes, *Kluss i vekslina*, 14-15. Se kapittel 3. for forandring i lover og regelverk. Goksøyr, *Historien om norsk idrett*, 130-132.

mer organisert form, samtidig som barnekullene minket slik at det ble stadig flere voksne i Norge<sup>309</sup>

Selv om mange nordmenn var fysisk aktive og NIF fikk mange nye medlemmer, var 46% av medlemsmassen passiv i 1987, mens 60% av medlemmene mellom 16 og 69 år drev regelmessig organisert idrett, enten som aktive eller som trener eller lagleder. Bare 40 % gjorde det oftere enn hver 14. dag.<sup>310</sup> Mange, også innvandrere, valgte også å drive idrett eller fysisk aktivitet hos kommersielle aktører utenfor idrettsorganisasjoner, på egenhånd eller med venner og familie. Totalt drev ca. 43 % av majoriteten og 44 % av innvandrerne regelmessig med en form for fysisk aktivitet. Siden det ikke har lyktes å finne noe medlemstall for innvandrere innen idretten tidligere, blir det vanskelig å se om det har vært en økning, nedgang eller kontinuitet i antall medlemmer. Hvor mange som foretrakk å trene aleine fremfor med andre, sier kildene ikke noe om. Når det kommer til alder, var det flest unge under 30 som drev med idrett, da mange sluttet i begynnelsen 20-årene, mens det prosentvis var flere 30-40-åringer som trente i privat regi. Videre var det flere gutter enn jenter som drev med idrett. Jenter foretrakk uorganisert idrett. Ser man på sosial status, var det studenter som var mest fysisk aktive, med 70 % deltakelse. Ellers var det slik at jo høyere utdanning en person hadde, jo mer fysisk aktiv var personen selv eller barna dens.<sup>311</sup> Populære aktiviteter utenfor idrettsklubbene var treningsstudio, sykling, jogging, ski-gåing, og rolig gåing i fjell og mark. Det førte til at idrettsforbundet kom under press på 1980-tallet, da eksterne kommersielle idrettsarrangører begynte å få stor oppslutning og tok deler av sponsormarkedet.<sup>312</sup>

Grunner til at mange valgte kommersielle alternativ var manglende organiserte idrettstilbud for voksne og generelt mindre fritid etter at kvinnene gikk ut i arbeid. Mange begynte å jobbe skift og stadig nye krav til dugnadsinnsats førte til at dugnadsdeltakelsen fra foreldre minket. Uforpliktende deltakelse for seg selv og barna var gode alternativer. Det var også mange,

---

<sup>309</sup> Danielsen, *Den nye breddeidretten*, 10. Dølvik, *Idrett, fritid og organisering*, 13.

<sup>310</sup> Dølvik, Danielsen og Hernes, *Kluss i vekslina*, 66. Danielsen, *Den nye breddeidretten*, 13. Kirkebøen, Stein Erik, «De store møter veggen.» *Aftenposten* 30.04.1988: 32

<sup>311</sup> Undersøkelsen var foretatt på 7 ungdomskoler i Oslo. 22% av innvandrerne oppgav i en undersøkelse at de drev med idrett eller fysisk aktivitet utenfor idrettslag. NOU 1985: 29. 112. Dølvik, Danielsen og Hernes. *Kluss i vekslina*. 29, 36-39, 45-46, 74-76, 78. Kirkebøen, «De store møter veggen.»

<sup>312</sup> Kommerielle treningsstudioene begynte å komme på 1950-tallet, men det var først på 1990-tallet nordmenn «oppdaget» dem. Ulseth, Anne-Lene Bakken. *Treningssentre og idrettslag Konkurrerende eller supplerende tilbud?* Oslo: Institutt for samfunnsforskning (ISF) 2003: 2. 10. Dølvik, Danielsen og Hernes. *Kluss i vekslina*, 36, 37-39, 66-67

spesielt kvinner, som foretrakk det sosiale ved treningsstudio, der miljøet, å treffe likesinnede, fin atmosfære og lavt prestasjonskrav var viktige elementer.<sup>313</sup>

#### 4.2.2. Tre rekrutteringsstrategier

For å motkjempe nedgangen i antall aktive medlemmer, ble rapportserien «*Idrett, fritid og levekår*» bestilt fra FAFO i 1987 av NIF. Rapportene skulle se på idrettens potensial til å rekruttere både aktive og inaktive. Forskningsrapportene kom frem til at NIF kunne rekruttere stort sett alle hvis programmer ble tilpasset målgruppene og konkurranseidrett ble nedtonet.<sup>314</sup> Avslutningsrapporten kom med tre mulige fremtidige rekrutteringsstrategier for NIF; breifronts-, konsentrasjons- og konkurransestrategi. Breifrontstrategien hadde en sosial profil, og gikk ut på å rekruttere bredt gjennom å lage programmer som også passet for inaktive og sosialt utsatte grupper. Konsentrasjonsstrategien gikk ut på å innsnevre rekrutteringsgrunnlaget ved å videreføre den daværende konkurranseprofilen. Den siste rekrutteringsstrategien gikk ut på å nedtone rekrutteringen blant unge inaktive, og heller fokusere på konkurranseidrett for den stadig økende voksne delen av befolkningen. Rapportforfatteren legger til at en strategi ikke utelukker en annen.<sup>315</sup>

#### 4.2.3. Holdninger i idrettssfæren til mottoet «Idrett for alle»

Slagordet «Idrett for alle» ble tolket på ulike måter og har skapt regelmessig debatt i idretts-Norge.<sup>316</sup> Det ble hevdet at slagordet hadde blitt mer et motto og fine ord ved festanledninger, enn en reell målsetning.<sup>317</sup> Idrettsstyret startet en debatt om temaet på bakgrunn av utfordringene idretten stod overfor på 1980-tallet. Sentrale spørsmål var hvem som skulle styre idretten og om det skulle satses på lekbetont idrett som fremmet generell sosial inkludering for alle eller konkurranseorientert idrett.

På et overordnet plan støttet mange særforbund hovedsakelig konkurranseorientertidrett styrt av særforbundene. Forbundene var lei av at idretten skulle omfavne alle gode formål og karakteriserte idrettskretsene som «*byråkratiske papirflytterorganisasjoner*».<sup>318</sup> Brytesjefen var

---

<sup>313</sup> Dølvik, Danielsen og Hernes. *Kluss i vekslinga*, 14-20,24-25, 33, 87-89.

<sup>314</sup> Dølvik, *Idrett, fritid og organisering*, 59.

<sup>315</sup> Danielsen, *Den nye breddeidretten*, 106-113, 115

<sup>316</sup> Dølvik, *Idrett og fritid*, 73-74.

<sup>317</sup> Kirkebøen, Stein Erik. «De hyklerske særforbundene.» *Aftenposten* 15.12.1989: 28

<sup>318</sup> Kirkebøen, Stein Erik «Særforbundene falt.» *Aftenposten* 08.05.1990. Dølvik, *Idrett, fritid, og organisering*, 68, 70-71, 78.

dessuten skeptisk til om nye grupper passet inn i datidens idrett.<sup>319</sup> Bedrifts- og mosjonsidretten og idrettskretsene burde ifølge flere særforbund også ligge under dem,<sup>320</sup> og det ble gjort forsøk på å realisere dette. Motargumentet fra idrettskretser mot denne planen, var at særforbundene ikke klarte å engasjere og tiltrekke seg massene, og derfor var for de få.<sup>321</sup> NIF ønsket satsing på konkurranseidrett for voksne og breddeidrett både for barn og voksne, noe programmene «Idrettslagene i Sentrum» og «Folk i form til OL» vitnet om.<sup>322</sup>

Direkte utsagn fra grasrota (lagledere, trenere, utøvere og øvrige medlemmer i idrettsklubber) som viser om disse foretrakk konkurranseorientert- eller mer lekbetont idrett, er det ingen kilder på. Men to kvantitative undersøkelser blant barn og en blant øvrige medlemmer i idretten foretatt på 1980-tallet, viste at majoriteten av både barn, øvrige medlemmer og inaktive foretrakk idrett eller ville starte med idrett fordi det var gøy og ville ha mer lekbetont breddeidrettstilbud for hele familien.<sup>323</sup>

Skillet var ikke statisk. Mindre særforbund var skeptiske til de store særforbundene og deres vilje til å få mer makt, siden de fryktet en maktkonsentrasjon hos de store forbundene.<sup>324</sup>

Blant frivillige og de som ville bli frivillig i en idrettsklubb, svarte 20 % at de ville satse mer på de som ville bli best, og i den ene kvantitativ undersøkelse blant barn svarte ca. halvparten at idretten kunne bli tøffere.<sup>325</sup> Videre var det mange i idretten som var skeptiske og tvilte på om idretten i datidens form kunne skape tilbud for kvinner, funksjonshemmede, fremmedarbeidere eller de som ikke ville bli best, og ønsket eller skapte forandring.<sup>326</sup>

#### **4.2.4 Hvorfor var det få integreringsprogrammer for innvandrere i norske klubber?**

Med konkurransementalitet som bakteppe for hvorfor idrett eksisterte, var det ikke rart det ikke var noen utstrakte programmer fra sentralt hold i idretten og fra grasrota for å få innvandrere integrert gjennom idrett. En annen grunn var at etter at innvandrerkontoret i Oslo mislykket i å

---

<sup>319</sup> Kirkebøen, Stein Erik, «Idrett for alle - som er som oss?» *Aftenposten* 03.05.1989.

<sup>320</sup> Særforbundene mente de kunne drive idretten best, idrettskretsene skapte bare avstand og illojalitet innad i idretten. Kirkebøen, «De store møter veggene.» Kirkebøen, «De hyklerske særforbundene.»

<sup>321</sup> Taalesen, Bjørn, «En varig trend?» *Aftenposten* 02.05.1988:13. Dølvik, *Idrett, fritid, og organisering*, 71,79

<sup>322</sup> Kirkebøen, Stein Erik. «Idrett for alle», *Aftenposten* 06.09.1988: 17. Dølvik, *Idrett, fritid og organisering*, 76.

<sup>323</sup> Hva som var gøy med idretten og hvor mange som ble spurt, ble ikke konkretisert i den ene undersøkelsen blant barn. Kirkebøen, Stein Erik. «Når norske barn driver idrett: Gøy, gode venner og konkurransepress.» *Aftenposten* 09.03.1985:46. Dølvik, Danielsen og Hernes, *Kluss i vekslina*, 33, 49, 65, 70. Dølvik, *Idrett, fritid og organisering*, 21.

<sup>324</sup> Dølvik, *Idrett, fritid og organisering*, 79

<sup>325</sup> Danielsen, *Den nye breddeidretten*, 21. Kirkebøen. «Når norske barn driver idrett.»

<sup>326</sup> Kirkebøen, Stein Erik. «Form- og innhold Idrettens veivalg». *Aftenposten* 29.04.1989:32

få innvandrere inn i norske fritidsklubber mellom 1977 og 1979, begynte kontoret fra 1978 å satse på innvandrerklubber som var på innvandrerens premisser. Innvandrerkontorets mislykkede forsøk skyldes uformelle rekrutterings- og utstengingsmekanismer, og at innvandrerbarn, ungdom og foreldrene deres prioriterte annerledes.<sup>327</sup> Generelt var det svært få programmer for å få frafallende og inaktive gruppene med i idrett.<sup>328</sup> Lite fokus på å integrere innvandrere inn i idrettssfæren og samfunnet for øvrig, blir indirekte poengtert i FAFO-rapportene, siden innvandrer- eller fremmedarbeideridrett ikke blir nevnt noe før i den avsluttende rapport nr. 4, men da som et potensielt rekrutteringsområde.<sup>329</sup> I delrapport nr. 1 og 3 skrives det på en måte som kunne fått man til å tro at det ikke fantes innvandrere i Norge. Der senere forskningsrapporter om idrett ofte beskriver innvandrerens rolle,<sup>330</sup> ble dette i disse rapporten ikke nevnt direkte, utenom ved «utsatte grupper» i delrapport nr. 3.<sup>331</sup> Sees det til annen forsknings- og offentlig litteratur fra 1970-tallet og 80-tallet, ble ofte innvandrerne plassert i den kategorien, sammen med «svake grupper». Når det er sagt, kan det legges til at i 1987, da informantmaterialet ble innhentet til FAFO-rapportene, utgjorde innvandrere i Norge 3,48 % av befolkningen jfr. SSB.<sup>332</sup> Dessuten var det generelt vanskelig å lage breddeidrett med sosialisering som mål. Dette skyldes holdninger, lite ressurser i form av personell, økonomi og kapasitet, uklare målsetninger, konflikt mellom gruppene og at det gikk for mye tid til å skaffe økonomiske midler.<sup>333</sup>

En annen årsak var at fritidsklubber ble brukt til å holde ungdom «borte fra gaten» på 1970-tallet og 80-tallet, slik som «*Ungdomstiltak i større bysamfunn*», og ikke idretten som i de senere tiårene. Prosjektet startet i 1982 på bakgrunn av Barne- og familiedepartementet (BFD), engstelse over oppvekstvilkårene i de syv største byene i Norge ut fra enkelthendelser og negative trender i samfunnet.<sup>334</sup> Etter hvert ble også innvandrere trukket frem som en

---

<sup>327</sup> NOU 1985: 29: s 109, 111. Hellum, *Fritidsklubb og innvandrere*, 9.

<sup>328</sup> Det var enkelte sporadiske programmer overfor kvinner, funksjonshemmede, psykisk syke og arbeidsledige. Se kapittel 3.

<sup>329</sup> Dølvik, *Idrett, fritid og organisering*, 51

<sup>330</sup> For eksempel var det i rapporten «*Likestilling og mangfold i norsk idrett: - bedre med flere på banen!*» fra Norges idrettshøgskole (NIH) og Likestilling og diskrimineringsforbundet (LDO) fra 2008 et eget kapittel om ikke-vestlige innvandrere. Fasting, Kari et al. *Likestilling og mangfold i norsk idrett: - bedre med flere på banen!* Oslo: Likestillings- og diskrimineringsombudet, 2008: 81-90.

<sup>331</sup> Danielsen, *Den nye breddeidretten*, 19, 21.

<sup>332</sup> Statistisk sentralbyrå, «1. Befolkning.» Lest 28.11.16.

<http://www.ssb.no/a/samfunnsspeilet/utg/200404/03/tab-2004-09-15-01.html>

<sup>333</sup> Dølvik, Danielsen og Hernes, *Kluss i vekslina*, 49

<sup>334</sup> Det var opptøyer rundt 1. mai-feiringen, husokkupasjon, økning av rusmidler, barneprositusjon og gatebarn ble mer synlig. Opprinnelige byer var Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Tromsø, Kristiansand og Drammen.



fokusgruppe.<sup>335</sup> «Nærmiljøprosjektet» fra Bergen brukte idrett ved siden av andre nærmiljøorganisasjoner og aksjonsgrupper for å inkludere barn og unge med sosiale problemer inn i samfunnet på 1980-tallet og opp til 1990.<sup>336</sup> Gjennom politikken fremmet staten isteden skole- og arbeidssituasjoner som integreringsarena, siden innvandrere kunne lære seg norsk der og sosialt omgås andre. Denne tanken følger en av Norges første kommunale innvandrerpolitikere som satt i skolestyre, Khalid Mahmood fra Høyre Oslo, da han i 1986 og i 1988 kommenterte at nøkkelen til integrering ligger i språket, uansett om man skal hoppe i Holmenkollen, spille for Vålerenga eller studere.<sup>337</sup>

#### 4.2.5. De første integreringstiltakene starter

Fra 1970-tallet et det ikke funnet noen eksempler på å integrere innvandrere i Norge gjennom idrett ut ifra assimilering- eller akkulturerings-tolkningene av integrering. Det som er funnet og kunne ligne på et slikt program var at kulturrådet ved utenriksdepartementet i 1978 så på hvordan personer fra forskjellige land kunne bli kjent med hverandres kulturer gjennom blant annet idrett,<sup>338</sup> og tilsvarende prosjekt mellom nordnorske idrettsutøvere og sovjetiske utøvere fra 1950-tallet.<sup>339</sup> Utover 1980-tallet kom det flere integreringsprogrammer fra kommunale innvandringskontor og fra idretten selv, eller i et samarbeid mellom dem. Det første integreringsprogrammet kildematerialet viser, kom fra grasrota; SK Djerv sin barne- og ungdomsavdeling, i samarbeid med Nygård ungdomsskole. Dette startet som et «to-veis» integreringsprosjekt høsten 1981. Samarbeidet forgikk ved at skolen opprettet et valgfag der elever skulle lære seg leder- og trenererfaring slik at de kunne hjelpe Djerv med å trene en gruppe norske og vietnamesiske barn. Elevene lærte også praktisk og teoretisk innsikt i flykningsproblemer, samtidig som de ble oppfordret til å ta på seg lederverv i frivillige organisasjoner på et senere tidspunkt. Bakgrunnen for valgfaget var at det på slutten av 1970-tallet og begynnelsen av neste ti-år var kommet en del innvandrere til bydelen, spesielt vietnamesere. Totalt utgjorde innvandrerbarna 12% av barneflokket under 19 år.<sup>340</sup> I tillegg til

---

Fredrikstad og Skien kom med i 1994. Isachsen, Terje et al. *Ungdomstiltak i større bysamfunn - En evaluering*. Oslo: Norsk Institutt for forskning om oppvekst (NOVA) 1999: 9. 16-18, 40-47

<sup>335</sup> Isachsen et al., *Ungdomstiltak i større bysamfunn*, 47

<sup>336</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 60-61

<sup>337</sup> Monsen, Trygve. «Norsk er nøkkelen til suksess.» *Aftenposten* 12.09.1986:3. Fuglehaug, Wenche. «*Profilen Khalid først i 17. mai toget.*» *Aftenposten* 03.02.1988:11. At Khalid satt i skolestyret, kan ha hatt en innvirkning på svaret.

<sup>338</sup> Bækkelund, Kjell. «Kultur samarbeid på nye veier.» *VG*: 18.05.1978

<sup>339</sup> Bones, Stian og Niemi Einar. «Sameksistens og kappestrid: Med idretten gjennom jernteppe». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 197-224, Vallset: Opplandske Bokforlag, 2016, 197-197, 205-217.

<sup>340</sup> Eriksen, *Musikk fra en blå drakt*, 147-148

samarbeidet med skolen, hadde klubben også samarbeid med det kommunale innvandrerkontoret fra 1983, da det ble arrangerte fellestrening med norsk- og innvandrerungdom under 16 år. Innvandrerkontoret arrangerte også en årlig «Internasjonal» fotballturnering og idrettslige aktivitetstilbud i feriene.<sup>341</sup> Ellers fortalte tidligere lagleder og styremedlem i SK Djerv, John Ingvald Økland, at det utover 1980-tallet begynte å komme innvandrerbarn og -ungdom inn i klubben som deltok på lik linje med norske barn.<sup>342</sup>

Et annet eksempel fra grasrota er fra Vard-Haugesund, der et aldersbestemt guttelag bestemte seg for å hjelpe en taiwansk gutt med å få venner og bli kjent med omgivelsene gjennom deltakelse i laget i sesongen 1982/83.<sup>343</sup> Ellers oppfordret «Idrettslaget i Bondelagets ungdomsforening i Oslo (BUL) innvandrere til å melde seg inn i klubben gjennom bladet «Norsk Idrett». Grunnen til at BUL ville det, var at klubben var en innflytterklubb, da også for innvandrere. Klubben hadde også hatt god erfaring med innvandrere tidligere, i form av gode prestasjoner. Men det ble lagt til at BUL hadde et sosialt formål med prosjektet også, da klubben håpte at innvandrere fikk en sosial integrasjon gjennom deltakelsen, både på og utenfor banen. Bare tre personer meldte seg på.<sup>344</sup>

I NIF, særforbundene og idrettskretsene var ikke integrering gjennom idrett noe satsningsområde før på slutten av 1980-tallet. NIF bevilget 50000 kr til idrett og integrering i 1987.<sup>345</sup> Året etter, etter initiativ fra Smedstua Skole, gikk skolen, NIF, OIK, Høybråten og Stovner IF sammen og lagde en pedagogisk idrettsskole rettet mot innvandrerbarn mellom 6 og 10 år,<sup>346</sup> og i 1990 kom det aller første statlige integreringsprogrammet «Fargerik idrett». Oppsummert var det en økonomisk post der kronen skulle brukes til å få flere innvandrere, inn i idretten som aktive, i ledelsen og på trenersiden. En rekke byer benyttet disse midlene for å få innvandrere inn i idretten og nærmiljøet mellom 1990 og 1992.<sup>347</sup> Hver idrettskrets kunne velge selv hva midlene skulle gå til innenfor de statlige målsetningene.

Eksempler på at idrett var en indirekte del av programmene kan sees i diverse borettslag. Hauketo borettslag i Søndre Nordstrand og Avstikkeren i Nordstrand startet begge opp

---

<sup>341</sup> NOU 1985:29. 109. Eriksen, *Musikk fra en blå drakt*, 150

<sup>342</sup> Intervju med John Ingvald Økland, SK Djerv, 17.10.2016.

<sup>343</sup> Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016.

<sup>344</sup> Nesbø, Knut. «BUL ønsker innvandrere.» *Aftenposten* 08.12 1987: 20

<sup>345</sup> Fleime. «Hva gjør NIF?»

<sup>346</sup> Nygaard, Brynjulf, «Eksotisk idrettsglede.» *Aftenposten* 10.05.1989: 8

<sup>347</sup> Burmo, *Fargerik Idrett*, 14, 20-21, 24-25 og 28-29.

kulturelle tiltak i form av å lage sosiale arenaer for alle borettslagenes nasjoner der de kunne blir kjent med hverandre gjennom idrett, servering av utenlandsk mat og dans.<sup>348</sup>

#### 4.2.6. Holdningskampanjer

Etter hvert ble det etablert kampanjer med formål å forandre nordmenns holdninger overfor innvandrerne. Ifølge Aftenpostenjournalisten Leslie Goldsack var 1. divisjons-kampen mellom Kongsvinger IL (KIL) og Mjøndalen IF i 1987 den første fotballkampen i Norge der slagordet «Idrett mot rasisme» ble brukt. Kampanjen innebar at det ble satt fokus på antirasistiske holdninger under fotballkampen gjennom symbolbruk og informasjon. Spillere og trenere viste sin avstand mot rasisme, og det ble informert om rasisme over høyttalerne og gjennom brosjyrer fra NFF, KIL-treneren Even Pellerud og andre. Holdningskampanjen hadde sin bakgrunn i at flykningskontoret og kommunen i Kongsvinger ville markere sin motstand mot rasismen etter oppblomstringa av en del rasistiske elementer i kommunen etter kommunevalget samme høst.<sup>349</sup> KIL ble med som samarbeidspartner siden klubben hadde en sterk posisjon i kommunen, som da gjorde det lettere for folk å stå frem for å si hva de mente om utviklingen. KIL hadde også en egeninteresse i å kunne rekruttere flere spillere. Etter kampen svarte en representant fra klubben at klubben hadde god erfaring med innvandrere på laget siden juniorlaget hadde en vietnamesisk flykning på laget da de vant Norway cup.<sup>350</sup> Å sette fokus på å forebygge rasisme gjennom idrettens profilerte personer var ikke et norsk fenomen. Allerede i 1967 ble organisasjonen «Olympic Project for Human Rights» etablert av afroamerikanske idrettsutøvere for å hindre rasisme i idrett og samfunnet.<sup>351</sup>

Også ellers i landet var det rasisme, nynazister spredde propaganda, sendte bombetruer og utførte bombeattentater og det ble rapportert om utstøting av innvandrere.<sup>352</sup>

---

<sup>348</sup> I Hauketo borettslag het tiltaket «Hauketo prosjektet». Det startet i 1985 med hjelp av statlige midler. Dyrdal, «Borettslag med beboere fra 53 land!» Avstikkeren har ikke noe konkret program, men har sosiale happeninger i form av «lørdagskaffe», juletefest og skirenn». De lagde også en trespråklig borettslagsavis. Baugstø, Line. «Avstikkeren: hvor fire verdensdeler bor.» *Aftenposten* 18.05.1985:2

<sup>349</sup> Korsbrenning, henging av dukker utenfor asyløkernes boliger med beskjed om dere er de neste og ungdomsgjenger som truet innvandrere med kniv var noe av det som skjedde ukene etter valget. Goldsack, Leslie og Taalesen, Bjørn. «Spiler bronsekamp mot rasisme.» *Aftenposten* 08.10.1987:80. Goldsack, Leslie, «KIL: Hjemmeseier mot rasisme». *Aftenposten*, 12.10.1987. Skjæraasen, Magne. «Bra match, Kongsvinger!» *Aftenposten* 17.10.1987: 30.

<sup>350</sup> Goldsack, og Taalesen. «Spiller bronsekamp mot rasisme.»

<sup>351</sup> Nesje, Erlend. «OL-helten ble utstøtt fordi han kjempet mot rasisme. Beklagelsen kom seks år etter han døde.» *Aftenposten* 16.08.16. <http://www.bt.no/100Sport/mesterskap/OL-helten-ble-utstott-fordi-han-kjempet-mot-rasisme-Beklagelsen-kom-seks-ar-etter-han-dode-1557b.html>.

<sup>352</sup> Det ble rapportert om lignede hendelse fra Ås og Harstad. Skjæraasen, «Bra match, Kongsvinger!». I 1985 ble Ahmadiyya-moskeen i Oslo bombet og i 1983 ble det sendt bombetruer mot 17. mai-toget i Oslo.

Holdningskampanjer for å fremme det flerkulturelle og bedre nordmenns holdninger overfor innvandrere ble etterlyst og igangsatt, men ingen direkte rettet mot idretten.<sup>353</sup>

### **4.3. utfordringene og erfaringene med innvandrere i idrett**

Etter to ti-år med innvandrere i norsk idrett, oppsto det en del kulturelle og strukturelle utfordringer og erfaringer på forskjellige nivåer i idretten, som var fremmede for nordmenn og innvandrere. Erfaringene er særlig relevante for underspørsmål 3, om idretten var en god arena for integrering og om det var noe forskjell på å delta i innvandrerklubb fremfor tradisjonelle norske lag når det gjaldt integreringsprosesser. Erfaringene er også relevante for underspørsmål 2, om hvilke integreringstiltak som ble satt i gang og utbredelsen av dem. Videre vil det bli sett på hvordan innvandrerens idrettsdeltakelse ble fremstilt i media. På grunn av lite kilder knyttet til det FAFO-forsker Øivind Danielsen kaller for «Jerntriangelen», som er ressurser i form av ledere, idrettsanlegg og økonomi, vil ikke det bli sett like nøye på slike ressurser som i neste kapittel.<sup>354</sup>

#### **4.3.1. Kulturelle utfordringer**

Kulturelle utfordringer for de ikke-europeiske innvandrerne som kunne ha betydning for idrettsdeltakelsen, var manglende norskkunnskaper, lite kunnskap om organiseringen av norsk idrett og den utstrakte bruken av dugnad, væremåte ute på banen og som tilskuere, og også medbrakt kultur fra deres hjemland.

#### **Manglende språk**

Ifølge innvandrerne selv og dommer Terje T. Johansen, lederen i Oslo-fotballkrets, Knut Tjernås og Grønnerud fra NFF, var språkutfordringen manglende ferdigheter i å snakke norsk. Det førte til dårlig kommunikasjon, som igjen førte til at spillere fra innvandrerlag ofte kom i

---

Kumano-Ensbj, Anne Linn. «Alternativ 17. maifeiring,» <https://www.nrk.no/ostlandssendingen/alternativ-17.-maifeiring-1.2413862> *Nrk*. 09.05.2007. Stokke, Andreas og Slettholm, Olga «For 30 år siden ble moskeen deres bombet. De føler seg mer utsatt i dag.» *Aftenposten* 15.06.2015 <http://www.aftenposten.no/norge/For-30-ar-siden-ble-moskeen-deres-bombet-De-foler-seg-mer-utsatt-i-dag-61198b.html>. Det ble uttalt at fysisk sperring og rasistiske bemerkelser ofte forekom på utesteder og restauranter. Bøhmpedersen, Karin. «Innvandrerungdom sviktes.» *Aftenposten* 26.05.1991: 9. Svardal, Geir. «Idrett i sentrum for innvandrere.» *Aftenposten* 12.11.1992: 19. Qureshi, Naushad Ali. «Alle innvandrere ansvarlig?» *Aftenposten* 02.11.1983: 4

<sup>353</sup> NOU 1985: 29. 109. I 1983 startet SOS-rasisme «17. Mai for alle» i Oslo. Kumano-Ensbj, «Alternativ 17. maifeiring.»

<sup>354</sup> Danielsen, *Den nye breddeidretten*, 22-24.

klammeri med både dommer og motspillere i kampsituasjon.<sup>355</sup> Utenfor idrettssfæren viser et eksempel fra borettslag at manglende norskferdigheter førte til uteblivelse fra det sosiale rom.<sup>356</sup>

## Rasisme

En del innvandrere opplevde rasistiske kommentarer, både internt i klubben og eksternt fra publikum, andre motspillere, trenere og dommere. SK Djerv utalte i et brev til Statens Ungdoms- og Idrettskontor (STUI) i 1983 at det var manglende ressurser knyttet til «jerntriangelen» som ga grobunn til intern rasisme når klubben aktivt rekrutterte innvandrere, og at utfordringene med ressurser burde bli eliminert gjennom økonomisk støtte.<sup>357</sup>

Ekstern rasisme var det eksempler på i både toppidretten, lavere divisjoner og breddeidretten. Fra toppidretten i fotball var det episoder med rasistiske bemerkninger til en Mjøndalen IF-spiller på begynnelsen av 1980-tallet,<sup>358</sup> og en gruppe Vålerenga-supportere kastet bananer og kom med en del rasistiske kommentarer til Kongsvinger ILs debutant Caleb Franciz i en kamp i 1988.<sup>359</sup> Oppførselen til supporterne ble i media beskrevet som rasistisk, trakasserende og mobbende.<sup>360</sup> Det var ikke et enkelttilfelle, ifølge daværende fungerende generalsekretær i Norges Fotball Forbund, Willy Simonsen.<sup>361</sup> Ifølge tidligere supporterleder i Klanen (Vålerenga supporterklubb), Anders Krystad, var slike episoder en del av en trend blant enkelte i VIFs supportergruppe. Dette toppet seg på Brann stadion fem år etterpå, da supporterne ble filmet med t-skjorter med rasistisk budskap («hvit makt»)<sup>362</sup> Chris Buunk, lederen i Hålogaland Fotballkrets, brukte samme forklaring som Dimovski fra Adria i sin forklaring på hvorfor de ikke så positivt på dannelsen av flykningslaget Fred, nemlig at innvandrerne var mer utsatt for diskriminering. Dette kan tyde på at de ikke kunne oppholde egen identitet.

---

<sup>355</sup> Vestreng. «Vi er ikke grisespillere.» Vestreng, Tom, «Oslofotballen har blitt snillere.» *Aftenposten* 01.11.1989:6 Eriksen, «Fotballforbundet ønsker ikke rene innvandrerlag.»

<sup>356</sup> Dyrdal, Dag A, «Borettslag med beboere fra 53 land: Forente nasjoner på Hauketo.» NTB 01.08.1986.

<sup>357</sup> Eriksen, *Musikk fra en blå drakt*,149.

<sup>358</sup> Morken, Terje. «Rasisme i 1.div.» *Nordlys* 29.06.1988:14. «Det nytter.» *Aftenposten* 11.07.1988:4.

<sup>359</sup> Svardal, Geir. «VIF rasisme til NFF.» *Aftenposten* 28.06.1988: 17. Morken. «Rasisme i 1.div.»

<sup>360</sup> Morken. «Rasisme i 1.div.» Svardal. «VIF rasisme til NFF.» NTB «Kongsvinger rapporterer hets til fotballforbundet.» NTB 28.06.1988. Bugge, Mette «Fotballforbundet reagerer sterkt.» *Aftenposten* 29.06.1988. Andersen, Truls C. «VIF Jages fra Bislet?» *Aftenposten*. 29.06.1988. Siem, Kjetil. «Mye sol og varme, lite god fotball.» *Aftenposten*. 27.06.1988:28

<sup>361</sup> Morken. «Rasisme i 1.div.»

<sup>362</sup> Krystad så i Vålerenga rundt 1990 det samme han gjorde i London på 70-tallet med Chelsea. Der hadde det kommet en del «brune» elementer inn på stadion som kunne skremme vekk supporterne og sponsorer. Intervju med Anders Krystad, 17.02.2016

I Tromsø gikk treneren til Tromsø ILs guttelag til fysisk angrep på og kom med rasistiske bemerkninger til en 17 år gamle koreansk dommer,<sup>363</sup> og i 9. – 7. divisjon påpekte innvandrerne at det forekom rasistiske tendenser blant dommere, motspillere og tilskuere som hisset dem opp, men at dette var situasjonsbestemt.<sup>364</sup> Slike hendelser var ikke noe særegent for Norge, men hadde for eksempel foregått over lang tid i USA, Sverige og England.<sup>365</sup> Det må likevel nevnes at Croatia-spilleren Ivan Sekolic uttalte at de aldri hadde opplevd noen rasistiske bemerkninger.<sup>366</sup> En del av den negative ordbruken kan ha andre årsaker enn rasisme, for eksempel spontane reaksjoner på dårlig oppførsel.

Innvandrere ble anklaget for å være ganske tøffe fysisk og verbalt, både mot med- og motspillere. I SK Djerv førte krangel over bane-tid til at en trener ble slått ned.<sup>367</sup> I Kristiansand slo en Bravo-spiller ned en dommer og to år etterpå fikk fem spillere fra laget rødt kort i samme kamp. Det skal sies at VG poengterte at den nevnte dommeren «*mild sagt ikke hadde gjort noen god jobb*».<sup>368</sup> I Oslo var det også eksempler på uromomenter med innvandrerlag.<sup>369</sup>

### **Kunnskap om norsk idrett**

Måten Norge organiserte idretten og fritidsorganisasjoner for øvrig, med medlemskontingent og utstrakt bruk av dugnad i selve driften, var også fremmed for innvandrerne. Selv om det ikke er så mange konkrete kilder om utfordringene ved dugnadsdeltakelse for innvandrerforeldre under disse ti-årene, kan senere forskning på temaet og kilder som finnes fra denne perioden gi et bilde av utfordringene ved dugnad i idretten.

Norsk idrett, og andre fritidsorganisasjoner, er hovedsakelig basert på dugnadsarbeid fra medlemmer og deres familie. Frivillighet er det som skaper aktiviteten, og det blir ingen idrett, sosialisering eller integrering uten selve aktiviteten. Det skal ikke reises langt utenfor Skandinavia før idretten er organisert på andre måter. Blant annet i England, deres tidligere

---

<sup>363</sup> «Leder i Yiske» *Nordlys* 20.05.1988

<sup>364</sup> Vestreng. «Vi er ikke grisespillere.» Bugge og Fleime, «Idrett for alle.» Eriksen, *Musikk fra en blå drakt*, 150.

<sup>365</sup> Svoldal, Geir. «VIF rasisme til NFF.» Anderssen, Truls C. «England for tomme tribuner.» *VG* 29.06.1988: 32. «Det nytter.» *Aftenposten*. Kuhn, Gabriel. *Soccer versus the state*, 64.

<sup>366</sup> Vestreng Tom. «Vi er ikke grisespillere.»

<sup>367</sup> Intervju med John Ingvald Økland, SK Djerv 17.10.2016

<sup>368</sup> Vølstad, «Fem utvist i seriekamp.»

<sup>369</sup> Hole, Arne. «Slått ned av motspiller» *Aftenposten* 15.03.1984. Nesbø, Knut. «Støvete innvandrerutfordringer» *Aftenposten* 27.05.1988

kolonier og USA er idretten organisert av skolene.<sup>370</sup> Når innvandrere kom til Norge, kjente de ikke til at norsk organisasjonsstruktur hovedsakelig er tuftet på frivillighet,<sup>371</sup> og at det ble stilt krav om at foreldre og foresatte skulle delta som trenere, ledere eller hjelpe til med annet arbeid, slik som å kjøre til å fra kamper og trening, vaske drakter, lage mat til cuper og kulturdager eller inntektsgivende arbeid som loddsalg eller vareopptelling.<sup>372</sup> Mange trodde gjerne det var kommunen og skolen som organiserte og driftet idretten, eller at treneren og laglederen fikk lønn for arbeidet de nedla for laget og idrettsklubben. Behovet for å engasjere seg ble derfor gjerne ikke sett. Selve dugnadskonseptet var likevel ikke fremmed, det bare foregår på andre arenaer enn i idretten i andre kulturer, for eksempel i storfamilien i Syria eller for naboens høsting i Vietnam.<sup>373</sup>

En trener fra SK Djerv bekreftet denne forskningen ved å si at lagledere og trenere aldri så foreldrene til innvandrere.<sup>374</sup> SK Djerv hadde også problemer med å finne trener for vietnameserlag for voksne. Det endte med at en juniortrener måtte trene dem ved siden av det laget han allerede trente.<sup>375</sup> Konkrete årsaker til at innvandrere ikke deltok på dugnad er ikke funnet på 1980-tallet. Mangel på barnevakt kan tenkes som en mulig årsak. En annen er at innvandrere ofte jobbet i serviceyrker. Når kvelds- og skiftarbeid er vanlig der, kan også arbeid være en årsak til manglende dugnadsdeltakelse.<sup>376</sup>

### **Hvordan innvandrernes deltakelse ble fremstilt og behandlet i media**

Innvandreres idrettsdeltakelse ble hovedsakelig fremstilt nyansert i media. Der negative elementer ble fremhevet fikk innvandrerne dessuten forsvare seg, for eksempel i saker der Andes og Bravo ble stemplet som bråkeklubber. Idrettsledere og dommeren som forsvarte innvandrere oppførsel på banen, gjorde også dette gjennom media. Det var også avisartikler som var positivt ladet eller støttende om innvandreridrett, blant annet; «*Man tager hvad man*

---

<sup>370</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 181. Andersen, Atle. «Idrett for alle? Weraar! Difaac! Baas!» *Stavanger Aftenblad* 25.06.2005: 26.

<sup>371</sup> Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse*, 58. Nødland, Svein Ingve og Vassenden, Anders, *Inkludering i idrettslag. Gjennomgang av tilskuddsordning*, Stavanger: International Research Institute of Stavanger 2011:66. 78. Intervju med Mohammed Adam, Bjørndal IF, 26.01.2016

<sup>372</sup> Dette er hva mine informanter sier er jobben rundt et lag.

<sup>373</sup> Intervju med Barbro Noos, Bjørndal IF, 26.01.2016. Intervju med Mohammed Adam, Bjørndal IF 26.01.2016. Intervju med Mani Hussaini, 26.01.2016. Intervju med Anders Krystad, 17.02.2016.

<sup>374</sup> Intervju med John Ingvald Økland, SK Djerv, 17.10.2016

<sup>375</sup> Eriksen, *Musikk fra en blå drakt*, 148.

<sup>376</sup> Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, *Norsk innvandringshistorie*, 105.

haver», «Video bevis mot dommeren», «400 Vietnamesere til idrettsstevne i Stavanger».<sup>377</sup> Likevel virker det som det var de negative elementene nordmenn og innvandrere generelt husket, siden det var de som ble poengtert fra tredjeparter i andre medieoppslag om deres idrettsdeltakelse. En iransk flyktning i Harstad som ville starte fotballaget Fred for innvandrere utalte til avisen Nordlys at han «har registret at det enkelte steder i Norge har vært visse problemer med egne innvandrerklubber. Ikke minst chilenske lag har gjort seg ufordelaktig bemerket.»<sup>378</sup> Organisasjonssjefen i NIF utalte på sin side at «Visse regler må også de følge» i en artikkel om hva NIF gjorde for å integrere innvandrere i 1986.<sup>379</sup> I en debatt på VG-nett fra 2005 om bråk med fotballaget Inter Bergen, var det flere personer som utalte seg om negative hendelser tilbake i tid, men ingen positive.<sup>380</sup> Om hendelsen personen siktet til var før eller etter 1990, er usikkert, men eksemplet viser at det var det negative inntrykket folk satt igjen med.

En annen grunn til at det var de negative inntrykkene folk satt igjen med, kunne være at avisartikler der utfordringer med innvandrerlag i idretten ble diskutert, ofte startet med negativt ladete overskrifter som «slått ned av motspiller», «Fem utvist i seriekamp», «Disk og krangel i 9. divisjon», «Støvete innvandrerutfordring», «Oslofotballen har blitt snillere», «Vi er ikke grisespillere» og «Fotballforbundet ønsker ikke rene innvandrerlag».<sup>381</sup> Dette kunne fort føre til at personer som leste dette fikk et negativt inntrykk av innvandrere i idrett. Uttalelsen «når jeg leste overskriften trodde jeg det var bortelaget» bekrefter dette.<sup>382</sup>

### 4.3.2. Strukturelle utfordringer

Utfordringen ved struktur gikk på dårlig kapasitet ved idrettsarenaer til å ta imot mange nye medlemmer og klubber, samt lovverket som kunne være til hinder for deltakelse i idrett.

### Kapasitetsutfordringer

---

<sup>377</sup> Helle, Nils Chr. «Man tager hvad man haver.» *Aftenposten* 31.07.1984. Moe. «Video bevis mot dommeren». NTB «400 Vietnamesere til idrettsstevne i Stavanger.»

<sup>378</sup> Jakobsen. «La oss få være me.»

<sup>379</sup> Fleime, Anita. «Hva gjør NIF?»

<sup>380</sup> VG-nett «Inter Bergen.Hva er det for en klubb?» [Nettdebatt]. <http://vgd.no/sport/fotball-norsk/tema/868954/innlegg/www.bergensor.com>. Lest 10.10.2016.

<sup>381</sup> Hole. «Slått ned av motspiller.» Vølstad. «Fem utvist i seriekamp.» Vestreng, Tom. «Disk og krangel i 9. divisjon», *Aftenposten* 27.10.1988. Vestreng. «Vi er ikke grisespillere.» Bugge, Mette og Fleime, Anita. «Importert for toppidrettens skyld.» *Aftenposten* 31.12.1985:28. Nesbø, Knut. «Støvete innvandrerutfordringer.» *Aftenposten* 27.05.1988:4

<sup>382</sup> Bortelaget var det chilenske laget Inter fra Bergen. Innlegg i VG-nett «Inter Bergen.Hva er det for en klubb?» [Nettdebatt].



«Idrettsrevolusjonen» førte med seg noen utfordringer, spesielt i form av manglende treningsareal. Dette gjaldt også innvandrerne, spesielt i innvandrerlag. Siden de ofte dannet helt nye klubber, tilhørte ikke klubben noe idrettsarena. Dermed ble det en evig jakt på trenings- og kamparenaer.<sup>383</sup> For innvandrere i «tradisjonelle» klubber var kapasitetsmangel derimot knyttet til generell økning i antall lag og medlemmer. På grunn av manglende treningsareal, vanskelig økonomi og ledermangel, sa mange klubber i en undersøkelse foretatt i Bergen, Bærum, Drammen og Kristiansand våren 1983 at de ikke hadde anledning til aktivt å rekruttere innvandrere. Men klubbene la til at innvandrere var velkomne på samme premisser som majoriteten.<sup>384</sup> SK Djerv hadde samarbeidspartnere nettopp fordi det var dyrt med flere lag i bredden, spesielt når klubben skulle bidra til integrering. Manglende rapporterings- og søknadsrutiner var også et problem som kunne føre til mangel på nødvendige midler, men det var ifølge Stein Myhren fra OIK ikke bare et innvandrerlagsproblem.<sup>385</sup>

### **Utfordrende regelverk for innvandrere ved idrettsdeltakelse**

Selv om innvandrerne kunne begynne med idrett, var det utfordringer knyttet til konkurranser siden dette krever registrering. Dermed gikk det en tid før innvandrerklubbene kunne begynne å konkurrere. Fotballklubben Fred opplevde dette under en «Old boys»-turnering i Harstad arrangert av FK Landsås. Siden de ikke var registrert hos NFF, kunne de ikke delta som eget lag. De kunne heller ikke delta som FK Landsås tredjelag heller, da spillerne ikke var medlemmer av klubben. Løsningen ble å definere deltagelsen som «organisert trening».<sup>386</sup> En annen utfordring, var at innvandrerungdom ofte ikke fikk spille med klassekameratene sine. Grunnet manglende norskferdigheter begynte de ofte i en skoleklasse med yngre elever, og var dermed selv for gamle til å delta på medelevenes idrettslag.<sup>387</sup> SK Djerv 2 opplevde å få bøter når de ikke rakk frem til kampstart, siden de ikke fant borteбанene.<sup>388</sup> NIF slet dessuten ifølge organisasjonssjefen en del med å godkjenne navn innvandrere ville ha på lagene sine.<sup>389</sup>

---

<sup>383</sup> Bugge, Mette og Fleime, Anita. «Kamp for en nasjonalsport.» *Aftenposten* 12.12.1985: 22. Nesbø, «Støvete innvandrerutfordringer.»

<sup>384</sup> NOU 1985: 29. 110

<sup>385</sup> Vestreng. «Disk og krangel i 9. divisjon.» Nygaard, Brynjulf. «Historien gjentar seg.» *Aftenposten* 20.03.1991:27

<sup>386</sup> Jakobsen, Ottar. «Pinlig av Hålogaland.» *Nordlys* 21.11.1989:14

<sup>387</sup> Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016.

<sup>388</sup> Eriksen, *Musikk fra en blå drakt*, 149

<sup>389</sup> Fleime. «Hva gjør NIF?»

Det var også regelverk som var rettet mot toppidretten og idrettsnomader<sup>390</sup> som var hemmende for innvandrerdelaktelse. NFF krevde at de som skulle spille fotball i Norge måtte ha tillatelse fra hjemlandets fotballforbund, noe som var problematisk for flykninger.<sup>391</sup>

### 4.3.3 Var idretten integrerende for innvandrere?

På grunn av lite forskning på idrett og integrering overfor innvandrere fra 1970-tallet og 80-tallet, vil det være vanskelig å måle resultatene av integreringsprogrammer og -prosesser. Forskning og utsagn fra innvandrere og nordmenn som går på at idretten var en generelt god arena for sosialintegrasjon denne perioden, vil likevel kunne gi et bilde fra denne perioden. Når det skal sees på om idretten var en god arena for integrering, må det gjøres mot den «åpne» integreringspolitikken frem mot slutten av 1980-tallet, og akkultureringsstanken om hva som var vellykket integrering fra årene etterpå.

### Var innvandrerklubber integrerende?

Å bli integrert er ikke det samme som å bli «norsk», og dette ble det ved «fargerik idrett» erfart at idretten måtte være obs på hvis de skulle være en arena for integrering.<sup>392</sup>

NIFs organisasjonssjef fremhevet at innvandrerlag innen cricket og landhockey hadde like rettigheter til å søke om økonomiske goder og plikt til å betale lisens som andre lag etter å ha blitt medlem av NIF; og dermed var integrert. Her ser man at han fulgte statens åpne integreringsdefinisjon.<sup>393</sup> Videre lærte idrettsdeltakere strukturelle, normative og fastsatte samfunnstrekk gjennom trening i lagarbeid, organisasjonsarbeid, ledererfaring og knytting av sosiale bånd.<sup>394</sup> Det samme gjaldt for deltakere i innvandrerklubber, da de ble drevet på samme måte som norske, ved utstrakt bruk av dugnad. Også dette kan i det åpne integreringsperspektivet tas til inntekt for at deltakerne i innvandreridrett, som fulgte pliktene idretten medførte, ble integrert, til tross for at klubbene kunne virke separerende. Som sett i kapittel 3 vil personer som omgås kjente omgivelser prestere eller trives bedre ellers i samfunnet, og sett i sammenheng med at innvandrerne i innvandrerklubbene kunne snakke eget språk, styrke felles identitet osv., taler også det for at klubbene virket integrerende.

---

<sup>390</sup> Personer som kommer på grunn av idrett.

<sup>391</sup> Goldsack. «KIL: Hjemmeseier mot rasisme.»

<sup>392</sup> Burmo, *Fargerik Idrett*, 3

<sup>393</sup> Fleime. «Hva gjør NIF?»

<sup>394</sup> Dølvik, *Idrett, fritid og organisering*, 14

Men om innvandrerkubber faktisk var integrerende, er som sagt vanskelig å si. Intervjufunn viser oppfatning innen idretten om at det fra dagens perspektiv ikke hadde noen, eller svært liten, integrerende effekt å melde seg inn i en innvandrerkubb fra 1980-tallet og frem til i dag.<sup>395</sup> OIK fulgte denne nye forståelsen for integrering da de sluttet å ta opp tamilske innvandrerkubber og muslimske menigheter i Oslo som fullverdige medlemmer i OIK og gi dem økonomisk støtte til å drive idrettsaktiviteter på 1990-tallet.<sup>396</sup> Det var også som nevnt utsagn fra innvandrere om at de ville ha med etniske nordmenn i innvandrrelagene, nettopp på grunn av den sosiale integrasjonen og nettverksbyggingen. Ut ifra dette kan det sies at innvandrerkubber gav medlemmene strukturell integrering, uten kulturell assimilering. Men for nyankomne innvandrere kunne deltakelse i innvandrrelag være integrerende, siden det der var folk som kunne snakke det samme språket og gjøre det lettere å orientere seg i det norske samfunnet. Innvandrrelagene ble en slags integrasjonssluse.

### **Var deltakelse i tradisjonelle idrettskubber integrerende?**

Hvor vidt deltakelse i tradisjonelle idrettskubber var integrerende, var det motstridene meninger om og det var flere variabler som spilte inn. Som sagt var det forskning og uttalelser fra idrettspersoner og media som påpeker at idrett kunne være integrerende for de som deltok.<sup>397</sup> Forskning sa også at idrett ga fysisk styrke og mentalt overskudd som gjorde at deltakerne følte seg bedre,<sup>398</sup> og kunne gi den enkelte overskudd til å være sosial. På fritidskubber ble flyktingungdommer derimot tatt dårlig imot av majoritetsungdom, mens omgang gjennom skolen eller arbeidsplassen gav sterkest sosiale bånd.<sup>399</sup>

Forutsetningen for at idrettskubber skal være integrerende, er at innvandrerne selv deltar i idretten. Spørreundersøkelser foretatt skoleåret 1982-83 om innvandreres deltakelse i «norske» fritidsorganisasjoner viser at det var relativt få innvandrere med i fritidsorganisasjoner. Det var mange typer organisasjoner i undersøkelsen, men innvandrerne foretrakk idrettsorganisasjoner. Fotball, bordtennis og volleyball ble særlig foretrukket.<sup>400</sup> Samtidig deltok innvandrere lite i

---

<sup>395</sup> Intervju med John Ingvald Økland, SK Djerv, 17.10.2016.

<sup>396</sup> Intervju med Børre Rognlien 27.01.2016.

<sup>397</sup> Bergen kommune, Kom. Avd. F.K.K., Idrettsavdelingen, *Idrettsmeldingen Bergen 1992*. Bergen: Idrettsavdelingen, 1992. 19-21. Eks: Taiwansk gutt i Vard. Intervju med Edvard Sternhoff, 21.01.2016. Burmo. *Fargerik Idrett*, 2.

<sup>398</sup> Dølvik, Danielsen og Hernes, *Kluss i vekslina*, 52.

<sup>399</sup> I Bergen opplevde innvandrerkontoret at det burde starte holdningsarbeid overfor norskungdom, etter at kontoret prøvde å skape felles sosiale fritidsarenaer NOU 1985:29. 109. Hernes og Knudsen. *Svart på Hvitt*, 74.

<sup>400</sup> Spørreundersøkelsen var sendt ut til fritidsorganisasjoner i Bærum, Drammen, Kristiansand og Bergen. Totalt ble det sendt ut ca. 350 i Bergen, 180 i Bærum, 30 i Drammen og 20 i Kristiansand. Ca. halvparten svarte

idrett, og nettopp dette var utgangspunktet for å starte «Fargerik idrett».<sup>401</sup> Om det var konkurranse eller sosial integrasjon som var hovedfokuset i klubben, spilte også inn. Forskning, idrettslederne og deltakere som etterlyste mer lek, moro og valgfrihet i idretten, etterlyste dette nettopp for at flere, også innvandrere, skulle finne idrettsorganisasjoner som interessante fritidsarenaer. Forskning viste også at standardisert tid og treningsform kunne føre til sterkt ensartet og kontrollerende miljøer, som hindret sosiale bånd.<sup>402</sup> Hvor vidt idretten var integrerende, avhenger av om man snakker om akkulturering, assimilering eller den «åpne integreringspolitikken». Det må legges til at deltakernes egne opplevelser kan avvike av funnene her, da subjektive følelser og inntrykk vil spille inn.

Innvandrerne selv var delte i meningen om hva de foretrakk. Noen foretrakk å spille i «norske klubber», selv om det ikke var noen å snakke eget språk med osv. I en setting der man ikke kan utøve egen kultur, kan noen innvandrere føle seg kulturelt «presset» til å bli som majoriteten.<sup>403</sup> På en annen side var det nettopp slike ting som gjorde at mange synes det ikke var integrerende å delta i en innvandrerklubb. Ses det til Sverige og chilenerne der, var det det å spille fotball sammen med svensker som gjorde at de lærte å akseptere/kjenne svensk kultur.<sup>404</sup> Det var heller ikke lagt opp noe særlig system for at nordmenn skulle bli bedre kjent med innvandrerklubber gjennom idretten. I perioden kapittelet omhandler var det bare sporadiske «bli kjent»-situasjoner mellom nordmenn og innvandringsminoriteter i idretten, slik som elevene ved Nygård ungdomsskole. Nordmenn ble da ikke kjent med innvandrerklubber i nevneverdig grad, og innvandrere som deltok i «norske» idrettsklubber ville i mye større grad bli kulturelt assimilerte enn ved deltakelse i et innvandrerlag. Men hadde en norsk klubb et diasporaslag eller innvandrere i sine ordinære lag, ble det erfart at idrettsklubben fikk bedre innpass hos innvandrer miljøene.<sup>405</sup> Hvor vidt innvandrerforeldre ble integrert ved å følge opp barna sine i en idrettsklubb, sier kildene lite om. Etnisk norske foreldre fremhevet det sosiale miljøet som

---

på undersøkelsen, og resultatene var: Kristiansand 14%, «svært få» i Bergen og ca. 33% i Bærum og Drammen. NOU 1985: 29. 109-110

<sup>401</sup> Burmo, *Fargerik Idrett*, 2

<sup>402</sup> Dølvik, Danielsen og Hernes, *Kluss i vekslina*, 91

<sup>403</sup> Forsker ved institutt for kriminologi og strafferett Guri Larsen uttrykte etter sin forskning på innvandrerungdom etter «Romsås-drapet» at mange innvandrerungdommer følte seg presse til å bli norske. Bøhmepedersen, «Innvandrerungdom sviktes.»

<sup>404</sup> Odegard, Pal. «Los suecochilenos: Desde la diaspras hasta la copa», *decabeza*, publisert 10.02.2016.

<http://www.decabeza.cl/los-suecochilenos-desde-la-diaspora-hasta-la-copa/>

<sup>405</sup> Eriksen, *Musikk fra en blå drakt*, 149.

var i klubbene som positivt med å delta i dugnaden.<sup>406</sup> Om det samme gjaldt innvandrerforeldre er vanskelig å si, men for de sosialt søkende var iallfall idrettsklubbene en potensiell møteplass.

Utenfor idrettssfæren viser kildene at flerkulturelle borettslag hadde «bli kjent»-aktiviteter, mellom innvandrere og nordmenn, men innvandrere deltok ikke så mye.<sup>407</sup> Ellers ble det poengtert at deltakelse i sommerklubber med «bli kjent»-aktiviteter kunne skape verdifulle bånd mellom innvandrerbarn og etnisk norske barn.<sup>408</sup> Men Anette Thommesen fra Vietnamesiske venner utalte i 1983 at språkkyndige innvandrere og nordmenn heller ikke omgikk hverandre.<sup>409</sup>

#### 4.3.4. Erfaringer fra holdningskampanjer

Hvor vidt holdningskampanjen «Idrett mot rasisme» til KIL fungerte, er vanskelig å måle på grunn av manglende undersøkelser i ettertid av effekten av kampanjen. Ved å se på hvem som frontet det antirasistiske budskapet og om media ble brukt, vil man likevel kunne få et bilde av effekten av holdningskampanjen. Media og sensasjonsnyheter var hovedsakelig den kilden nordmenn fikk informasjon fra til å danne seg et bilde av innvandrere.<sup>410</sup> Grunnen til at hvem som frontet kampanjen var viktig, kan ses i en undersøkelse foretatt av Mette Anderson om innvandrernes rolle i norsk idrett rundt årtusenskiftet, der hun påpekte at innvandrere som skal fronte antirasistiske kampanjer må ha riktig klassetilhørighet, estetikk eller språk for at majoriteten skal ta budskapet inn over seg. For å ta budskapet inn over seg, måtte mottakeren kunne identifisere seg med senderen.<sup>411</sup> Disse funnene kan overføres til «Idrett mot rasisme», siden prinsippet blir det samme. Riktig «klassetilhørighet» ble da klubben KIL, siden klubben hadde blitt kontaktet fordi de var «byens stolthet» og at de hadde hatt gode erfaringer med innvandrere som medlemmer av klubben. Klubben utøvde da god patos på temaet. Momentene

---

<sup>406</sup> Kirkebøen. «Når norske barn driver idrett: Gøy, gode venner og konkurransepress.» Intervju med John Ingvald Økland, SK Djerv, 17.10.2016.

<sup>407</sup> Dyrdal, «Borettslag med beboere fra 53 land: Forente nasjoner på Hauketo.»

<sup>408</sup> Tollerud, «Fremmede fugler på Kalvøya.»

<sup>409</sup> Holtet, «Nordmenn og innvandreres kultur.»

<sup>410</sup> Over 67% av de spurte i 1988, svarte at de fikk deres informasjon om innvandrere gjennom media (TV 77,1%, radio 60,3%, aviser 71,1% tidsskrifter 22,2%, ukeblader 17,5%). Kun 16% av nordmenn fikk det av innvandrere selv, Hernes og Knudsen, *Svart på Hvitt*, 51. Malmø, Morten, «Pakistansk innvandrer hyldet idealene i Høyre.» *Aftenposten* 27.04.1985

<sup>411</sup> Dette blir gått nærmere inn på i kapittel 5. I denne sammenheng var estetikk hudfarge. Andersson sammenlignet innvandrende med kvinnenens inntog i idretten, der kvinner måtte tilvenne seg den gjeldende kulturen. Andersson, Mette. *Flerfarget idrett: Nasjonalitet, migrasjon og minoriteter*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS 2008: 139, 179-182.

forståelig norsk og estetikk sees ved at bare etnisk norske frontet kampanjen på stadion og i media - da burde det være forståelig og heller ikke virke fremmed.

Det kan ikke finnes noen kilder på at TV-mediet ble brukt til å fronte «Idrett mot rasisme»-kampanjen i media, men både lokale og riksdekkende aviser skrev om kampanjen. Ut fra opplagstallene, leste bare 6,7 % av Norges befolkning og 8,5 % av alle over 15 år artiklene om kampanjen.<sup>412</sup> Med tanke på at det var en engangskampanje, den ikke ble markedsført nasjonalt og at relativt få leste artiklene, var nok ringvirkningene relativt små.

Det er mangel på kilder om erfaringer fra «Idrett mot rasisme»-kampanjen. Isteden ses det litt mer generelt på majoritetens holdning til innvandreres kultur. Det kan også sees på om norske ungdommer som deltar i idrett ser annerledes på innvandrerungdom enn hva norske ungdommer som ikke deltar i idrett gjør. Det var en kontinuerlig nedgående holdning blant nordmenn mellom 1985 og 1990 som ville at staten skulle være garantist i form av økonomiske midler til kultur slik at innvandrere kunne opprettholde sin egen religion.<sup>413</sup>

#### **4.4. Oppsummering.**

I kapittelet har det blitt sett på innvandrernes første inntreden i norsk idrett, hva det har medført og om grunner og mål med deltakelsen har forandret seg i perioden. Kapittelet har vist at det ikke var noen integreringsprogrammer på 1970-tallet, verken fra norske klubber eller fra idretten mer sentralt, hvis akkultureringsstanken ble lagt til grunn. Det kom først neste ti-år med sporadisk eksempler på integreringsprogrammer. Men kapitlet har vist at det har vært mange integrerende innvandrerklubber hvis den «åpne» integreringspolitikken blir lagt til grunn. Sees det på hva innvandrerne mente var integrerende, var det splittede holdninger. Noen ville ha med nordmenn i lagene, andre ikke, og begge synspunktene ble forklart ut fra at det kunne være integrerende. Det var også eksempler på at vellykket integrering var synonymt med at innvandreren var flink, slik som eksemplene ved Bondelagets ungdomsforening og Kongsvinger IL. Så i forhold til underspørsmål 1 og 2, nevnt innledningsvis, kan det i lys av den åpne integreringsdefinisjonen svares at innvandrerne var de første til å bruke idrett til å

---

<sup>412</sup> De to avisene som skrev om kampanjen var Aftenposten og Glåmdalen, som hadde henholdsvis ca. 263.000 (morgen) og ca. 23.500 i opplag i 1988. MedieNorge, «Opplagstall norske aviser – resultat» <http://www.medienorge.uib.no/statistikk/medium/avis/190> . Totalbefolkning i Norge 31.12.1986 var ifølge SSB 4 175 171, 3269705 av disse var over 15 år. Statistisk sentralbyrå. *Statistisk årbok 1987*. Kongsvinger/Oslo: Statistisk sentralbyrå, 1987:47.

<sup>413</sup> Hernes og Knudsen. *Svart på Hvitt*, 65-67.

integre seg i samfunnet med innvandrerglagene sine, mens det var norske idrettsklubber med god hjelp av innvandringskontorene i Norge som startet de første målrettede integreringsprogrammene og holdningsarbeid. Mot slutten av 1980-tallet ble det en fornying når det gjald finansiering og pådrivende faktor for å begynne med integreringsprogrammer i idretten. Der innvandrerkontoret tidligere hadde vært den pådrivende faktorer, tok idretten sentralt og staten mer over denne rollen. Det ble også holdninger på slutten av 1980-tallet om at innvandrerkubbene ikke var ønskelig lengre, men det er få konkrete kilder om dette, og de er også motstridende da idretten ikke ønsket innvandrerkubber, mens politikerne fortsatt anbefalte slike klubber på 1980-tallet.

Når det gjelder underspørsmål 3 viser kapittelet at idretten kunne være en god arena for integrering og at innvandreren delvis kunne opprettholde egne kulturer. Men det var flere variabler som spilte inn; kjønn, manglende deltakelse, manglende språk og fremmede elementer som dugnad kunne påvirke deltakelsen og den integrerende faktoren. Når det kommer til deltakelse fra jenter og kvinner ble det litt bedre ved «Fargerik idrett». De andre variablene var mer statiske, siden utfordringen var kontinuerlig for hver nye innvandrere som kom.

Politikken var lagt opp slik at innvandrerne skulle ha mulighet til å opprettholde egen kulturell identitet, også i idrettssfæren. Men her har kapittel også vist at det var flere variabler som spilte inn. Det å ha mulighet til å lage eget lag viser klart at det ble lagt til rette for å opprettholde egen kultur på papiret. På en annen side viste utviklingen at ved å spille i en innvandrerkubb ble innvandrerne mer utsatt for negative hendelser, som også gjorde at innvandrerne ofte ikke ville ha egne lag for barn og ungdom. Et annet element ved å opprettholde egen kultur, var at norsk idrett organisatorisk ikke var lagt opp slik med dugnad som grunnlaget for idrettens eksistens. Det kan sies at innvandrere kunne opprettholde egen kultur, men ved å delta i idrett over lengre tid, både som deltaker eller i ledelsen, ble innvandrerne sakte men sikkert strukturelt assimilert, både i innvandrerglag og i norske lag.

## **5. Integrering gjennom idrett mellom 1992 og 2006 bygget på nordisk velferdsmodell**

På 1990-tallet begynte en oppblomstring av forskjellige integreringsprosjekter overfor innvandrerne i idretts-Norge, legitimert gjennom idrettspolitikken «Idrett for alle» (IFA) som var i tråd med den nordiske velferdsmodellen. Integreringsprosjektene fortsatte etter millenniumskiftet i større bredde og med mer spesifikke mål basert på erfaringer fra 1990-tallet.

Jeg argumenterer i det følgende for at *1990-tallet var gjennombruddet for integrering av innvandrere gjennom idrett, en utvikling som ble organisatorisk konsolidert på 2000-tallet.* Kapitlet undersøker i detalj hvordan staten, idrettsorganisasjoner og grasrota gjennomførte slike prosjekter og hvilke erfaringer som ble høstet disse årene.

Den første delen av kapitlet vil se på hva den nye idrettspolitikken betydde og hvordan den ble tatt imot av idretten, både administrasjonen og grasrotnivået, samt utviklingen av hva som ble sett på som integrerende. Neste del vil vise hvordan idrett ble brukt til integrering mellom 1992 og 2006 og komme med eksempler på slike tiltak. Anti-rasistiske holdningskampanjer i idretten vil også bli sett på. Den siste delen vil handle om erfaringer involverte parter høstet ut av prosjektene.

I forhold til problemstillingen og underspørsmålene vil kapitlet hovedsakelig gi svar på underspørsmål 2 og 3 «*Hvilke direkte integreringstiltak har blitt satt i gang ved idrett?*» og «*Basert på erfaringene man har høstet, kan man si at idrett har vært en god eller dårlig arena for integrering av innvandrere?*».

## **5.1 Fornyelsen av «idrett for alle» politikken på 1990-tallet**

«IFA-politikken» var først tuftet på organisert idrett, der konkurransementalitet var det generelt viktigste. Utover 1990-tallet fortsatte «IFA-politikken», men nå med en forskyvning i begrunnelsen for hvorfor staten støttet idretten økonomisk. Intensjonen var å realisere idrettens potensial som et samfunnsredskap til blant annet å integrere innvandrere inn i idretten og samfunnet. Det nye var at deltakerne skulle kunne delta i idrett på egne premisser.

Det første statlige prosjektet KKD startet for å integrere innvandrere i idretten og samfunnet, var «Fargerik idrett» i 1990. «Fargerik idrett» ble avløst av «Storbyprosjektet» i 1993, der intensjonen var å få inaktive<sup>414</sup> barn og ungdom inn i idretten. Innvandrerne var nå bare en del av prosjektet. «Storbyprosjekt» fikk en fornying i 2001 i navn, delvis struktur, målsetning og geografisk nedslagsfelt.<sup>415</sup> Integreringsdelen ble intensivert med større fokus på at innvandrerforeldre og deres jenter skulle med i idretten. Dette ble intensivert enda en gang i

---

<sup>414</sup> Personer som gjør lite fysiske anstrengelser defineres som inaktive.

<sup>415</sup> Navnet ble byttet til «Fysisk aktivitet og sosial integrasjon – idretten som samarbeidspartner». Carlsson, Yngve og Haaland, Thomas, *Barn og unge som står utenfor, -Aktivering gjennom idrett. En evaluering av idrettens storbyprogram*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning, 2004: 11. 20



2002.<sup>416</sup> Etter anbefalinger fra evalueringsrapporten til Yngve Carlsen og Thomas Haaland i 2004 omgjorde KKD «Storbyprosjekt» til «Inkludering i idrett» i 2005, som det fremdeles heter i dag. Først gjaldt prosjektet bare integrering av innvandrere inn i ordinær idrett ved å hindre at kulturelle og økonomiske forskjeller skulle være ekskluderende, men etter protester fra idrettsklubber ble prosjektet omgjort til å gjelde alle personer med sosialøkonomiske utfordringer.<sup>417</sup> I det følgende skal det sees på hvor given til den nye politikken i idretten kom fra og hvordan den ble tatt imot av idretten.

### 5.1.1. Inspirasjonskilder til dannelsen av statlige integreringstiltak.

Det var etter stortingsmelding nr. 41 (1991-1992) «*Idretten – folkebevegelse og folkeforlystelse*», som poengterte at «Fargerik idrett» burde fortsette gjennom «Storbyprosjektet»,<sup>418</sup> at oppblomstringen av integreringsprogrammer virkelig startet innenfor norsk idrett. Denne stortingsmeldingen er likevel ikke den eneste mulige inspirasjonskilden til dannelsen av statlige integreringstiltak. En annen mulig inspirasjonskilde er prosjektene «Ungdomstiltak i større bysamfunn» fra 1982 og «nærmiljøprosjektet», nevnt i kapittel 4, siden de hadde mye av samme mål som «storbyprosjektet» i 1993. Skille argumenterer derimot for at «Ungdomstiltak i større bysamfunn» ikke er en inspirasjonskilde, siden ingen av informantene ved hans doktorgradsprosjektet nevnte dette.<sup>419</sup> Skille, Eidheim, Haaland og Carlsen trekker frem kommunale idrettsmeldinger fra Bergen, Oslo og Trondheim i 1992 som mulige inspirasjonskilder.<sup>420</sup> Den nordiske velferdsmodellen, der staten skal ta vare på innbyggerne, er også en mulig inspirasjonskilde.<sup>421</sup> Dette må sees i lys av at det i innvandringsområder var lite deltakelse i organisert idrett og vanskelig å holde oppe driften i idrettsklubbene på 1990-tallet.<sup>422</sup> I velferdsmodellen skal staten ta vare på innbyggerne, og når det og den lave

---

<sup>416</sup> Å redusere vold, rusmisbruk og kriminalitet ble tatt vekk og erstattet med mer satsing på å øke deltakelsen fra innvandrereforeldre. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 157.

<sup>417</sup> Justis- og beredskapsdepartementet. «Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk» Meld. St. 30. (2015-2016). Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet, 2016. 75. Nødland, Svein Erik og Vassenden, Anders. *Inkludering i idrettslag Gjennomgang av tilskuddsordningen*. Stavanger: International Research Institute of Stavanger 2011:66. 5

<sup>418</sup> Kulturdepartementet. «Idretten – folkebevegelse og folkeforlystelse». St.meld. nr. 41 (1991-1992). Oslo: Kulturdepartementet, 1992. 133

<sup>419</sup> Eivind Å. Skille. *Idrett som sosialpolitikk Storbyprosjektet, politikkdannelse og implementering*. Elverum: Høgskolen i Hedemark 2006: 6. 13.

<sup>420</sup> Eidheim, Frøydis. *Aktivitet eller idrett? En evaluering av kulturdepartementets storbyprosjekt til idrettsformål*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning, 1998: 19. 54. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 20. Skille, *Idrett som sosialpolitikk*, 12-13.

<sup>421</sup> Se kapittel 3 for beskrivelse av den nordiske velferdsmodellen.

<sup>422</sup> Øia, Tormod (red.), *Ung på 90-tallet En antologi*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag as/UNGforsk, 1996. 176. Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 24. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 148.

idrettsdeltagelsen sees i sammenheng med den generelle overbevisningen om at idretten kunne være et egnet sted for integrering av innvandrene,<sup>423</sup> var det politisk riktig at staten satte av ressurser til idretten for å inkludere innvandrene. Det var også lettere å få politisk gjennomslagskraft for å gi 5-6 millioner kroner til tiltak innenfor idretten, enn å gi det direkte til anleggsutbygging.<sup>424</sup> Grasrotas sporadiske initiativer tiåret tidligere for å integrere innvandrere var også mulige inspirasjonskilder.

### 5.1.3. Holdninger til idrettens nye rolle

Ikke alle i idretten var begeistret for oppblomstringen av integreringstiltak overfor innvandrene. Deler av grasrota, sentrale idrettsadministrasjoner og toppidretten følte disse statlige prosjektene som en påtvunget sosialplikt som gikk imot idrettens konkurransementalitet, som fortsatt stod sterk.<sup>425</sup> Det kom en rekke motargumenter før deler av idretten forandret meningen overfor integreringstiltakene. Videre fikk fornyelsen negative følger for innvandrrelagene, da de ikke var velkommen lenger som medlemmer hos NIF.

### Idrettens motargumenter

Motargumentene kan deles opp i to kategorier, prioritering og kommunikasjon. Den første kategorien gikk på at idretten skulle være et mål i seg selv, der organisert konkurranseorientert breddeidrett og treningstid på bane skulle prioriteres generelt.<sup>426</sup> Å skape sosiale samlingsted for barn og ungdom var kommunenes, ikke nærmiljøklubbenes, oppgave.<sup>427</sup> Det ble også hevdet at å ta inn mange asylsøkere og flyktninger gikk utover de lokale talentene og at de tilflyttende kunne bli utnyttet.<sup>428</sup> Uenighetene kom blant annet til uttrykk i Oslo idrettskrets (OIK), der KKD-programmene ble en separat del av kretsens ordinære oppgaver frem til 1997.<sup>429</sup>

---

<sup>423</sup> Med en generell overbevisning menes det at de fleste som vil ta i bruk idrett som en sosial integreringsarena har en forventning om at idretten er en god arena for integrering på grunn av det sosiale. Kapittel 3 og 4 viste at både regjeringen og mange partier mente det samme, samt idretten. Denne overbevisningen var bakgrunnen for at nettopp idretten ble kontaktet når staten og samarbeidspartene startet «Fargerik Idrett». Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 27.

<sup>424</sup> Skille, *Idrett som sosialpolitikk*, 12

<sup>425</sup> Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 14-15, 31, 50.

<sup>426</sup> Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 14-16, 31, 50. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 51. Nygaard, Brynjulf. «3.1 mill. til idrett i Oslo øst.» *Aftenposten* 12.05.1995: 61. Intervju med Anders Krystad, 17.02.2016.

<sup>427</sup> Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 59.

<sup>428</sup> Andersson, Mette. *Flerfarget idrett. Nasjonalitet, migrasjon og minoritet*. Bergen: Fagbokforlaget 2008: 110

<sup>429</sup> Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 32.

Det andre argument, mangelfull kommunikasjon, gikk på vage retningslinjer over hva staten ville med KKD-midlene. Dette skyldes delvis at KKD hadde lite erfaring på området. Å høste erfaringer var nettopp ett av målene med prosjektet.<sup>430</sup> Ifølge en av Skille sine informanter fra KKD, var noe av grunnen at det rundt 1990-tallet ikke var bra å fremme generell storby-politikk så sterkt.<sup>431</sup> Dette førte til at klubbene stod relativt fritt i utforming av tiltakene innenfor rammen departementet hadde gitt.<sup>432</sup> Ekstra arbeidsmengde i form av rapportering ved utbetaling av KKD-midler var heller ikke noe idrettsklubbene så positivt på eller kjente til fra før av.<sup>433</sup>

### **Hva som forandret grasrotas meninger**

Bildet var likevel ikke så ensidig. Trenden fra 1980-tallet fortsatte da holdningen til idrett som en større samfunnsaktør, i denne sammenheng integreringsaktør, ble enda mer positiv hos mange personer i idretten. Dette gjaldt på klubbnivå og i forskjellige idrettskretser og særforbund. For eksempel ble «Storbyprosjektet» i OIK brukt som «flaggskip» både i logoen for prosjektet og for kretsen som sådan i 1997.<sup>434</sup> En sammenligning av tre intervjuer med lederen av KKD-midlene i OIK på 1990-tallet, Odd Einar Reseland, viser også den positive utviklingen. Først, i 1994, sa han at OIK måtte dra i gang en del tiltak selv for å vise klubbene hvordan det skulle gjøres.<sup>435</sup> I 1995 sa han at «storbyprosjektet» var et fremtidsretta prosjekt der det var viktig at idretten stod sammen og ikke kriget imot prosjektet.<sup>436</sup> Deretter, sommeren 1996 og 1997, sa han at OIK ikke trenger så mye ambulerende virksomhet, siden klubbene hadde overtatt mye selv.<sup>437</sup> Et eksempel er Holmlia SK på Søndre Nordstrand. Klubben fikk ny leder i 1996 og med det ble all motstand til «storbyprosjektets» filosofi borte fra klubben, ifølge den nye lederen. «Åpen hall»-tilbudet skulle nå være i regi av Holmlia SK i stedet for OIK.<sup>438</sup> I Bergen ble holdningsendringen for eksempel fulgt opp med krav om at det ble satt inn ressurser dersom idretten skulle gjøre samfunnsoppdrag som var utradisjonelle for idretten.<sup>439</sup> Selve motivene for holdningsendring kunne være forskjellig. Noen personer var «ildsjeler» som vil

---

<sup>430</sup> Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 17, 25-26.

<sup>431</sup> Skille, *Idrett som sosialpolitikk*, 13

<sup>432</sup> Retningslinjene som KKD bestemte var størrelsen på prosjektene, målgruppene og valg av by. Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 25. Nødland og Vassenden, *Inkludering i idrettslag*, 11.

<sup>433</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 161-165

<sup>434</sup> Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 33.

<sup>435</sup> «Åpen hall på Holmlia.» *Aftenposten* 18.10.1994:11

<sup>436</sup> Nygaard, «3.1 millioner til idrett i Oslo Øst.»

<sup>437</sup> Nygaard, Brynjulf. «Storby-tiltak skaper liv.» *Aftenposten* 11.04.1996: 11. Nygaard, Brynjulf «*Barn og ungdom i hovedstaten: Driv idrett i sommerferien!*». *Aftenposten* 21.06.1996:45. Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 38-39.

<sup>438</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 52-53. Intervju med Børre Rognlien, 27.01.2016.

<sup>439</sup> Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 59.

gjøre noe for nærmiljøet, andre så muligheten for å øke rekrutteringsgrunnlaget gjennom «KKD-midler». Atter andre hadde et rent økonomisk motiv.<sup>440</sup>

#### **5.1.4. Innvandrerklubbers rolle i idretten på 1990- og 2000-tallet.**

Holdningene fra 1980-tallet om at innvandrerklubber ikke var ønskelig lengre, fortsatte utover neste ti-år. Blant annet var det synspunkter om at innvandrerklubber ikke hadde noen integrerende funksjon,<sup>441</sup> der var bråk som førte til at et innvandrerlag ble slettet fra NIFs medlemsliste<sup>442</sup> og mange innvandrerlag ekskluderte grupper som jenter og kvinner. NIF hadde krav om at medlemsklubbene skulle være åpne for alle. Rene innvandrerklubber, med begrensning i opptaksgrunnlaget, var dermed ikke velkomne som medlemmer hos NIF<sup>443</sup> eller ikke ble støttet økonomisk lenger. Det resulterte i at innvandrerlagene i SK Djerv forsvant, utenom et, som klubben fikk disposisjon av NIF til å ha.<sup>444</sup> Innvandrerlag innmeldt i NIF fortsatte trenden fra 1980-tallet med åpne opp for andre nasjonaliteter. Jamil Malik, representanten for Norges bandyforbund, uttalte etter NM-finalen i landhockey mellom Kringsjø og Aker i 1996 at dette ikke alltid var like lett. Hvite nordmenn glitret med sitt fravær og det resulterte i at det ble rene innvandrerlag.<sup>445</sup>

På en annen side samlet etniske grupper seg fortsatt rundt idrett for å ha et sosialt møtested eller for å konkurrere mot egne landsmenn/kvinner. På tross av at NIF ikke åpnet for «lukkede» innvandrerklubber, kun for innvandrere, oppfordret staten fortsatt gjennom den statlige idrettsmeldingen fra 1992 innvandrere til å danne egne klubber.<sup>446</sup> I Bergen og Oslo fantes for eksempel kinesiske, somaliske, tamilske og vietnamesiske lag.<sup>447</sup> De sistnevnte arrangerte årlige idrettsfestivaler.<sup>448</sup> Carlsen og Haaland skriver at det kanskje var lettere å delta sammen med likemenn siden det sosiale aspektet ble svekket ved for store forskjeller,<sup>449</sup> for eksempel ved manglende norskkunnskaper. Norsksomalieren Mustafe Dahir fortalte til Stavanger Aftenblad

---

<sup>440</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 137,145. Andersson. *Flerfarget idrett*, 69, 91.

<sup>441</sup> Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 46. Intervju med Bislim Memishi, Bjørndal IF, 26.01.2016.

<sup>442</sup> Eriksen, Per-Kristian «Fotballforbundet ønsker ikke rene innvandrerlag.» *NTB* 11.04.1991. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 191. Burmo, Snorre. *Fargerik idrett -om idrett og innvandrere-erfaringsrapport 1990-1992*. Oslo: Norges Volleyballforbund, 1993: 30. Klønig, Espen. «Hvorfor Andes?» *Aftenposten* 14.10.1991:18

<sup>443</sup> Heller ikke OIK ville ha rene innvandrerlag. Intervju med Børre Rognlien, 27.01.2016.

<sup>444</sup> Intervju med Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016.

<sup>445</sup> Halvorsen, Stein, «Singh'ene ustoppelige når det gjelder NM.» *Aftenposten* 01.04.96: 12

<sup>446</sup> St.meld. nr 41 1991-92: 133.

<sup>447</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 189. Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 61. Andersen, Atle. «Idrett for alle? Weraar! Difaac! Baas!» *Stavanger Aftenblad* 25.06.2005: 26.

<sup>448</sup> Nygård, Mette. «Glade vietnamesere på idrettsfest i Bergen», *Bergens Tidende* 05.07.1994:15

<sup>449</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 190

at språkbarrieren var grunnen til han sluttet i tradisjonell klubb, og heller startet i et somalisk lag.<sup>450</sup> En representant fra Tamilene sa at de brukte sine egne klubber for å bli kjent med norske tradisjoner, som å drifte klubben på dugnad, og at de var opptatt av at medlemmene skulle snakke så mye norsk som mulig.<sup>451</sup> Det gav fortsatt deltakerne mulighet til å få en strukturell assimilering uten kulturell assimilering. Samme informant la også til at tamilerklubben hadde mye å si for at ingen tamilerungdom på Stovner var registrert hos politiet.<sup>452</sup> Staten brukte også separate grupper til å få innvandrerne inn i idretten ved å opprette mosjonsgrupper for innvandrerkvinner, ofte sammen med deres barn gjennom KKD-midler. Svømming og turgrupper var populære tiltak.<sup>453</sup> Dette hadde to funksjoner. Kvinnene fikk fysisk trening og kunne bygge et sosialt nettverk, og ble samtidig kjent med idrettsklubber i nærmiljøet. OIK, Haaland og Carlsen mente at det var lettere å få med andregenerasjon, hvis førstegenerasjon allerede hadde vært tilknyttet idrett som aktiv eller frivillig, uansett om det var i en innvandrerklubb eller en «ordinær norsk klubb».<sup>454</sup> Sør-Trøndelag idrettskrets la også til rette for å opprette en del innvandrerlag gjennom programmet «Fargerik fotball», finansiert med KKD-midler, tidlig 1990-tallet.<sup>455</sup>

Det var delte meninger blant innvandrerne om hva de selv ville. Det som er skrevet ovenfor vitner om at disse gruppene vil drive fysisk aktivitet innenfor kjente omgivelser. På en annen side svarer 85% av de spurte innvandrerne ved undersøkelsen «Ung i Norge» fra 1996, at de vil drive sosiale aktiviteter der både minoritet og majoritet var representert.<sup>456</sup>

## 5.2 Integreringsprogrammer

Integreringsprogrammene ble organisert på mange måter. Kildematerialet viser at det var flere hundre tiltak finansiert gjennom KKD-midlene.<sup>457</sup> Disse og andre programmer kan deles opp i

---

<sup>450</sup> Andersen. «Idrett for alle? Weraar! Difaac! Baas!»

<sup>451</sup> Carlsson, Yngve og Haaland, Thomas, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag – en kartlegging*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), 2006: 132. 81.

<sup>452</sup> Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag*, 83.

<sup>453</sup> Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 46. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 38-39, 42, 50, 54 og 77

<sup>454</sup> Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 46. Intervju med Bislim Memishi, Bjørndal IF, 26.01.2016. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 190-191.

<sup>455</sup> Må ikke forveksles med «fargerik fotball» som Vålerenga startet. Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 61

<sup>456</sup> Øia, Tormod. *Generasjonskløften som ble borte, Ungdom, innvandrere og kultur*. Oslo: Cappelen akademiske forlag 1998: 70.

<sup>457</sup> I Oslo var det 100 ulike tiltak i 32 klubber i tillegg til 2 by-omfattende tiltak styrt av OIK. I Bergen var det i 2002 101 tiltak, men tallet er litt misvisende siden f.eks åpen hall ble talt som tre forskjellige tiltak hvis det var åpen hall tre dager i uka. Carlsson og Haaland *Barn og unge som står utenfor*, 36, 65. I 2007 var det totalt 300

to hovedkategorier, interaktive og holdningsskapende. Interaktivt betyr at personer selv deltar fysisk i aktiviteten, i motsetning til holdningskampanjer, der idrettsprofiler eksponerer normative holdninger. Jeg skal ikke beskrive alle organiseringsmåtene, men vise hvordan idretten ble brukt som integreringsarena ved å vise til noen eksempler på interaktive og holdningsskapende tiltak som beskriver gjennomføringen av integreringsarbeidet i idrett, hvor i landet klubber har startet integreringsprogrammer og hvilke samarbeidspartnere som har vært med for å muliggjøre idrettens integrerende rolle. Til slutt vil det sees på hvordan det å bruke idrett som et redskap for politikerne til integrering ble konstituert som en normal del av idretts-Norge etter år 2000. Strukturelt var det geografiske forskjeller på hvordan KKD-midlene ble styrt - om det var kommunen eller idrettskretsen som behandlet søknader fra klubbene. Kommuner som styrte eller var sterkt med i bildet ved utdeling av KKD-midlene, hadde tidligere hatt lignende programmer ovenfor innvandrerne eller andre samfunnsgrupper.<sup>458</sup>

### **5.2.1 Interaktive integreringsprogrammer**

Flesteparten av programmene finansiert med KKD-midler var interaktive, men ikke direkte integreringsprogrammer. Med unntak av mosjonsaktiviteter for innvandrerkvinner, var programmene laget slik at alle som ville, kunne være med. Den integrerende funksjonen til de interaktive programmene finansiert av KKD-midler eller andre midler kan knyttes til geografisk nedslagsfelt og deltakelse.

### **Geografisk nedslagsfelt og utvikling.**

Fra 1993 til 1997 var det bare Oslo idrettskrets (OIK) som benyttet KKD-midlene for å integrere innvandrerne. OIK sentraliserte midlene til bydeler med stor konsentrasjon av innvandrere.<sup>459</sup> Etter 1997 begynte Bergen også å bruke KKD-midler overfor innvandre.<sup>460</sup> Blant annet fikk SK Djerv slike midler i 1998.<sup>461</sup> Fra 2001 fikk også idrettskretsene i Drammen og Kristiansand KKD-midler, mens Tromsø fikk det i 2002.<sup>462</sup> Etter at «Storbyprosjektet» ble et reint

---

integreringsprosjekter. 17 for innvandrere jenter, 49 for majoritet- og minoritetsjenter, 145 for majoritet- og minoritetsbarn, 67 økonomiske tiltak og 24 for innvandrerforelderene. Nødland og Vassenden, *Inkludering i idrettslag*, 23.

<sup>458</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 62, 81-84, 97-99. Nødland og Vassenden, *Inkludering i idrettslag*, 32, 34.

<sup>459</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 20.

<sup>460</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 61.

<sup>461</sup> Intervju med Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016.

<sup>462</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 94. Fasting, Kari et al. *Likestilling og mangfold i norsk idrett: - bedre med flere på banen!* Oslo: Likestillings- og diskrimineringsombudet, 2008: 85. Andersen, Arve. «Stor søknad til Storby Tromsø». *Nordlys* 13.08.2002: 23.

integreringsprosjekt i 2005, fikk det større geografisk utbredelse, men disse kommunene kom inn etter 2006 og vil ikke bli tatt med.<sup>463</sup> Det har ikke lyktes å finne så mange programmer finansiert utenfor KKD-midlene i mitt kildemateriale. Årsaken kan være at klubber som så behov for slike prosjekter, allerede var i det geografiske nedslagsfeltet til KKD-midlene. Rapporten om «Inkludering i idrett» fra 2011 viser at det er færre slike tiltak utenfor KKD-midlene.<sup>464</sup> På en annen side var ikke slik type arbeid fremmed i de nevnte byene, eller i andre byer, før KKD-midlene kom inn i bildet. «Idretten er fargeblind»<sup>465</sup> i 1996 av Ski- og ballklubben Drafn fra Drammen og «Vard-Modellen» fra Haugesund er to eksempler.

## Deltakelse

Ved å delta i idrettslig samvær som deltaker og frivillig skulle innvandrerne få et solidarisk sosialt møtested der de kunne møte andre folk på like premisser, bygge identitet, lære seg norsk, norske normer, la andre bli kjent med egen kultur gjennom kulturdager og få et sosialt nettverk som senere kunne hjelpe dem med for eksempel attester på arbeidsplassen og utfordringer som kunne oppstå.<sup>466</sup> Selve gjennomføringen av programmene varierte fra klubb til klubb, siden klubbenes idretter, målgrupper og prioriteringer var ulike. «Allidrett», Demonstrasjonsaktiviteter, «Vard-modellen» og «Åpen hall» brukes her til å vise hvordan idretten ble brukt som integreringsarena der det sosiale sto i fokus og ofte ble muliggjort gjennom samarbeidet med andre offentlige og private instanser slik at økonomisk ekskludering og konkurranseekskludering ble nesten fraværende.

«Allidrett» var tiltak der personer meldte seg inn i en klubb og betalte en medlemskontingent, og da kunne drive mange sesongbaserte aktiviteter med utstyr klubben stilte med. Bjørndal IF organiserte mange av aktivitetene på denne måten, og det gjorde også Furuset IF gjennom allidrettsprosjektet «Moro med idrett» som startet i 1994 og var et samarbeid med diverse SFO i bydelen.<sup>467</sup>

---

<sup>463</sup> Nødland og Vassenden, *Inkludering i idrettslag*, 34-35, 38

<sup>464</sup> Nødland og Vassenden, *Inkludering i idrettslag*, 73

<sup>465</sup> Målet var det samme som for «Vard-modellen», å få flere barn og deres foresatte inn i idretten gjennom idrettslige aktiviteter i uformelle omgivelser. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 81. Wangberg, Anne C. og Langsem, Bjørg «Flyttet landsbyen til drammen» *Dagbladet*. 19.01.1997:10

<sup>466</sup> Seippel, Ørnulf. *Idrett og sosial integrasjon*. OSLO: Institutt for samfunnsforskning, 2002: 20. Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016. Intervju med Anders Krystad, 17.02:2016. Intervju med Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016. Intervju med Bislim Memishi, Bjørndal IF, 26.01.2016. Intervju med Barbro Noos, Bjørndal IF, 26.01.2016. Intervju med Mohammed Adam, Bjørndal IF, 26.01.2016. Intervju Zainab Hashi, Bjørndal IF, 26.01.2016. Intervju med Børre Rognlien, 27.01.2016. Intervju med Mani Hussaini, 26.01.2016.

<sup>467</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 43, 45

Demonstrasjonsaktiviteter var programmer der flere idretter ble presentert og tilrettelagt, gjerne i samarbeid med andre instanser som skoler, slik at barn og unge kunne prøve ulike idretter og bli kjent med tilbud som eksisterte i nærområdet uten å måtte kjøpe mye dyrt utstyr.<sup>468</sup> Et av demonstrasjonsaktivitet-tiltakene var «Gatekamp», et helårlig tiltak fra OIK der representanter fra kretsen dro rundt til forskjellige bydeler med idrettsutstyr og lagde l kkeidrettskonkurranse.<sup>469</sup>

 konomi stod i fokus i både allidrett og demonstrasjonsaktiviteter. I tillegg til de nevnte tiltakene for å hindre at økonomi skulle virke ekskluderende, satte mange idrettsklubber maksbeløp for hver husstands kontingent eller opprettet semi-medlemskapet der deltakeren kunne delta aktivt i klubben, men ikke spille ordinære kamper.<sup>470</sup>

### « pen hall»

« pen hall» var et av de mest populære programmene for idrettsklubber   søke midler til. Programmet kan sees som uttrykk for meningen bak den nye «IFA-politikken», siden målet med « pen hall» var at barn og unge gjennom idrettslige lavtekseaktiviteter, der det sosiale sto i fokus, lettere kunne drive med fysisk aktivitet og bli kjent med andre.  konomiske og kulturelle forskjeller skulle ikke være et hinder for å drive med fysisk aktivitet. For eksempel førte manglende deltakelse under dugnader til at dugnadsarbeid ble erstattet med lønnet personell. Videre var det nesten ingen restriksjoner for å være med på « pen hall». Deltakeren kunne delta når de selv ville, det var ingen forpliktelser, og deltakerne brukte de kl rne de selv valgte. Ansatte passet på og fulgte med i hallen.<sup>471</sup> Det kan sies at «l kkeidretten» ble flytte inn i idrettshallen. Samtidig gikk « pen hall», med de ansatte tilsynspersonene, imot norsk idrettspolitik. Norsk idrett har hovedsakelig v rt tuftet på frivillighet og en del av målsetningen med KKD-midlene var å få innvandrerne til å bli involverte i frivilligheten. Grunnen til at det likevel ble ansatt tilsynspersoner, var mangel på frivillige.

---

<sup>468</sup> Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 37. Basket, stuping, idrettskoler, sportsskyting, og taekwondo er eksempler på idretter som har fått støtte til dette. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 38, 68-69, 145-146.

<sup>469</sup> Intervju med Børre Rognlien, 27.01.2016. «Klubbtiltak – Lavterskeltilbud i idrettslag for barn og ungdom i Oslo.» Oslo: Oslo idrettskrets. Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 34. Skille, *Idrett som sosialpolitikk*, 19. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 59.

<sup>470</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 54-57. Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag*, 33.

<sup>471</sup> Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 58. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 66-68.



Mange steder der integreringsmidler var tiltenkt, manglet idrettshall, eller hallen var ikke stor nok til å drive «Åpen hall» og andre uorganiserte aktiviteter ved siden av den organiserte idretten. Nye idrettshaller som kom utover 1990-tallet og 2000-tallet og utvidelse av åpningstiden til allerede eksisterende haller i områder som var underlagt KKD-midler, var da et godt supplement til allerede en presset anleggssituasjon.<sup>472</sup>

### «Vard-modellen»

«Vard-modellen» gikk ut på å få innvandrere og deres familie inn i klubben og samfunnet generelt gjennom idrettslige aktiviteter og kulturelle arrangementer i regi av Vard. Grunnen til at Vard og andre klubber ville ha med hele familien, var todelt. For det første hva deltakeren fikk igjen for medlemskapet i Vard-Haugesund. For det andre hva klubben fikk igjen for å drive aktivt integreringsarbeid. Dersom foreldrene ble involvert, kunne de ta på seg oppgaver i klubben og være gode rollemodeller for ungene der. Flere informanter uttalte at dette var en viktig prosess.<sup>473</sup> I Vard var den daglige driften av prosjektet sentralisert rundt ei ansatt prosjektkoordinator og en styringsgruppe av frivillige som hun spilte på lag med i saker som angikk «Vard-modellen». Det kunne være alt fra å følge opp en ny spiller på laget, trene lag, dra på familiebesøk, ha kontakt med samarbeidspartnere, besøke skoler og asylmottak og å stille opp på dugnad. Frivillige personer ble vekselvis byttet ut slik at kompetansen i prosjektgruppa bestod. Lederen i styringsgruppen satt i hovedstyret til klubben, så gruppen hadde direkte kontakt med klubbledelsen. At Vard hadde satte integreringen i et organisert system gjorde at ledere i andre deler av klubben, slik som barne- og ungdomsavdelingen, og foreldrene til deltakerne, visste hvem som skulle kontaktes hvis saker oppstod.<sup>474</sup>

### 5.2.2 Holdningskampanjer

«Gi rasisme rødt kort» og «Vålerenga mot rasisme» er to eksempler på holdningskampanjer. Den førstnevnte var en kampanje i regi av NISO og Norsk folkehjelp. Organisasjonene så at

---

<sup>472</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 61, 152. Andersen, «Idrett for alle? Weraar! Difaac! Baas!» Haugen, Øivind R. «Luftige svev i ny idrettshall» *Aftenposten* 26.01.2001:28. Intervju med Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016. Gjerde, Allan. «Idrett på Oppsal Storhall med et mangfold av tilbud.» *Aftenposten* 09.06.1999: 62. Oppsalaif.no. «Oppsala arena». Lest 06.05.2016. <http://www.oppsalhandball.no/oppsal-arena/category390.html>

<sup>473</sup> Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016. Lars Trælvik, Bjørndal IF i intervju med Lars Trælvik og Børre Rognlien, 26.01.2016. Grøttland, Odd Kåre. «Vard satser flerkulturelt.» *Haugesund Avis* 17.01.1995: 23. «Hedret Vard-modellen.» *Kristiansand Avis* 11.10.2001. Friberg, Jon Horgen. *Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle* Oslo: Fagbevegelsens senter for forskning, utredning og dokumentasjon, 2005:8

<sup>474</sup> Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016.

innvandrere kunne bli behandlet negativt, både psykisk og fysisk, i arbeidslivet og i det private på grunn av utseende og kultur. Gjennom «Gi rasisme rødt kort» ville de forbygge slik trakassering. Redskapene var symbolbruk og idrettslig språk. Idrettsprofiler kunne vinne «Gi rasisme rødt kort»-prisen og utøvere fra diverse klubber i de tre øverste divisjonene i fotball profilerte kampanjen ved å vise sin avsky mot rasisme gjennom å holde oppe et rødt kort før kampstart og dra på skolebesøk. Fotballskoler og distribusjon av reklamemateriell var også en del av prosjektet.<sup>475</sup> Etterhvert ble håndball, ishockey og basket trukket inn i prosjektet.<sup>476</sup> Grunnen til at idretten ble valgt til å fremme antirasistisk arbeid var at NISO og Norsk folkehjelp hadde en oppfatning av at idretten var et av de sterkeste hjelpemidlene for å integrere innvandrere, at det var identitets- og holdningsskapende å se «idrettsstjerner» ta et klart standpunkt mot rasisme, og at det var tradisjon for å bruke idretten som holdningsskapende overfor barn og ungdom. Tiltaket og slagordet var inspirert av den engelske kampanjen «Kick racism out of football» fra 1993.<sup>477</sup>

«Vålerenga mot rasisme» startet i 1995 og hadde samme mål som «Gi rasisme rødt kort», å forbygge rasisme i klubben og samfunnet forøvrig. Bakgrunnen var tribunebråket supporterne skapte rundt år 1990 og at dårlig kommunikasjonsstruktur mellom supporterne internt, og mellom supporterne og Vålerenga, kunne gjøre at tribunebråket ødela klubben. Sentrale personer i Vålerengas supportergruppe, Klanen, bestemte seg da for å gjøre noe med disse problematiske forholdene. I første omgang førte dette til konkrete vedtekter, to år senere til holdningskampanjen «Vålerenga mot rasisme». Alle lag i regi av Vålerenga skulle spille med slagordet «Vålerenga mot rasisme» på brystet, og slagordet skulle vise at klubben stod for noe, hadde en tydelig identitet innad i klubben og utad og hvem de var. Klubben fulgte opp «Vålerenga mot rasisme» med «Vålerenga-skolen». Anders Krystad poengterte at dette på en måte ble folkeopplysning knyttet til identitetsbegrep. Alle som ble medlemmer av Vålerenga skulle kjenne klubbhistorien og hvilken type organisasjon Vålerenga var.<sup>478</sup>

Også Bjørndal IF, Vard-Haugesund og SK Djerv jobbet med holdninger internt. Informantene mine påpekte at et medlemskap i en frivillig organisasjon innebærer både plikter og rettigheter. Det fikk to resultater. Internt i klubben så medlemmene og deltakeren at det skulle ytes for å

---

<sup>475</sup> NISO.no «Hva er gi rasisme rødt kort.» 26.04.2017 <http://niso.no/gi-rasisme-rodt-kort/om-kampanjen/>

<sup>476</sup> I ishockey heter det «dropp rasisme» og i basket stod det «Dunk ut rasismen». Utrop AS «Lansering av ny video: Gi rasisme rødt kort!» 20.06.2002. Andersson, *Flerfarget idrett*, 102

<sup>477</sup> NISO.no «Hva er gi rasisme rødt kort.»

<sup>478</sup> Intervju med Anders Krystad, 17.02.2016.

nytes. Eksternt var meningen at personer skulle se at innvanderne ikke bare kom og fikk, men også gav.<sup>479</sup>

### 5.2.3. Samarbeid

Det var et bredt spekter av samarbeidspartnere fra det offentlige og andre organisasjoner som hjalp både staten og grasrota med økonomiske midler, personell og materiale for å få idrettsarenaen til å bli en sosial arena som fremmet integrering i hele perioden.<sup>480</sup> Generelt var det mye samarbeid mellom skoler, idrettslag, kommunale instanser og andre instanser rundt fysiske aktiviteter. Samarbeidet ble utført på forskjellige måter, alt fra å dele på ressurser, samarbeid om utførelsen av et arrangement<sup>481</sup> og håndtering av kritiske situasjoner,<sup>482</sup> til en «fadderløsning» der idrettsklubber dro rundt og lærte vekk erfaringer ved idrett som en integreringsarena overfor innvanderne<sup>483</sup>.

Samarbeidet gav mange positive resultater. Det ble lettere å få til et samarbeid med SFO hvis idrettsklubben hadde et samarbeid med skolen fra før.<sup>484</sup> Videre fant involverte parter nye måter å finansiere idrett og integrering, og det var flere som ble med på spleiselaget. Resultater av variasjonen av samarbeidspartnere, økonomiske tiltak og aktiviteter/deltakelse i prosjekter,

---

<sup>479</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 177. Intervju Vard-Haugesund. Sternhoff. 21.01.2016: 24. Intervju med Bislim Memishi, Bjørndal IF, 26.01.2016

<sup>480</sup> Grasrotorganisasjoner; Røde Kors, velforeninger, andre idrettslag, innvandrere foreninger og stiftelsen Helse- og rehabilitering, statlige og kommunale; Barn og familiedepartementet, innvandringsdirektoratet, politi, skole, asylmottak, mottaksklasser, mottakssenter, NAV og barnevern Eidheim, *Aktivitet eller idrett?* 33-34. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 138. Intervju Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016. Lars Trælvik, Bjørndal IF, i intervju med Lars Trælvik og Børre Rognlien, 27.01.2016. Intervju, Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016. Burmo, *Fargerik Idrett*, 1.

<sup>481</sup> Furuset Allidrett samarbeidet med skoler, og etterhvert (2003) fikk klubben kroner fra Flyktning- og innvandringssetaten til å drive «Moro med idrett». Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 45. Bjørndal skole benyttet seg av Bjørndal IF sin infrastruktur. Telefonintervju med Lars Trælvik, Bjørndal IF, 31.05.16.

<sup>482</sup> Vard hadde et samarbeid med politiets forebyggende gruppe i Haugesund. Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016. OIK hadde et samarbeid med barnevernet og politiet rundt prosjektet «Idrett og utfordring» fra 1995 på Søndre Nordstrand, som ble finansiert av «storbymidlene». Målsetningen var kriminalitetsforebygging for barn og unge mellom 12 og 18 år. Fra 2000 kunne alle bydeler få dette tilbudet, og i 2003 var det 14 slike prosjekter. Samme år tok kommunen over finanseringen. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 57.

<sup>483</sup> Prosjektlederen i «Vard-modellen», Inger Rossebø Knudsen, reiste rundt og fortalte om erfaringer klubben fikk til andre, som idrettsklubber, kretser, særforbund, offentlige instanser (OIK, Nordland fylkeskommune og Oslo politi), næringslivsfolk og folkeakademier, aleine og sammen med andre klubber slik som Drafn fra Drammen og Vålerenga. Temaet var gjerne forebygging istedenfor reparering. Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016: 4-5, 23. Hølleland, Magne. «Trives i fargerikt felleskap.» Dato ukjent. *Haugesunds Avis*. Bergen kommune dro også rundt og skolerte om hvordan kommunen hadde gjennomført idrettsplanen. Bergen kommune, Fritid og Kultur, Idrettsavdelingen. *Idrettsmeldingen 2000*. Bergen: Idrettsavdelingen, 1999: 19.

<sup>484</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 45.

kommer frem i intervjuet med Ada Freng fra SK Djerv. Hun nevner en rekke tiltak mellom 1996 og litt ut på 2000-tallet der andre instanser bidrog med midler, medhjelpere eller som medaktør.<sup>485</sup> Vards arbeid med integrering ble kjent både i distriktet og på landsbasis. Da tidligere flykning fra Syria Mani Hussaini, kom til asylmottaket i Haugesund, ble han fortalt at Vard var en god klubb å starte i siden klubben var flink med folk som ikke er så god i norsk. Hussaini legger til at det et par kompiser allerede spilte der, så det nok hadde blitt Vard uansett.<sup>486</sup> Når det gjelder samarbeidet med politikere i kommuner og stat, var det ikke like gode tilbakemeldinger. For å få et godt samarbeid med kommunene, måtte klubbene finne enkeltpersoner i kommunebyråkrat eller statlige byråkrater.<sup>487</sup>

#### **5.2.4 Konstituering av idretten som en integreringsarena/sosialarena**

På 1990-tallet var de statlige integreringstiltakene bare prøveordninger. *Stortingsmeldingen nr. 14 (1999-2000) Idrettsliv i endring* gav en statlig konstituering av slike integreringstiltak ved å bekrefte videre satsing på integreringsprosjekter ved hjelp av idretten og geografisk utvidelse av programmene.<sup>488</sup> Med utvidelsen måtte nye personer lære filosofien bak slikt sosialarbeid, og her kom «fadderordningen» inn, både før og etter år 2000. Å drive integreringsarbeid ble mer normalisert innenfor selve idrettssfæren ved at NIF fikk hovedansvaret for «Storbyprosjektet». Ved fornyelse av «Inkludering i idrett» kom dette frem ved protester fra idretten som poengtert spurte «hva med de andre utsatte gruppene?» - de altså ville inkludere dem også.<sup>489</sup> Rundt millenniumskiftet fokuserte også media en del på integrering gjennom idrett. «Gi rasisme rødt kort» startet opp på denne tiden, og i 1999 fikk «Vard-modellen» et nasjonalt gjennombrudd som en integrerende faktor innenfor norsk idrett gjennom et idrettsarrangement der kjendiser var sterkt representert nettopp for at også media skulle fatte interesse. Vard var i 2001 en av de første frivillige organisasjonene som fikk tildelt midler fra kronprinsparets Humanitære fond, for «Vard-modellen».<sup>490</sup> Samme år overtok NFF styringen av «Fargerik fotball» fra Vålerenga og OIK, og tiltaket ble dermed gradvis spredt til stor deler av Norge.<sup>491</sup> OIK så også at utfordringene knyttet til innvandrere i idretten ikke forsvant, siden

---

<sup>485</sup> Intervju med Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016.

<sup>486</sup> Intervju med Mani Hussaini, 26.01.2016.

<sup>487</sup> Lars Trælvik, Bjørndal IF, i intervju med Lars Trælvik og Børre Rognlien, 27.01.2016.

<sup>488</sup> Kulturdepartementet. «Idrettsliv i endring Om statens forhold til idrett og fysisk aktivitet» St.meld. nr. 14 (1999-2000). Oslo: Kulturdepartementet 1999-2000: 58.

<sup>489</sup> Nødland og Vassenden, *Inkludering i idrettslag*, 21.

<sup>490</sup> Vard-Haugesund var en av tre organisasjoner som fikk midler fra Kronprinsparet Humanitære fond. Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016. «Hedret Vard-modellen.» *Kristiansand Avis* 11.10.2001.

<sup>491</sup> Olsbø, Miriam. *Rapport om inkludering av flerkulturelle – i klubber tilknyttet flerkulturelle miljøer i Hordaland*. Bergen: Hordaland fotballkrets 2004: 7.

det stadig kom nye innvandrere til Oslo. Integreringsprosjekter gjennom idrett pågikk kontinuerlig utover 2000-tallet.<sup>492</sup> Disse eksemplene viser klart at det rundt millenniumskiftet var flere aktører i samfunnet og idretten som tenkte i de samme baner om idrett som integreringsarena overfor innvandrerne. Ellers forandret ikke tiltakene som var satt i gang med «KKD-midlene» seg så mye etter år 2000. Tiltakene skulle fortsatt nå en så bred gruppe som mulig i bestemte geografiske områder med stor konsentrasjon av innvandrere.

Noen vil kanskje hevde at konstitueringen innenfor NIF skjedde senere og på bakgrunn av et politisk dokument fra idrettstinget 2007 der det ble vedtatt at idrettens hovedmål skulle være åpenhet og inkludering.<sup>493</sup> Andre vil kanskje si at konstitueringen aldri har skjedd, siden idrett og integrering ikke ble en normal del av hele idretts-Norge. I 2008 kom det frem at bare to av 53 særforbund har drevet med integreringsarbeid; NFF med «Fargerik fotball» og Klatreforbundet med «Fargerik klatring».<sup>494</sup> En grunn til dette er at staten distribuerte midlene gjennom NIF og idrettskretsene, ikke særforbundene. Andre forbund, som Kickboksingforbundet og Rugbyforbundet, uttalte at behovet ikke var der siden antallet innvandrere i disse forbundene var veldig høyt.<sup>495</sup> Men samme rapport påviser at det også var tre idrettskretser, Finnmark, Nord-Trøndelag og Sogn og Fjordane, som aldri hadde noen tiltak. En representant fra Nord-Trøndelag idrettskrets sa at enten går det bra, eller så er det ikke noe behov for integreringsarbeid, siden kretsen ikke hørte om noen utfordringer knytt til innvandrerne. En representant fra Finnmark idrettskrets begrunnet fraværet av integreringsarbeid med at det var lettere å inkludere nye personer i små lokalsamfunnet enn det ville vært i storbyen. Han trakk frem srilankere som kom fra slutten av 1980-tallet, som et eksempel på god integrering. Eidheim støtter denne tanken i sin evalueringsrapport fra 1998.<sup>496</sup> Hvis dette er tilfellet, har det vært en positiv utvikling fra den tiden til 2008, for Grete Brochmann beskrev en hel annen virkelighet i Vadsø på 1990-tallet i boken «*I globaliseringens tid. 1945-2000*». Hun beskrev at det etter srilankerens ankomst ble et segregert samfunn både på arbeidsplasser og i det sosiale

---

<sup>492</sup> Børre Rognlien, i intervju med Børre Rognlien og Lars Trælvik, 27.01.2016.

<sup>493</sup> Sisjord, Mari Kristin, Fasting, Kari og Sand, Trond Svela. «Inkludering av ungdom med minoritetsbakgrunn i NIF-organisert idrett». *Tidsskrift for ungdomsforskning*. 11, nr. 20 (2011) s. 71-92: 74

<sup>494</sup> Fasting et al., *Likestilling og mangfold i norsk idrett*, 84-85. Walseth fremhever også disse to forbundene når hun skriver om hvem som har satt integreringsarbeidet på dagsorden. Walseth, Kristin. «Minoritetsjenter i idretten – status og utfordringer». I *Norsk idrett Indre spenninger og ytre press*, redigert av Dag Vidar Hanstad, 355-369. Oslo: Akilles, 2011:355. NFF skrev også et brev til kulturministeren i 2004, der det stod at de ville bli Norges største antirasistiske bevegelse

<sup>495</sup> Fasting et al., *Likestilling og mangfold i norsk idrett*, 81.

<sup>496</sup> Fasting et al., *Likestilling og mangfold i norsk idrett*, 84-85. Eidheim, *Aktivitet eller idrett?* 80.

på fritiden mellom tamilene og majoriteten i Vadsø.<sup>497</sup> På en annen side kan der hende at representanten fra kretsen ikke hadde det reelle overblikket over utfordringer i fylket eller at situasjonen Brochmann beskrev bare gjald i Vadsø og ikke hele Finnmark.

### **5.3 Erfaringer med integreringsarbeid i idrett**

I dette delkapittelet skal det sees på kulturelle- og økonomiske utfordringer og resultater av integreringsarbeidet, både positive og negative. Til dette finnes en del kilder både fra informanter, rapporter og aviser som viser konkrete problemer ved kultur og økonomi og utfordringer som har blitt mindre over tid. Å måle resultatene av integreringsarbeidet vil derimot by på problemer, siden manglende data over hvor medlemmene i organisert idrett- og deltakerne i uorganisert idrett kom fra<sup>498</sup> gjør det vanskelig å få en god oversikt over om eventuelle økninger skyldes programmene som ble satt i gang og i så fall hvilke av dem. Det som vil bli brukt for å måle om innvandrernes deltakelse i idrett har økt etter 1990 og om idretten lykkes i å bli et sosialt samlingssted for nærmiljøet, er rapporter fra kvantitative spørreundersøkelser utført blant elever ved ungdoms- og videregående skoler om hvordan det var å være ungdom i Norge og Oslo på 1990- og 2000-tallet. Kombineres resultatene fra spørreundersøkelsen med informasjonen fra informantene mine, rapportene og avisintervjuer om hvor vidt programmene som ble satt i gang opplevdes som vellykkede, vil dette gi et bilde over resultatene. I tillegg kan dette fortelle om norske og innvandrerungdommers holdninger til egen og andres kultur, noe som indirekte sier noe om hvor vidt holdningsarbeidet fungerte. En svakhet med disse spørreundersøkelsene er at de er foretatt hovedsakelig på tenåringer. Voksne sier de ikke noe om. Siden to av undersøkelsene bare er foretatt i Oslo, vil nok ikke det ha like stor påvirkning. Innvandrerdelen utgjorde en vesentlig del av Oslos befolkning allerede fra 1988. I 2002 var ¼ av Oslos befolkning innvandrere, og 1/3 av det totale antallet innvandrere i Norge bodde i Oslo.

#### **5.3.1. Kulturelle og økonomiske utfordringer**

##### **Utfordringer med dugnad, yrke og besteforeldre**

Problemet med dugnad på 1990-tallet og 2000-tallet var det samme som ble skissert ti-året tidligere, nemlig at innvandrerne av forskjellige årsaker ikke deltok noe særlig på dugnader.

---

<sup>497</sup> Tjelmeland, Hallvard og Brochmann, Grete, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, red. Knut Kjeldstadli, *Norsk innvandringshistorie*. Oslo: Pax, 2003: 224-226

<sup>498</sup> Fasting et al., *Likestilling og mangfold i norsk idrett*, 80. Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016.

Praktiske grunner til uteblivelsene var det samme som nevnt i kapittel 4, men i tillegg at innvandrere gjerne hadde mange barn slik at foreldrene ikke kunne følge opp alle like tett, manglende mulighet til å kjøre til og fra kamper, at selve idrettsgrenen var fremmed, språklige barrierer og fravær av muligheter til å gjøre administrativt arbeid relatert til idrettslaget i arbeidstiden.<sup>499</sup> Videre kunne det være dårlig system fra klubbens side til å fornye seg eller til å ta imot personer fra andre kulturer.<sup>500</sup> Hvis klubbene så på innvandrerne med positive øyner og ikke som et problem, var det lettere å få dem med som frivillig, ble det erfart.<sup>501</sup>

Manglende deltakelse på dugnad førte til en del frustrasjon hos allerede frivillige i idrettsklubbene i Norge, siden det resulterte i ekstraarbeid for dem.<sup>502</sup> I rapportene til Haaland og Carlsen fra 2004 og 2006 er det informanter som utaler seg om dette. En lagleder for en tamilsk klubb sier at de har de samme problemene som ordinære norske klubber. To andre lagledere utalte at første generasjons innvandrere ikke var noe å satse på, side de uansett ikke ble med på dugnad. Videre skisserte Haaland og Carlsen at det gikk an å opprettholde en klubb/lag så lenge andelen «norske» ikke gikk under 35%-30% og at det gikk greit hvis det var 50/50 mellom norske og innvandrere.<sup>503</sup> På en annen side er ikke manglende deltakelse på dugnaden noe som var særegent for innvandrerne i Norge. Mine og rapportenes informanter var delte i opplevelsen av manglende frivillighet blant ikke-vestlige innvandrere i idretten. Noen opplevde dette som et problem,<sup>504</sup> mens andre ikke så noen direkte forskjell mellom «nordmenn» og innvandrere.<sup>505</sup> De praktiske problemene som ble skissert som grunnlag for fraværet, kjenner nok en del «norske» seg igjen i. Dette kommer blant annet frem når Eidheim

---

<sup>499</sup> Intervju Mohamed Adam, Bjørndal IF, 26.01.2016. Intervju med Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016. Intervju med Anders Krystad, 17.02.2016 Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 70. Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag*, 58-59, 82.

<sup>500</sup> Bislim og Zainab hadde begge bodd andre steder i Oslo sammen med familiene sine før de flyttet til Bjørndal, men velkomsten de fikk i Bjørndal IF var noe helt annet enn i klubben i området de bodde før påpekte de. Lars Trælvik i intervju med Lars Trælvik og Børre Rognlien, 27.01.2016. Intervju med Bislim Memishi, Bjørndal IF, 26.01.2016 Bjørndal. Intervju med Zaynab Hashi, Bjørndal IF, 26.01.2016. Nødland og Vassenden, *Inkludering i idrettslag*, 78.

<sup>501</sup> «Da må vi være tålmodig, vi som er i ledelsen. Ikke dømme å si at de dere innvandrerforeldrene kommer jo aldri». Intervju med Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016. Eller ikke trekke inn filosofen Charles Taylors utsagn «her i klubben gjør vi det sånn». Lars Trælvik i intervju med Børre Rognlien og Lars Trælvik 27.01.2016.

<sup>502</sup> Carlsson og Haaland skriver at i samtlige idrettslag de undersøkte i Oslo og andre byer de hadde vært i, var fravær av innvandrerforeldre et problem. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 46, 183-185 og Carlson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag*, 58-59.

<sup>503</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 46, 185 og Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag*, 82, 90-92

<sup>504</sup> Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016. Intervju med Bislim Memishi, Bjørndal IF, 26.01.2016. Intervju med Mohammed Adam, Bjørndal IF, 26.01.2016

<sup>505</sup> Intervju med Barbro Noss, Bjørndal IF, 26.01.2016. Intervju med Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016. Fasting et al., *Likestilling og mangfold i norsk idrett*, 88. Nødland og Vassenden, *Inkludering i idrettslag*, 60.

i forbindelse med resultater av Fargerik idrett poengterer at så vel nordmenn som innvandrere kan være ukjent med organisering av og tankekultur i lag og foreninger.<sup>506</sup>

Kildematerialet tilsier at dugnadsdeltakelsen i idrettslagene sank på 1990-tallet og 2000-tallet, da man ser økt fokus på utfordringer knyttet til lav deltakelse i disse tiårene, parallelt med nye retningslinjer og målsetninger for KKD-midler. Økt fokus på problemer kan riktignok være begrunnet med at allerede eksisterende utfordringer kommer mer frem i lyset, og trenger ikke nødvendigvis bety at problemene har blitt større. Men noen av mine informanter poengterte at det har vært en negativ kurve med samlet sett lavere deltakelse på dugnad i idrett.<sup>507</sup> Tiltakene som ble satt i gang med KKD-midler for å få med innvandrerforeldre, samt hindre manglende aktivitetstilbud, vitner også om at dette stadig ble et større problem. Samtidig ble flere og flere tiltak, slik som «Allidrett» og «Åpen Hall», tuftet på betalte ledere og trenere, noe som gjorde mye dugnadsarbeid overflødig. Medlemmene fikk da gjerne et mer kundelignede forhold til klubbene, og dette var en trend idretten generelt ikke ville ha.<sup>508</sup> For å motvirke manglende deltakelse fra foreldre, prøvde en del klubber å gi informasjon på en mer forståelig måte gjennom personlig og annen kommunikasjon.<sup>509</sup> Etter år 2000 begynte klubber å se til «storebrødre» og andregenerasjonsinnvandrere for å kompensere for manglende foreldredeltagelse.<sup>510</sup> To av informantklubbene hadde også innslag av idrettslige kulturdager med eksotisk mat og musikk for å tiltrekke seg innvandrere til klubben, men også for at «nordmenn» skulle bli kjent med dem.<sup>511</sup>

## Økonomiske erfaringer.

---

<sup>506</sup> Eidheim. *Aktivitet eller idrett?*, 28.

<sup>507</sup> Lars Trælvik i intervju med Børre Rognlien og Lars Trælvik, 27.01.2016. Intervju med Barbro Noss, Bjørndal IF, 26.01.2016.

<sup>508</sup> **Intervju med Anders Krystad, 17.02.2016.** Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag*, 92-93.

<sup>509</sup> Gikk fra dør til dør for å møte på foreldre til medlemmer de ikke hadde sett før. Lars Trælvik i intervju med Børre Rognlien og Lars Trælvik, 27.01.2016. SK Djerv utviklet en DVD på fem språk. Intervju med Anders Krystad, 17.02.2016. Intervju med Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016. Det ble delt ut brosjyrer oversatt til flere språk. Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016. Intervju med Barbro Noss, Bjørndal IF, 26.01.2016.

<sup>510</sup> Bjørndal IF begynte med å rekruttere storebrødre i 2001. Telefonintervju med Lars Trælvik 31.05.2016. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 50, 190, 191. Fasting et al., *Likestilling og mangfold i norsk idrett*, 85. Nødland og Vassenden, *Inkludering i idrettslag*, 63.

<sup>511</sup> Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016. Intervju med Mohammed Adam, Bjørndal IF, 26.01.2016.



Ved siden av at idrett kunne være dyrt, var andre økonomiske erfaringer manglende betalingsforståelse<sup>512</sup> fra foreldre og foresatte som trodde kommunen eller skolen stod som garantist, eller som ikke så det som sin oppgave å finansiere fritidsaktiviteten for ungene etter en viss alder. Problemet med manglende betalingsvilje var det forskjellige måter å løse. Klubbene kunne dekke avgiften etter en helhetlig vurdering av den enkelte deltaker.<sup>513</sup> Dette ble vanskeligere etter nye retningslinjer for «storbyprosjektet» fra 2000, som ifølge Trælvik krevde med spesifikk søknad. Der en idrettsskole på 1990-tallet kunne søke ekstra midler som en helhetlig pott til å dekke manglende betaling fra den enkelte, måtte det etter 2000 søkes om å dekke avgiften til spesifikke grupper, slik som manglende betaling fra somaliske jenter, vietnamesiske gutter eller rusmisbrukere osv.<sup>514</sup> Det forandret seg igjen ved «Inkludering i idrett». Da gikk det an å søke økonomisk støtte hvis en familie ikke hadde råd.<sup>515</sup> En annen måte å løse manglende betaling på, var eksklusjon. En klubb fra Drammen var konsekvent på at betaling var nødvendig for å delta. Klubben mener dette lykkes, siden flesteparten da betalte.<sup>516</sup> En annen økonomisk erfaring var knyttet til hva som skjedde når prosjektmidlene tok slutt. Idrettsklubber opplevde at det ble en stadig jakt på nye midler til drift av prosjekter under for eksempel «storbymidlene». Dette var noe av grunnen til at KKD-midlene ble videreført på 2000-tallet.<sup>517</sup>

En positiv økonomisk erfaring var at en del nedlagte klubber, eller klubber som gikk inn i siste «spilleminutt» for sin eksistens, opplevde en ny vår med KKD-midlene eller annen støtte. Eksisterende klubber kunne nyetablerer seg og kunne fornye aktivitetsutvalg med disse midlene.<sup>518</sup>

## Religion

Når der kommer til religion og idrett, var det ikke så mange utfordringer. Klubbene erfarte hovedsakelig at det gikk greit å kombinere religioner med idrett. Utfordringer knyttet til religion, idrett og gutter blir ikke poengtert en eneste gang under mine intervjuer eller i

---

<sup>512</sup> Intervju med Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016.

<sup>513</sup> Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016. Intervju med Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016. Børre Rognlien, i intervju med Børre Rognlien og Lars Trælvik, 27.01.2016.

<sup>514</sup> Telefonintervju med Lars Trælvik, Bjørndal IF 31.05.2016

<sup>515</sup> Sisjord, Fasting og Sand, «Inkludering av ungdom med minoritetsbakgrunn i NIF-organisert idrett», 74 .

<sup>516</sup> Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag*, 36-37

<sup>517</sup> 21.01.2016. Eidheim, *Aktivitet eller idrett?*, 48.

<sup>518</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 144,145, 147-149. Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag*, 75

rapporten som er brukt i oppgaven. Når det kommer til innvandrere generelt, blir det heller ikke poengtert noe. Det var derimot utfordringer knyttet til muslimske jenter, blant annet ved religiøse klesplagg og skikker som gjorde at de ikke kunne delta i idretten<sup>519</sup> Enkelte informanter opplyser imidlertid at de ikke så noe problem på dette punktet, men legger til at problemet muligens kan ha kommet gradvis senere.<sup>520</sup>

### 5.3.2. Resultater av prosjektene

Før det sees på resultatene av prosjektene, må det igjen sees på hva vellykket integrering av innvandrerne er. Integrering kan måles opp mot to målsetninger, enten at innvandrerne skal bli assimilert med majoriteten, eller at innvandrere skal bli akkultureret, der de gjennom egen og norsk kultur finner en «akseptabel plass» i det norske samfunnet. Siden noe av målsetningen var å få foreldre, medlemmer og deltakere assimilert inn i norsk dugnads- og organisasjonskultur, samtidig som det skulle være plass til at innvandrerne skulle kunne spille på egen kulturelle trekk i idrettssfæren og samfunnet, må vellykket integrering gjennom idrett knyttes til begge oppfatningene. Resultatene av integreringsprosjektene vil bli gjennomgått knyttet til kategoriene rekruttering, sosialt samlingsted og sosial integrasjon.

### Rekruttering

Målet var ikke nødvendigvis alltid at innvandrerne skulle melde seg inn i en klubb, men å få flere av dem til å drive med idrett og å bruke klubbens infrastruktur til å få en sosial arena og utøve fysisk aktivitet. Tallene fra de nevnte kvantitative spørreundersøkelsene fra Norge og Oslo vil kunne si noe om hvor vidt idretten lykkes med det. Sees det på medlemskap i en idrettsklubb er innvandrere underrepresentert i forhold til nordmenn, men antallet medlemmer økte med ca. 10 prosentpoeng i begge grupper mellom 1992 og 1996.<sup>521</sup> Sees det på deltakelse

---

<sup>519</sup> Bugge, Mette. «Muslimske jenter velger bort idrett Ikke forenlig med det feminine.» *Aftenposten* 15.05.2006:14. Walseth, Kristin. «Minoritetsjenter i idretten – status og utfordringer». I *Norsk idrett Indre spenninger og ytre press*, redigert av Dag Vidar Hanstad, 355-369. Oslo: Akilles, 2011: 357, 359.

<sup>520</sup> Barbro fra Bjørndal IF kjente seg ikke helt igjen i problemstillingen, det var kanskje mer før eller at denne klubben og Holmlia IF har en annen virkelighet enn resten av landet. Intervju med Barbro Noss, Bjørndal IF. 26.01.2016: 20. Intervju med Ada Freng, SK Djerv. 20.01.2016: 5-6. En informant til boken *Flerfarget idrett* sa til Andersson at religion ikke har vært et problem i friidrett, lokalt eller nasjonalt. Andersson, *Flerfarget idrett*, 76.

<sup>521</sup> År 1992: 18% prosent ved innvandrere mot 31%. ved norske. Øia (red). *Ung på 90-tallet*, 176. År 1996: 25% av 2. generasjonsinnvandrere var med i et idrettslag mot 21% av 1. generasjon, nordmenns var på 43%. Øia, *Generasjonskløften som ble borte*, 125. En annen rapport fra samme undersøkelse hadde tallene 29% mot 44% i favør norsk ungdom. Strandbu, Åse og Bakken, Anders. *Aktiv Oslo-ungdom En studie av idrett, minoritetsbakgrunn og kjønn*. Oslo: Norsk institutt for forskning og aldring, 2007:2. 20.

i organisert og uorganisert idrett og fysisk aktivitet, er det ikke de store forskjellene mellom majoriteten og innvandrerne. Nærmere tvert imot. Innvandrerungdom var generelt litt mer fysisk aktive enn norsk ungdom både i 1992 og i 1996.<sup>522</sup> Innvandrerjenter isolert sett var derimot mindre aktive enn norsk ungdom, både i organisert- og uorganisert idrett begge årene. Asiatiske jenter trakk ned prosenten.<sup>523</sup>

På starten av 2000-tallet var norsk ungdom fortsatt oftere medlem i idrettsklubber enn innvandrerne, men medlemstallet hadde stagnert for begge gruppene.<sup>524</sup> Samme forholdstall mellom norsk- og innvandrerungdom som medlemmer fortsatte frem til 2006, men det ble en økning hos begge grupper fra 2002.<sup>525</sup> Det skilles ikke mellom medlemskap og deltakelse i organisert idrett i undersøkelsene fra 2002 og 2006, men i FAFO sin undersøkelse fra 2004 kommer det frem at aktivitetsnivået hos innvandrerungdom og norske gutter var litt lavere, men ikke mye, enn medlemstallene.<sup>526</sup> Ved uorganisert idrett var det ikke så store forskjeller mellom majoriteten og innvandrerungdom: både norsk ungdom og innvandrerne hadde økt aktivitetsnivået fra 1990-tallet til 2002, norsk ungdom i noe større grad. Samtidig var det en forskjell mellom de som trente en gang i uken og to ganger eller mer i uken, i 2002. Nordmenn var i flertall blant de som trente en gang i uken, innvandrere blant de som trente to ganger i uken.<sup>527</sup> I 2004 og 2006 hadde aktivitetsnivået til innvandrerungdom gått litt forbi majoriteten igjen, men begge gruppene hadde økt deltakelsen fra 2002-nivået.<sup>528</sup> Kjønnsmessig var det

---

<sup>522</sup> (Innvandrere mot Norske) År 1992: ved organisert idrett; idrettslag (24% mot 22%), kampsport (9% mot 3%), og uorganisert idrett i form av egentrim (38% mot 34%) og svømming (28% mot 14%), mens norske deltar litt mer på helsestudio (11% mot 15%) Øia, Tormod. *Mellom Moské og McDonalds Ung og innvandrer i Oslo*. Oslo: UNGforsk, 1993: 68. Fra 1996 er det ikke noen konkrete tall. Strandbu og Bakken, *Aktiv Oslo-ungdom*, 21.

<sup>523</sup> 33% deltakelse i idrettslag hos innvandrerungdom, mens det bare var 13% fra innvandrerjenter. Øia, *Mellom Moské og McDonalds* 69. Øia, *Generasjonskløften som ble borte*, 125. Strandbu og Bakken, *Aktiv Oslo-ungdom*, 21

<sup>524</sup> 2002: 24% innvandreminoriteter var medlemmer mot 41% av norske. Krange, Olav og Strandbu, Åse. *Ungdom, idrett. Skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002*. OSLO: Norsk institutt for forskning om oppvekst, 2004:16. 63

<sup>525</sup> FAFO-undersøkelsen fra 2004 skiller ut pakistanske i egen kategori, og da blir tallene slik: Ikke-vestlige (gutt/jenter) 39%/10-11%, Pakistanske 22%/3,8% og norske, 51%/39% Friberg, Jon Horgen. *Ungdom, Fritid og deltakelse i det flerkulturelle*. Oslo: Fagbevegelsen senter for forskning, 2005: 16. I år 2006: 28% innvandreminoriteter var medlemmer mot 48% av norske (rapporten sier ikke hvem minoriteten er) Strandbu og Bakken, *Aktiv Oslo-ungdom*, 65.

<sup>526</sup> Ikke-vestlige (gutt/jenter) 29,6%/10,2, Pakistanske 22%/ 1,5% og norske, 44,7%/34,3%. Legges tallene fra tidligere medlemmer til, ble tallene betraktelig høyere, siden mange sluttet før de var 16 år, og det gjelder alle de andre undersøkelse også. Friberg, *Ungdom, Fritid og deltakelse*, 16 og 22.

<sup>527</sup> 1. gang (Norsk/innvandreminoriteter): 25% mot 16%, 2. ganger: 29% mot 32. Krange og Strandbu. *Ungdom, idrett*, 80.

<sup>528</sup> 2004: Ikke vestlige (Gutt/Jente) ca. 58% og 30%, Pakistan: Ca. 50% og 15%, Norge: 57% og 42%. Friberg, *Ungdom, Fritid og deltakelse*, 24. 2006 (Rapporten presiserer ikke hvem minoritetene er) Uorganisert trening i idrettslag (Gutt/jente-minoriteter/ Gutt og jente-majoritet) 66%/39%-62%/53, Helsestudio 42%/21%-36%/28%, Dans 21%/36%-9%/32%, Kampsport 28%/13%-15%/8%. Strandbu og Bakken, *Aktiv Oslo-ungdom*, 72.

fortsatt gutter som oftest var medlem, både hos norsk- og innvandrerungdom. Medlemsandelen var nesten lik hos innvandregutter og norske jenter, og det var en generell økning i medlemskap frem mot 2006.<sup>529</sup> Ved uorganisert idrett er tallene fra 2004 og 2006 allerede nevnt. Tas også tallene fra 2002 med,<sup>530</sup> sees en trend med betraktelig økning i deltakelsen i uorganisert idrett, både for norske og innvandrerne, og for begge kjønn, sammenlignet med 1990-tallet, men innvandrerjenter var fortsatt den gruppen som var minst aktive med 45%.

Økningen i deltakelse ved uorganisert idrett i regi av KKD-midler, sees også i rapportene om statlige integreringstiltak og intervjuene med mine informanter. Noen klubber som hadde slike tiltak opplevde også en medlemsøkning i den tradisjonelle idretten.<sup>531</sup> Blant annet økte Bjørndal IF til ca. 1200 medlemmer på 10 år, og ca. dobbelt så mange benyttet seg av idrettsanlegget for å drive uorganisert idrett.<sup>532</sup> I Oslo SK var forholdstallet mellom hvor mange som var ordinære medlemmer i klubben og hvor mange som bare var med på «storbytiltak» 1:3.<sup>533</sup> IL Brodd i Stavanger doblet antallet innvandrere i klubben mellom 2001 og 2005.<sup>534</sup> Videre poengteres det at økningen hovedsakelig var knyttet til innvandregutter. Idretten lykkes ikke å fange opp jentene, spesielt de muslimske, og foreldrene på samme måte, men det har vært en stigning der også.<sup>535</sup> Kristin Walseth skriver blant annet at det er få med innvandrerbakgrunn i maktposisjoner i idretten, som lagledere og som trenere.<sup>536</sup> Tallene ovenfor bekrefter mye på vei dette.

---

<sup>529</sup> Medlemstall i 2002: (Norske gutter og jenter - Innvandregutter og jenter) 45%/37%-38%/11%. Krange og Strandbu. *Ungdom, idrett*, 66-67. År 2006. 54%/42%-42%/16% Strandbu og Bakken, *Aktiv Oslo-ungdom*, 65.

<sup>530</sup> Uorganisert trening 1 eller flere ganger i uken (Norske gutter og jenter - ikke-vestlige gutter og jenter) 51%/55% - 52%/44%. Ved bare en gang i uken er norske gutter og jenter mest aktive i forhold til samme kjønn, ved 2 ganger eller flere er det innvandrere som er mest aktive hos guttene, mens jentene er like aktive. Krange og Strandbu, *Ungdom, idrett*, 81.

<sup>531</sup> Eidheim, *Aktivitet eller idrett?* 72. Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 193, Nødland og Vassenden, *Inkludering i idrettslag*, 73.

<sup>532</sup> Lars Trælvik, Bjørndal IF, 26.01.2016. I forhold til andre klubber var medlemstallet i Bjørndal IF eksepsjonelt, siden 35,8% av klubbene i Norge har opptil 50 medlemmer, og det kun er 2,5% av klubbene som har 1000 medlem eller flere. Sverdrup, Magnus. *Tilstandsrapport 2003. Om idrett og fysisk aktivitet i Norge*. Oslo: Akilles 2003 <https://www.idrettsforbundet.no/globalassets/idrett/idrettsforbundet/om-nif/tilstandsrapport2003.pdf>. 24.

<sup>533</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 39.

<sup>534</sup> Andersen, «Idrett for alle? Weraar! Difaac! Baas!»

<sup>535</sup> Intervju med Bislim Memishi, Bjørndal IF 26.01.2016. Intervju med Mohammed Adam, Bjørndal IF, 26.01.2016. Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund, 21.01.2016. Friberg, *Ungdom, Fritid og deltakelse*. 41 og 43. Krohn, Astrid Løken. «Nytt prosjekt skal få innvandrerforeldre inn på banen Fotballen skal bekjempe volden» *Aftenposten* 26.01.1999. 14.

<sup>536</sup> Walseth, Kristin. «En problematisering av idretten som arena for integrasjon av etniske minoriteter,» idrottsforum.org Publisert 27.01.2004. Lest 02.03.2016 <http://idrottsforum.org/articles/walseth/walseth.html>

Ut ifra økningen av deltakere i organisert-, men spesielt i uorganisert idrett, kan det sies at integreringsprogrammene i idretten fungerte. Skjevheten mellom deltakelse i uorganisert og organisert idrett for innvandrerungdom kan tyde på at de deltok mer på KKD-program enn norske ungdommer, eller at KKD-midlene nådde ut til flere innvandrerungdommer enn norske ungdommer<sup>537</sup>. Dette tilsier i så fall at programmene lyktes med strategien, der de ofte ble lagt til bo-områder med høy konsentrasjon av innvandrere, nettopp for at innvandrerne lettere kunne bli med. Men økt deltakelse i uorganisert idrett kan også tyde på at innvandrerne ville ha mindre forpliktelser, og at det var dyrt å være medlem.

### **Sosialt samlingsted**

For at idretten skulle lykkes i å være et sosialt samlingsted for personer i nærmiljøet, og slik indirekte fremme integrering, måtte elementer som rasisme og vold være fraværende fra idrettssfæren. På grunn av vold og hærverk begynte Oslo SK å fokusere bare på deltakere opp til 13 år. Media viste også at det var en del uromomenter knyttet til lag med mange innvandrere på 1990-tallet,<sup>538</sup> og informantene mine fortalte at det hadde vært episoder med vold og rasisme innad i klubbene og utad fra andre. Men dette var ikke et problem, ble det poengtert, det var tale om enkeltepisoder innimellom, som raskt ble tatt hånd om.<sup>539</sup> Videre poengterte Haaland og Carlsen at dersom idretten og programmene skulle være en sosial arena som indirekte fremmet integrering, måtte antall deltakere sees i forhold til hvor mange fra majoriteten som var med, siden innvandrerlag ikke var integrerende.<sup>540</sup> Deltakertallene viser at norsk ungdom deltok i uorganiserte idrett, men det er ikke sikkert de var i flertall der.

Rapportene og informantene viser at de klubbene som har hatt slike integreringstiltak generelt har klart å lykkes i å skape en klubb for personer i nærmiljøet. Dette er på bakgrunn av deltakerøkningen, universelle regler og at tiltakene i tråd med tidligere forskning var tuftet på det sosiale istedenfor konkurranse.<sup>541</sup> Samtidig opplevde den organiserte delen av idretten et stort frafall fra 13/14-årsalderen på grunn av manglende interesse, at venner sluttet, at idretten

---

<sup>537</sup> Strandbu og Bakken. *Aktiv Oslo-ungdom*, 73.

<sup>538</sup> Carlsen og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 40, 191. Klønig. «Hvorfor Andes?». Ask, Ragnhild. «Fem måneders karantene etter nedslagning.» *Aftenposten* 18.08.1998: 22. Eriksen. «Fotballforbundet ønsker ikke rene innvandrerlag».

<sup>539</sup> **Intervju med Lars Trælvik, Bjørndal IF, 26.01.2016. Intervju med Barbro Noss, Bjørndal IF, 26.01.2016. Lars Trælvik, Bjørndal IF, i intervju med Børre Rognlien og Lars Trælvik, 27.01.2016. Intervju med Edvard Sternhoff, Vard-Haugesund. 21.01.2016**

<sup>540</sup> Carlsen og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 191.

<sup>541</sup> Intervju med Børre Rognlien, 27.01.2016. Intervju med Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016. Øia (red.), *Ung på 90-tallet*, 195. Seippel, *Idrett og sosial integrasjon*, 48, 81. Strandbu og Bakken, *Aktiv Oslo-ungdom*, 13.

tok for mye tid, at idretten ble mer seriøs rundt denne alderen og at mange begynte med uorganisert idrett. Dette frafallet gjaldt spesielt jenter.<sup>542</sup> Frafallet tilsier at organisert idrett ble mer basert på konkurranse og mindre på det sosiale etterhvert som medlemmene ble eldre. Konkurranse, og spesielt forpliktelse, var i følge Strandbu og Bakken også to av hovedgrunner til å ikke være med i organisert idrett, både for majoriteten og innvandrere. Kjønnforskjeller var ikke så store her, men innvandrerjenter foretrakk konkurranse mer enn andre.<sup>543</sup>

Når det kommer til voksne, viser det empiriske materialet at dugnaden i klubben hovedsakelig var en god arena for å bli kjent med folk for de som deltok.<sup>544</sup> Videre poengterer informantene at god kommunikasjon, at dialogen på idrettsplassen foregikk på norsk, at aktiviteten skjedde i nærområdet og at man fant et felles utgangspunkt for spillereglene uansett om det var organisert eller uorganisert idrett, var viktige elementer for å lykkes i å skape et sosialt og inkluderende tilholdssted for nærmiljøet. God kommunikasjon og et felles utgangspunkt for hva som var tillatt, skapte trygge rammer både for barn og voksne.<sup>545</sup>

Å jobbe med holdningsarbeidet ble også trukket frem i relasjon til å skape gode sosiale rammer rundt tiltakene og klubbene. Ifølge Krystad fungerte Vålerengas holdningskampanjer internt, da de gav klubben en identitet som var bygd rundt trygghet både for voksne og barn.<sup>546</sup> Det er litt mer usikkert om «Vålerenga mot rasisme» eller «Gi rødt kort»-kampanjene førte til holdningsendringer eksternt. Ifølge forskningen til Mette Anderson må personer som fronter slike kampanjer utad ha riktig språk, «klassetilhørighet» eller estetikk for å bli oppfattet som gode rollemodeller. Om estetikk skriver hun at jo lysere en innvandrere er, jo lettere er det for majoriteten å se denne personen som en rollemodell for dem selv. Videre skriver hun at enkelte idretter, som basket, fremhever kulturer der det er en fordel å ha en «afroamerikansk» hip hop-stil, som hun kaller for det «the cool pose», som gjorde det lettere for mørkhudede å starte med denne idretten. Her blir det presisert av hennes informanter at spilleren ikke må være for mørke, for da faller de utenfor «the cool pose» og blir lett oppfattet som afrikanere.<sup>547</sup> Om riktig språk skriver hun at gode norskferdigheter er viktig for at majoriteten skal kunne oppfatte mørkhudete

---

<sup>542</sup> Carlsson og Haaland, *Barn og unge som står utenfor*, 32-33. Øia (red.), *Ung på 90-tallet*, 198. Intervju. Med Børre Rognlien, 27.01.2016. Intervju med Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016.

<sup>543</sup> Strandbu og Bakken, *Aktiv Oslo-ungdom*, 69.

<sup>544</sup> Nørdland og Vassenden, *Inkludering i Idrettslag*, 78.

<sup>545</sup> Intervju med Bislim Mimishi, Bjørndal IF, 26.01.2016. Intervju med Zaynab Hashi, Bjørndal IF, 26.01.2016.

Lars Trælvik, Bjørndal IL i intervju med Børre Rognlien og Lars Trælvik, 27.01.2016.

<sup>546</sup> Intervju med Anders Krystad, 17.02.2016.

<sup>547</sup> Andersson. *Flerfarget idrett*, 139,179-182.

som rollemodeller. Her trekkes Vålerengas Pa-Modu Kah frem som et eksempel på en «idrettsstjerne» med dårlige norskkunnskaper, mens sprinteren John Erzgaard og John Carew blir trukket frem som gode eksempler. På en annen side ble det lagt til at Pa-Modu Kah hadde riktig «klassetilhørighet» ved å være vokst opp i et arbeiderstrøk, siden Vålerenga lå i et arbeiderstrøk.<sup>548</sup>

I relasjon til «Vålerenga mot rasisme» og «Gi rasisme rødt kort», kan disse funnene til Andersson brukes for å se om kampanjene har fungert overfor majoriteten og minoriteter ved å se på hvem som fremmet kampanjene. I begge kampanjene var det en rekke norske og internasjonale spillere som gjenspeilet mangfoldet i fotballen. Spillerutvalget treffer innenfor kategoriene til Andersson, noe som kan indikere at holdningskampanjene fungerte. Om det faktisk fungerte utad, er litt vanskeligere å si. Et eksempel som tyder på at kampanjene lykkes utad, er fra en internasjonal fotballturnering hos Bjørndal IF. Folk hadde klaget på støy frem til Kah tok seg en tur for å se på turneringen, da var det greit.<sup>549</sup> Statistikk fra SSB viser at fremmedfrykten ofte går opp ved nedgangstider, og ned ved oppgangstider.<sup>550</sup>

På en annen side vitner eksemplet om Drafn i Drammen om at det å sette inn ekstra tiltak for kommunikasjon og å sette i gang organiserte aktiviteter ikke var ensbetydende med at idrettsklubber lykkes med å bli en naturlig sosial del av nærmiljøet.<sup>551</sup>

### **Sosial integrasjon/Integreres inn i samfunnet**

Vurderingen av om idretten lykkes i å integrere personer inn i samfunnet, knyttes til tre dimensjoner; om idretten faktisk var en egnet arena å bruke til sosial integrasjon, hvem idretten eventuelt var egnet for å integrere og om personer gjennom deltakelse i idrett fikk en større forståelse av politiske prosesser. De to første går på det sosiale, mens den siste går på samfunnsstruktur.

Tidligere, ved forklaringen på interaktive tiltak, ble det poengtert at Seippel mener idretten kan brukes til sosial integrasjon. Men rapporten hans viser at det er flere variabler som spiller inn ved sosial integrering gjennom idrett. Den første går på sammenhengen mellom hvor aktive

---

<sup>548</sup> Andersson. *Flerfarget idrett*, 179-182.

<sup>549</sup> Telefonintervju med Lars Trælvik, Bjørndal IF, 31.05.2016

<sup>550</sup> Blom, Svein og Eilingsen, Dag. «Holdninger til innvandrere og innvandring: Økende toleranse i gode tider.» *Samfunnsspeilet* nr. 7 (1998) s. 34-39: 39.

<sup>551</sup> Carlsson og Haaland, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag*, 66.

personer er og hvor tilknyttet de blir til klubben/laget, og om denne tilknyttingen kan føres over til samfunnet for øvrig. Der kommer han frem til at jo mer aktiv personen er, jo større tilknytning får han til øvrige personene i klubben, og det resulterer i at han blir inkludert i et sterkere felleskap. Den andre variabelen er at forskjellige idretter utviklet forskjellige felleskap, ved siden av at trekk ved klubbene også kan ha noe å si for hvilke sosiale relasjoner som oppstår.<sup>552</sup> Den tredje variabelen er at jo likere det kulturelt verdigrunnlag mellom de enkelte deltakerne er, jo mer sosialintegrerende er deltakelsen i en idrettssfære.<sup>553</sup> Ut ifra det argumenterer Seippel for at idretten har en sosialintegrerende effekt, siden over en tredjedel av medlemmene hadde en slik omgang med de andre, at de er tilknyttet et sterkt felleskap, samtidig som det var mange måter å gjøre dette på.<sup>554</sup> To tidligere deltaker ved «Vard-Modellen», Abdulkadir Yusuf og Mani Hussaini, bekrefter dette. Yusuf sa at han har mye lettere enn andre for å ta kontakt med fremmede, nettopp på grunn av deltakelse i «Vard-modellen» og senere Brodd.<sup>555</sup> Hussaini sa deltakelse i Vard gav ham et sosialt nettverk, men la til at dette like godt kunne komme gjennom en annen organisasjon, som Arbeiderpartiet, som også hadde betydd mye for hans familie.<sup>556</sup> Andre kilder sier at deltakelse, både som aktiv og som frivillig, gjorde at innvanderne lettere ble inkludert i nærmiljøet. Forklaringen informantene gav for dette går på dette samme som Seippel, at personer kommer inn i et sosialt felleskap. Samtidig understreker de at å lære seg norsk er viktig.<sup>557</sup>

Når det kommer til hvem som blir integrert, kan man først se på kjønn. Ut fra deltakelse vil det virke rimelig at flere innvandregutter blir integrert gjennom idrett enn jenter. Men når jenter først er med, er det ingenting som viser at de blir mindre integrert inn i idrett og samfunnet enn sitt motsatte kjønn.

I kategorien samfunnsstruktur ser Seippel på om deltakelse i idrett fører til en større forståelse for beslutningsprosesser internt i idretten og eksternt i samfunnet. Når det gjaldt forståelsen for beslutningsprosesser internt i klubben, fant han at klubbens størrelse var avgjørende for om medlemmene hadde tillit til beslutningsprosessen. Det var lite tillit i store klubber, og

---

<sup>552</sup> Seippel, *Idrett og sosial integrasjon*, 77-78, 83, 86.

<sup>553</sup> Seippel, *Idrett og sosial integrasjon*, 102.

<sup>554</sup> Seippel, *Idrett og sosial integrasjon*, 85-86

<sup>555</sup> Andersen, «Idrett for alle? Weraar! Difaac! Baas!»

<sup>556</sup> **Intervju med Mani Hussaini, Vard-Haugesund, 26.01.2016.**

<sup>557</sup> Intervju med Barbro Noss, Bjørndal IF, 26.01.2016. Intervju Ada Freng, SK Djerv, 20.01.2016. Lars Trælvik, Bjørndal IF, i intervju med Børre Rognlien og Lars Trælvik, 27.01.2016.



omvendt.<sup>558</sup> Eksternt gikk det strukturelle på tillit til og forståelse for politiske prosesser. Seippel fant her at deltakelse i idrett ikke gir større tillit til politiske prosesser, men han legger til at bakgrunnsvariabler, som alder og interesse, spiller inn.<sup>559</sup> Sees det til nyere forskning, viser den at andregenerasjons innvandrere vil ha større muligheter for å bli en del av nærmiljøet, siden de har færre barrierer enn foreldrene sine knyttet til språk og forståelse av hvordan idretten blir organisert.<sup>560</sup> I motsetning er det også utfordringer med enkelte, selv om det har gått to og tre generasjoner.<sup>561</sup>

## 5.4. Avslutning.

I motsetning til på 1970-tallet og 1980-tallet da det var få integreringsprogrammer overfor innvandrere i Norge, var det på 1990-tallet og 2000-tallet mange slike programmer overfor denne gruppen. For underspørsmål nummer to «*Hvordan ble idrett brukt som integreringsarena overfor innvandrere?*» kan det først sies at det på 1990-tallet og 2000-tallet kom integreringsprogrammene både fra grasrota, idretten mer sentralt (NIF, særforbund og idrettskretser) og staten. Mer konkret ble idretten brukt på en rekke måter i forskjellige programmer overfor innvandrere for å integrere dem. Essensen i de fleste integreringsprogrammene var å benytte idrettens sosiale karakter gjennom forskjellige idrettsaktiviteter på den aktives egne premisser slik at deltakeren kunne bygge et nettverk og bli kjent med norske normer og språk, men også lære vekk fra sin egen kultur. Dette ble gjort ved å hindre at kostnader og konkurranseorientering i idretten skulle gjøre idretten ekskluderende og vanskelig tilgjengelig for innvandrere. På en annen side var mange av programmene ikke direkte integreringsprogrammer. De var tiltak som var i tråd med velferdsstatens ideologi om likhet for alle, i dette tilfelle idrett for alle, satt i gang av KKD gjennom NIF, idrettskretser og grasrota for å spre idrettsglede til flest mulig unge. Det var beliggenheten til programmene, der det bodde mange innvandrere, og idrettens sosiale egenskaper, som gjorde programmene integrerende. Programmer som var rettet direkte mot innvandrere var hovedsakelig mosjonsaktiviteter for innvandrerkvinner, men også «Vard-Modellen» var rettet direkte mot innvandrere. Innvandrerne startet også egne innvandrerklubber disse to ti-årene for å kunne sosialisere seg med personer fra eget land og kultur, og for å bli

---

<sup>558</sup> Seippel, *Idrett og sosial integrasjon*, 79, 92-93.

<sup>559</sup> Seippel, *Idrett og sosial integrasjon*, 93.

<sup>560</sup> Nødland og Vassenden, *Inkludering i idrettslag*, 78.

<sup>561</sup> Børre Rognlien i intervju med Børre Rognlien og Lars Trælvik. 27.01.2016

kjent med norsk organisasjonsstruktur, noe som på sikt kunne gjøre det lettere for neste generasjon å delta i idretten.

Når det gjelder underspørsmål tre; «*Basert på erfaringene deler av idretts-Norge har høstet, kan det si at idrett har vært en god eller dårlig arena for integrering av innvandrere?*», viser kapittelet at store deler av idretts-Norge var enig i at innvandrerklubber ikke var det, hvis akkultureringsstanken blir lagt til grunn. Sees innvandrerklubbers integrerende faktor ut ifra den «åpne» politikken fra 1970-tallet, var innvandrerklubber fortsatt integrerende på 1990-tallet og 2000-tallet, med samme forklaring som i kapittel 3 og 4. Når det gjaldt deltakelse i tradisjonelle idrettsklubber, både i den organiserte og den uorganiserte idretten, var idretten en god integreringsarena for innvandrere. Dette på grunn av idrettens sosiale egenart for dem som deltok, men også fordi foreldre følte at det var en trygg arena å sende ungene til. At idretten lykkes i å være en integreringsarena blir også bekreftet med en generell aktivitetsøkning hos innvandrerne. På en annen side har kapittelet vist at trenden fra 1980-tallet fortsatte, med at det var vanskelig å få med jenter, spesielt muslimske, og foreldrene med inn i idrettssfæren. På en annen side var det hos jentene, som hos guttene, en økning i idrettsaktivitet mellom 1992 og 2006. Manglende deltakelse fra foreldre førte til at idretten begynte å gå imot seg selv og egen politikk ved å lønne flere personer innenfor idretten utover 1990-tallet, for eksempel ved at det ble ansatt ledere i programmer som «åpen hall».

## **6. Avslutning**

I dette avslutningskapittelet vil jeg prøve å oppsummere oppgavens viktigste funn, systematisert i tidsperioder i en større idrettshistorisk og innvandrings- og integreringshistorisk kontekst. Vi vil blant annet se at utviklingen av integrering av innvandrere gjennom norsk idrett mellom 1973 og 2006 var et ledd i en større samfunnsmessig utvikling, nemlig utviklingen av velferdsstaten i Norge.

### **En ny integrerings- og idrettspolitik**

På slutten av 1960-tallet begynte en økende strøm av fremmedarbeidere til Norge. Utover 1970-tallet oppdaget norske politikere at disse arbeiderne ofte kunne bli utnyttet gjennom dårlig lønn og dårlig boforhold. Det var på denne tiden ikke noe statlig program for å integrere fremmedarbeidere som kom til Norge. Staten mente at noe burde gjøres for å bedre på

forholdene, og i en skandinavisk velferdsstat som er begrunnet med universellprinsippet<sup>562</sup> var dette deres oppgave å løse. Med universellprinsippet som grunnprinsipp for velferdsstaten fant politikerne i første halvdel av 1970-tallet at innvandrerne skulle ha lik rett på sosiale goder som den øvrige befolkningen. For å få til det, måtte staten begrense innvandringen i 1975 (innvandringsstoppen).

I den åpne integreringspolitikken som ble innført, kunne innvandrerne selv velge om de ville bli integrert, akkumulert eller assimilert. Vellykket integrering ble ansett oppnådd ved lik tilgang på goder og plikter i samfunnet. Staten begrunnet den åpne integreringspolitikken med at det å omgås kjente omgivelser gjør det lettere å prestere ellers i samfunnet

I samme tidsperiode skjedde endringer innenfor kulturpolitikken, ved at idrett ble en del av kulturbegrepet. Siden staten gjennom velferdsstaten skal sikre innbyggerne et kulturelt tilbud, ble også idrett et ansvarsområde for staten, og staten innførte «Idrett for alle»-politikken. Organisering av breddeidrettstilbud for barn og ungdom, som så smått startet på 1960-tallet, ble satset mer på etter innføringen av «IFA-politikken», og fritiden gikk fra uorganisert til organisert. I tillegg ble det arbeidet for å få flere kvinner og funksjonshemmede inn i idretten.

Det var derimot ingen statlige integreringsprogrammer for innvandrere relaterte til idrett før 1990, til tross for at staten presiserte at idretten kunne være en god arena for integrering. Derimot prøvde staten gjennom innvandringskontor i enkelte kommuner å integrere innvandrerungdom gjennom fritidsklubber mellom 1977 og 1979, men dette var ikke så vellykket. Staten fortsatte da å oppfordre til organisering av grupper for innvandrere der de kunne drive med fritidsaktiviteter.

Innvandrerne opprettet imidlertid egne idrettslag, noen med deltakere bare fra en nasjon. Ofte var dette i nye idrettsgrener som innvandrerne tok med seg fra sine opprinnelsesland, for eksempel cricket, som det ble opprettet et særforbund for i 1976. Ved å ta med seg idrettsgrener, oppretthold innvandrere en norsk idrettstradisjon ved implementering av slike utenlandske elementer i norsk idrett. Siden innvandrerne i disse klubbene var i kjente omgivelser, og fordi innvandrerklubbene hadde samme rettigheter og plikter som andre «norske» klubber, kan det

---

<sup>562</sup> I denne sammenheng vil «universellprinsippet» bety at alle som bor i Norge eller er medlem av den norske folketrygden har rett på de samme sosiale godene

ut fra integreringsdefinisjonen i den åpne integreringspolitikken sies at innvandrerne selv integrerte seg gjennom disse innvandrerlagene.

### **Grasrotas starter integrerings initiativ over innvandrere.**

Neste tiår gikk innvandringen over i en flyktning- og asylfase. Innvandrerbefolkningen i Norge var stadig økende, flere kom fra ikke-vestlige land og behovet for integreringstiltak overfor innvandrere vokste. Idretten fortsatte å utvikle seg ved å ta inn stadig nye samfunnsgrupper under «IFA», blant annet ble det satt i gang idrettstiltak for alkoholikere og personer under kriminalomsorgen. På en annen side fortsatte idrettens evige diskusjon om idrettens nyttemål. Oppgaven har vist at selv om «IFA» ble en etablert politikk der alle som ville skulle kunne delta på egne premisser, var det stor uenighet innad i idretten om dette.

Grasrota begynte med sporadiske integreringsprogrammer overfor innvandrere. Et eksempel er SK Djerv, som startet integrering av vietnamesere i samarbeid med Nygård skole og innvandringskontoret i Bergen i 1983. Klubben fikk også innvandrere inn i den ordinære breddeidretten.

Innvandringen førte også til økende rasisme i Norge på 1980-tallet, og det ble opplevd behov for antirasistiske tiltak i samfunnet generelt, og også innenfor idretten. Et eksempel fra toppidretten som viser dette, er at fotballaget Kongsvinger IL i samarbeid med innvandringskontoret markerte «Fotball mot rasisme» ved en førstedivisjonskamp i 1987. Før, i pausen og etter kampen ble det fremmet antirasistiske holdninger som svar på rasistiske hendelser før valget i 1987. Dette var ikke en særnorsk utvikling, for eksempel er «Kick rasisme out of football» en internasjonal holdningskampanje.

### **Staten kommer på banen ved idrett og integrering**

1990-tallet vil jeg definere som en forsøksfase for statens bruk av idrett som en integreringsarena. Fra 1990 tok Kultur- og kirkedepartementet (KKD) mer over den rollen som kommunale instanser, for eksempel innvandringskontorene, hadde hatt. Med det ble staten en mer bevisst aktør innenfor idrett og integrering. Staten og idretten så at det hadde oppstått problemer i form av lav idrettsdeltakelse fra innvandrere, spesielt for kvinner. I tråd med velferdsstatens «IFA-politikk» tok staten ansvar og bevilget kroner til integreringsprogrammet «Fargerik idrett». Dermed ble integrering av innvandrere en direkte gren av «Idrett for alle» Innvandrerlag var en indirekte gren av «IFA», for grunnen til at de fikk lov til å organisere seg

i egne lag var at «IFA»-politikken var universell. «Fargerik idrett» var i regjeringens øyne vellykket, og de videreførte det i «Storbyprosjektet».

På 1980-tallet, og i enda større grad på 1990-tallet, forandret folks mening om hva som var vellykket integrering seg. Idealet gikk fra strukturell likhet til kulturell likhet. Ved siden av like rettigheter og plikter, skulle innvandrerne også ta mer hensyn til norske sosiale koder, verdier og normer, selv om de samtidig også skulle få holde på egen identitet, altså bli akkulturert, og ikke assimilert. Ut ifra dette perspektivet kan det sies at innvandrerklubbene ikke var integrerende, for når det ikke var noen nordmenn på lagene, ble ikke innvandrerne kjent med nordmenn og norsk kultur der. Imidlertid skjedde det en endring i innvandrerlagenes rekrutteringsgrunnlag, også dette fra 1980-tallet, som var i tråd med «IFA-politikken». De begynte å åpne opp for deltakere fra andre nasjonaliteter, blant annet nordmenn, og dette gjorde at innvandrerklubbene også i det nevnte perspektivet kunne bidra til integrasjon.

Holdningsendringen om hva som er integrerende førte også til en mer negativ tilnærming fra idretten i forhold til å opprettholde innvandrerlag, da de mente slike lag ikke var integrerende. Oppgaven har fått frem motstridene holdninger på dette punktet, da kilder fra idretten tilsier at innvandrerlag ikke kunne melde seg inn i NIF utover 1990-tallet, mens politiske dokumenter oppfordret innvandrer til å danne egne idrettslag, med samme begrunnelse som på 1970-tallet. Diskusjonen om idrettens nyttemål fortsatte. Mange klubber var negative til KKD-midler da det sosiale fokuset tok tid fra konkurransebasert idrett. Mot slutten av ti-året derimot, hadde mange idrettsklubber innført aktiviteter i stil med hva KKD ville, og når KKD innsnevret gruppene under KKD-midlene til bare innvandrere og deres foreldre, ble det spurt «hva med de andre?».

Idretten fortsatte på 1990-tallet med holdningskampanjer mot rasisme, for eksempel «Vålerenga mot rasisme» og «Gi rasisme rødt kort».

### **Integrering ble en etablert del av idretten**

På 2000-tallet hadde innvandrere blitt så vanlige i Norge at samfunnet hadde løst en del av utfordringene. Samtidig måtte hver innvandrer bli kjent med det og lære om det norske samfunnet, så integrering er et tidløst prosjekt. Det nye var at det hadde blitt etablert «infrastruktur» for å integrere innvandrere. Det vises blant annet ved at «Storbyprosjektet», som i utgangspunktet bare var et fireårig forsøksprosjekt, ble videreført i 2001. Det ble på ny

videreført i 2005, da under navnet «Inkludering i idrett» og med et bredere nedslagsfelt for utdeling av midler.

### **Gjennomgående utfordringer**

Når et land tar imot mennesker fra et annet land som er kulturelt forskjellig fra det landet de flytter til, vil det oppstå noen utfordringer, for eksempel knyttet til religion og måter å gjøre ting på. Man kan se at samfunnet i denne perioden ble forandret på flere områder. Forandringen skjedde ikke alltid på grunn av innvandring, men innvandringen gjorde at en del ting forandret seg fortere enn det kanskje ville ha gjort uten innvandringen. Eksempler er større mangfold i matvaner, en mer religiøst nøytral skolepolitikk, mer fremmedord i norskspråket og større generell bevissthet blant majoriteten om kulturelle trekk innvandrere har. Det som var fremmed på 1970-tallet, var ikke like fremmed på 2000-tallet.

Det oppstod også utfordringer knyttet til innvandrerdeltagelsen (og innvandrerkvinner) i idretten, og på samme måte som samfunnet tilpasset seg et flerkulturelt samfunn, gjorde også idretten det. Blant annet ble det skaffet religiøst korrekt mat ved sosiale tilstelninger. Den utstrakte bruken av dugnad for å organisere norsk breddeidrett førte også til utfordringer, da innvandrerne ikke var kjent med dugnadsbasert idrett. Uteblivelsen fra dugnaden var en gjennomgående utfordring gjennom hele perioden. Dugnadsdeltakelsen minket også blant nordmenn fra 1980-tallet. En grunn, som gjelder begge grupper, kan være forandring i arbeidsstrukturen, med stadig mer skiftarbeid og kvelds åpne butikker. Dugnad finnes likevel fortsatt, men idretten har sett at betalte ledere er en nødvendighet, selv om de ikke ønsker denne utviklingen. Fra 1990-tallet har breddeidretten hatt samme utvikling som toppidretten har hatt fra 1970-tallet, ved at den har blitt mer profesjonalisert.

### **Konklusjon**

Når det kom til problemstillingen og de tre underspørsmålene, kan det ved første, *Hvem var de første som tok initiativet til integreringsarbeid gjennom idrett?*, svares at det avhenger av hvordan man definerer integrering. Sees det ut fra den åpne innvandringspolitikken, var det idretten, med innvandrerlagene, som startet først. Ut fra akkulturerings som integreringsdefinisjon, var det idretten med SK Djerv og samarbeidet de hadde med Nygård skole som var de første. Uansett startet grasrota før staten, da staten ikke kom inn før 1990.

På det andre underspørsmålet, *Hvilken direkte integreringstiltak har blitt satt i gang ved idrett?*, er svaret at det er satt i gang få direkte integreringsprogrammer overfor innvandrere. «Vard-modellen» er nok den eneste. Måten idretten generelt har blitt brukt som integreringsarena, har vært å bruke KKD-midler til lavterskel- og uforpliktende idrettsaktiviteter der det i områder med stor konsentrasjon av innvandrere har blitt spilt på idrettens sosiale karakter fremfor konkurransetilnærming.

Underspørsmål tre, *Basert på erfaringene man har høstet, kan det sies at idrett har vært en god eller dårlig arena for integrering av innvandrere?*, er vanskelig å måle, men oppgaven har vist at idretten hovedsakelig har vært integrerende for de som deltar og at det har vært en økning i antall innvandrere i idretten der det har vært KKD-midler. På en annen side kan det stilles spørsmål om idretten har lyktes i å integrere innvandrere når de samme problemstillingen som var aktuelle i 1990, fremdeles fantes i 2005. I forhold til det, kan det svares at integrering av innvandrere, uansett om det gjelder innenfor idrett eller på andre samfunnsarenaer, er et permanent prosjekt så lenge det er innvandring til Norge. At de samme utfordringene ble poengtert med 15 års mellomrom kan ut fra dette tilsi at det ikke har blitt flere utfordringer. Et annet spekter er hvem idretten var integrerende for. Helt fra 1970-tallet har innvandrerjenter vært i et klart mindretall. Utover 1990-tallet ble det litt mer nyansert, men muslimske jenter har gjennom hele perioden vært vanskelig for idretten å få med. Et siste spekter er hvordan idretten har vært integrerende. Frem til 1990-tallet var det integrerende å ha strukturelt likhet. Etter det skulle det i tillegg være kulturell likhet, og med kan det sies at idretten kanskje har vært mer assimilerende enn integrerende og akkulturerende, da en dugnadsbasert idrett har vært fremmed for mange.

### **Forslag til videre forskning**

Jeg har vist at det å integrere innvandrere gjennom idrett har vært en gren av «IFA»-politikken, underlagt velferdsmodellen. I forhold til både integrering og «IFA-politikken» kan det ut fra historiefaget forskes mer på begge temaene samtidig eller hver for seg. Et eksempel er en komparativ undersøkelse av en idrettsgren innvandrerne hadde med seg i forhold til idrett som allerede var i Norge på 1970-tallet for å se hvilken av idrettene som fremmet integrering mest. To andre forslag til videre forskning, å se mer direkte på den historiske utvikling av muslimske jenters idrettsdeltakelse og dugnadsdeltakelsen blant innvandrerforeldre, da oppgaven har vist at disse to gruppen er vanskeligst å integrere gjennom idretten. Med en historisk forskningsoppgave som går mer spesifikt på en av dem, ville deres utfordringer bli mer

problematisert enn i denne oppgaven. Et siste forslag knyttet til begge temaene er å se på om utnevnelsen av en egen innvandrings- og integreringsminister i Norge i 2015 førte til økt integrering, og eventuelt hvilken type integrering.

Det går også an å forske på disse to temaene separert, og da kan et forslag til et forskningsprosjekt knyttet til «IFA» være homofiles deltakelse i idrett. Eller mer presist, hvorfor har det vært lite åpne homofile i norsk idrett i forhold til lesbiske jenter, når «IFA» også skulle gjelde homofile. Et forslag knyttet til integrering på fritiden er å se på om det er noen forskjell på å bli integrert gjennom idrett sammenlignet med gjennom andre fritidssituasjoner.



## Litteratur- og kildeliste.

### Bøker

- Andersson, Mette, *Flerfarget idrett Nasjonalitet, migrasjon og minoritet*. Bergen: Fagbokforlaget, 2008.
- Bergen kommune, Fritid og Kultur, Idrettsavdelingen. *Idrettsmeldingen 2000*. Bergen: Idrettsavdelingen, 1999.
- Bergen kommune, Kom. Avd. F.K.K., Idrettsavdelingen, *Idrettsmeldingen Bergen 1992*. Bergen: Idrettsavdelingen, 1992.
- Eriksen, Rolf, *Musikk fra en blå drakt Om sportsklubben Djerv og bydelen Møhlenpris*. Bergen: Eide forlag, 1994.
- Goksøy, Matti, *Historien om norsk idrett*. Oslo: Abstrakt forlag, 2008.
- Goksøy, Matti, *Idrett for alle Norges idrettsforbund 150 år 1861-2011*. Oslo: Aschehoug, 2010
- Goksøy, Matti. *Vi gir alt for Norge! Om nasjonal reising og kulturell tilhørighet*. Rud: Norge idrettsforbund, 1996.
- Gullestad, Marianne, *Det norske sett med nye øyne*. Oslo: Universitetsforlaget 2002.
- Hanstad, Dag Vidar (red.), Breivik, Gunnar, Sisjord, Mari Kristin og Hans B. Skaset, *Norsk idrett Indre spenning og ytre press*. Oslo: Akilles, 2011.
- Imsen, Steinar og Jørn Sandnes. *Avfolkning og union: 1319-1448*, bind 4, red. Knut Mykland, *Norges historie*. Oslo: Cappelen, 1995
- Kuhn, Gabriel, *Soccer vs. the state: Tackling Football and Radical politics*. Oakland: PM Press, 2011
- Olstad, Finn, *Forsvar, sport, klassekamp 1861-1939*, bind 1 Finn Olstad og Stein Tønnesson, *Norsk idretts historie*. Oslo: Aschehoug 1987.
- Ryggvik, Helge, *Til siste dråpe Om oljens politiske økonomi*. Oslo: Aschehoug, 2009
- Schwebs, Ture og Østby, Helge. *Media i samfunnet*. Oslo: Det norske samlaget, 2007
- Statistisk sentralbyrå. *Statistisk årbok 1987*. Kongsvinger/Oslo: Statistisk sentralbyrå, 1987.
- Tjelmeland, Hallvard og Brochmann, Grete, *I globaliseringens tid 1940-2000*, bind 3, red. Knut Kjeldstadli, *Norsk innvandringshistorie*. Oslo: Pax, 2003.
- Tønnesson, Stein, *Folkehelse, trim, stjerner 1939-1986*, bind 2, Finn Olstad og Stein Tønnesson, *Norsk idretts historie*. Oslo: Aschehoug 1986.

Øia, Tormod (red.), *Ung på 90-tallet En antologi*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag as/UNGforsk, 1996.

Øia, Tormod. *Generasjonskløften som ble borte, Ungdom, innvandrere og kultur*. Oslo: Cappelen akademiske forlag 1998

Øia, Tormod. *Mellom Moské og McDonalds Ung og innvandrer i Oslo*. Oslo: UNGforsk, 1993

### **Kapittel i redigert bok**

Bones, Stian og Niemi Einar. «Sameksistens og kappestrid: Med idretten gjennom jerntepepe».

I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 197-224, Vallset: Opplandske Bokforlag, 2016.

Fahlen, Josef og Skille, Eivind Å. «Samisk idrett og statlig politikk i Sverige og Norge». I

*Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av, 225-244, Vallset: Opplandske Bokforlag, 2016

Goksøyr, Matti. «Idretten og det norske, Aktivitet som identitet». I *Jakten på det norske,*

*Perspektiver på utviklingen av en norsk identitet på 1800-tallet*, redigert av Øystein Sørensen, 158-174. Oslo: AD Notam Gyldendal, 1998.

Goksøyr, Matti. «Utenforlandet? Periferier, identiteter, og fotball i nord». I *Utafor sporet?*

*Idrett, identiteter og regionalisme i nord.*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 60-78. Vallset: Opplandske Bokforlag, 2016

Karlsen, Silje Solheim. «Reinkappkjøring i 60 år (1954-2013)». I *Utafor sporet? Idrett,*

*identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 225-244, Vallset: Opplandske Bokforlag, 2016

Karlsen, Silje Solheim. «'(...) så skrev eg til et par velkjente menn i Finnmark med

forespørsel om man kunne skaffe meg to fjellapper som var villig til å følge med' -

Om polarekspedisjoner, skiløping og etnisitet». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 271-289.

Vallset: Opplandske Bokforlag, 2016

Lorentzen, Håkon og Dugstad, Line. «Nye landsmenn og gamle plikter». I *Den norske*

*dugnaden Historie, kultur og fellesskap*, Håkon Lorentzen og Line Dugstad, 78-104.

Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2011

Pedersen, Helge Chr. «Identitet og etnisitet i nord». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og*

*regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 41-58.

Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016

Pedersen, Helge Chr. «'Per Olsen – den nye Arvo Viitanen' Framstillingen av Finmarks første skistjerne i nasjonal og regional presse i 1950-åra». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 246-269.

Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016

Skille, Eivind Å. og Pedersen, Helge Chr. «Utafor sporet? Region og regionalisme i nord.». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr.

Pedersen og Eivind Å. Skille 10-25. Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016

Tjelmeland, Harald. «Region og regionalisme i nord». I *Utafor sporet? Idrett, identiteter og regionalisme i nord*, redigert av Helge Chr. Pedersen og Eivind Å. Skille, 27-40.

Vallset: Oplandske Bokforlag, 2016

Walseth, Kristin. «Minoritetsjenter i idretten – status og utfordringer». I *Norsk idrett Indre spenninger og ytre press*, redigert av Dag Vidar Hanstad, 355-369. Oslo: Akilles, 2011

#### **Nettside uten forfatter**

[Facebook.com](https://www.facebook.com/oslocityfc/#). «Oslo City FC, Om.» 10.12.2013. <https://www.facebook.com/oslocityfc/#>  
Lest 19.01.17

[FN.no](http://www.fn.no/FN-informasjon/FNs-medlemsland) «FNs medlemsland.» <http://www.fn.no/FN-informasjon/FNs-medlemsland> Sist lest  
14.05.2017.

[Idrettsforbund.no](https://www.idrettsforbundet.no/sarforbund/), «Særforbund.» 2009 <https://www.idrettsforbundet.no/sarforbund/> Lest  
18.10.16

[Idrottonline.se](http://idrottonline.se) «Klubbinfo, FBK Balkan». Lest 18.01.17.

<http://idrottonline.se/FKBalkan-Fotboll/Foreningen/Klubbinfo>

[MedieNorge](http://www.medienorge.uib.no/statistikk/medium/avis/190), «Opplagstall norske aviser – resultat»

<http://www.medienorge.uib.no/statistikk/medium/avis/190>. Lest 11.11.2016

Molde FK. «Vår historie 1900-1920.»

<http://www.moldefk.no/1900-1920/article/1bweua96ztyvu1llcagavrw5fb/title/1912>

Lest 11.11.16

[NISO.no](http://niso.no/gi-rasisme-rodt-kort/) «Hva er gi rasisme rødt kort.» 26.04.2017

<http://niso.no/gi-rasisme-rodt-kort/om-kampanjen/>

Norges Cricketforbund. «Cricket historie: Crickets i Norge.» 14.10.2016

<http://www.cricketforbundet.no/forside/crickethistorie>

[Oppsalaif.no](http://Oppsalaif.no). «Oppsala arena.» Lest 06.05.2016.

<http://www.oppsalhandball.no/oppsal-arena/category390.html>

Proff the bussiness finder, «Oslo Sportsklubb» 12.09.2002.

<http://www.proff.no/selskap/oslo-sportsklubb/oslo/foreninger-og-forbund-%C3%B8vrige/Z0IC3HIK/>

Regnskapstall.no, «Andes fotball Club»

<https://www.regnskapstall.no/informasjon-om-andes-fotball-club-103396642S0> Lest 18.04.16

Rilindja fk. «Historie», 2012. <http://rilindjafk.no/klubb/historie/>

SSB, «Figur 1. Alle statsborgerskap, flyttinger til/fra Norge». ssb.no

[https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/flytting/aar/\\_attachment/263581?\\_ts=154325f4cb8](https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/flytting/aar/_attachment/263581?_ts=154325f4cb8) Lest 03.04.2016

Statistisk sentralbyrå, «1. Befolkning». Lest 28.11.16.

<http://www.ssb.no/a/samfunnsspeilet/utg/200404/03/tab-2004-09-15-01.html>

Utrop AS. «Lansering av ny video: Gi rasisme rødt kort!». 20.06.2002.

<http://www.utrop.no/Det-skjer/2066>.

VG-nett «Inter Bergen.Hva er det for en klubb?» [Nettdebatt].

<http://vgd.no/sport/fotball-norsk/tema/868954/innlegg/www.bergensor.com> Lest 10.10.2016.

Wikipedia, «FBK Balkan.» Lest 20.01.17 [https://sv.wikipedia.org/wiki/FBK\\_Balkan](https://sv.wikipedia.org/wiki/FBK_Balkan)

### Nettside med forfatter/blogg

Brochmann, Grete. «Integrering.» *Store norske leksikon*. Lest 14.05.2017.

<https://snl.no/integrering>

Bryhn, Rolf. «Karate.» *Store norske leksikon*. 22.05.2012. <https://snl.no/karate>

Buvollen, Hans Petter og Julsrud, Ottar. «Chiles historie.» *Store norske leksikon*. 07.12.16.

[https://snl.no/Chiles\\_historie#Allende-perioden](https://snl.no/Chiles_historie#Allende-perioden)

Christensen, Johan og Berg, Ole T. «Velferdsstat.» *Store norske leksikon*.

<https://snl.no/velferdsstat>. Lest 05.05.2016

Hansen, Tore. «New Public Management», *Store norske leksikon*.

[https://snl.no/New\\_Public\\_Management](https://snl.no/New_Public_Management).

Helseth, Hannah. «Idrett + islam = sant?» *kjonnforskning.no*. Publisert 29.09.2006. Lest

03.04.2017. <http://kjonnforskning.no/nb/2006/09/idrett-islam-sant>

Knott, Kim. «Sport, identitet, migrasjon,» *Moving people changing places*. 2011.  
<http://www.movingpeoplechangingplaces.org/identities-cultures/sporting-diasporas.html>

Myhre, Jan Eivind «Innvandring,» *Store norske leksikon*. 18.01.2017.

<https://snl.no/innvandring>

Odegard, Pal. «Los suecochilenos: Desde la diaspras hasta la copa», *decabeza*, publisert 10.02.2016. <http://www.decabeza.cl/los-suecochilenos-desde-la-diaspora-hasta-la-copa/>

Rydland, Mats. «FIFA må godta sitt 210. medlemsland». *Fotballsonen*. 02.05.2016.

<http://www.fotballsonen.com/2016/05/02/fifa-ma-godta-sitt-210-medlemsland/>

Walseth, Kristin. «En problematisering av idretten som arena for integrasjon av etniske minoriteter,» *idrottsforum.org*. Publisert 27.01.2004. Lest 02.03.2016

<http://idrottsforum.org/articles/walseth/walseth.html>

Wæhle, Espen. «Akkulturasjon,» *Store norske leksikon*. Lest 14.05.2017.

<https://snl.no/akkulturasjon>

## **Publiserte avhandlinger**

Kvensjø, Marianne Dobak. «*New Public Management i praksis - En studie av Narvik VAR KF*». Mastergradsoppgave. Universitetet i Tromsø. 2009.

<http://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/1954/thesis.pdf>

## **NOU**

NOU 1973: 17. *Innvandringspolitikk*. Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet.

<http://www.nb.no/nbsok/nb/a11670714adcc83e5e25fe08ce7854d1.nbdigital?lang=no#0>

NOU 1985: 29. *Unge innvandrere i Norge*. Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet.

<http://www.nb.no/nbsok/nb/1c701afb0f8584e0fd69f9a4f7e12279.nbdigital?lang=no#1>

NOU 2011: 18. *Struktur for likestilling*. Oslo: Barne-, likestillings- og

inkluderingsdepartementet. 15.11.2011.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/nouer/2011/nou-2011-18.html?id=663064>

## **St.meld.**

Justis- og beredskapsdepartementet. «Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk» Meld. St. 30. (2015-2016). Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet, 2016.

Kommunal- og arbeidsdepartementet. «Om innvandrere i Norge.» St.meld. nr. 74 (1979-1980). Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet, 1980.

Kommunal- og arbeidsdepartementet. «Om innvandring og det flerkulturelle Norge.» St.meld. nr. 17 (1996-1997). Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet, 1997.

Kommunal- og arbeidsdepartementet. «Om innvandringspolitikken.» St.meld. nr. 39 (1973-1974). Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet, 1974.

Kommunal- og arbeidsdepartementet. «Om innvandringspolitikken». St.meld. nr. 39 (1987-1988). Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet, 1988.

Kommunal- og regionaldepartementet. «Mangfold gjennom inkludering og deltakelse Ansvar og frihet.» St.meld. nr. 49 (2003-2004). Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet, 2004.

Kulturdepartementet. «Idretten – folkebevegelse og folkeforlystelse». St.meld. nr. 41 (1991-1992). Oslo: Kulturdepartementet, 1992.

Kulturdepartementet. «Idrettsliv i endring Om statens forhold til idrett og fysisk aktivitet.» St.meld. nr. 14 (1999-2000). Oslo: Kulturdepartementet, 1999.

Kultur- og vitskapsdepartementet. «Nye oppgaver i kulturpolitikken. Tillegg til St.meld. nr. 23 (1981-82) Kulturpolitikk for 1980-åra». St.meld.nr. 27 (1983-1984). Oslo: Kultur- og vitskapsdepartementet, 1983.

Kyrkje- og undervisningsdepartementet. «Kulturpolitikk for 1980-åra.» St.meld. nr. 23 (1981-1982). Oslo: Kyrkje- og undervisningsdepartementet, 1981.

Kyrkje- og undervisningsdepartementet. «Ny kulturpolitikk. Tillegg til St.meld. nr. 8 for 1973-74 Om organisering og finansiering av kulturarbeid.» St.meld. nr. 52 (1973-1974). Oslo: Kyrkje- og undervisningsdepartementet, 1974.

## **Partiprogrammer**

### **HØYRE**

Høyre. «HØYRES PROGRAM stortingsvalget 1973», 1973,  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:71&fq=aarstall:1973>

Høyre. «HØYRES PROGRAM Perioden 1977 – 81», 1977,  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:71&fq=aarstall:1977&fq=>

Høyre. «HØYRES PROGRAM Perioden 1981- 85», 1981,  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:71&fq=aarstall:1981>

Høyre. «HØYRES PROGRAM 1985 /89 FRIHET OG FELLESSKAP- MULIGHETENES SAMFUNN», 1985,  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:71&fq=aarstall:1985>

Høyre. «NY VILJE, NY FREMGANG Høyres program 1989-1993», 1989,  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=aarstall:1989&fq=partikode:71&fq=>

Høyre. «HØYRES STORTINGSVALGPROGRAM 93 NORGE TRENGER EN NY GIV», mars 1993, <http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H1261.html>

Høyre. «Høyres program for stortingsperioden 1997-2001 Fra statlig makt til personlig ansvar», april 1997, <http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H1263.html>

Høyre. «Høyres stortingsvalgprogram 2001 – 2005», 2001,  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H3.html>

## **FREMSKRITTSPARTIET**

Fremskrittspartiet. «Handlingsprogram for perioden 2001 – 2005», 2001,  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H5181.html>

Fremskrittspartiet. «Fremskrittspartiets prinsipper», 1997,  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H1264.html>

Fremskrittspartiet. «VELG RIKTIG - LEV BEDRE» Fremskrittspartiets prinsipp- og handlingsprogram 1993-1997. 1993. <http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H3472.html>

Fremskrittspartiet. «Fremtiden skapes - den vedtas ikke ! PROGRAM 1989 – 1993 FREMSKRITTSPARTIET», 1989,  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:81&fq=aarstall:1989>

Fremskrittspartiet. «FREMSKRITTSPARTIET Program 1985 - 1989 VI VIL GJØRE NOE MED DET !», 1985,  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:81&fq=aarstall:1985>

Fremskrittspartiet. «FREMSKRITTSPARTIET PROGRAM 1981 – 85», 1981,  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:81&fq=aarstall:1981>

Fremskrittspartiet. «Handlingsprogram for stortingsvalget 1977 FREMSKRITTSPARTIET». 1977.  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:81&fq=aarstall:1977>

## **Arbeiderpartiet**

Arbeiderpartiet. «Program for 2001-2005.» 12.11.2000.  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H19.html>

Arbeiderpartiet. «Det norske Arbeiderparti Prinsipp- og arbeidsprogram Samråderett». Partiprogram 1997-2001. November 1996.  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H1259.html>

Arbeiderpartiet. «Mer fellesskap - sosialdemokratisk program for 90-åra» Partiprogram 1993-1997. November 1992. <http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H1260.html>

Arbeiderpartiet. «KRAV TIL INNSATS for felles framtid ARBEIDSPROGRAM FOR DET NORSKE ARBEIDERPARTI 1990 – 1993» 1989.  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:21&fq=aarstall:1989>

Arbeiderpartiet. «Ny vekst for Norge Arbeiderpartiet 86-89 Arbeidsprogram». 1985.  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:21&fq=aarstall:1985>

Arbeiderpartiet. «ARBEIDSPROGRAM 1982 – 85 ARBEIDERPARTIET». 1981.  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:21&fq=aarstall:1981>

Arbeiderpartiet. «DU SKAL VITA KVA DET GJELD SOLIDARITET ARBEID MILJØ Arbeidsprogram 1978 – 81 ARBEIDERPARTIET». 1977.  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:21&fq=aarstall:1977>

Arbeiderpartiet. «vekst og vern - demokrati og likestilling TRYGGHET FOR FOLKET Det norske Arbeiderpartis arbeidsprogram for perioden 1974 - 77.» 1973.  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:21&fq=aarstall:1973>

## **Kristelig folkeparti**

Kristelig folkeparti. «PROGRAM FOR STORTINGSPERIODEN 1973 – 77 (NYNORSK) KRISTELIG FOLKEPARTI Samling om verdier». 1973.  
<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:21&fq=aarstall:1973>



[fq=aarstall:1973&fq=partikode:51](http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:51&fq=aarstall:1973)

Kristelig folkeparti. «PROGRAM FOR STORTINGSPERIODEN 1977 – 81 KrF KRISTELIG FOLKEPARTI SAMLING OM VERDIER». 1977.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:51&fq=aarstall:1977>

Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for Kristelig Folkeparti STORTINGSPERIODEN 1981-1985» 1981.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:51&fq=aarstall:1981>

Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for KRISTELIG FOLKEPARTI Ta vare på livet ! FOR STORTINGSPERIODEN 1985 – 89». 1985.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:51&fq=aarstall:1985>

Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for KRISTELIG FOLKEPARTI Ta vare på livet ! FOR STORTINGSPERIODEN 1989-1993». 1989.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:51&fq=aarstall:1989>

Kristelig folkeparti. «KRISTELIG FOLKEPARTI Handlingsprogram for stortingsperioden 1993-97 Tid for verdier». 1993.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:51&fq=aarstall:1993>

Kristelig folkeparti. «Handlingsprogram for Kristelig Folkeparti». (stortingsperioden 1997-2001) 1997. <http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H1265.html>

Kristelig folkeparti. «PROGRAM for Kristelig Folkeparti 2001 – 2005». 2001.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H34.html>

## **Senterpartiet**

Senterpartiet. «PROGRAM Stortingsvalget 73 Senterpartiet Senterpartiets valgprogram 1973-1977». 1973.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=partikode:41&fq=aarstall:1973>

Senterpartiet. «Program - Stortingsvalget 77 Vekst er ikke å forbruke mer, men å forvalte bedre ! Senterpartiet» (1977-1981) 1977.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=partikode:41&fq=aarstall:1977>

Senterpartiet «TRYGG FRAMTID Program 1981 – 85 SENTERPARTIET Senterpartiets valgprogram 1981 – 1985». 1981.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:41&fq=aarstall:1981>

Senterpartiet. «Program 1985-89 SENTERPARTIET Senterpartiets valgprogram 1985 – 1989». 1985.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:41&fq=aarstall:1985>

Senterpartiet. «SENERPARTIET Ta Norge i bruk ! Program 1989 – 1993 PROGRAM FOR SENTERPARTIET 1989 – 1993». 1989.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:41&fq=aarstall:1989>

Senterpartiet. «Senterpartiet Stortingsvalgprogram for . Lokalt ansvar -globalt samarbeid» (1993-1997). 1993. <http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H1752.html>

Senterpartiet. «1997 – 2001 Stortingsvalgprogram for Senterpartiet». Mars 1997.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H1733.html>

Senterpartiet. «Storingsvalgprogram 2001-2005». 2001.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H37.html>

### **Sosialistisk venstreparti.**

Sosialistisk venstreparti. «SOSIALISTISK FRAMTID Politisk informasjon fra Sosialistisk Folkeparti Valgprogram 1973 – 77». 1973.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=aarstall:1973&fq=partikode:14>

Sosialistisk venstreparti. «PRINSIPP-PROGRAM SOSIALISTISK VENSTREPARTI 1975». 1975.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=partikode:14&fq=aarstall:1975>

Sosialistisk venstreparti. «Program for Sosialistisk Venstrepartis arbeid i Stortinget 1977 – 1981». 1977.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:14&fq=aarstall:1977>

Sosialistisk venstreparti. «PROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTIS ARBEID I STORTINGET 1981 – 1985». 1981.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:14&fq=aarstall:1981>

Sosialistisk venstreparti. «ARBEIDSPROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTI 1985- 1989». 07-10.03.1985.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:14&fq=aarstall:1985>

Sosialistisk venstreparti. «SOSIALISTISK VENSTREPARTI ARBEIDSPROGRAM 1989 – 93 ARBEIDSPROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTI 1989 – 1993» 31.03-02.04.1989.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:14&fq=aarstall:1989>

Sosialistisk venstreparti. «Arbeidsprogram for Sosialistisk Venstreparti 1993 – 1997 Solidarisk Veivalg». 1993.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:14&fq=aarstall:1993>

Sosialistisk venstreparti. «Arbeidsprogram for Sosialistisk Venstreparti Folkemakt mot pengemakt» (1997-2001) 1997. <http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H1734.html>

Sosialistisk venstreparti. «Sosialistisk Venstrepartis arbeidsprogram 2001-2005 Folkemakt mot pengemakt». 2001. <http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H32.html>

## **Venstre**

Venstre. «Venstres stortingsvalgprogram 2001-2005 Personlig frihet og sosialt ansvar». 11-13.05.2001. <http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H25.html>

Venstre. «Mangfold og fellesskap- Inn i et nytt årtusen» (1997-2001). 1997. <http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H1735.html>

Venstre. «"Frihet uten egoisme" Venstres stortingsvalgprogram 1993-97». 1993. <http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/parti/H1756.html>

Venstre. «VENSTRES PROGRAM 1989- 1993». 1989.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:31&fq=aarstall:1989>

Venstre. «Program 1985 – 1989 VENSTRE». 1985.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:31&fq=aarstall:1985>

Venstre. «VENSTRES ARBEIDSPROGRAM 1981 – 1985». 1981.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:31&fq=aarstall:1981>

Venstre. «VENSTRES ARBEIDSPROGRAM 1977 – 81». 1977.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:31&fq=aarstall:1977>

Venstre. «VENSTRES ARBEIDSPROGRAM 1973 – 1977». 1973.

<http://www.nsd.uib.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=&rows=10&fq=doktype:2&fq=partikode:31&fq=aarstall:1973>

## **Svenske lovforarbeider**

Regeringen. «Regeringens proposition om riktilinjer för invandrar- och minoritets-politiken m.m.» Regeringens proposition nr 26 år 1975. Regeringen, 1975.

## **Avisartikler**

Andersen, Arve. «Stor søknad til Storby Tromsø». *Nordlys*. 13.08.2002: 23.

Andersen, Atle. «Idrett for alle? Weraar! Difaac! Baas!» *Stavanger Aftenblad*. 25.06.2005: 26.

Andersen, Atle. «Idrett for alle? Assyriske – et landslag uten land.» *Stavanger Aftenblad*.  
16.07.2005:20

Anderssen, Truls C. «England for tomme tribuner», *VG* 29.06.1988: 32

Andersen, Truls C. «VIF Jages fra Bislet?» *Aftenposten*. 29.06.1988

Ask, Ragnhild. «Fem måneders karantene etter nedslagning.» *Aftenposten*. 18.08.1998: 22

Aaserud, Mikael. «Verdens mest sette Premier League-kamp, du gjetter det aldri!» *VG*  
21.07.2011

Baugstø, Line. «Avstikkeren: hvor fire verdensdeler bor.» *Aftenposten*. 18.05.1985:2

Bugge, Mette. «Idrett for alle - hele livet?» *Aftenposten*. 03.10.1989: 35

Bugge, Mette. «Fotballforbundet reagerer sterkt.» *Aftenposten*. 29.06.1988

Bugge, Mette og Fleime, Anita. «Idrett for alle.» *Aftenposten*. 07.12.1985: 32

Bugge, Mette og Fleime, Anita. «Importert for toppidrettens skyld.» *Aftenposten*.  
31.12.1985:28

Bugge, Mette og Fleime, Anita. «Kamp for en nasjonalsport.» *Aftenposten*. 12.12.1985: 22

Bugge, Mette. «Muslimske jenter velger bort idrett Ikke forenlig med det feminine.»  
*Aftenposten*. 15.05.2006:14

Bækkelund, Kjell. «Kultur samarbeid på nye veier.» *VG*. 18.05.1978

Bøhmpedersen, Karin. «Innvandrerungdom sviktes.» *Aftenposten*. 26.05.1991: 9

Carlsen, Carsten. «De yngre er best i tae kwondo.» *Aftenposten*. 02.04.1985: 10.

Dahl, Ragnvald. «Støtte til innvandrere.» *Aftenposten*. 02.05.1985:4

Dyrdal, Dag A. «Borettslag med beboere fra 53 land: Forente nasjoner \_ på Hauketo.» *NTB*.  
01.08.1986.

Engesland, Bente Egjar. «Ungdomsklubb uten aldersgrense: PAKsenter med musikk og  
kokekunst.» *Aftenposten*. 18.10.1985:2

Eriksen, Per Kristian. «Fotballforbundet ønsker ikke rene innvandererlag.» *NTB*. 11.04.1991

Fleime, Anita og Bugge, Mette. «Idrett for alle.» *Aftenposten*. 07.12.1985: 32

Fleime, Anita og Bugge, Mette. «Problemer for innvandrere i idretten Troen forbyr nakenhet i  
dusjen.» *Aftenposten*. 21.12. 1985:13

Fleime, Anita og Bugge, Mette. «Idrett er bare for gutter!» *Aftenposten*. 21.12.1985: 13

Fleime, Anita. «Hva gjør NIF?» *Aftenposten*. 04.01.1986:30

Fuglehaug, Wenche «Profilen Khalid først i 17. mai toget». *Aftenposten*. 03.02.1988:11

Geitle, Geir. «Ny styrke – nytt liv.» *VG*. 02.08.1988: 21

Gjerde, Allan. «Idrett på Oppsal Storhall med et mangfold av tilbud.» *Aftenposten*. 09.06.1999: 62.

Goldsack, Leslie og Taalesen, Bjørn. «Spiller bronsekamp mot rasisme.» *Aftenposten*. 08.10.1987:80.

Goldsack, Leslie. «KIL: Hjemmeseier mot rasisme.» *Aftenposten*. 12.10.1987.

Grøttland, Odd Kåre. «Vard satser flerkulturelt.» *Haugesund Avis*. 17.01.1995: 23

Halvarsen, Terje «Etter et halvt år med innvandringsstopp: Ingen løsning på bolignøden», *VG* 04.10.1975: 8 <https://web-retriever-info-com.pva.uib.no/services/archive/displayPDF?documentId=02001919751004Ar00800&serviceId=2>

Halvorsen, Stein, «Singh'ene ustoppelige når det gjelder NM.» *Aftenposten* 01.04.96: 12

Haugen, Øivind R. «Luftige svev i ny idrettshall» *Aftenposten*. 26.01.2001:28

Haugen, Thor Rune. «Andes med samba ned i 9. divisjon.» *Aftenposten*. 02.11.1984

Helle, Nils Chr. «Man tager hvad man haver.» *Aftenposten*. 31.07.1984.

Hole, Arne. «Slått ned av motspiller» *Aftenposten*. 15.03.1984

Holtet, Einar Kr. «Nordmenn og innvandreres kultur: - Likegyldighet er ofte like ille som rasisme.» *Aftenposten*. 29.08.1983

Hølleland, Magne. «Trives i fargerikt felleskap.» Dato ukjent. *Haugesunds Avis*

Jakobsen, Ottar. «La oss få være me.» *Nordlys*. 09.11.1989: 19

Jakobsen, Ottar. «Pinlig av Hålogaland.» *Nordlys* 21.11.1989:14

Johannessen, Tom W. «Hockey på en annen måte.» *Aftenposten*. 11.01.1988:15

Kirkebøen, Stein Erik. «De hyklerske særforbundene.» *Aftenposten*. 15.12.1989: 28

Kirkebøen, Stein Erik. «Idrett for alle - som er som oss?» *Aftenposten*. 03.05.1989:27

Kirkebøen, Stein Erik. «Form - og innhold Idrettens veivalg». *Aftenposten* 29.04.1989:32

Kirkebøen, Stein Erik. «De store møter veggen.» *Aftenposten*. 30.04.1988

Kirkebøen, Stein Erik. «Når norske barn driver idrett: Gøy, gode venner og konkurransepress.» *Aftenposten*. 09.03.1985:46

Kirkebøen, Stein Erik. «Idrett for alle.» *Aftenposten*. 06.09.1988: 17.

Kirkebøen, Stein Erik «Særforbundene falitt.» *Aftenposten* 08.05.1990

Klønig, Espen. «Hvorfor Andes?» *Aftenposten*. 14.10.1991:18

Krohn, Astrid Løken. «Nytt prosjekt skal få innvandrerforeldre inn på banen Fotballen skal

bekjempe volden.» *Aftenposten*. 26.01.1999. 14.

Kumano-Ensbj, Anne Linn. «Alternativ 17. maifeiring,»  
<https://www.nrk.no/ostlandssendingen/alternativ-17.-maifeiring-1.2413862> *Nrk*.  
 09.05.2007

Nilsson, Knut. «Landhockey krockjepp på sommerføre.» *Aftenposten*. 10.08.1987.

Malmø, Morten, «Pakistansk innvandrere hyldet idealene i Høyre.» *Aftenposten*. 27.04.1985

Moe, Oddleiv «Video bevis mot dommeren.» *VG*. 09.07.1985: 8

Moe, Oddleiv. «Temperament.» *VG*. 09.07.1985:8.

Monsen, Trygve. «Norsk er nøkkelen til suksess.» *Aftenposten*. 12.09.1986:3.

Morken, Terje. «Rasisme i 1.div.» *Nordlys*. 29.06.1988:14

Nesbø, Knut. «BUL ønsker innvandrere.» *Aftenposten*. 08.12 1987: 20

Nesbø, Knut. «Støvete innvandrertutfordring.» *Aftenposten*. 27.05.1988:4

Nesje, Erlend. «OL-helten ble utstøtt fordi han kjempet mot rasisme. Beklagelsen kom seks år etter han døde». *Bergens Tidende* 16.08.16.  
<http://www.bt.no/100Sport/mesterskap/OL-helten-ble-utstott-fordi-han-kjempet-mot-rasisme-Beklagelsen-kom-seks-ar-etter-han-dode-1557b.html>

Nygård, Mette. «Glade vietnamesere på idrettsfest i Bergen.» *Bergens Tidende*.  
 05.07.1994:15

Nygaard, Brynjulf. «3.1 mill. til idrett i Oslo øst.» *Aftenposten* 12.05.1995: 61.

Nygaard, Brynjulf. «Landhockeykamp på flere fronter.» *Aftenposten*. 23.09.1988:5

Nygaard, Brynjulf. «Landhockey er topp.» *Aftenposten*. 12.10.1988.

Nygaard, Brynjulf, «Eksotisk idrettsglede.» *Aftenposten*. 10.05.1989: 8

Nygaard, Brynjulf «Barn og ungdom i hovedstaten: Driv idrett i sommerferien!» *Aftenposten*.  
 21.06.1996:45

Nygaard, Brynjulf. «Storby-tiltak skaper liv.» *Aftenposten*. 11.04.1996: 11

Nygaard, Brynjulf. «Historien gjentar seg», *Aftenposten* 20.03.1991:27

Qureshi, Naushad Ali. «Alle innvandrere ansvarlig?» *Aftenposten*. 02.11.1983: 4

Sandven, Arild. «Seriemål nummer 100!» *Aftenposten*. 27.08.1983:10

Siem, Kjetil. «Mye sol og varme lite god fotball.» *Aftenposten*. 27.06.1988:28

Skjæraasen, Magne. «Bra match, Kongsvinger!» *Aftenposten*. 17.10.1987: 30

Stokke, Andreas og Slettholm, Olga «For 30 år siden ble moskeen deres bombet. De føler seg mer utsatt i dag.» *Aftenposten* 15.06.2015 <http://www.aftenposten.no/norge/For-30-ar-siden-ble-moskeen-deres-bombet-De-foler-seg-mer-utsatt-i-dag-61198b.html> Sist lest 14.05.2017.

Svardal, Geir. «Idrett i sentrum for innvandrere.» *Aftenposten*. 12.11.1992: 19  
Svardal, Geir. «VIFrasisme til NFF.» *Aftenposten*. 28.06.1988: 17.  
Taalesen, Bjørn. «En varig trend?» *Aftenposten*. 02.05.1988:13  
Tollerud, Anne Elin. «Fremmede fugler på Kalvøya.» *Aftenposten*. 15.07.1987:9,  
Vestreng, Tom. «Oslofotballen har blitt snillere.» *Aftenposten*. 01.11.1989:6  
Vestreng, Tom. «Vi er ikke grisespillere.» *Aftenposten*. 25.07.1989: 11  
Vestreng, Tom. «Disk og krangel i 9. divisjon.» *Aftenposten*. 27.10.1988  
Vølstad, Torgeir. «Fem utvist i seriekamp.» *VG*. 24.06.1987: 32  
Wangberg, Anne C. og Langsem, Bjørg. «Flyttet landsbyen til drammen.» *Dagbladet*.  
19.01.1997:10

Forfatter ukjent.

NTB «400 Vietnamesere til idrettsstevne i Stavanger.» 25.06.1987.  
NTB. «Kongsvinger rapporterer hets til fotballforbundet». *NTB*. 28.06.1988.  
«Leder i Yiske» *Nordlys*. 20.05.1988  
«Det nytter.» *Aftenposten*. 11.07.1988:4.  
«Åpen hall på Holmlia.» *Aftenposten*. 18.10.1994:11  
«Hedret Vard-modellen.» *Kristiansand Avis*. 11.10.2001

## Rapporter

Blom, Svein, *Innvandrerens bosetningsmønster i Oslo*. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå, 2002. <https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sos107/sos107.pdf>  
Burmo, Snorre. *Fargerik idrett -om idrett og innvandrere- erfaringsrapport 1990-1992*. Oslo: Norges Volleyballforbund 1993  
<http://www.nb.no/nbsok/nb/6958516b06975c8ff85d4fe4fa97a14b.nbdigital?lang=no#37>  
Carlsson, Yngve og Haaland, Thomas, *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag – en kartlegging*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), 2006: 132.  
Carlsson Yngve og Haaland Thomas, *Barn og unge som står utenfor, -Aktivisering gjennom idrett. En evaluering av idrettens storbyprogram*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning, 2004: 11.  
Danielsen, Øyvind, *Den nye breddeidretten: Ønsker og behov for fysisk aktivitet*, 3 delrapport fra prosjektet *Idrett, fritid og levekår*, Oslo: Fagbevegelsen senter for forskning 1989: 88

- Dølvik, Jon Erik, Danielsen, Øivind og Hernes Gudmund, *Kluss i vekslina. Fritid, idrett og organisering*, 1. Delrapport for prosjektet *Idrett, fritid og levekår*, Oslo: Fagbevegelsen senter for forskning (FAFO) 1988: 80
- Dølvik, Jon Erik, *Idrett, fritid og organisering*, Sluttrapport fra prosjektet *Idrett, fritid og levekår*, Oslo: Fagbevegelsen senter for forskning 1990: 99.
- Eidheim, Frøydis. *Aktivitet eller idrett? En evaluering av kulturdepartementets storbyprosjekt til idrettsformål*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning, 1998: 19.
- Fasting, Kari et al. *Likestilling og mangfold i norsk idrett: - bedre med flere på banen!* Oslo: Likestillings- og diskrimineringsombudet, 2008.
- Friberg, Jon Horgen. *Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle*. Oslo: Fagbevegelsens senter for forskning, utredning og dokumentasjon, 2005  
[http://www.faf.no/media/com\\_netsukii/775.pdf](http://www.faf.no/media/com_netsukii/775.pdf)
- Hellum, Liv Bævre. *Fritidsklubb og innvandrere*, Oslo: Statens ungdom og idrettskontor 1985  
<http://www.nb.no/nbsok/nb/b3d55b458867815d5f0f82a31b3704f7?lang=no#11>
- Hernes, Gudmund og Knudsen, Knud, *Svart på Hvitt: Norske reaksjoner på flykninger, asylsøkere og innvandrere*. Oslo: Fagbevegelsens senter for forskning, utredning og dokumentasjon (FAFO), 1990: 109 [http://www.faf.no/media/com\\_netsukii/109.pdf](http://www.faf.no/media/com_netsukii/109.pdf)
- Isachsen, Terje et al., *Ungdomstiltak i større bysamfunn - En evaluering*, Oslo: Norsk Institutt for forskning om oppvekst (NOVA) 1999: 9
- Krange, Olav og Strandbu, Åse. *Ungdom, idrett. Skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, 2004: 16. [http://www.nova.no/asset/518/1/518\\_1.pdf](http://www.nova.no/asset/518/1/518_1.pdf).
- Nødland, Svein Ingve og Vassenden, Anders, *Inkludering i idrettslag. Gjennomgang av tilskuddsordning*, Stavanger: International Research Institute of Stavanger 2011: 66.
- Olsbø, Miriam. *Rapport om inkludering av flerkulturelle – i klubber tilknyttet flerkulturelle miljøer i Hordaland*. Bergen: Hordaland fotballkrets, 2004.
- Predelli, Line Nyhagen. *Innvandrerorganisasjoner i Norge. Utforming, aktiviteter og politisk deltakelse*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning, 2006: 14
- Seippel, Ørnulf. *Idrett og sosial integrasjon*. OSLO: Institutt for samfunnsforskning, 2002.
- Skille. Eivind Å. *Idrett som sosialpolitikk Storbyprosjektet, politikkdannelse og*



*implementering*. Elverum: Høgskolen i Hedmark 2006: 6. (Rapport nr. 6 2006)  
[https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/133882/rapp06\\_2006.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/133882/rapp06_2006.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

- Strandbu, Åse og Bakken, Anders. *Aktiv Oslo-ungdom En studie av idrett, minoritetsbakgrunn og kjønn*. Oslo: Norsk institutt for forskning og aldring, 2007: 2.
- Sverdrup, Magnus. *Tilstandsrapport 2003. Om idrett og fysisk aktivitet i Norge*. Oslo: Akilles 2003: 24 <https://www.idrettsforbundet.no/globalassets/idrett/idrettsforbundet/om-nif/tilstandsrapport2003.pdf>
- Ulseth, Anne-Lene Bakken. *Treningssentre og idrettslag Konkurrerende eller supplerende tilbud?* Oslo: Institutt for samfunnsforskning (ISF) 2003: 2.
- Vassenden, Kåre (red). *Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?* Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå 1997:20.  
[https://www.ssb.no/a/histstat/sa/sa\\_020.pdf](https://www.ssb.no/a/histstat/sa/sa_020.pdf)

## **Hefter**

«Klubbtiltak – Lavterskeltilbud i idrettslag for barn og ungdom i Oslo.» Oslo: Oslo idrettskrets

## **Tidsskrift**

- Blom, Svein og Eilingsen, Dag. «Holdninger til innvandrere og innvandring: Økende toleranse i gode tider.» *Samfunnsspeilet* nr. 7 (1998) s. 34-39.
- Goksøyr, Matti. «'Vi skal ikke være rævasittere i et departement.' Rolf Hofmos visjoner og virke for folkeidretten.» *Arbeiderhistorie* (2007) s. 33-61.
- Olstad, Finn. «Under røde faner Om arbeideridrett og politisk idrettsetikk.» *Arbeiderhistorie* (2011) s. 205-221.
- Sisjord, Mari Kristin, Fasting, Kari og Sand, Trond Svela. «Inkludering av ungdom med minoritetsbakgrunn i NIF-organisert idrett.» *Tidsskrift for ungdomsforskning*. 11, nr. 20 (2011) s. 71-92

## **Vedlegg. Sitater fra intervjuene med informantene.**

Sitatene er hentet fra intervjuene John Ingvald Økland, Mohammed Adam, Lars Trælvik, Barbro Noss, Zainab Hashi, Edvart «Eddy» Sternshoff, Børre Rognlien, Anders Krystad, Bislim Memishi og Mani Hussaini

### **Fotnote 16.**

**Mani Hussaini** «Skal vi se. Det var 2000. Fra 2000, da hadde jeg bod i Norge i 9 måneder [...] Jeg er fra Syria.»

### **Fotnote 18**

**Edvart «Eddy» Sternshoff:** «[...]i 2000, rund 99 med Cantona og Bondevik på besøk. Og det var i samarbeid med filmfestivalen, også fikk kronprins paret humanitære gave, som jo gav støtte til stor oppmerksomhet. Det var 2001 og så kom kronprinsparet på besøk året etterpå. 2007så var dronninga her,[...].»

### **Fotnote 272**

**Anders Krystad** «[...] det har vært noe i forhold til Oslo sportsklubb, nede på, i gamlebyen. Det forresten en veldig spesiell klubb for den ble startet av indiske- og pakistanske ungdommer.»

### **Fotnote 280**

**Børre Rognlien:** «(..)Vi jobbe i storbyprosjektet mye samme med en av menigheten som het Idara menigheten. Den jobbet vi mye sammen med. vi jobbet så mye sammen med dem, at presteskapet og de andre som var ledere der fant ut det var en veldig gode ide å starte et idrettslag. (...) det som da ble en utfordring var at de bare ville ha en klubb for gutter. (...) Men når de gjelder f.eks Tamilene oppe i Groruddalen som var en svær klubb. Så ønsket de at det skulle være, på minn tid så hadde de stort sett bare noen store, hvor de konkurrerte idrett på de familiedagen. De var ikke noe med i, hva skal vi si, annen idrettsaktivitet.»

### **Fotnote 342**

**John Ingvald Økland** «[...] Men da vi holdt på, kom de guttene (Vietnamesere barn. Min merknad) inn på vanlig måte som alle andre gutter»

### **Fotnote 342.**

**Edvart Sternshoff** «[...] selv hadde jeg som trener, tidlig på 80-tallet hatt en kinesisk gutt på et lag. [...] han kom fra Taiwan til Haugesund. [...] når jeg kom med han så sa jeg til guttene mine som satt der, 15-16år gammel. Denne gutten som jeg har med her i dag heter Kay og kommer fra Taiwan [...] Han snakker kinesisk. Så fortalte jeg bakgrunnen [...] Han er dypt ulykkelig og har ingen ting å gjøre. Går på skole med 7-8åringer. Ingen kamerater. Kan dokke ta der av han? skal me gjøre det rett å slett gjøre det om til et lite prosjekt at han skal vi ta oss av? 100%oppslutning [...] I løpet av, bare et par måneder så hadde Kay fått en helt annen hverdag.»

### **Fotnote 362.**

**Anders Krystad** «[...]Og da var jo da på 70-tallet helt opplagt, jeg fulgte Chelsea da og der var det en del brune elementer som kom på tribunene og det skremte bort folk. Altså de kom med British movment armbånd og nasjonal front og hele pakka. Å som rimelig politisk person så synes jeg ikke noe om det [...] Og når klanen var en veldig uformell gruppe, helt frem til stiftelse datoen i 05.05.1991. med ikke noe valgte ledere, det var selvutnevnte ledere, og det var ikke noe nedskrevne vedtekter eller. Man hadde heller ikke noe kommunikasjonskanaler utenom at man traff hverandre på kamp og prate sammen på stadion, eller på pub før og etter. Og det var det at jeg så, en av de som så hvilken fare dette var for klubben. I forhold til å skremme bort sponsorer, skremme bort publikum og at idrett og fotballstadion ble en arena for nynazister som kunne stå og slenge ut av seg det de ville. Og jeg ønsket gjøre noe med det sammen med en del andre folk, [...] Og i 93 så hadde vi en episode oppe i Bergen hvor vi ble filmet på tv med «hvit makt» t-shorte å greie og da hadde vi fått bjella på kanten. Da var tiden inne for å innføre vedtekter og det er helt tradisjonelle forenings vedtekter, det er ikke noe unik med dem bortsett fra enn paragraf da. Som sier at «vold og rasistiske, nynazistiske uttrykk er uforenlig med medlemskap.»

### **Fotnote 367**

**Økland** «Jeg ble slått ned av en av de der (En fra det Vietnamesiske laget. Min merknad). Vi trente da ....., han var 6 år gammel. Så spilte vi nede på småbanen. Så trente de på Møhlenpris. Så var det nå en gang sånn der nede, når det var fotballkamp nede på den store banne. Så ble disse lagene som trente bare jaget vekk. Så kom de inn til meg og sa at de skulle ha halve banen. Dere er store gutter, dere kan ikke løpe her med fotball. Se på de små. Det går ikke det sier jeg. Og da hoppet de på meg hele laget. [...] Ja ja, og da kom det folk løpende. He he. Og det er det som er, som vi har oppdaget. Hvis de er en gjeng, så er de gjerne. Hisser seg opp og greier. Er det en og to, så går det jævlig fint.»

### **Fotnote 371**

**Lars Trælvik:** «Men Mohammed de som ikke er med i idrettsforeningen av foreldre på Bjørndal. Tror de at, forstår de at du gjør arbeid frivillig uten å tjene penger på det. Forstår de at jeg gjør arbeid uten å tjene penger på det?»

**Mohammed Adam I:** Nei nei. Jeg må si at jeg selv i begynnelsen viste ikke det.

Trælvik: «Nei.»

### **Fotnote 373**

**Adam:** «Så det var når jeg flyttet her i Bjørndal jeg fant ut alt dette. På Ellingsrud var de ikke så flinke til å fortelle så mye, og det, så kan du tenke på noen som er helt nye i landet at denne informasjonen om at dette er frivilligarbeid. Det er ikke kommunen som betaler, det er veldig viktig, det er det ikke så mange som veit. Spesielt de nye i landet det er veldig viktig. Og da er det alle foreldres innsatts er veldig viktig. Jeg er helt sikker på at mange som vi bli med.»

**Anders Krystad** «Finest i utgangspunktet ikke her nede (Vietnam. Min merknad) i det hele tatt. Samtidig så er, frivillighets tanken er der for den bygger på solidaritet. Vis du er ute på landsbygda å du har et mango tre og når mango treet er moden så trenger du ikke å be naboen om hjelp til innhøsting. De bare kommer ikke sant. [...] De veit den er moden og de hjelper hverandre. Og det er den vi prøver å bygge på da, den naturlige gruppe, de er veldig gruppe orientert, de er mye mer felleskaps orientert. Altså et måltid er en sosial anledning, det er aldri snak om at jeg skal ha der å spise altså. Hva skal vi spisse ikke sant. [...] Når du da får forklart dem hvordan det norske samfunn er skrudsammen og hvordan, hvilke krav som stiller til deg så er det ikke noe vanskelig. Men du må, det er helt ukjent, det er helt nytt.»

**Barbro Noss** «[...] jeg fått en forståelse av at dugnad ikke er fremmed i andre deler av verden. Men kanskje ikke i relasjon til idretten. Sånn at det å lage mat sammen å bidra på ulike vis, bygge noe sammen er også vanlig i andre deler av verden. Men kanskje ikke i forhold til å organisertidrett»

**Hussaini** «Når du kommer fra en kultur der dugnad ikke er. Altså dugnad innad i familien er, altså kurdisk og syrisk kultur er det veldig mange som stiller opp for hverandre i familien. Det er liksom små felleskap ikke store felleskap men små felleskap. Hæ de er fremmed, hvorfor skal vi gjøre det liksom og sånn. Men så sa jeg at det er vanlig alle andre gjør det. De sa oki, hvis alle andre gjør det og ikke bare vi må gjøre det så var det greit. Jeg ble kjørt hele tiden gratis liksom så, da stiller de opp. I starten, eller på samme måte som når vi bodde for å selv og ikke på mottak og fikk brev om dugnad. At vi måtte delta på dugnad, hvorfor skulle vi delta på dette her. Så så vi ut vinduet når det skulle starte så var alle ute, da kom de også ut.

### **Fotnote 374**

**Økland:** «[...] Familien blir ikke integrert på sammen måte. Du får ikke foreldrene til å stille på dugnad, de stiller ikke på foreldremøte. Jeg har vært på Dana-Cup, da reiste vi nedover med innvandrerbarn. Vi så nå aldri noe til foreldrene, vi visste ikke om de. De kom nå ned med en bæg, så reise vi.»

### **Fotnote387**

**Sternshoff** «[...]Er det noen problemsituasjoner som vi opplevde i begynnelsen. Det var at mange av disse innvandrerne, de kommer, kanskje 10-12år, disse Vietnameserne, så ble de satt ned i 1 eller 2 klasse, men egentlig skulle de ha vært i 3. Men på grunn av at de ikke hadde norskkunnskaper så måtte de begynne tidligere. [...] så fulgte de klassekameratene, også ble det et problem for en annen klubb som «han dere Vietnameseren er jo født i 1970 han». Eller 1980, så han er for gammel han, til å spille på dette laget, så protesterte de.[...] det var ikke snakk om å spille om kretsmesterlaget eller noe ting veit du. Det var bare en aktivitet. Du får ikke spille, du får ikke drive konkurranse idrett i Norge før du er 13.»

### **Fotnote 395**

**Intervjuer:** Spør om innvandrerlag og integrering.

**Økland:** «[...] Å joda jeg er helt enig. Det har ingenting med integrering å gjøre.»

## **Fotnote 396.**

**Trælvik:** «Jeg har lyst til å si noe om det etter Børres tid. Jeg var i styre i Oslo idrettskrets så var vi i Groruddalen. I Groruddalen var det et lag som var rund veldig misfornøyd for de fikk ikke lan midler, lokale aktivitets midler.»

**Rognlien:** «Er vi på Tamiler nå?»

**Trælvik:** «Ja.»

**Rognlien:** «Nettopp. [...] Og det godtar vi ikke.»

**Trælvik:** «Nei. Og dette er så viktig altså. Du kan gjerne få lov til på sammen måte som vise familier spiller bocha sammen eller gjør ditten og datten sammen. Men dette her har ingen ting med Norges idrettsforbund eller idretten generelt sett. Det er en sånn hobby familie sak. Tar du andes fotball, fotballklubb fra Andesfjellene. Nå er det mange norske som spiller der å i old boys å.»

**Rognlien:** «Det Lars sier, jeg kjenner også denne Tamilsaken. Men jeg kan gi det et annet eksempel. Vi jobbe i storbyprosjektet mye samme med en av menigheten som het Idara menigheten. Den jobbet vi mye sammen med. vi jobbet så mye sammen med dem, at presteskapet og de andre som var ledere der fant ut det var en veldig gode ide å starte et idrettslag. [...]Og det måtte vi si nei til. så vi sa det, jeg å mitt styre, hvis dere skal være med å dra i gang en idrettsforening så må den være åpne for alle. Det kan ikke være noe krav at de skal være medlem i denne menigheten, det kan ikke være krav til alder eller kjønn eller, idrettslaget er for alle. Og da døde den ideen ut. Men når de gjelder f.eks Tamilene oppe i Groruddalen som var en svær klubb. Så ønsket de at det skulle være, på minn tid så hadde de stort sett bare noen store, hvor de konkurrerte idrett på de familiedagen. De var ikke noe med i, hva skal vi si, annen idrettsaktivitet. Å vi sa at det kan godt hende at vi kan komme til dere med gatekamp opplegg eller et eller annet sånt noe. Men for å være et idrettslag i Norges idrettsforbund så har vi noen basis lover. [...] Og hvis dere ikke kan følge basislovene så må dere gjerne organisere dere, men dere blir ikke tatt opp i Norges idrettsforbund. Og den linja er vi bare nød til å holde.»

## **Fotnote 397.**

**Sternshoff** [...] I løpet av, bare et par måneder hadde så hadde (Taiwanske gutten. Min Merknad ) fått en helt annen hverdag. [...] Jeg husker en gang jeg kom kjørende på trening så,

så jeg han kom gående ned veien Hageland het han til og med, glemmer det aldri. Og de gikk med armene sånn som kamerater gjør, gikk med armene rund skulderen på hverandre, på vei til trening og svingte med baggene sine. Da tenkte jeg, her har vi lykket med noe.»

### **Fotnote 406.**

**John Ingvald Økland** «Det var vel livstil rett å slett. Det var det vi balte på med. Vi reiste til Dana-cup på ferie. Alle venner å, hele mitt miljø var i Djerv. Dro du på byen traff du de, dro du på fotballpuben traff du andre, så det var det fotballmiljøet vi var i da. De som ikke gikk på A-laget, ble noen dommere og noen trenere, og noen forsvant selvfølgelig. Jeg ble jo da trener ikke sant. Enkelt å greit. Det var helt naturlig å vagle inn i systemet på et hvis.»

### **Fotnote 426.**

**Anders Krystad** «Tenkinga er lik. Altså antidiskrimineringsarbeidet er det samme. «Idrett for alle» tenkinga. Det er det som ligger i bånd. Så er det en del folk da som mener detter er til hinder for god talentutvikling. Det er en evig tilbakegående diskusjon i fotballen, når en klubb fokuserer på denne type ting så tar du fokus bort fra å bygge det gode laget å få frem de beste talentene osv. Der har det vært noen av investorene i toppklubbene som har ytret seg om det. [...] Hvis du har et veldig sterkt resultat fokus og du ikke har plass til de neste beste og tredje beste. Så kan du, altså toppidretten er av naturlige ekskluderende for den er bare for de beste. Og det er klart at hvis klubben definerer seg dit hen og sier at vi gir tilbud bare til de beste, så vil du ikke kunne lykkes».

### **Fotnote 438.**

**Rorgnlien:** «[...]Og da fikk vi god respons av noen lag. Også er det sånn at vi dro takk i de lagene som ville være med. Og da fikk vi liksom alt fra lagene i Groruddalen og på Holmlia. [...]

### **Fotnote 441**

**Bislim Memishi:** «Vi har ikke det. Vi vil helst ikke ha det heller (Rene innvandrerslag). Det hele at hvis det går den veien at, hva skal jeg si, vi har ikke noen norsk etnisk spillere da blir det da. Men vi vil helst ikke. [...] Rent bevist bare innvandrerslag fører ingen sted. Rett å slett ingen sted.»

### **Fotnote 443.**

Rognlien: «[...] Vi jobbe i storbyprosjektet mye samme med en av menigheten som het Idara menigheten. [...] vi jobbet så mye sammen med dem, at presteskapet og de andre som var ledere der fant ut det var en veldig gode ide å starte et idrettslag. [...] det som da ble en utfordring var at de bare ville ha en klubb for gutter. [...] Og det måtte vi si nei til. Så vi sa det, jeg å mitt styre, hvis dere skal være med å dra i gang en idrettsforening så må den være åpne for alle. Det kan ikke være noe krav at de skal være medlem i denne menigheten, det kan ikke være krav til alder eller kjønn eller, idrettslaget er for alle. Og da døde den ideen ut. Men når de gjelder f.eks Tamilene oppe i Groruddalen som var en svær klubb. Så ønsket de at det skulle være, på minn tid så hadde de stort sett bare noen store, hvor de konkurrerte idrett på den familiedagen. De var ikke noe med i, hva skal vi si, annen idrettsaktivitet. Å vi sa at det kan godt hende at vi kan komme til dere med gatekamp opplegg eller et eller annet sånt noe. Men for å være et idrettslag i Norges idrettsforbund så har vi noen basis lover.[...] Og hvis dere ikke kan følge basislovene så må dere gjerne organisere dere, men dere blir ikke tatt opp i Norges idrettsforbund. Og den linja er vi bare nød til å holde[...]

### **Fotnote 444.**

**Ada Freng:** «[...] Og så utvikle idrettslig samarbeid med innvandrersorganisasjoner, nå som innvandrelaget i Djerv er nedlagt. Satser på sommerferie tilbud for barn. Så har det innvandrelaget som var sammensatt av flere nasjonaliteter lagt ned. Og da var egentlig tanken at de som spiller, spiller på det laget de er kvalifisert for å spille på. Er de A-lag spiller så er de der uansett nasjonalitet, er der B-lag spillere, så er de der uansett nasjonalitet. Og den tanken har vi videreført eller den praksisen har vi videreført bortsett fra et unntak. [...] Vi har et lag som har en somalisk trener. Som vi har hatt så lenge. [...] at vi fikk lov av Norges idrettsforbund å fortsette med det, som et nokså reint etnisk lag. Fordi det er ikke en politikk som Norges idrettsforbund fører heller lengre.»

### **Fotnote 454**

**Memishi:** «Det at vi ikke har som vi snakke om ista, nok økonomi ikke sant. Til å liksom gi og trenger ikke å gjøre noe selv ikke sant, frivilligarbeid også videre og den type dugnad. Når det skjer at alle må forstå at her er det ikke noe som er gratis, her må alle bidra. Og da for du



den dugnadsånden, blir smitte over også. De for lide nå, men neste generasjon det er automatisk.[...]

## **Fotnote 461**

**Freng** «[...] Så er det nærmiljøprosjektet 1998 som jeg nevnte. [...] Men her hvorfor vi var opptatt av det var kommet penger fra staten og det er det veldig ofte det gjør. Så Ble hun prosjektleder for noe som het nærmiljøprosjektet og henvende seg til forskjellige klubber. Så her handlet det mye om integrering og da lagte vi aktiviteter også fikk vi penger, så vi knyttet det til idrettsdagen vår[...]

## **Fotnote 466.**

**Intervjuer:** [...] gjennom den, si norske måten å drive idrett på da, føler du det samholdet i klubben Bjørndal IF at du ble lettere kjent med det norske samfunnet.

**Adam:** «Veldig det hjalp meg ganske mye. Jeg ble, bare et. Eks. Når jeg drar på møter på skolen og f.eks det er mange mange foreldre på store møter, bare antall personer jeg skjener jeg føler veldig gått, du kjenner så mange, du føler ikke at du er aleine i det hele tatt. Det er en fantastisk opplevelse. Og det er gjennom idrett. [...] Jeg tror idrett er veldig spesiell (I forhold til andre frivillige organisasjoner. Min Merknad), rett å slett for man trenger ikke så mye språkkunnskap. Det er fins overalt, barna dine er der, det engasjere hele familien. Så det, idrett er veldig spesiell. [...] Jeg tror språk hjelper veldig mye. Det finnes folk som vil føle at jeg ikke er velkommen eller de føler at de er lit på utsiden. Men samtidig har jeg sett noen som kan så lite norsk, men samtidig du ser veldig gått at den personen er inkludert og er en del, en del av klubbe. Jeg tror det krever noe av begge, både foreldre og lage. Men jeg må også understreke at lagene er forskjellige. Det er noen lagledere som er veldig flink og det er noen som du merker med en gang det er avstand. Men disse laglederen er ikke profesjonelle folk, det er foreldre akkurat som oss. De er forskjellige. Det som hjalp meg også var at jeg kunne norsk, det hjelper veldig.»

**Intervjuer:** Når jeg leste fra st.meld. og partiprogrammer og sånt så har de lagt vekt på at integrering skal gå to-veis. Dere skal ikke bare komme hit å bli kjent med vår kultur, men vi skal også bli kjent med deres kultur. Synnes du idretten greier det på grei måte?

**Adam:** «Ja, det mener jeg. Du kan si f.eks. når vi har spesielle aktiviteter å man skal lage en eller annen samling, så tar man med seg maten i fra hjemlandet og man har det veldig gått sammen både på skolen og i idretten.»

**Memishi:** «Jeg føler idretten er nøkkelen til [...] integreringa. Uansett for det er der det starter egentlig, skolen er finn men idretten er også veldig viktig altså. [...] Det er fritiden ja, riktig ja. Helt annet type integrering en det du har på skolen, der har du den. Men her, det blir liksom ikke et fang. Det å komme hit, ha den friheten, [...] her kan jeg gjøre hva jeg vil ikke sant, ikke bare pålagt. Det blir en helt annen type integrering. Og det er nøkkelen faktisk i idretten, det er jo det. Etter min mening, veit ikke hva andre hvordan de beskriver det.»

**Noss:** «Det viktige er å bli kjent og det er en fint måte å bli kjent gjennom idretten. Jeg tenker at det er viktig hvis vi skulle forstå hverandre å ja.»

**Zainab Hashi:** «[...] Men jeg tenker når det gjelder idrett, det er eneste måten, f.eks nå vi hadde den klubben her. Vi snakket om vi skulle ha et flerkulturelt hus her.[...]

**Freng** «[...]det jeg kan si noe om, det er at barn blir tryggere sammen hvis det er et solidarisk miljø på det aldersbestemte laget de er på. Og den tryggheten, den kan du også knytte mot tillit. Men solidaritet er faktisk et begrep vi har brukt mye. Jeg fant igjen en gamle papirer. Plutselig så sto det solidaritet. Jaha. Her f.eks. det var det jeg skulle fortelle om. Da Tore var dametrener, [...]Han var dametrener for A-laget i 1991. [...] Da tror jeg vi starte et A-lag for damer. Så ble det et samarbeid med sentrum sosialkontor og et prosjekt innafor forebyggende edruskap arbeid. Og da var solidaritet en overskrift på det Også så jeg solidaritet i andre sammenhenger. Man skulle være solidariske inn mot alle de som kom, man solidariske i forhold til trenere.»

**Intervjuer Ja. Altså være lojal mot laget sitt.**

**Freng** «Ja, men også solidarisk i forhold til verdi sett. Ikke bare lojalitet. Det er en del av det solidariske. Og hvis du knytter solidarisk inn mot arbeider bevegelsen og arbeider klassen, så fant jeg plutselig en sammenheng i dette her. Og da kan du si at være solidarisk med de svake, så har det vert viktig på disse barnelagene opp gjennom alle år, uansett nasjonalitet men mer i forhold til sosioøkonomisk status i samfunnet. For vi har alltid hatt barn som ikke har noe ting. Uansett om de er norske eller somaliske, det var ikke somaliske på den tiden jeg var leder. Hvis vi går langt tilbake var der Chilenske og vietnamesiske. Uansett de som ikke

hadde penger, fikk alltid støtte i Djerv. [...] Og det samarbeidet vi med helsesøster på skolen. [...] Solidariteten ligger der som en sånn grunnverdi. Det var på en måte litt morsom for meg, når jeg satt oppe og bladde gjennom dette i går kveld. [...] Ja, du får venner, du bli sett på en annen måte. [...] Så jeg tror at når et idrettslag har en sånn grunnverdi, så tror jeg det bidrar til et bedre sosialt miljø. I vertfall har skolen sett en verdi i å samarbeide om det. Å fra forskning veit vi at barn som føler seg trygge og føler seg som en del av en sammenheng lærere leter.[...]

**Sternshoff:** «[...] her i Vard så kan du få en møteplass, kor du får et sosialt nettverk, du får en positiv fritid, du lærere språk, du treffer folk på alle premisser, når du skal ut i arbeidslivet så plutselig referanser, som du kan vise til. [...] Og det er en vinn vinn, for at Vard trenger lærere, trenere, fotballspillere for den sagt skyld og dommere. Også ga vi tilbud til de som ville, og så ble trenere eller lærere eller dommere. [...]

**Rognlien:** «I Oslo fikk vi veldig tidlig inn så mange innvandrere eller innflyttere kan jeg vel heller si fra store deler av verden, og veldig mange i Oslo er innflyttere fra andre deler av Norge. Sånn at de trenger også den, hva skal vi si, den arenaen det er å bli kjent. Hvis du kommer flyttende langt i fra nord eller vestlandskysten eller hvor som helst inn til Oslo, så trenger også en arena som du blir kjent med folk. Og det er ikke noe arena som du blir lettere kjent med folk en å gjør en jobb i en frivilligorganisasjon.[...]

**Anders Krystad** «[...] klubbens rolle som en sånn sosial institusjon da, som danner en gruppe som du vil identifisere deg med mener jeg er helt sentral da. Det er derfor idretten bør skje i klubb og ikke bare som et betalt tilbud som hvem som helst kan melde seg på, melde seg av, du tilhørere et sted. Og jeg tror identitets begrepet er det som gjør idretten suksessfull når det gjelder denne type funksjoner i samfunnet.»

**Intervjuer:** «Ja. Ja altså at du føler deg som en del av et større felleskap med innmelding i en klubb eller supporterklubb?»

**Anders Krystad** «Særlig hvis du har opplevde ekskluderingsmekanismer. Altså det å ønske å tilhøre en gruppe og ikke få lov til det. Så finner du gjerne et alternativ gjennom idretten. [...] Og det kan være hva som helst, kan være en sjakk klubb eller det kan være danseskole eller hva som helst. Det er bare det du definerer deg inn som gruppa og du blir ikke ekskludert. Og

det tror jeg er utrolig viktig, da styrker du den identitets dimensjoner som jeg mener er lit av suksessformelen.

**Hussaini** «[...] Eller så har familien vært på svømming hvor vi hadde samme mål, vi skulle liksom snakke med folk, sosialisere. Av og til ble det lit rart. Så fotball og håndball har vært veldig viktig for min familie, fordi det gjorde at vi ble kjent med folk og dannet oss et nettverk. Hele samfunnet vårt i Norge består av at man kjenner folk, man har venner, hvis du er på jakt etter en jobb så kjenner du kanskje noe som kjenner noe som veit om en jobb. Så kan du søke på den. Det er liksom, du må føles som en del av et felleskap. Selv om vi liker å tro at vi i Norge er et stor felleskap, så er det fortsatt noen som ikke er det, selv om man bor i Norge. Som ikke har det nettverket, ikke det grunnlaget. Og det gjennom fotballen, gjennom håndballen som min søster var på, gjennom politikken, gjennom jobben så blir man i stand til å integrere seg, man blir i stand til lære språket enda bedre og du lærere de kulturelle kodene.

## **Fotnote 469**

**Rognlien:** «Gatekamp som vi dro i gang var ofte ute på Bjørndal.»

**Trælvik:** «Ja ja.»

**Rognlien:** «Det var også en del av storbyprosjektet. Det kan jeg gått orienter lit om. Vi har flere prosjektet i prosjektet. Det ene var en gatekamp vår vi hadde en patrulje eller hadde. [...] Som hadde lastebiler med utstyr. Alt fra minirinker og alt mulig, og dro ut å var 1 uke på forskjellige steder i Oslo gjennom hele sommeren. [...] Og de har vært ofte på Bjørndal.»

**Trælvik** «Ja ja. Kjempe happening. Utrolig viktig å få oppleve at det skjer noe. [...]»

## **Fotnote 471**

**Freng** «[...] Fotball vil hele tiden være det som folk assosiere med Djerv og veldig mange i Djerv opplever at de er i en fotballklubb. [...] Innebandy kom som en idrett i Djerv i 2005 tror jeg. Badminton var vel et eller to år før. Og begge to kom som idretter fordi at vitalitet senteret ble bygget. Da kunne vi ha innaktiviteter. Du driver ikke de aktivitetene ute om vinteren. [...] Da må du inn i en idrettshall. På den måten kunne vi begynne å utvikle Djerv videre.»

## **Fotnote 472**

**Trælvik:** Jeg føler det som, det vi har fått til er vin vin situasjon. Bislim kommer hitt, vi trenger Bislim. Bislim har greie på fotball, er tydelig som trener å vil dra i gang noe. Vi trenger trenere, [...] Så jeg har aldri tenkt, tenkt over tanken og det er å få til de vinner prosessene og rett å slett, Bislim hadde, [...] trent mye lag å sånt noe, mer greie på fotball en meg, ser mange andre ting en meg, hatt en utrolig mye spennende diskusjoner for utvikling av potensiale med unger, ungdom og voksne menn, noen av disse 20åringene. [...]

**Sternshoff** «Noen (foreldre. Min Merknad) har vi fått med, men det er en vanskelig prosess. Det er liksom den generasjonen som kom til Norge f.eks som båtflyktninger fra Vietnam.»

## **Fotnote 474.**

**Sternshoff** «Djerv i Bergen [...] har vi hatt kontakt med. Og det samme har me hatt med masse andre rund omkring. Jeg og Elisabet som var daglig leder i 2011, vi var jo invitert opp til Bodø og hold foredrag om «Vard-modellen», presenterte den for nordlandfylkeskommune. [...]

«Ja, altså du kan si i den tiden kor «Vard-modellen» var på sitt beste. Å kor det var, vi hadde dedikerte ledere som satt ordnet alt dette herre. Då hadde vi før sesongen, [...] etter årsmøte når det ble valg tillitsvalgte på de forskjellige lagene, så hadde vi de her på møte på Vardhuset, og vi fra «Vard-modellen», altså jeg fortalte at vi hadde den daglige lederen som er ansatt, [...]. Så under der så hadde hun (Daglige lederen i Vard-modellen. Min merknad) en styringsgruppe, med sånn som meg, dedikerte. Og han som var leder han som var ledere av den, satt i hovedstyre i klubben. Så hun var ansatt og hadde en prosjektgruppe under seg, som hun kunne spille på. Og lederen var med i klubbens hovedstyre, sånn at de kunne løfte opp allslags, økonomi eller hva det måtte vær. Så satt han i styre, han eller hun. Sånn var dette her organisert då.[...] Men det som kjede før, var at hun Ingri, Cecilie eller Elisabeth som de het disse tre jenten som i tur og orden. De kunne ringe f.eks. der satt eg, der satt (anonymisert), her satt (anonymisert), her satt (anonymisert), her satt (anonymisert), og det var sånn som ble valg på årsmøte ikke sant. Og noen av oss satt der i mange år og noen satt der i 1 år eller 2 og 3, så forsvant de. Så kom det inn nye. Men det som var viktig var at kompetansen var samlet her oppe da veit du. Der var kompetansen. Så når me kom på møte med alle de tillitsvalgte, for de ligger under her. Der ligger barneavdelingen og der ligger ungdomsavdelingen kan du jo si. Så kunne de, hvis laglederen der lurte på noe, så kunne de enten ringe å snakke med kompetansesenteret med den daglige lederen eller hvis de traff på en av oss liksom eller

kontakte noen de kjente godt. Kanskje hadde eg fulgt en spiller til et av lagene, si f.eks. gutter 12. G12. Da hadde jeg fulgt en spiller, slik som vi gjord,[...]. Til den første treningen, presenterte de og introduserte de for spillerne. Også kunne han laglederen et eller annet han lurte på, så kunne han ringe til med å si: «Du Eddi han kom ikke på treningen i går, eller han har vert vekke 2-3ganger eller, kjenner». Så kunne jeg kontakte foreldrene f.eks. For da hadde du skaffet deg en plattform kor du kjente folk og hadde blitt lit kjent med de. [...] Så satt lederen som da ble valgt, satt å i klubbens styre. Så hvis det var et eller annet om strategi eller økonomi eller hva det måtte være eller kurs eller holdninger eller noe sånt noe. Så kunne han ta det direkte opp på neste styremøte. [...] Så vi samarbeider med skolen, mottaket her å, med NAV, NAV hadde sine introduksjonsstøtte eller har fremdeles. [...]]»

### **Fotnote 478.**

«Man hadde heller ikke noe kommunikasjonskanaler utenom at man traff hverandre på kamp og prate sammen stadion, eller på pub før og etter. Og det var det at jeg så, en av de som så hvilken fare dette var for klubben. I forhold til å skremme bort sponsorer, skremme bort publikum og at idrett og fotballstadion ble en arena for nynazister som kunne stå og slenge ut av seg det de ville.[...] Så det var liksom å ta takk i å redde klubben å, det lå nok grunnleggende. Men for mitt vedkommende så var det helt klart en politisk tanke med det. Og parallelt med den prosessen i klanen så var også en del oppegående folk i juniorstyre i klubben, som begynte å sysle med tanken om en helt spesifikk aktivitet i klubb regi som hadde et slagord mot vold og rasisme og det ble «fargerik fotball». Og da bygget vi på det, så gikk vi sammen klubben så fikk vi inn dette «Vålerenga mot rasisme» på draktene. Og da var klanen direkte involvert i samarbeid med klubben både i «fargerik fotball» og «Vålerenga mot rasisme». Som nå er blitt en bærebjelke i Vålerenga da. [...] Og jeg satt i klubbstyre, ble valgt inn og så fikk jeg jobben som daglig leder. Og jobbet mye med, vi lagde sånne konsepter som «Vålerenga skolen». Altså alle som kommer til klubben skal vite hva klubben står får. Skal kjenne historien, du skal skjønne hva slags type organisasjon det er. Det er slags folkeopplysnings greie, men veldig tett knytte til det jeg kaller identitets begrepet da. [...]]»

### **Fotnote 479**

**Memishi.** «[...] Ja plikter er viktig og opplyse dem og lære dem. Dem må følges opp, men samtidig rettigheter da, det gjør du. Men en gang du kommer å skal ta over, du trener ikke sant. Så er der å følge såkalt sportsplan. [...]»

**Sternshoff** «[...]det står faktisk i de målsetningene å, med de rettigheter og plikter det medfører å være medlem. [...] Det er sånn liksom, det er en del av greia at du må få det på plass. Du skal ikke bare få, men gi lit å. [...] Igjen da, hvis du ikke har denne kompetansen og dette herre overordnete byggverket, med en gruppe som følger med på sånne ting, så kan det være lett at man snubler i sånne ting altså.[...] Men me kunne sitte å si at nå må vi huske på det at vi skal ha lit igjen for dette her å. De skal være med på dugnad og de skal være med å bidra når vi seller lodd, stå vakter og driver messer og osv. [...]»

## **Fotnote 480**

### **Om samarbeid med andre**

**Trælvik:** «Finne enkelt individer, enkeltindivider som er kjempe gode til å samarbeide, men summen av de ulike etatene er etatmessig kjempe dårlig. Derfor har jeg vert veldig gla i Oslo idrettskrets, som har klart å fått et samarbeid, men tar jeg, om det heter idrettsetaten eller park og idrett og alt mellom himmel og jord, så har vi en enkel skikkelse som er kjempe god og han suger vi takk i. Tar vi bydelen, finner tilfeldig hvis noe, det ligger på det nivået, du får takk i et mennesker som virkelig skjønner hva det dreier seg om. Og det dreier seg egentlig for å skape gode oppvekstvilkår, ikke sitte times hvis i møte å diskutere nada. Men rett å slett å får fart i sakene»

**Freng** «Jo du veit at det vert det som SLT. Hva er det, det heter for noe lokalt forebyggende arbeid, hvor politi og kommune samarbeid med frivillige organisasjoner. Så da frivillighetssentralen ble opprettet. Så hadde vi en person fra kommune med i styret. Men da kommune omorganiserte seg, så forsvant det ut. [...] Så det var året etter. Tro det var 2004 eller noe sånt kommune gikk ut, eller 2005, jeg husker ikke helt. Så han som var med der var SLT koordinator.»

**Sternshoff** [...] Ja, altså du har rett over her, [...] Haugesund idrettslag, som driver med friidrett. [...] Og du har turn og du har fotball og du har allslags idretter, ikke sant. Og vi veit jo det, alle som kommer ikke er fødte fotballspiller er eller det de er interessert i. Men mange

av de som kommer er i utgangspunktet interessert i et sted å være. Og treffe nordmenn, få en aktivitet og bryte isolasjonene. Og jeg veit om ingenting som er får å bryte isolasjonen, en hvis du kommer med i en idrettsklubb eller en familieklubb eller røde kors f.eks. som vi samarbeider med røde kors, der har vi et fast tiltak. Hvis du hadde kommet i går, så kunne vi gått ned å sett på, dette tiltaket heter «Kreativo» og det er då **Haugesund Røde kors og «Vard-modellen»** som er i sammen om et tiltak som gjør at innvandrer damer kommer å møte norske damer. [...] (Beidablik Min merknad) Der hadde vi også samarbeid. Så en gang i året, så hadde me happening her opp vard huset, kor da Breidablik skole kom med alle disse ungene. Så hadde vi en time trening i hallen først. [...] også hadde vi presentasjon av «Vard-modellen», kor hun Ingri eller Cecilie eller Elisabet, etter kvart som de tida gikk og nye kom til. Fortalte liksom «hvis dere har lyst til å begynne å spille fotball? så ringer dokke til Vard. De fikk med seg noen brosjyrer og greier greier. Og vi hadde brosjyrer oversatt på en lang rekke språk. [...] Så vi samarbeider med skolen, mottaket her og med NAV, NAV hadde sine introduksjonsstøtte eller har fremdeles. [...] Og hvis du har en jobb. Vi gjorde dugnad på den hallen, vi malte den hallen der ute, 11000kvadrat meter. Også var det fra NAV som me hadde god kontakt med, de hadde noen som gikk på, de skulle ha arbeidstrening[...].

## **Fotnote 482**

**Sternshoff** «[...] Då hadde [...] «Vard-modellen» som en av sine samarbeids partnere, politiets forebyggende gruppe.»

## **Fotnote 483.**

**Sternshoff** «Djerv i Bergen [...] har vi hatt kontakt med. Og det samme har me hatt med masse andre rund omkring. Jeg og Elisabet som var daglig leder i 2011, vi var jo invitert opp til Bodø og hold foredrag om «Vard-modellen», presenterte den for nordlandfylkeskommune. [...] Og hun (lederen av Vard-modellen. Min merknad) reiste også rund, og hold masse foredrag og de ble brukt av fotballforbundet veit du. [...] Så har me hatt då tidligere så hadde vi årlig konferanse her oppe. Kvart år hadde vi konferanser her oppe med dyktige forelesere. Det var da alt mulig innafor rasisme, vold og narkotika for den sagt skyld å. Han dere Marco (Basketspilleren), [...] Han var jo her blant annet. [...] Kjempe interessant. Og da kom det deltakere fra kommunen. Masse forskjellige kommuner som sende folkene sine, for å høre om dette herre. Så det er en del av de tingen vi kunne gjøre og organisere når vi hadde denne plassen her (daglig ledere av «Vard-modellen». Min Merknad).»



## **Fotnote 485.**

**Freng** «[...]Noe av bakgrunnen at jeg ble valgt inn som sekretær, Var at jeg var koordinator i noe som het Mølhenpris-millionen. [...] Så det er inkluderings prosjekter i nærmiljøet her som jeg har vet med i styringsgrupper. Skal jeg ramse opp de prosjektene for deg»

**Intervjuer: Ja det kan du.**

**Freng:** «2000 så var det et prosjekt som het lørdagsprosjektet, som var et integreringsprosjekt for kvinner. Så har jeg vært i styre i frivillighetssentralen, som ble stiftet [...] 16. juni 2003 ble frivillighetssentralen stiftet. Da hadde jeg vært for Djerv med i et styre. Djerv er en av eierne i frivillighetsentralen så den eies av lokale foreninger. [...] Å så i 2005 ble der opprettet et prosjekt [...]. Og det er inkluderings prosjekt med midler først fra indi og senere Bergen kommune. Der satt jeg i arbeidsutvalget i tre år. Jeg satt i styret i frivillighetssentralen i 3-4år. [...]. Så var det et prosjekt som het inkludering i idretten, med Bergen kommune og idrettskretsen som Roald Brun Hansen var leder for. [...] Å så var det et prosjekt som het kvalifiseringsprosjektet, som Bergen kommune satte i gang [...] kvalifisering for ungdom rett å slett som falt utenfor alle veier. Så det er vel kanskje det viktigste. Å nærmiljø prosjektet 1998. Men der var jeg ledere. [...] og det er promenaden over de 7 bruer. Som er en tur tre dager i uken og ledes av turledere fra senioravdelingen. Så er det tur og friluftsgruppe med barn- og ungdomsavdelingen. Og de arrangerer turer for familier sånn at de blir kjent på tvers, i organisasjonen vår. Det er et integrerings øye med, rett å slett, å nærmiljøtenking i det. At folk kan bli godt kjent med hverandre. Du får en bedre organisasjon og unger opplever mye glede med å reise på tur med familiene sine faktisk. [...] Vi har flere sånne lavterskel tiltak faktisk.»

## **Fotnote 486**

**Hussaini** [...] Måten jeg hørte det på var via asylmottaket, som vi bodde på. Om at Vard var et lag som var flinke på å ta med folk som ikke kunne så godt norsk da. også spillet et par gutter i nabolaget mitt, der. Også var det 3 minutter unna huset vårt.

## **Fotnote 487**

**Trælvik** (Se fotnote 480)

## **Fotnote 490**

**Sternshoff** «[...] også fikk (Vard-modellen. Min merknad) kronprins paret humanitære gave, som jo gav støtte til stor oppmerksomhet. Det var 2001 og så kom kronprinsparet på besøk årett etterpå. [...]»

## **Fotnote 492**

**Rognlien:** «[...] Det som kanskje er viktig for deg å få med er at, vi hadde også veldig god bækking fra kulturdepartementet den gangen. Åse Kleveland var jo, hun gikk jo foran, vi opplevde mye med Åse Kleveland. F.eks. vi opplevde at imamer fikk et kjempeproblem når hun kom i høghæla sko å skulle hilse på dem. [...] Altså bare den lærekurven vi har hatt ved at noen av disse ikke ville ta fremmede kvinner i hånda osv. når den norske kulturministeren kom så hadde de ikke noe valg. [...] Så vi har vert igjennom mange spennende faser og læring har vel godt begge veier. Men omtrent på den perioden du avslutter dette prosjektet, så innser alle at det er ikke noe prosjekt, tilflyttingen til Oslo minker jo ikke. Det er ikke et prosjekt som vi kan avslutte. Sånn at dette har bare vokst og vokst og vokst. Å det er bra, for jeg tror fortsatt dette arbeidet er minst like viktig som noen gang. Men det som er lit enerverende er jo at det er at par utfordringer som er de samme. Dette med å få jenter med, er liksom i enkelte kulturer fortsatt like vanskelig enda nå er vi på annen og tredje generasjon, nordmenn. Det er liksom en sånn ting som er, og det er ikke idrettens ansvar, men idretten registrere jo at det er en uløst utfordring og da går det på en integrering som går for sent i samfunnet.[...]

## **Fotnote 498.**

**Sternshoff** «[...] Der var vi ikke flinke nok, når vi begynte. Hvis du begynner i Vard, så burde. Alle tillitsvalgte for å ha oversikt erkjentlighet og sånt noe, så har du det kortet. Ligger et kort på meg f.eks på hvor mange A-kamper og junior kamper jeg har spilt, og så kan du følge liksom alt du har vert med på. Og sånn burde det ha vert med disse innvandrerne å, at i det øyeblikket de begynte, så skulle de ha blitt lagt inn på datasystemet. [...] Rett å slett en mappe. Her ligger ... som kommer fra Vietnam, født sånn og sånn, kom til Haugesund sånn og sånn, begynte i Vard sånn og sånn. Spilte på lilleputt, smågutt, gutt, junior bom bom bom. Og ja. Slutte i Vard då og då, ja. Men da hadde du liksom hatt den. Det har me ikke.»

## **Fotnote: 499**

**Adam:** «[...] Jeg og Lars hadde vert med en hel gruppe, det var 96. vi hadde vert hjemme hos alle sammen å snakket med foreldre. Men det vi så den gangen var noen eks. på foreldre som, noe hadde bare en foreldre og jobbet bare kveldsskift f.eks. Eller du har en mann og en kvine og begge, en jobbe dagskift og en jobber nattskift. Det var sånne problemer, noen av dem.

**Lars Trælvik:** «Men det interessante som Mohammed og jeg gjorde når vi besøkte alle foreldre innafor et alderstrinn. Vi stilte noen spørsmål: Hvorfor er du ikke med? Og det var en del årsaker, enslig mor, lite barn, far jobbet sent osv. [...]»

**Freng** «[...] Alle foreldre jobber på forskjellige tider. Det opplever vi uansett nasjonalitet. Også kan du si om nye innvandrere, så er det gjerne det dere at du krav om gå på, hva heter det for noe, innføringskursene. Med norskopplæring og samfunnsfag og sånn. Og hvis man da samtidig er så heldig at man klarer å få seg jobb, så blir det på kveldstid. [...]Og hvis du har flere barn så må den andre forelderen bli hjemme med barna. Du klarer ikke bare å stille opp på mere.

**Anders Krystad** «[...] det var som veldig mange andre klubber opplever, at det var dårlig med foreldredeltakelse. Så hvit jeg veit er det bedre nå. [...] Det har også sammenheng med. Vi gjorde en del undersøkelser da, vi hadde ganske mange barn med Pakistansk bakgrunn i klubben. Og vi fant ut at det var nesten ingen av de fedrene som disponerte egen bil. Selv om veldig mange av dem var drosjesjåfører så jobbet de skift og den bilen gikk i trafikk, så den kunne de ikke bruke til å kjøre til kamp med f.eks. [...] Og vi fant vel ut at, nå husker ikke jeg prosentene lengre men vi gjorde en ganske grundig undersøkelse. Og fant ut at utrolig mange hadde enten hadde dobbelt arbeid eller skift arbeid, over halvparten tror jeg. Og da er det klart at det finnes noe objektive grunner til at du ikke kan være med på foreldremøte på klubbhuset. Nå har jeg hatt sønnen min på Vålerenga skole, så jeg har sett det har endret seg der da. Så det er langt flere nå med flerkulturelt bakgrunn som stiller på møter. Og jeg tror det har lit med kjennskap til det norske samfunnet og gjøre å da. Vi har undersøkelse som sier at muslimske jenter veit veldig lite på hvordan norsk idrett er skrud sammen. Altså de vet ikke hvilken dør de skal banke på, de finner ikke fram.

## **Fotnote 500**

**Adam:** «Veldig godt.» Jeg ble kjent med Lars bare noen uker etter at vi flyttet inn. Og det var ganske stor forskjell mellom Bjørndal og der jeg bodde før og det var Ellingsrud åsen. Der var

der, det var mye jeg ikke visste og vi var ikke godt tatt imot som her. Med noen uker ble jeg kjent med flere og barna begynte og spille fotball og ble sett som en resurs og ikke som et problem. Det var en fantastisk opplevelse.»

**Trælvik:** «[...] Mohammed du har også vert far, tre gutter. [...] Hva slags betydning hadde det for dem når de kom til Bjørndal og fikk idrett, kamerater og kom inn i et miljø?»

**Adam:** «Det hadde veldig stor betydning, veldig stor betydning inntil nå.»

**Trælvik:** «Men jeg har lyst til å stille Bislim et spørsmål jeg. Bislim kommer som et voksent mann til Norge fra Makedonia

**Memishi.** «Voksen å voksen da. 21.»

**Lars Trælvik:** «Ja ja. Men allikevel du har liksom lært. Når du da flytter til Bjørndal, for det er greit sønnen din han er som norskfødt i Norge og flydd rundt i Norge i alle mulige settinger. Å veit nok knapp hold jeg på å si, at han ikke er norsk. Min datter aner ikke at han ikke er norsk eller tenker ikke tanken. Men hvordan er det du blir tatt imot som voksen mann, du bor et sted før Bjørndal, og hvordan blir du tatt imot når du kommer til Bjørndal? Hold på å si sugdtakk i, hvordan kommer du inn i idrettsforeningen, hvordan kom inn i dette arbeidet, vert engasjert å flydd her ned 3-4dager i uke i snart 20år?»

**Memishi.** «Det var den beste mottakelsen jeg har fått. For det var helt noen andre tider[...]. Du kan si det sånn, det er lit trist å si det men jeg føler det nå har blitt litte grann vanskeligere. At nordmenn har bitte bite litte grann, enkelte ikke alle da. Men ser lit annerledes på oss innvandrere, trenger ikke være noe negativt men skeptiske øker lit hos noen da. Den gang. Det var ikke skeptisme det, var sånn følte jeg. Mottakelsen var annerledes å, kunne gjøre akkurat hva jeg ville med andre ord. Jeg kom som student. Også fikk jeg til å jobbe lit ved siden av. Som jeg gjorde da, selvfølgelig fortsatte å jobbe for det var knallbra å tjente penger og studiene gikk i dass. [...] I den stunden der, Men det er klart, portene var åpne over alt følte jeg. Sånn opplevde jeg minn mottakelse liksom fra det norske samfunn og folk rund i det hele tatt, det var ikke noe problem. Men å komme her også, begynte her liksom, sakte ikke med engang, komme inn i [...] miljøet her på Bjørndal idrettsforening, komme i kontakt med var heller ikke noe problem. Det var bare verse god og takk for innsatsen ikke sant. Og det i seg selv er jo også veldig veldig finn måte å bli, altså bidra med noe å inkluder seg inn i det som er noen positivt da.»

**Hashi:** «1997 flyttet jeg til Bjørndal. Da var det veldig stor forskjell på Mortensrud og Bjørndal, så jeg med en gang når det gjelder idrettsanlegg. Derfor ble jeg imponert og lit mer, jeg følte meg hjem når jeg flytte til Bjørndal. Enda jeg følte meg alle de årene jeg bodde på Mortensrud, ungene var små. Vi er ikke vant med i hjemlandet mitt at ungene spiller i en fotballklubb, der er det friidrett. Man bare går ut å spiller å sparke fotball for egen interesse. Men det var ikke noe som var organisert idrett i hjemlandet. [...] Jeg kom fra Kenya. Jeg er somalisk men besteforeldrene som kom fra Somalia. [...] Så det var lit annerledes ikke sant. Jeg visste ikke at jeg bare kunne gå å melde dem på en klubb hvor de kan spille fotball. Jeg ser alle unger spiller fotball og tenker uff. Kan dere ikke gå å spille med dem? «Nei, vi får ikke lov, vi må melde oss». Så gikk jeg rund, jeg måtte gå selv å se de spille. Etter kampen eller treningen snakket jeg med treneren. «Nei det var ikke plass». Sånn har det vert. Heregud hva hørere jeg, ungene forstår ikke. [...] Ungene spør hvorfor de ikke får lov. Hva skal jeg svare. Ingenting. Men tilslutt, det var ungen selv som inn å melde seg. Det gikk ikke gjennom meg, men gjennom, de kjenner Lars. Lars snakker med pappaen sin. Pappaen kjenner treneren og da var det greit, da ble de med. Men her var det annerledes på Bjørndal. Vi var velkommen, jeg var aktiv, jeg satt i hovedstyre. Jeg følte jeg kunne være med å bestemme, jeg kunne være en del av dem. Takket være de som drev idretten.

## **Fotnote 501**

**Freng:** «[...] Og da må vi være tålmodige vi som er i ledelsen. Vi ikke dømmer å si at de dere innvandrereforeldrene kommer jo aldri, og det blir fort en holdning.[...]

**Trælvik:** «[...] For vi hadde ingen sånne best-hvitere i ting å tang.[...]

## **Fotnote 504**

**Intervjuer:** Når jeg leser om idrett fra forskjellige forskere så er det hovedsakelig positive. Men de komme lit innpå negative ting som dugnad som vi har vert lit innpå, og i forhold til økonomi, og i forhold til kanskje muslimske jenter er noe av de som deltar minst på grunn av forskjellige type årsaker. Er det noe du har sett?

**Adam:** «Alle tre stemmer. Det ene er at som jeg sa man er ikke vant med det [...].»

**Memishi.** «Dessverre så har det vert lit vanskelig der, for det med innvandrergruppa generelt det man sliter med, det er ikke noe å legge skjul på. Vi har prøvd faktisk å få de inkludert.

Men om det er arbeid eller problemer med økonomi, hva vet jeg, tidsbruken eller om de har viljen der, om de setter idretten høyt som vi gjør, jeg veit ikke. Men det har vært lit vanskelig å inkludere faktisk foreldrene til de enkelte spillere har også vært en problem å. Vi har hatt sånne ordninger der det har vært dugnad å, og når vi har kamper liksom, ikke på hjemmebane, også på hjemmebane. Vi ville gjerne ha så mange foreldre som mulig, for at barna skulle føle seg trygge og lit stolte ved å ha foreldrene på siden ikke sant. Men det vi sliter lit men det er bra oppmøtte da. Men allikevel, har vært lit problemer å få de inkludert og delta. Ikke for at man skal være en avlastning. Men at de også skal kjenne oja skal, ungen min er her, skal følge han. Og ungen å faren eller moren eller hva det måtte være, har noe å snakke om etterpå, «husker du det, så du det» ikke sant. Det er også en finn dialog å ha hjemme.»

**Trælvik:** «Her har det vært så mye godt og så mye dårlig samtidig. Vi ønsket å dra i gang, Barbro som kommer snart, Mohammed og jeg et foreldreengasjement. Dette var dø født, jeg sier jeg hadde foreldre engasjement fra 87, 88, 89 og 90, ikke noe problem. Hvorfor man fikk det til delvis på 92, hvorfor skal man ikke få det til på 96, 97, 98, 99organgene.»

**Sternshoff** «[...] Vard trenger lærere, trenere, fotballspillere for den sagt skyld og dommere. Også ga vi tilbud til de som ville, og så ble trenere eller lærere eller dommere. Noen har vi fått med, men det er en vanskelig prosess. Det er liksom den generasjonen som kom til Norge f.eks som båtflyktninger fra Vietnam. [...] De får du ikke med på noe ting.[...] Men det som er det grunnleggende problemet, det er at, f.eks. når vi begynte «Vard-modellen», så innkalte vi til et møte, når prosjektgruppa var ferdige, så innkalte vi, gikk til kommunen, så sa vi at vi hadde laget et prosjekt å vi har satt dette i gang, så hadde vi samarbeid med kommune om å skaffe midler. Varaordføreren i Haugesund kommune som jeg kjente godt, hadde eg da satt å prate mye med. Så ble det til at vi skulle ha et møte, her oppe i Vard huset. Og da skulle vi sende ut invitasjon til foreldrene, familien til de gutten som spilte, da var det bare gutter. Og det var som sagt Vietnam, forskjellige av disse landene nede i Balkan. Serbia, Kosovo samt Bosnia ja. [...] Plus Sør-Amerika da. så sier vi til kommunen kan vi få lov til å låne noen tolker av dokke. For de hadde tolketjeneste. Så fikk vi 2-3 stk. Me hadde send rund brevene, fått oversatt disse brevene og sende de med guttene hjem. Så satt vi her hele komiteen, 2-3 tolker, masse med rundstykker og kaffe de skulle få. Og så me at kl. var 19.00, så da begynner vi. Det kom 2. stk. [...] Det var alt som kom av foreldrene. [...]»

## **Fotnote 505.**

**Noss:** «Jeg synes ikke det er så lett å svare på egentlig, fordi. Det er alltid noen som stiller opp, men når jeg var leder i fotballstyre så var det veldig få som stille opp på vert lag egentlig. Vi hadde en stor utfordring med det. Det er klart når noe ser at det går an å slippe unna eller sluntrer unna, så er det ikke noe forskjell på. Da er det på en måte greit for andre også å gjøre det. [...] hvis du tenker på forskjell på norske å dei med annen bakgrunn. Så ser ikke jeg noe forskjell på det. Der er klart i utgangspunktet så var der nok flere norske som stille opp. Men jeg tenker at vi har hatt en utfordring med det å trekke folk med oss. [...] Ja, men. Jeg tror utfordringen var å få med folk i det hele tatt en at det var forskjell på forskjellige verdensdeler.

**Freng:** «Å det er først i senere år vi har begynt å betale trenere på de øverste lagene i aldersklasse. [...] det er bare nokke som tvinger seg frem hvis vi skal klare å holde på de. Så lenge det er foreldre som gjør det, så blir det også en del som, det er ofte det er foreldre som er trener også. Alltid en eller annen foreldre som har lit kompetanse på fotball elle noe sånt. Å gjerne går på dette A-kurset som idrettskretsen har, sånn at man får lit mere bakgrunn. [...] Så oppleve at foreldre tar veldig mye ansvar, og jeg har sett etter vert at jeg har blitt eldre selv og trukket meg tilbake og nå har jeg kommer inn igjen gjennom det inkluderings utvalget. At innvandre foreldre også tar ansvar. Men at det er like variert der som det er blant norske foreldre. [...]»

## **Fotnote 507:**

**Noss.** (Se til Noss ved fotnote 525.)

**Trælvik:** «Her har det vert så mye godt og så mye dårlig samtidig. Vi komme lit tilbake når Mohammed kommer senere i dag. Vi ønsket å dra i gang, Barbro som kommer snart, Mohammed og jeg et foreldreengasjement. Dette var dø født, jeg sier jeg hadde foreldre engasjement fra 87, 88, 89 og 90, ikke noe problem. Hvorfor man fikk det til delvis på 92, hvorfår skal man ikke få det til på 96, 97, 98, 99organgene. Vi inviterte da, vi ba fotballen invitere de, komme med navnet på de foreldrene som man ikke hadde sett, å i begynnelsen når man innkalte til møte så var det for [...] manglende treningsavgift, manglende ditten manglende datten.»

## **Fotnote 508.**

**Anders Krystad** «Men klubbens rolle som en sånn sosial institusjon da, som danner en gruppe som du vil identifisere deg med mener jeg er helt sentral da. Det er derfor idretten bør skje i klubb og ikke bare som et betalt tilbud som hvem som helst kan melde seg på, melde seg av, du tilhørere et sted. Og jeg tror identitets begrepet er det som gjør idretten suksessfull når det gjelder denne type funksjoner i samfunnet.[...]

## **Fotnote 509.**

### **Motvirkning ved lite deltakelse**

**Noss:** «[...] språk, sånn dei skal forstå hvordan, hva vi leg vekt på som idrettsforening og hva ungene er med på og hvordan dette fungerer. Det å forstå at alt er basert på dugnad f.eks. det er ikke alle kulturer det er naturlig. For mange er det sånn skolen og læreren tar seg av at unga driver idrett etter skolen.»

**Freng:** «[...] Man må ha en informasjon som er forståelig og du må ha en kultur i informasjon å.. [...] Hvis vi oversetter informasjonen sånn som vi gjorde, så kommer de mer aktivt med. For da forstår de faktisk det forholde seg til organisert idrett er annerledes en å sende barnet sitt på et eller annet som ikke er organisert, på en måte. Organisert gjennom at det er en fast hendelse og at man betaler en kontingent for det osv. Så vi har hatt akkurat de same problemer som veldig mange andre, at kontingent ikke blir betalt for det blir ikke oppfattet som nødvendig.»

**Sternshoff** "[...] De (Besøkende fra Breidablik. Se fotnote 500. Min merknad) fikk med seg noen brosjyrer og greier. Og vi hadde brosjyrer oversatt på en lang rekke språk.»

**Trælvik** «[...] Der var mye enklere å gå ding dong på døren.»

Intervjuer: På eget språk da?

Trælvik: «Nei. Alt på norsk. Men så var det nye familier, skjønte i et kvekk av hva jeg sa. Så sier Bjørn Espen jeg har en gutt på skolen, han som spiller på 91 laget. Han kommer fra samme landet. La oss ta med oss han. [...] Så vi har brukt de hjelpe midlene.[...]



**Anders Krystad** «Djerv har laget et helt eget produkt da. Hvor de presenterer klubben på DVD. [...] Den er på mange språk og de prøver å filmatisere hva er en klubb. Når du snakker til en flykningsmor fra Afghanistan og sier fotballklubb, lokalfotbalklubb, de veit ikke hva det er. Hva er lagleder, hva er oppmann, hva er hva ikke sant. Så jeg synes det prosjektet der er ganske bra.»

## **Fotnote 511**

**Intervjuer:** Når jeg leste fra st.meld. og partiprogrammer og sånt så har de lagt vekt på at integrering skal gå to-veis. Dere skal ikke bare komme hit å bli kjent med vår kultur, men vi skal også bli kjent med deres kultur. Synnes du idretten greier det på grei måte?

**Adam:** Ja, det mener jeg. Du kan si f.eks. når vi har spesielle aktiviteter å man skal lage en eller annen samling, så tar man med seg maten i fra hjemlandet og man har det veldig gått sammen både på skolen og i idretten.»

**Sternshoff** «Ja ja. Me må bli kjente med de (Innvandrere. Min merknad) å. Me har jo hatt her i Vard huset, [...] vi hadde kurdisk aften og vietnamesisk aften og me har liksom hate sånne forbrødringer [...]Og da er det hele familien som kommer med ikke sant.Og då lærer, jeg husker den kurdisk aften, da var han som var tolk da, da sto me, da var det sinn brakke her oppe. Også sto me der ute, så hilser jeg liksom på norsk da og forteller velkommen til Vardhuset og forteller de lit om oss, også oversetter han til de kurdiske familiene. Også når han var ferdig, eller den hilsen fra oss så sa han at han gjerne ville fortelle lit om Kurdistan. Og fortelle lit om vår bakgrunn, så gjorde han det. Så satt han det lit inn i sammenhengen at Kurdistan er både i Irak og i Tyrkia og du veit jo alle de problemene de har ikke sant. [...].

## **Fotnote 512:**

**Freng.** «[...] For da forstår de faktisk det forholde seg til organisert idrett er annerledes en å sende barnet sitt på et eller annet som ikke er organisert, på en måte. Organisert gjennom at det er en fast hendelse og at man betaler en kontingent for det osv. Så vi har hatt akkurat de same problemer som veldig mange andre, at kontingent ikke blir betalt for det blir ikke oppfattet som nødvendig. [...] Det er noe helt annet en det vi har vært vant med i vårt

hjemland, ikke sant. Hvorfor skal man betale det til idrettslaget. Og man tror ofte at folk som sitter i ledelsen er betalt.[...]»

### **Fotnote 513**

**Freng:** «[...] For vi har alltid hatt barn som ikke har noe ting. Uansett om de er norske eller somaliske, det var ikke somaliske på den tiden jeg var leder. Hvis vi går langt tilbake var der Chilenske og vietnamesiske. Uansett de som ikke hadde penger, fikk alltid støtte i Djerv. Og det samarbeidet vi med helsesøster på., på skolen. Så den linken til skolen, har på en måte gått veldig mye inn mot et sånt solidarisk perspektiv, alle skal med, alle skal ha like muligheter, er det noe som ikke har det så er det ingen som skal vite at de ikke har det, det skal ikke synes.[...]»

**Sternshoff :**«Nå våger ikke jeg å si akkurat. Me har nokk hatt det samme, sett stort på det. Hvis de ikke har råd så er ikke det ekskluderende. [...] tatt de inn allikevel. Og i den tiden vi fikk solide bidrag fra kommune,[...]. Da kunne me si at oki, er det penger igjen liksom etter lønn å drift og alt det dere. Da kan man si at det skal gå til dekning av treningsavgift og kontingent. F.eks når du er med å trener i den hallen så betaler de treningsavgift. Det er noe som heter Vard-akademiet, der det er trenere som då blir lønnet av klubben ikke sant. Som er dyktige ledere eller trenere. Og de skal ha penger for det de gjør, det veit du. For ikke de til å stille gratis lengre. Det var i min tid. Så da kan du si at det handler om at klubben har litte gran å rutte med da kanskje. Så kan du si at, utad liksom si at vi får dekt dette her, det er ikke gratispassasjerer gjengen, de får lit dekt av det offentlige. [...]»

**Rognlien:** «[...]dette er en voksne utfordring i norsk idrett. Også fordi at, men dette henger veldig mye sammen med ambisjonsnivået til klubbene og til trenerne. Og det sittende styre som er nå (NIF. Min merknad), hvor halvparten satt i mitt styre. Inkludert Tom Tvedt, de er veldig oppmerksomme på dette. Og det jobbes nå rundt omkring med å finne mottrekk mot det. En av tingene er organisert bytte sentraler for utstyr. Et annet er å sette tak på hva du kan ha i treningsavgifter. Det tredje er jo, det er veldig mange løsninger på dette. Jeg tror ikke jeg røper noen stor hemmelighet at den tiden jeg var leder av Bøhler IF, så hadde vi iverfall 15unger som vi tokk i av kassa for å betale medlemskontingent for. Så denne utfordringen har vi hatt som idrettsledere i alle år, og vi har funnet ulike måter å løse det på. Det finnes også bydeler som går inn og betaler for enkelte familier. Alt dette må jo skje på en slik måte at

dette ikke er til sjenanse for familien. Dette må jo løses da mellom klubb, bydel, reservekasse osv. dette har sikker Lars også sett på Bjørndal, men dette er jo blitt, hva skal man si, aktualisert kraftig. Men etter 2003, dette var ikke så mye debattert før 2003. [...]»

## **Fotnote 520.**

**Intervjuer: Så er det en annen utfordring [...] også er det lit sånn med muslimske jenter, som har vært i fokus når det gjelder idrett og integrering. At de blir utelatt av forskjellige grunner av egen interesse eller av foreldrenes interesse.**

**Noss:** «På det fotballaget til dattera mi så var det ikke så mange norske, men mange med muslimsbakgrunn og annen utenlandsk bakgrunn. [...] Det kan gått hende det var sånn før men tror ikke det så veldig utad problem nå altså. [...] Ja, og det er kanskje en annen virkelighet der de hadde undersøkt også. For vi har en annen virkelighet her en mange andre steder også. Jeg husker, nevnte for Lars her ista at jeg var på en konferanse i regi av idrettsforbundet for noen år siden. Og der var det integrering som sto på programmet og vi som kom herifra og fra Holmlia, vi kjente oss ikke igjen i det hele tatt i den beskrivelsen som andre deler av landet la fram i forhold til hvordan der er jobbet for å integrere svake grupper som de sa da. [...] Så vi har ikke råd til å kalle noen for svake grupper her, de er jo som oss, de er en del av oss.

**Freng:** «[...] det har vært forskjellige innvandregrupper som har blitt bosatt i dette området her, å som har bosatt seg selv her. Så vietnamesere og chilenerne blir annerledes en somaliere. [...] Bosniere hadde vi mye av. Å det var på 90-tallet med krigen der, så kom det mange bosniere til området her. Jeg kan ikke huske at noen av de bosniske jentene gikk med slør, det kan jeg ikke huske. Der synes jeg er et lit nyere fenomen, kanskje fra 2000 midten av 2000 og fremover mere. At jenter gått med hijab å kanskje trekker seg lit unna idretten av den grunn. Men, eller ikke av den grunn det blir feil å si. Fordi at de deltar jo og hopper omkring å spiller basket og fotball med hijab også, så det er ikke noe hinder i det hele tatt. [...] Ja. Men problemet mer at når jentene blir ti år, for de et annet oppdrag hjemme. Så de får ikke så mye tid til å være med på idrett. Så med det vi har sett i samarbeid med skolen, det er jo at, nå går jeg lit på senere år også fordi at når du spør på den måten veit jeg ikke om jeg skal være før eller etter 2000. [...] Jeg prøver å tenke tilbake ikke sant»

**Intervjuer: hvis du klarer å tenke tilbake til før 2003, er det veldig bra.**

**Freng:** «Det var liksom der jeg var nå med bosniere på 90-tallet sant. For noe av den problemstillingen du snakker om nå, det er en diskusjon vi har liksom ført de siste tiårene, jeg har opplevd. [...] Du veit når ungene ikke er så store, når de er 1,2, 3 klasse å sånt, så spiller de på samme lag, gutter og jenter. Å så på et tidspunkt så blir det å dele seg. Gjerne fra 10års alderen. Hvis vi nå hopper til vår tid, så ser vi at veldig mange jenter helst vil være på jentelag å det synes vi er en utvikling som har kommet mer de senere årene. Så nå vi bygger opp jentefotball i Djerv igjen, så ser vi at til å med de yngste jentene. De som går på det laveste trinnet på skolen ønsker å være for seg selv å ikke sammen med guttene. Det er liksom nytt for meg, for jeg opplever når jeg var leder, var vi opptatt av å bygge opp barn og ungdomsidrett på gode måter. Så var de sammen. Men det er ikke noe som er relatert til muslimer. [...] Så vi har hatt en basket gruppe for jenter, som jeg fortalte deg om. [...] men da har de vært på lørdager etter åpen hall. Hvor barnefamilier bruker hallen. Da er det med å uten hijab og alt mulig. Og når de da kunne ha hallen for seg selv, å stenge av 1/3 sånn at ingen tilfeldig hvis kommer inn å ser, så tar de av seg å spiller basket. De har ingen problemer med det, selv om ikke alle bruker hijab i utgangspunktet.

## **Fotnote 532**

**Trælvik:** «Vi (Bjørndal IF. Min merknad) vokste fra 0 til 12hundre medlemmer. I løpet av de 10første årene og det har hold seg stabilt mellom 1000 og 12-, 13hundre de neste 10årene.»

## **Fotnote 535.**

**Sternshoff** Foreldre se fotnote nr 524. «[...] du spurte om jenter. Det som er hovedproblemet med muslimske jenter, Somaliske jenter hadde vi i begynnelsen. De fikk ikke reise på noe ting, før foreldrene visste hvem som skulle være lagleder. De våget ikke å slippe jentene i fra seg, de er livredde for at de skal bli besudlet på noe måte. Så dermed så krever dette at [...] daglige lederen med kompetanse må vite dette herre. [...] Så hun måtte hjem til denne somaliske familien å fortelle far og mor, at når laget skulle reise å skulle ha en overnatting, så er jenten deres i gode hender, det vil foregå på den å den måten.»

Intervjuer: Så er det en ting jeg lurere på, en sånn utfordring. Det mange som skriver når det kommer til problem i idretten som utfordringer. [...] Men de trekke gjerne frem spesielt muslimske jenter er kanskje ikke så veldig delaktig i lagidrett å sånn. Er det noe du har sett [...]?

**Memishi.** «Det er mulig, mulig før men ikke nå i det siste. De som har lyst deltar der. Det er det jeg har fått inntrykk av. Og jeg kan ikke si noe annet. Men det er klart, noen hjem er sånn isolert og de hindrer litte grann, de bruker gjerne såkalte hijab og den type ting. Og blir lit en slag hindring da, for noen. Men de fleste som har villet delta, det har ikke vært noen problem. Jeg føler det ikke sånn. Men det er klart det opp til vert enkelt hjem ikke sant, hvordan de praktiserer islam i forhold til idretten også videre. [...] Det er veldig viktig. Det han treneren har gjort der er å informere. Før de drar noen sted, før de skal delta på noe. Er det viktig at det respekteres de premissene, som for eks. muslimske jentene må ha de og de rettighetene og de andre har det. Sånn som med oss når vi hadde idrett, med dusjing og alt dette her, var også et problem, svømming og alt muligrart. Så det var et stort problem hos oss å, det var det. Det var egen dusj osv. Det var liksom sånne type ting de ikke kunne gjøre, sammen med andre jenter dessverre. Det var et problem»

## Fotnote 539

**Noss:** «I fotballen hadde vi et holdningsarbeid, men det var ikke rettet mot noen speile grupper sånt sett. Det var mer hvordan man oppførte seg på banen og mot hverandre, mot motspillerne, mot dommer og alle. Så jeg opplevde ikke at vi hadde konflikter mellom grupper. Sånn sett. [...] Det er sånn de fotballagene vi hadde den gangen var det veldig mange innvandrere. Det er klart når vi var over på vestkanten å spille fotball og ikke minst når de skulle komme hit ikke minst. Så var det jo, så møte vi jo utfordringer eller møtte jo en del rasisme. [...] Så det var viktig for oss på en måte å være gode rollemodeller å på en måte ikke gi noe vann på mølla til dei som var engstelig for å komme hit å spille mot folk fra mange forskjellige sted.

**Trælvik** «[...] Dette topplaget (Bjørndal IF A-lag. Min merknad) styrte seg selv. Men det er jo unge ungdom også videre å noen konflikter. Så var det en konflikt som ble løst på den måten, at spillende kaptein, han byttet ut en av spillerne, han bytte ut seg selv å ga han juling etterpå og da begynte Bislim og jeg å organisere oss ved A-laget igjen. For vi kan ikke

fungere, og når det da gikk ut meldinger at gutter det er sånn som skjer. Det er ikke sånn som skjer. Her skal vi ikke ha vold og vi skal ikke ha vold av forbildene, som her måte vi stenge ute. Og veldig tøft å veldig brutalt. Men en utestengelse, lit syn at representanten fra fotballforbundet, dommeren som må ha sett det ikke klarer å skrive det ned. Så vi har et A-lag som et forbilde. Vi lagde da en forbildekontrakt med dem.[...]Og har kjørt en del møter i ulike setninger, at dem skal huske når de bærere trøya, går rund på Bjørndal at de er forbilder. Dette har vi jobbet med dem.»

**Sternshoff** «[...] To Vard-lag som spilte en treningskamp, tidlig en vår. Og på det ene laget var det flere vietnamesiske gutter. Så ble det en situasjon, seg at jeg er vietnameseren og du er nordmannen, du takler meg og jeg ramler over ende, å fikk skrubbsår å i det hele tatt, og det var en brutal takling, eller en langt over streken. Dommeren blåser, eg for, altså vietnameseren som ligger der, eg får frispark og du får gult kort ikke sant, så er man ferdig med det. For da har dommeren besluttet det, dette var en takling over grensen. Straffen er frispark og gullkort. Da er vi ferdig med det. Men de var ikke det. (På grunn av anonymisering kan jeg ikke ta med hele episoden som skjedde. Min Merknad) [...] som i dag er kriminal, eller den som er ansvarlig for allslags kriminalitet. Men han var leder av den gruppen. Da ringer Ingri til han, så prater de, så ble de enige om den beste måten å gjøre det på, det er at politiet skal ikke bryske om dette herre. La nå klubben selv fikse opp i dette herre. [...] Men de var bakgrunn liksom og så an situasjonen. Da går Ingri ned på skolen som disse guttene gikk på, og så spør, ringer ned først å avtaler med lærerne om å få en sjanse til å snakke med han gutten. Kom han ut fra klassetimen, tar Ingri å gir han en bamseklem som bare hun kunne gjøre, hun kjente han jo, også sa hun «..., hva er det du har gjort? Har du truet han stakkars ... og liksom, det var jo en takling og det var jo, det er sånn som hører med i fotball.» «Ja jeg veit det» sa gutten og begynte å grine. «Men det er vår ære og kultur å liksom. Jeg hadde ikke lyst til det, men de andre sa at nå måtte vi ta han, vi må rette opp æren» eller noe sånt sa han. «Men vi skulle ikke gjøre han noe», men så sier Ingri: «doke må jo aldri si noe sånt, dere må heller komme til oss og ta det opp også si at vi må prate lit mer, der er ikke bare et frispark, gult kort», men kanskje man hadde behov for å prate. [...] Men dette viste hun da veit du, at her kan hun gå til denne gutten å prate lit med han. Ingen problem. Og da satte vi en standard på dette herre. Når det kommer sånne ting, så må du ha dialog, som vår gamle (he he) utenriks sjef sa. [...]»

**Trælvik:** (Sensurert. Han snakker om en episode i Bjørndal IF fra 1990 tallet. Der en gutt verbalt angrep treneren ganske grovt. Noen ville stenge han ute på livstid, mens andre ville ikke det. De som ikke ville trakk parallell til hvordan det straffes i toppidretten). [...]«I denne prosessen her sånn tokk vi vare på denne gutten, vi flyttet han over på et lag, et alderstrinn yngre. Måtte i å for seg særbehandle han litt og holde han i armen for å roe han ned.[...]

## Fotnote 541

**Freng:** «Men at det har kommet flere gjennom prosjektet, det har det. Det kan vi i vertfall si. [...] Og bare se nå dets siste året. Da kommer vi til nåtid igjen. Så en satsning på en forbedret organisering av barn og ungdomsavdelingen, har bidratt til en økning på 100 nye medlemmer, på et halv år. Eller det var nå på hele året, men de fleste var i høst. Og der er det en økning av innvandrere»

**Rognlien:** «[...] Idretten om det er en god integreringsarena, altså svare på det er ja. [Men jeg vil ikke at idretten skal ha ansvar for det.](#) For idretten er tross alt en medlemsorganisasjon, og det er grenser for hva du kan bruke folks medlemskontingent til. [...] Det er derfor vi har finansiert storbyprosjektet gjennom offentlige midler. For vi kan tross alt ikke gå ut til Lars å si at de som har betalt medlemskontingent skal betale for de som ikke har betalt medlemskontingent. Så jeg vil ikke pålegge idretten den samfunnsdimensjonen, men at det er en god integrerings arena har nå vi opplevd i vertfall i 20år. Men så spør du er idretten noe spesiell, Ja den er spesiell. For jeg tror det bare er to ting i verden hvor språket er totalt internasjonalt, der er regler i idrett og noter. Så hvis kan du noter så kan du spille horn i alle land i verden tror jeg. Eller hva som helst. Vis du går i en boksering og er slått i gulvet å dommeren har telt til ti, så er kampen slutt. Uansett hvor i verden du er. Blir det blåst straffespark så er det, eller hvis du får et rødt kort betyr det det samme i Pakistan og Brasil og Grorud. Så idrettens regler er universelle. [...] Jeg tror det bare er idrett og noter som er så universelle at alle kjenner det fra før, uansett hvor de kommer fra. Nå kjenner jeg boksing og det er de samme reglene over hele verden, i boksing og fotball.»

## Fotnote 542

**Freng:** «[...] det har vært ofte det vært igangsatt juniorlag. Men noen gang forsvinner de når de kommer jentelags alderen altså 14-15års alderen. og det er veldig typisk og veldig omdiskutert hvordan skal vi få jentene til å fortsette. Å andre idretter også. Fordi at i den alderen der så begynner de å få mange andre interesser. Å ofte havner de på andre ungdomskoler. Eller ungdomskoler i andre nærmiljøer en de har gått på barneskole. Det skjer her f.eks går de på Møllenpris skole så begynner de på Rothaugen skole, også får de venner fra hele Bergenhus. Da bytter de klubb eller slutter å spiller. [...] Ja. Det blir en sånn gjensidighet i det, noe går ditt og noen kommer hit. Sant. Avhenge av hvilken venner konsentrasjoner som oppstår også blir det kjæresteeri også blir forandringer av alt mulig rart. Ada: Så så der er det veldig stort frafall mer for jenter en for gutter faktisk i idretten. Vi har klart å bygge opp juniorlag et par ganger. Noen går da videre til damelaget. Men i å med at vi er i et universitetsområde er A-laget damer og A-laget herrer A-laget menn. i stor grad studenter.»

**Rognlien** «[...] Og det har positive elementer, nå tror jeg nok ingen unger er med på grunn av helse, unger er med fordi det er gøy og unger er med for kamerater og venninner er med. og derfor har vi også forfallsproblematikken fra sånn 12,13 og 14. [...] Men liksom at alle ungene er med idrett, tror jeg nok er foreldrevalgt og grunnene er lit forskjellige i deler av landet. Men jeg tror nok også at veldig mange er opptatt av at hvis du ikke er med så blir du utafør. Du får det motsatte også tror jeg mange ser at det er et positivt bidrag til nærmiljøet. [...]»

## **Fotnote 545.**

**Adam:** (Se svaret til Adam ved fotnote 504)

**Intervjuer:** Så er det en ting jeg lurere på, en sånn utfordring. Det mange som skriver når det kommer til problem i idretten som utfordringer. [...] Men de trekke gjerne frem spesielt muslimske jenter er kanskje ikke så veldig delaktig i lagidrett å sånn. Er det noe du har sett [...]?

**Memishi.** «Det er mulig, mulig før men ikke nå i det siste. De som har lyst deltar der. Det er det jeg har fått inntrykk av. Og jeg kan ikke si noe annet. Men det er klart, noen hjem er sånn isolert og de hindrer litte grann, de bruker gjerne såkalte hijab og den type ting. Og blir lit en slag hindring da, for noen. Men de fleste som har villet delta, det har ikke vært noen problem.



Jeg føler det ikke sånn. Men det er klart det opp til vert enkelt hjem ikke sant, hvordan de praktiserer islam i forhold til idretten også videre. [...] Det er veldig viktig. Det han treneren har gjort der er å informere. Før de drar noen sted, før de skal delta på noe. Er det viktig at det respekteres de premissene, som for eks. muslimske jentene må ha de og de rettighetene og de andre har det. Sånn som med oss når vi hadde idrett, med dusjing og alt dette her, var også et problem, svømming og alt muligrart. Så det var et stort problem hos oss å, det var det. Det var egen dusj osv. Det var liksom sånne type ting de ikke kunne gjøre, sammen med andre jenter dessverre. Det var et problem»

**Memishi.** «Vi prøver hele tiden på norsk, ikke for liksom å stoppe noen. Men allikevel for da forstår alle. Ikke føler seg utafør. Det er liksom en del av det. Men det var ikke noe hinder i at de kunne utale seg hvis de ikke kunne da. Norsk f.eks. i starten. Noen kan ikke det. Men generelt så var det med å bruke norsken så kunne alle forstå forstå og delta i den samtalen. Og dele den informasjonen som ble brakt frem til spillerne, det var det som var essensen i at norsken ble, ikke for noe annet. [...] Ikke for å legge vekt på kun norsk her. Men at det var det at alle kunne være med, både etniske norsk og de innvandrerne, liksom og forstår det. Hvordan hadde det gått på treningen hvis du da skulle ta på vært språk når du har alle forskjellige nasjoner der, det måtte vert tolk på hver eneste trening, det går ikke. Ingen hadde problem med det for de fleste går jo på norskskole ikke sant.»

**Rognlien** «[...] På den ene siden må man skjønne og respekter at det er forskjellige kulturer og koder. Men på en annen side må man også sette noen krav. Og jeg veit veldig mange ledere og trenere har sagt at krave her, oss imellom snakke vi norsk. [...] At innvandrere er noen grupper som må tilpasse seg oss, det er faktisk sånn at vi må lære hva som er spesielt for dem, også må vi sette de kravene og betingelsen som er felles for alle som deltar. Vil tro at Lars har hatt veldig utrolig mange forskjellige kulturer og språk på samme lag på samme bane. Og da er ikke forhold til hva mener muslimer eller hva mener siker eller hva mener de som ikke mener noe som helst, du må bare lage en ramme å si sånn gjør vi det her så har vi det fantastiske utgangspunktet at alle kjenner reglene.

**Trælvik:** «[...]Ja. Men vi har likevel noen regler som startet før fotballkampen, som starter med fotballtreninga. Vi må da gjøre ting veldig enkelt å snakke sammen. Jeg tror at hvis folk for lov til å være med å sette reglene, så er vi enige om det. da kan man få til en enighet. Dette kan man få til i barnegrupper, få til i voksen gruppe og foreldregruppe og alt mellom himmel og jord. Enige om at vi møter på trening ti minutter før for beskjeder som skal gis.[...]

**Hashi** «[...] men jeg synes idretten er uansett det stedet som er nærmest så det er tryggere for foreldrene. Hvis vi begynner med speider, da veit jeg at man skal i skogen. For jeg hadde «jentespeider» når jeg var i Kenya. Vi hadde jente- og guttespeider, vi var separert de tokk ikke det sammen. For her er det alle sammen, sammen. Men der var det forskjellig, vi hadde uniformer, alt mulig. Gikk i skogen, men ikke inni skogen som vi gjør her og overnatter. He he. Men bare for å ta noe pinner å, vi pleide å lage ting med hånda. F.eks YMCA, alt det der var der, ikke sant. [...] Men jeg tenker når det gjelder idrett, det er eneste måten, f.eks nå vi hadde den klubben her. Vi snakket om vi skulle ha et flerkulturelt hus her. Og andre snakket om hvorfor, kan dere ikke bruke Bjørndal Skole. Den er stor å finn arena der. Det er ikke det samme, det er et lite stykke. Folk tenker det er ikke trygt å sende barna der. Men her, bare en vei og det er tryggere for de bor her, adressen dems er her. De fleste ungene har adresse her. Og bygge et flerkulturelt her, skulle vi fanget mer og mer ikke sant.»

### **Fotnote 547**

**Anders Krystad** «Tror ikke det var mer enn 12 lag totalt. Og vi kom opp i på toppen 78 lag eller noe sånt. Så det var en kraftig vekst. Jeg mener det har sammenheng med at klubben var tydelig, det ble et førstevalg for veldig mange foreldre å sende unnga sinne dit, siden klubbe sto for noe. Å det var trygt og det var et godt tilbud.»

### **Fotnote 556:**

**Hussaini** «[...]De folka jeg spilte fotball med inviterte meg som sakt med på fester, de inviterte meg hjem til seg for å spille FIFA, jeg var hjemme hos dem å spiste middag, de kom hjem til oss! Fikk smake på kurdisk mat, de var helt fasinert. Å det er lit sånn, de lærte lit om min kultur og jeg lærte masse om deres kultur. Å rett å slett sånn alle vennskap starter da, det er gjennom vennskapet jeg lærte, fikk større innsikt i norsk kultur, skjønte dette her at folk drar på hytta i helgen ikke sant. For vi ville gjerne være sammen i helgen men han skulle på hytta vær helg. Og jeg hadde ingenting å gjøre i helgene. Så fikk jeg tilbud av han å være med på hytta jeg også. Det var lit sånn, dere har så stort hus hvorfor skal dere reise ifra det.[...] Altså lag idrett har åpenbart et samhold, men organisasjoner har også en type samhold. Jeg tror, for oss handlet det om at vi skulle være et sted hvor vi ble sett og vår de snakket til oss, ikke sant. Jeg tror man kan oppleve det ved ulike arenaer, men det som er tingen med fotball

eller idrett er at folk møter opp fordomsfrie, de har bare et ønske og det var at laget skulle prestere. Og det blir på en måte målet, det andre spiller ikke så stor rolle. Også finner man ut at han nye på laget kan ikke så godt norsk. Ja ja så lenge han kan sparke ballen eller i mitt tilfelle, kunne verken snakke norsk eller sparke ballen. Men det var lit sånn, folk har bedre tid, folk har muligheten til å snakke så da foreldrene til mine fotbalkompiser møtte minne foreldre, så vi prøvde men det var vanskelig for språket var ikke der. Men de prøvde og hadde tid og tålmodighet til det. Og jeg tror det er sånn, kunne sikkert vert det samme hvis det hadde vært en annen idrett, håndball, men om det hadde vært en forening, muligens jeg veit ikke. Jeg vil si at for min familie så har for eksempel arbeiderpartiet, vert en viktig integreringsarena, foreldrene mine ble med ganske tidlig, å møtte opp på møter, dannet seg nettverk. Snakket med folk lærte seg.»

## **Fotnote 557**

**Noss.** (Se til Noss ved fotnote 466.)

**Freng:** «Det er ikke noe enkle sammenhenger her egentlig. Men det bidra jo til at de som deltar i et idrettslag, og gjennom det forstår språk og kultur i det området de bor i bedre. Jeg går ut ifra hvis man delta i et idrettslag på mølhenpris og flytter til et lite sted i Finnmark etterpå, så ville man opplevd forskjeller. Det er store forskjeller internt i Norge å, ikke sant. Så kulturforskjeller. Sånn det er jo noe med hvordan hele det lokalsamfunnet er organisert, hvordan man klarere å forstå sinn bit i det, sinn del av verden [...] Det går an å forstå at det finnes forskjellige deler av et lite samfunn, som er del av et større samfunn. Og tillit må du bygge. Du kan ikke ha mistillit hvis du skal klare å forholde deg skikkelig og være integrert altså. Så æ bidra selv, for det å integrer seg handler om å bidra [...] (En person. Min merknad) som er med i, hun var med i dette nærmiljøprosjektet og hun var med i det lørdagsprosjektet for kvinner, hun er med i inkluderingsutvalget vårt nå, hun er med i barn- og ungdomsstyre, hun jobber i kirken bymisjon he he. Hun er sånn foreldre veileder. Hun har tatt utdanning som det. Og hjelper foreldre som kommer til Norge, som foreldreveileder. Så hun veileder lit inn mot å forstå det norske samfunnet, som foreldre som deltakere. [...] Hun har jo vert foreldre selv og har hatt gutter som har spilt i Djerv, sant. Sånn at jeg tro at hele den lange utredningen der handler egentlig å sette ord på noe av det nære. Det går fra menneske til menneske, så en som har innvandret selv og har begynt å forstå hvordan man deltar og bruker det samfunnet

man er i, og gir av seg selv og får selv. Kan formidle det til andre som kommer, på en annen måte en vi som har vokst opp og bodd her hele tiden. Fordi man kan forstå noe av det som kreves å tilpasse seg. Det krever å lære et nytt verdi sett faktisk. Altså, vil man gjerne kanskje beholde et verdsett som er dypt nedarvet i kultur.»

**Trælvik:** «[...] går på å lære seg norsk og at ungdommer må ta med seg gleden fra idretten inn i voksenlivet,[...]»

## **Fotnote 569**

**Rognlien:** «Dette med å få jenter med, er liksom i enkelte kulturer fortsatt like vanskelig enda nå er vi på annen og tredje generasjon, nordmenn. [...]»